

24

REVUE DE
L'ÉCONOMIE
PUBLIQUE

[Faint, illegible text and lines, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

P. OVIDII NASONIS
OPERA OMNIA

AA. 6

E RECENSIONE

P. BURMANNI

CVRAVIT

INDICESQVE RERVM ET VERBORVM
PHILOGICOS

ADIECIT

CHR. GVIL. MITSCHERLICH.

TOM. II.

GOTTINGAE

APVD JOANN. CHRIST. DIETERICH

MDCCXCVIII.

OPERA OMNIA
P. OVIDII NASONIS

F. B. V. L. M. A. N. I.
E. R. E. C. E. N. S. I. O. N. E.

4280

92.445

II

COPIA
HABITANT
P. OVIDII NASONIS

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER DECIMVS

Inde per immensum croceo velatus amictu
Aëra digreditur, Ciconumque Hymenaeus ad oras
Tendit; et Orphea nequidquam voce rogatur.
Adfuit ille quidem: sed nec sollennia verba,
Nec laetos vultus, nec felix attulit omen. 5
Fax quoque, quam tenuit, lacrimoso stridula fumo
Vsque fuit, nullosque inuenit motibus ignes.
Exitus auspicio grauior: nam nupta, per herbas
Dum noua Naiadum turba comitata vagatur,
Occidit, in talam serpentis dente recepto. 10
Quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras
Defleuit vates; ne non tentaret et umbras,
Ad Styga Taenaria est ausus descendere porta:
Perque leues populos simulacraque functa sepulcris
Persephonen adiit, inamoenaque regna tenentem 15
Umbrarum dominum: pulsisque ad carmina neruis
Sic ait: O positi sub terra numina mundi,
In quem recidimus, quidquid mortale creamur;
Si licet, et, falsi positis ambagibus oris,
Vera loqui sinitis; non huc, vt opaca viderem 20
Tartara, descendi; nec vti villosa colubris
Terna Medusaei vincirem guttura monstri.
Causa viae coniux, in quam calcata venenum
Vipera diffudit, crescentesque abstulit annos.

Posse pati volui: nec me tentasse negabo. 25
 Vicit Amor: supera Deus hic bene notus in ora est:
 An sit et hic, dubito: sed et hic tamen auguror esse.
 Famaque si veterem non est mentita rapinam,
 Vos quoque iunxit Amor. Per ego haec loca plena timoris,
 Per Chaos hoc ingens, vastique silentia regni, 30
 Eurydices, oro, properata retexite fila.
 Omnia debemur vobis: paullumque morati,
 Serius aut citius sedem properamus ad vnam.
 Tendimus huc omnes, haec est domus vltima: vosque
 Humani generis longissima regna tenetis. 35
 Haec quoque, cum iustos matura peregerit annos,
 Iuris erit vestri. Pro munere poscimus vsum.
 Quod si fata negant veniam pro cœniuge, certum est
 Nolle redire mihi. Leto gaudete duorum.
 Talia dicentem, neruosque ad verba mouentem, 40
 Exsanguis flebant animae. Nec Tantalus vndam
 Captauit refugam: stupuitque Ixionis orbis.
 Nec carpere iecur volucres: vrnisque vacarunt
 Belides: inque tuo sedisti, Sisyphe, saxo.
 Tum primum lacrimis victarum carmine fama est 45
 Eumenidum maduisse genas: nec regia coniux
 Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare:
 Eurydicenque vocant. Vmbras erat illa recentes
 Inter: et incessit passu de vulnere tardo.
 Hanc simul, et legem Rhodopeius accipit heros, 50
 Ne flectat retro sua lumina, donec Auernas
 Exierit valles: aut irrita dona futura.
 Carpitur accliuis per muta silentia trames,
 Arduus, obscurus, caligine densus opaca.
 Nec procul abfuerunt telluris margine summae. 55
 Hic, ne deficeret. metuens, auidusque videndi,
 Flexit amans oculos: et protinus illa relapsa est.
 Brachiaque intendens, prendique et prendere captans

Nil nisi cedentes infelix arripit auras.
 Iamque iterum moriens non est de coniuge quidquam 60
 Questa suo: quid enim nisi se quereretur amatam?
 Supremumque vale, quod iam vix auribus ille
 Acciperet, dixit: reuolutaque rursus eodem est.
 Non aliter stupuit gemina nece coniugis Orpheus,
 Quam tria qui timidus, medio portante catenas, 65
 Colla canis vidit: quem non pauor ante reliquit,
 Quam natura prior, saxo per corpus oborto:
 Quique in se crimen traxit, voluitque videri
 Olenos esse nocens: tuque o! confisa figurae,
 Infelix Lethaea, tuae; iunctissima quondam 70
 Pectora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
 Orantem, frustra que iterum transire volentem,
 Portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus
 Squalidus in ripa, Cereris sine munere, sedit.
 Cura dolorque animi, lacrimaeque alimenta fuere. 75
 Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
 Se recipit Rhodopen, pulsumque Aquilonibus Haemon.
 Tertius aequoreis inclusum Piscibus annum
 Finierat Titan: omnemque refugerat Orpheus
 Femineam Venerem; seu quod male cesserat illi, 80
 Sive fidem dederat. Multos tamen ardor habebat
 Iungere se vati: multae doluere repulsae.
 Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
 In teneros transferre mares: citraque iuuentam
 Aetatis breue ver, et primos carpere flores. 85
 Collis erat, collemque super planissima campi
 Area: quam viridem faciebant graminis herbae.
 Umbra loco deerat. Qua postquam parte resedit
 Dis genitus vates, et fila sonantia mouit;
 Umbra loco venit. Non Chaonis abfuit arbos, 90
 Non nemus Heliadum, non frondibus esculus altis,

Nec tiliae molles, nec fagus, et innuba laurus.
 Et coryli fragiles, et fraxinus vtilis hastis,
 Enodisque abies, curuataque glandibus ilex,
 Et platanus genialis, acerque coloribus impar, 95
 Amnicolaeque simul salices, et aquatica lotos,
 Perpetuoque virens buxus, tenuesque myricae,
 Et bicolor myrtus, et baccis caerulea tinus:
 Vos quoque flexipedes hederæ venistis, et vna
 Pampineae vites, et amictæ vitibus vlni: 100
 Ornique, et piceae, pomaque onerata rubenti
 Arbutus, et lentæ, victoris præmia, palmae;
 Et succincta comas, hirsutaque vertice pinus,
 Grata Deum matri: siquidem Cybeleius Attis
 Exiit hac hominem, truncoque iuduruit illo. 105
 Adfuit huic turbæ, metas imitata, cupressus,
 Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
 Qui citharam neruis, et neruis temperat arcus.
 Namque sacer Nymphis Carthæa tenentibus arua
 Ingens ceruus erat: Iateque patentibus altas 110
 Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras:
 Cornua fulgebant auro: demissaque in armos
 Pendebant tereti gemmata monilia collo.
 Bulla super frontem paruis argentea loris
 Vincita mouebatur: parilisque ex ære nitebant, 115
 Auribus in geminis, circum caua tempora, baccae.
 Isque metu vacuus, naturalique pauore
 Deposito, celebrare domos, mulcendaque colla
 Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
 Sed tamen ante alios, Cææ pulcherrime gentis, 120
 Gratus erat, Cyparisse, tibi. Tu pabula ceruum
 Ad noua, tu liquidi ducebas fontis ad vndam:
 Tu modo texebas varios per cornua flores:
 Nunc, eques in tergo residens, huc latus et illuc

Mollia purpureis frenabas ora capistris. 125
 Aestus erat, mediusque dies: Solisque vapore
 Concava littorei feruebant brachia Cancri.
 Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
 Ceruus: et arborea ducebat frigus ab vmbra.
 Hunc puer imprudens iaculo Cyparissus acuto 130
 Fixit: et, vt sacuo morientem vulnere vidit,
 Velle mori statuit. Quae non solatia Phoebus
 Dixit? et vt leuiter, pro materiaque doleret,
 Admonuit. Gemit ille tamen: munusque supremum
 Hoc petit a Superis, vt tempore lugeat omni. 135
 Iamque, per immensos egesto sanguine fletus,
 In viridem verti coeperunt membra colorem;
 Et modo, qui niuea pendebant fronte capilli,
 Horrida caesaries fieri: sumtoque rigore
 Sidereum gracili spectare cacumine caelum. 140
 Ingemuit, tristisque Deus, Lugebere nobis,
 Lugebisque alios, aderisque dolentibus, inquit.
 Tale nemus vates attraxerat: inque ferarum
 Concilio medius, turba volucrumque sedebat.
 Vt satis impulsas tentauit pollice chordas; 145
 Et sensit varios, quamuis diuersa sonarent,
 Concordare modos; hoc vocem carmine rupit:
 Ab Ioue, Musa parens, (cedunt Iouis omnia régno,)
 Carmina nostra moue. Iouis est mihi saepe potestas
 Dicta prius. Cecini plectro grauiore Gigantas, 150
 Sparsaque Phlegraeis victricia fulmina campis.
 Nunc opus est leuiore lyra: puerosque canamus
 Dilectos Superis, inconcessisque puellas
 Ignibus attonitas meruisse libidine poenam.
 Rex Superum Phrygii quondam Ganymedis amore 155
 Arsit: et inuentum est aliquid, quod Iupiter esse,
 Quam quod erat, mallet. Nulla tamen alite verti

Dignatur, nisi quae possit sua fulmina ferre.
 Nec mora: percusso mendacibus aëre pennis
 Abripit Iliaden, qui nunc quoque pocula miscet, 160
 Inuitaque Ioui nectar Iunone ministrat.
 Te quoque, Amyclide, posuisset in aethere Phoebus;
 Tristia si spatium ponendi fata dedissent.
 Qua licet, aeternus tamen es: quotiesque repellit
 Ver hiemen, Piscique Aries succedit aquoso; 165
 Tu toties oreris: viridique in cespite flores.
 Te meus ante alios genitor dilexit: et orbis
 In medio positi caruerunt praeside Delphi;
 Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
 Sparten; nec citharae, nec sunt in honore sagittae. 170
 Immemor ipse sui non retia ferre recusat;
 Non tenuisse canes; non per iuga montis iniqui
 Isse comes: longaque alit assuetudine flammam.
 Iamque fere medius Titan venientis, et actae
 Noctis erat, spatioque pari distabat vtrimque; 175
 Corpora veste leuant, et succo pinguis oliui
 Splendescunt, latique ineunt certamina disci.
 Quem prius aërias libratum Phoebus in auras
 Misit, et oppositas disiecit pondere nubes:
 Recidit in solidam longo post tempore terram 180
 Pondus, et exhibuit iunctam cum viribus artem.
 Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
 Tollere Taenarides orbem properabat: at illum
 Dura repercussum subiecit in aëra tellus,
 In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit aequae, 185
 Ac puer, ipse Deus: collapsosque excipit artus:
 Et modo te refouet, modo tristia vulnera siccant:
 Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis,
 Nil prosunt artes: erat immedicabile vulnus.
 Vt si quis violas, rignone papauer in horto, 190
 Liliaque infringat, fuluis haerentia virgis;

Marcida demittant subito caput illa grauatum,
 Nec se sustineant, spectentque cacumina terram.
 Sic vultus moriens iacet, et defecta vigore
 Ipsa sibi est oneri cernix, humeroque recumbit. 195
 Laberis, Oebalide, prima fraudate iuuenta,
 Phoebus ait: videoque tuum, mea crimina, vulnus.
 Tu dolor es, facinusque meum. Mea dextera leto
 Inscribenda tuo est. Ego sum tibi funeris auctor.
 Quae mea culpa tamen? nisi si lusisse, vocari 200
 Culpa potest: nisi culpa potest, et amasse, vocari;
 Atque vtinam pro te vitam, tecumue liceret
 Reddere! sed quoniam fatali lege tenemur;
 Semper eris mecum, memorique haerebis in ore.
 Te lyra, pulsa manu, te carmina nostra sonabunt: 205
 Flosque nouus scripto gemitus imitabere nostros.
 Tempus et illud erit, quo se fortissimus heros
 Addat in hunc florem, folioque legatur eodem.
 Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
 Ecce cruor, qui fusus humi signauerat herbam, 210
 Desinit esse cruor, Tyrioque nitentior ostro
 Flos oritur, formamque capit, quam lilia: si non
 Purpureus color huic, argenteus esset in illis.
 Non satis hoc Phoebo est, is enim fuit auctor honoris,
 Ipse suos gemitus foliis inscribit: et ai ai 215
 Flos habet inscriptum: funestaque littera ducta est.
 Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon: honorque
 Durat in hoc acui: celebrandaque more priorum
 Annua praelata redeunt Hyacinthia pompa.
 At si forte roges fecundam Amalthunta metalli, 220
 An genuisse velit Propoetidas; abnuat aeque,
 Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
 Frons erat; vnde etiam nomen traxere Cerastae.
 Ante fores horum stabat Iouis Hospitis ara,
 Lugubris sceleris: quam si quis sanguine tinctam 225

Aduena vidisset; mactatos crederet illic
 Lactentes vitulos, Amathusiacasue bidentes:
 Hospes erat caesus. Sacris offensa nefandis,
 Ipsa suas vrbes, Ophiusiaque arua parabat
 Deserere alma Venus. Sed quid loca grata, quid vrbes 230
 Peccauere meae? quod crimen, dixit, in illis?
 Exsilio poenam potius gens impia pendat,
 Vel nece; vel si quid medium mortisque fugaeque.
 Idque quid esse potest, nisi versae poena figurae?
 Dum dubitat, quo mutet eos, ad cornua vultum 235
 Flexit: et admonita est haec illis posse relinqui:
 Grandiaque in toruos transformat membra iuuenos.

Sunt tamen obscoenae Venerem Propoetides ausae
 Esse negare Deam: pro quo sua, numinis ira,
 Corpora cum forma primae vulgasse feruntur. 240
 Utque pudor cessit, sanguisque induruit oris,
 In rigidum paruo silicem discrimine versae.

Quas quia Pygmalion aeuum per crimen agentes
 Viderat, offensus vitiis, quae plurima menti
 Femineae Natura dedit, sine coniuge caelebs 245
 Viuebat: thalamique diu consorte carebat.
 Interea niueum mira feliciter arte
 Sculpsit ebur, formamque dedit, qua femina nasci
 Nulla potest: operisque sui concepit amorem.
 Virginis est verae facies, quam viuere credas: 250
 Et, si non obstet reuerentia, velle moueri.
 Ars adeo latet arte sua. Miratur, et haurit
 Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
 Saepe manus operi tentantes admouet, an sit
 Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen esse fatetur. 255
 Oscula dat, reddique putat: loquiturque, tenetque:
 Et credit tactis digitos insidere membris:
 Et metuit, pressos veniat ne liuor in artus.
 Et modo blanditias adhibet: modo, grata puellis

Munera, fert illi conchas, teretesque lapillos, 260
 Et paruas volucres, et flores mille colorum,
 Liliaque, pictasque pilas, et ab arbore lapsas
 Heliadum lacrimas; ornat quoque vestibus artus:
 Dat digitis gemmas; dat longa monilia collo.
 Aure leues baccae, redimicula pectore pendent. 265
 Cuncta decent: nec nuda minus formosa videtur.
 Collocat hanc stratis, concha Sidonide tinctis:
 Appellatque tori sociam: acclinataque colla
 Mollibus in plumis, tanquam sensura, reponit.
 Festa dies Veneri, tota celeberrima Cypro, 270
 Venerat: et pandis inductae cornibus aurum
 Conciderant ictae niuea ceruice iuuencae;
 Turaque fumabant: cum munere functus ad aras
 Constitit; et timide, Si Dì dare cuncta potestis;
 Sit coniux opto, (non ausus, eburnea virgo, 275
 Dicere Pygmalion) similis mea, dixit, eburnae.
 Sensit, vt ipsa suis aderat Venus anrea festis,
 Vota quid illa velint: et amici numinis omen
 Flamma ter accensa est, apicemque per aëra duxit.
 Vt rediit; simulacra suae petit ille puellae: 280
 Incumbensque toro dedit oscula. Visa tepere est.
 Admouet os iterum: manibus quoque pectora tentat.
 Tentatum mollescit ebur: positoque rigore
 Subsedit digitis, ceditque: vt Hymettia sole
 Cera remollescit, tractataque pollice multas 285
 Flectitur in facies, ipsoque fit vtilis vsu.
 Dum stupet, et timide gaudet, fallique veretur;
 Rursus amans, rursusque manu sua vota retractat.
 Corpus erant: saliant tentatae pollice venae.
 Tum vero Paphius plenissima concipit heros 290
 Verba, quibus Veneri grates agat; oraque tandem
 Ore suo non falsa premit: dataque oscula virgo
 Sensit, et erubuit: timidumque ad lumina lumen

Attollens, pariter cum caelo vidit amantem.
 Coniugio, quod fecit, adest Dea. Iamque coactis 295
 Cornibus in plenum nouies lunaribus orbem,
 Illa Paphon genuit: de quo tenet insula nomen.
 Editus hac ille est, qui, si sine prole fuisset,
 Inter felices Cinyras potuisset haberi.
 Dira canam; natae procul hinc, procul este parentes: 300
 Aut, mea si vestras mulcebant carmina mentes,
 Desit in hac mihi parte fides; nec credite factum:
 Vel, si credetis, facti quoque credite poenam.
 Si tamen admissum sinit hoc Natura videri:
 Gentibus Ismariis, et nostro gratulor orbi: 305
 Gratulor huic terrae, quod abest regionibus illis,
 Quae tantum genere nefas. Sit diues amomo,
 Cinnamaque, costumque suam, sudataque ligno
 Tura ferat, floresque alios Panchaia tellus;
 Dum ferat et Myrrham. Tanti noua non fuit arbos. 310
 Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido.
 Myrrha: facesque suas a crimine vindicat isto.
 Stipite te Stygio, tumidisque adflauit Echidnis
 E tribus vna Soror. Scelus est odisse parentem:
 Hic amor est odio maius scelus. Vndique lecti 315
 Te capiunt proceres; totoque Oriente inuentus
 Ad thalami certamen adest. Ex omnibus vnum
 Elige, Myrrha, tibi; dum ne sit in omnibus vnus.
 Illa quidem sentit, foedoque repugnat amori:
 Et secum, Quo mente feror? quid molior? inquit. 320
 Di, precor, et Pietas, sacrataque iura parentum,
 Hoc prohibete nefas: sclerique resistite tanto;
 Si tamen hoc scelus est. Sed enim damnare negatur
 Hanc Venerem pietas: coeuntque animalia nullo
 Caetera delectu. Nec habetur turpe iuuencae 325
 Ferre patrem tergo: sit equo sua filia coniux:
 Quasque creauit, init pecudes, caper: ipsaque, cuius

Semine concepta est, ex illo concipit ales.
 Felices, quibus ista licent! humana malignas
 Cura dedit leges: et quod Natura remittit, 330
 Inuida iura negant. Gentes tamen esse feruntur,
 In quibus et nato genitrix, et nata parenti
 Iungitur; et pietas geminato crescit amore.
 Me miseram! quod non nasci mihi contigit illic,
 Fortunaque loci laedor! quid in ista reuoluor? 335
 Spes interdictae discedite. Dignus amari
 Ille, sed ut pater, est. Ergo si filia magni
 Non essem Cinyrae, Cinyrae concumbere possem.
 Nunc quia tam meus est, non est meus; ipsaque damno
 Est mihi proximitas. Aliena potentior essem. 340
 Ire libet procul hinc, patriosque relinquere fines,
 Dum scelus effugiam. Retinet malus error amantem;
 Ut praesens spectem Cinyram: tangamque, loquarque,
 Osculaque admoueam, si nil conceditur ultra.
 Ultra autem sperare aliquid potes, impia virgo? 345
 Nec, quot confundas et iura et nomina, sentis?
 Tune eris et matris pellex, et adultera patris?
 Tune soror gnati, genitrixque vocabere fratris?
 Nec metues atro crinitas angue Sorores,
 Quas, facibus saeuis oculos atque ora petentes, 350
 Noxia corda vident? at tu, dum corpore non es
 Passa, nefas animo ne concipe: neue potentis
 Concubitu vetito Naturae pollue foedus.
 Velle puta: res ipsa vetat. Pius ille, memorque
 Iuris: et o vellem similis furor esset in illo! 355
 Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
 Quid faciat, dubitare facit, scitatur ab ipsa,
 Nominibus dictis, cuius velit esse mariti.
 Illa silet primo: patriisque in vultibus haerens,
 Aestuat, et tepido suffundit lumina rore. 360
 Virginei Cinyras haec credens esse timoris,

Flere

Flere vetat, siccaturque genas, atque oscula iungit.
 Myrrha datis nimium gaudet: consultaque, qualem
 Optet habere virum; Similem tibi, dixit. At ille
 Non intellectam vocem collaudat; et, Esto 365
 Tam pia semper, ait. Pietatis nomine dicto
 Demisit vultus, sceleris sibi conscia, virgo.
 Noctis erat medium, curasque, et pectora somnus
 Soluerat. At virgo Cinyreia perunigil igni
 Carpitur indomito, furiosaque vota retractat. 370
 Et modo desperat; modo vult tentare: pudetque,
 Et cupit; et, quod agat, non inuenit. Utque securi
 Saucia trabs ingens, vbi plaga nouissima restat,
 Quo cadat, in dubio est, omnique a parte timetur;
 Sic animus vario labefactus vulnere nutat 375
 Huc leuis, atque illuc; momentaque sumit vtroque.
 Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.
 Mors placet. Erigitur: laqueoque innectere fauces
 Destinat: et, zona summo de poste reuincta,
 Care vale Cinyra, caussamque intellige mortis, 380
 Dixit: et aptabat pallenti vincula collo.
 Marmura verborum fidas nutricis ad aures
 Peruenisse ferunt, limen seruantis alumnae.
 Surgit anus, reseratque fores: mortisque paratae
 Instrumenta videns, spatio conclamat codem, 385
 Seque ferit, scinditque sinus, ereptaque collo
 Vincula dilaniat. Tum denique flere vacauit;
 Tum dare complexus, laqueique requirere caussam.
 Muta silet virgo, terramque immota tuetur:
 Et deprensa dolet tardae conamina mortis. 390
 Instat anus; canosque suos, et inania nudans
 Vbera, per cunas alimentaue prima precatur,
 Vt sibi committat, quidquid dolet. Illa rogantem
 Auersata gemit. Certa est exquirere nutrix:
 Nec solam spondere fidem. Dic, inquit, opemque 395
 Me

Me sine ferre tibi; non est mea pigra senectus.
 Seu furor est; habeo quae carmine sanet, et herbis.
 Sive aliquis nocuit; magico lustrabere ritu.
 Sive est ira Deum; sacris placabilis ira.
 Quid rear vltius? certe fortuna domusque 400
 Sospes, et in cursu est: viuunt genitrixque, paterque.
 Myrrha, patre audito, suspiria duxit ab imo
 Pectore. Nec nutrix etiamnum concipit vllum
 Mente nefas: aliquemque tamen praesentit amorem.
 Propositive tenax, quodcunque sit, orat, vt ipsi 405
 Indicet, et gremio lacrimantem tollit anili:
 Atque ita complectens infirmis colla lacertis,
 Sensimus, inquit, amas: et in hoc mea, pone timorem,
 Sedulitas erit apta tibi: nec sentiet vnquam
 Hoc pater. Exsiluit gremio furibunda, torumque 410
 Ore premens, Discede, precor; miseroque pudori
 Parce, ait. Instanti, Discede, aut desine, dixit,
 Quaerere quid doleam. Scelus est, quod scire laboras.
 Horret anus; tremulasque manus annisque metuque
 Tendit, et ante pedes supplex procumbit alumnae. 415
 Et modo blanditur; modo, si non conscia fiat,
 Terret, et indicium laquei, coeptaeque minatur
 Mortis: et officium commisso spondet amori.
 Extulit illa caput, lacrimisque impleuit obortis
 Pectora nutricis: conataque saepe fateri, 420
 Saepe tenet vocem: pudibundaque vestibus ora
 Textit: et, O, dixit, felicem coniuge matrem!
 Hactenus: et genuit. Gelidos nutricis in artus,
 Ossaque, sensit enim, penetrat tremor: albaque toto
 Vertice canities rigidis stetit hirta capillis. 425
 Multaque, vt excuteret diros, si posset, amores,
 Addidit. At virgo scit se non falsa moneri,
 Certa mori tamen est; si non potiatu amato.
 Viue, ait haec; potiere tuo; non ausa, parente

Dicere, conticuit: promissaque numine firmat. 430
 Festa piæ Cereris celebrabant annua matres
 Illa, quibus niuea velatae corpora veste
 Primitias frugum dant spicea sarta suarum:
 Perque nouem noctes Venerem, tactusque viriles
 In vetitis numerant. Turba Cenchreis in illa 435
 Regis abest coniux: arcanaque sacra frequentat.
 Ergo legitima vacuus dum coniuge lectus;
 Nacta grauem vino Cinyram male sedula nutrix,
 Nomine mentito, veros exponit amores:
 Et faciem laudat. Quaesitis virginis annis, 440
 Par, ait, est Myrrhae. Quam postquam adducere iussa est,
 Utque domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna:
 Vicinus. Infelix non toto corpore sentit
 Laetitiam virgo; praesagaque pectora moerent.
 Sed tamen et gaudet: tanta est discordia mentis. 445
 Tempus erat quo cuncta silent, interque Triones
 Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes.
 Ad facinus venit illa suum. Fugit aurea caelo
 Luna: tegunt nigrae latitantia sidera nubes;
 Nox caret igne suo. Primos tegis, Icare, vultus; 450
 Erigoneque pio sacrata parentis amore.
 Ter pedis offensi signo est reuocata: ter omen
 Funereus bubo letali carmine fecit.
 It tamen: et tenebrae minuunt, noxque atra pudorem.
 Nutricisque manum laeva tenet; altera motu 455
 Caecum iter explorat. Thalami iam limina tangit;
 Iamque fores aperit; iam ducitur intus: at illi
 Poplite succiduo genua intremuere; fugitque
 Et color, et sanguis: animusque relinquit euntem.
 Quoque suo prior sceleri, magis horret, et ausi 460
 Poenitet; et vellet non cognita posse reuerti.
 Cunctantem longaeua manu deducit: et alto
 Admotam lecto cum traderet, Accipe, dixit;

Ista

Ista tua est, Cinyra; deuotaque corpora iunxit.
 Accipit obscoeno genitor sua viscera lecto; 465
 Virgineosque metus leuat, hortaturque timentem.
 Forsitan aetatis quoque nomine, Filia, dicat:
 Dicat et illa, Pater; sceleri ne nomina desint.
 Plena patris thalamis excedit: et impia diro
 Semina fert vtero; conceptaque crimina portat. 470
 Postera nox facinus geminat. Nec finis in illa est.
 Cum tandem Cinyras, auidus cognoscere amantem
 Post tot concubitus, illato lumine vidit
 Et scelus, et natam, verbisque dolore retentis,
 Pendenti nitidum vagina deripit ense. 475
 Myrrha fugit, tenebris et caecae munere noctis
 Intercepta neci: latosque vagata per agros,
 Palmiferos Arabas, Panchaeaque rura relinquit.
 Perque nouem errauit redeuntis cornua Lunae;
 Cum tandem terra requieuit fessa Sabaea. 480
 Vixque vteri portabat onus. Tum nescia voti,
 Atque inter mortisque metus, et taedia vitae,
 Est tales exorsa preces: O si qua patetis
 Numina confessis: merui, nec triste recuso
 Supplicium. Sed, ne violem viuosque superstes, 485
 Mortuaque extinctos, ambobus pellite regnis:
 Mutataeque mihi vitamque necemque negate.
 Numen confessis aliquod patet. Vltima certe
 Vota suos habuere Deos: nam crura loquentis
 Terra superuenit; ruptosque obliqua per vngues 490
 Porrigitur radix, longi firmamina trunci:
 Ossaque robur agunt: mediaque manente medulla
 Sanguis it in succos; in magnos brachia ramos;
 In paruos digiti: duratur cortice pellis.
 Iamque grauem crescens vterum perstrinxerat arbor; 495
 Pectoraque obruerat, collumque operire parabat;
 Non tulit illa moram: venientique obuia ligno

Subsedit, mersitque suos in cortice vultus.

Quae, quamquam amisit veteres cum corpore sensus,

Flet tamen, et tepidae manant ex arbore guttae. 500

Est honor et lacrimis: stillataque cortice Myrrha

Nomen herile tenet, nullique tacebitur aeno.

At male conceptus sub robore creuerat infans:

Quaerebatque viam, qua se, genitrice relicta,

Exsereret. Media grauidus tumet arbore venter. 505

Tendit onus matrem: nec habent sua verba dolores;

Nec Lucina potest parientis voce vocari.

Nitenti tamen est similis, curuataque crebros

Dat gemitus arbor, lacrimisque cadentibus humet.

Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes; 510

Admouitque manus: et verba puerpera dixit.

Arbor agit rimas, et fissa cortice viuum

Reddit onus; vagitque puer: quem mollibus herbis

Naïdes impositum lacrimis vnixere parentis.

Laudaret faciem Liuor quoque. Qualia namque 515

Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,

Talis erat: sed, ne faciat discrimina cultus,

Aut huic adde leues, aut illis deme pharetras.

Labitur occulte, fallitque volatilis aetas:

Et nihil est annis velocius. Ille sorore 520

Natus auoque suo, qui conditus arbore nuper,

Nuper erat genitus; modo formosissimus infans;

Iam iuuenis, iam vir, iam se formosior ipso est:

Iam placet et Veneri, matrisque vlciscitur ignes.

Namque pharetratus dum dat puer oscula matri, 525

Inscius exstanti destrinxit arundine pectus.

Laesa manu natum Dea repulit, altius actum

Vulnus erat specie, primoque fefellerat ipsam.

Capta viri forma non iam Cythereia curat

Littora: non alto repetit Paphon aequore cinctam, 530

Piscosamque Gnidon, grauidamue Amathunta metalli;

Abstinet

- Abstinet et caelo: caelo praefertur Adonis.
 Hunc tenet: huic comes est: assuetaque semper in umbra
 Indulgere sibi, formamque augere colendo,
 Per iuga, per silvas, dumosaque saxa vagatur 533
 Nuda genu, vestem ritu succincta Dianae;
 Hortaturque canes; tutaeque animalia praedae,
 Aut pronos lepores, aut celsum in cornua ceruum,
 Aut agitat damas: a fortibus abstinet apris;
 Raptosque lupos, armatosque vnguibus vrsos 540
 Vitat, et armenti saturatos caede leones.
 Te quoque, vt hos timeas, si quid prodesse monendo
 Possit, Adoni, monet: fortisque fugacibus esto,
 Inquit: in audaces non est audacia tuta,
 Parce meo, iuuenis, temerarius esse periclo: 545
 Neue feras, quibus arma dedit Natura, lacesse:
 Stet mihi ne magno tua gloria. Non mouet aetas,
 Nec facies, nec quae Venerem mouere, leones,
 Setigerosque sues, oculosque, animosque ferarum.
 Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri; 550
 Impetus est fuluis et vasta leonibus ira:
 Inuisumque mihi genus est. Quae caussa, roganti,
 Dicam, ait: et veteris monstrum mirabere culpa.
 Sed labor insolitus iam me lassauit: et ecce
 Opportuna sua blanditur populus vmbra: 555
 Datque torum cespes. Libet hac requiescere tecum,
 Et requieuit, humo: pressitque et gramen, et ipsum.
 Inque sinu iuuenis, posita ceruice, renidens
 Sic ait: ac mediis interserit oscula verbis.
 Forsitan audieris aliquam certamine cursus 560
 Veloces superasse viros. Non fabula rumor
 Ille fuit: superabat enim: nec dicere posses,
 Laude pedum, formaene bono praestantior esset.
 Scitanti Leus huic de coniuge, Coniuge, dixit,
 Nil opus est, Atalanta, tibi. Fuge coniugis vsum. 565
 Tom. II. B Nec

Nec tamen effugies: teque ipsa viua carebis.
 Territa sorte Dei per opacas innuba siluas
 Viuit: et instantem turbam violenta procorum
 Conditione fugat: Nec sum potiunda, nisi, inquit,
 Victa prius cursu. Pedibus contendite mecum. 570
 Praemia veloci coniux thalamiue dabuntur;
 Mors pretium tardis. Ea lex certaminis esto.
 Illa quidem immitis: sed, tanta potentia formae est,
 Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
 Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui: 575
 Et, Petitur cuiquam per tanta pericula coniux?
 Dixerat: ac nimios iuuenum damnarat amores.
 Vt faciem, et posito corpus velamine vidit,
 Quale meum, vel quale tuum, si femina fias;
 Obstupuit, tollensque manus, Ignoscite, dixit. 580
 Quos modo culpauit: nondum mihi praemia nota,
 Quae peteretis, erant. Laudando concipit ignem;
 Et, ne quis iuuenum currat velocius, optat:
 Inuidiaque timet. Sed cur certaminis huius
 Intentata mihi fortuna relinquatur? inquit. 585
 Audentes Deus ipse iuuat. Dum talia secum
 Exigit Hippomenes; passu volat alite virgo.
 Quae quamquam Scythica non secius ire sagitta
 Aonio visa est iuueni; tamen ille decorem
 Miratur magis: et cursus facit ipse decorem. 590
 Aura refert oblata citis talaria plantis:
 Tergaque iactantur crines per eburnea, quaeque
 Poplitibus suberant picto genualia limbo:
 Inque puellari corpus candore ruborem
 Traxerat: haud aliter, quam cum super atria velum 595
 Candida purpureum simulatas inficit umbras.
 Dum notat haec hospes, decursa nouissima meta est;
 Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
 Dant gemitum victi; penduntque ex foedere poenas.

Non

Non tamen euentu iuuenum deterritus horum 600
 Constitit in medio; vultuque in virgine fixo,
 Quid facilem titulum superando quaeris inertes;
 Mecum confer, ait. Seu me fortuna potentem
 Fecerit; a tanto non indignabere vinci.
 Namque mihi genitor Megareus Onchestius; illi 605
 Est Neptunus auus; pronepos ego regis aquarum:
 Nec virtus citra genus est. Seu vincar, habebis
 Hippomene victo magnum et memorabile nomen.
 Talia dicentem molli Schœneia vultu
 Adspicit: et dubitat, superari an vincere malit. 610
 Atque ita, Quis Deus hunc formosis, inquit, iniquus
 Perdere vult; caræque iubet discrimine vitæ
 Coniugium petere hoc? non sum me iudice tanti.
 Nec forma tangor. Poteram tamen hac quoque tangi.
 Quid? quod adhuc puer est? non me mouet ipse,
 sed actas. 615
 Quid? quod inest virtus, et mens interrita leti?
 Quid? quod ab æquorea numeratur origine quartus?
 Quid? quod amat, tantique putat connubia nostra,
 Vt pereat; si me Fors illi dura negarit?
 Dum licet, hospes, abi; thalamosque relinque cruentos. 620
 Coniugium crudele meum est. Tibi nubere nulla
 Nolet: et optari potes a sapiente puella.
 Cur tamen est mihi cura tui, tot iam ante peremtis?
 Viderit: intereat, quoniam tot caede procorum
 Admonitus non est; agiturque in taedia vitæ. 625
 Occidet hic igitur, voluit quia viuere mecum?
 Indignamque necem pretium patietur amoris?
 Non erit inuidiæ victoria nostra ferendæ.
 Sed non culpa mea est. Vtinam desistere velles!
 Aut, quoniam es demens, vtinam velocior esses! 630
 At quam virgineus puerili vultus in ore est!
 Ah! miser Hippomene, nollen tibi visa fuissem!

Viuere dignus eras. Quod si felicior essem,
 Nec mihi coniugium fata importuna negarent:
 Vnus eras, cum quo sociare cubilia possem. 635
 Dixerat: utque rudis, primoque Cupidine tacta,
 Quid facit ignorans, amat, et non sentit amorem.
 Iam solitos poscunt cursus populusque paterque;
 Cum me sollicita proles Neptunia voce
 Inuocat Hippomenes. Cythereia, comprecor, ausis 640
 Adsit, ait, nostris; et, quos dedit, adiunet ignes.
 Detulit aura preces ad me non inuida blandas:
 Motaque sum, fateor. Nec opis mora longa dabatur.
 Est ager, indigenae Tamasenum nomine dicunt;
 Telluris Cypriae pars optima: quem mihi prisci 645
 Sacrauere senes, templisque accedere dotem
 Hanc iusserunt meis. Medio nitet arbor in aruo;
 Fulua comam, fuluo ramis crepitantibus auro.
 Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
 Aurea poma manu: nullique videnda, nisi ipsi, 650
 Hippomenen adii; docuque, quis vsus in illis.
 Signa tubae dederant; cum carcere pronus vterque
 Emicat, et summam celeri pede libat arenam.
 Posse putes illos sicco freta radere passu,
 Et segetis canae stantes percurrere aristas. 655
 Adiciunt animos iuueni clamorque fauorque,
 Verbaque dicentum, Nunc, nunc incumbere tempus,
 Hippomene: propera. Nunc viribus vtere totis.
 Pelle moram: vinces. Dubium Megareus heros
 Gaudeat, an virgo magis his Schoeneia dictis. 660
 O quoties, cum iam posset transire, morata est;
 Spectatosque diu vultus inuita reliquit!
 Aridus e lasso veniebat anhelitus ore:
 Metaque erat longe. Tum denique de tribus vnum
 Foetibus arboreis proles Neptunia misit. 665
 Obstupuit virgo; nitidique cupidine pomi

Declinat

Declinat cursus; aurumque volubile tollit.
 Praeterit Hippomenes. Resonant spectacula plausu.
 Illa moram celeri, cessataque tempora cursu
 Corrigit: atque iterum iuuenem post terga relinquit. 670
 Et rursus pomi iactu remorata secundi,
 Consequitur transitque virum. Pars vltima cursus
 Restabat; Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor:
 Inque latus campi, quo tardius illa rediret,
 Iecit ab obliquo nitidum iuueniliter aurum. 675
 An peteret, virgo visa est dubitare: coegi
 Tollere, et adieci sublato pondera malo:
 Impediique oneris pariter grauitate moraque.
 Neue meus sermo cursu sit tardior illo;
 Praeterita est virgo: duxit sua praemia victor. 680
 Dignane, cui grates ageret, cui turis honorem
 Ferret, Adoni, fui? Nec grates immemor egit,
 Nec mihi tura dedit. Subitam conuertor in iram:
 Contemnique dolens, ne sim spernenda futuris,
 Exemplo caueo, meque ipsa exhortor in ambos. 685
 Tempa Deum matri, quae quondam clarus Echion
 Fecerat ex voto, nemorosis abdita siluis,
 Transibant: et iter longum requiescere suasit.
 Illic concubitus intempestiua cupido
 Occupat Hippomenen, a numine concita nostro. 690
 Luminis exigui fuerat prope templa recessus,
 Speluncae similis, natiuo pumice tectus;
 Religione sacer prisca: quo multa sacerdos
 Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.
 Hunc inuit; et vetito temerat sacraria probro. 695
 Sacra retorserunt oculos: turritaque Mater,
 An Stygia sontes, dubitauit, mergeret vnda.
 Poena leuis visa est. Ergo modo laenia fuluae
 Colla iubae velant: digiti curuantur in vngues:
 Ex humeris armi fiunt: in pectora totum 700

Pondus

Pondus abit: summae cauda verruntur arenae.
 Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt:
 Pro thalamis celebrant silvas; aliisque timendi
 Dente premunt domito Cybeleia frena leones.
 Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum, 705
 Quae non terga fugae, sed pugnae pectora praebent,
 Effuge: ne virtus tua sit damnosa duobus.

Illa quidem mouit: iunctisque per aëra cygnis
 Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
 Forte suem latebris, vestigia certa secuti, 710
 Exciuere canes; silisque exire parantem
 Fixerat obliquo iuuenis Cinyreus ictu.
 Protinus excussit pando venabula rostro,
 Sanguine tincta suo: trepidumque, et tuta petentem
 Trux aper insequitur: totosque sub inguine dentes 715
 Abdidit, et fulua moribundum strauit arena.
 Vecta leui curru medias Cytherca per auras
 Cypron olorinis nondum pernenerat alis.
 Agnouit longe gemitum morientis, et albas
 Flexit aues illuc. Vtique aethere vidit ab alto 720
 Exanimem, inque suo iactantem sanguine corpus;
 Desiluit, pariterque sinus, pariterque capillos
 Rupit, et indignis percussit pectora palmis.
 Questaque cum fati, At non tamen omnia vestri
 Iuris erunt, inquit. Luctus monumenta manebunt 725
 Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
 Annua plangoris peraget simulamina nostri.
 At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
 Femineos artus in olentes vertere menthas,
 Persephone, licuit? nobis Cinyreus heros 730
 Inuidiae mutatus erit? sic fata, cruorem
 Nectare odorato spargit: qui tactus ab illo
 Intumuit; sic, vt pluuio perlucida caelo
 Surgere bulla solet. Nec plena longior hora

Facta mora est; cum flos e sanguine concolor ortus; 735
Qualem, quae lento celant sub cortice granum,
Punica ferre solent: brevis est tamen vsus in illo.
Namque male haerentem, et nimia leuitate caducum
Excutiunt îdem, qui praestant nomina, venti.

P. OVIDII NASONIS
 METAMORPHOSEON

LIBER VNDECIMVS

Carmine dum tali silvas, animosque ferarum
 Threïcius vates, et saxa sequentia ducit;
 Ecce nurus Ciconum tectae lymphata ferinis
 Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
 Orphea percussis sociantem carmina neruis, 5
 E quibus vna, leuem iactato crine per auram,
 En ait, en hic est nostri contemtor: et hastam
 Vatis Apollinei vocalia misit in ora:
 Quae foliis praesuta notam sine vulnere fecit,
 Alterius telum lapis est: qui missus, in ipso 10
 Aëre concentu victus vocisque lyraeque est;
 Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis
 Ante pedes iacuit. Sed enim temeraria crescunt
 Bella, modusque abiit, insanaque regnat Erynnis.
 Cunctaque tela forent cantu mollita: sed ingens 15
 Clamor, et inflato Berecynthia tibia cornu,
 Tympanaque, plaususque, et Bacchei vlulatus
 Obstrepere sono citharae. Tum denique saxa
 Non exauditi rubuerunt sanguine vatis,
 Ac primum attonitas etiamnum voce canentis 20
 Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
 Maenades Orphei titulum rapuere theatri:
 Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
 Et coeunt, vt aues, si quando luce vagantem
 Noctis auem cernunt: structoque vtrimque theatro 25
 Ceu matutinam ceruus periturus arena,

Praeda canum est: vatemque petunt; et fronde virenti
 Coniiciunt thyrsos, non haec in munera factos.
 Hae glebas, illae dereptos arbore ramos,
 Pars torquent silices. Neu desint tela furori; 30
 Forte boues presso subigebant vomere terram:
 Nec procul hinc multo fructum sudore parantes
 Dura lacertosi fodiebant arua coloni.
 Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
 Arma sui: vacuosque iacent dispersa per agros 35
 Sarculaque, rastrique graues, longique ligones.
 Quae postquam rapuere ferae, cornuque minaci
 Diuellere boues, ad vatis fata recurrunt,
 Tendentemque manus, atque illo tempore primum
 Irrita dicentem, nec quidquam voce mouentem, 40
 Sacrilegae perimunt. Perque os, pro Iupiter! illud,
 Auditum saxis, intellectumque ferarum
 Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
 Te moestae volucres, Orpheu,] te turba ferarum,
 Te rigidi silices, tua carmina saepe secutae 45
 Fleuerunt siluae: positis te frondibus arbos,
 Tonsa comam, luxit: lacrimis quoque flumina dicunt
 Increuisse suis: obscuraque carbasa pullo
 Naïdes et Dryades, passosque habuere capillos.
 Membra iacent diuersa locis. Caput, Hebre, Iyramque 50
 Excipis; et, mirum, medio dum labitur amne,
 Flebile nescio quid queritur Iyra, flebile lingua
 Murmurat exanimis: respondent flebile ripae.
 Iamque mare innectae flumen popolare relinquunt,
 Et Methymnaeae potiuntur littore Lesbi. 55
 Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
 Os petit, et sparsos stillanti rore capillos.
 Tandem Phoebus adest, morsusque inferre parantem
 Arcet, et in lapidem rictus serpentis apertos
 Congelat; et patulos, vt erant, indurat hiatus. 60

Vmbra subit terras: et, quae loca viderat ante,
 Cuncta recognoscit: quaerensque per arua priorum
 Inuenit Eurydicen, cupidisque amplectitur vlnis.
 Hic modo coniunctis spatiantur passibus ambo:
 Nunc praecedentem sequitur, nunc praeuius anteit: 65
 Eurydicenque suam iam tuto respicit Orpheus.

Non impune tamen scelus hoc sinit esse Lyaeus:
 Amissoque dolens sacrorum vate suorum,
 Protinus in siluis matres Edonidas omnes,
 Quae fecere nefas, torta radice ligauit. 70
 Quippe pedum digitos, in quantum quaeque secuta est,
 Traxit: et in solidam detrusit acumine terram.
 Vtque suum laqueis, quos callidus abdedit auceps,
 Crus vbi commisit volucris, sensitque teneri;
 Plangitur, ac trepidans adstringit vincula motu: 75
 Sic, vt quaeque solo defixa cohaeserat harum,
 Externata fugam frustra tentabat. At illam
 Lenta tenet radix, exsultantemque coërcet.
 Dumque vbi sint digiti, dum pes vbi quaerit, et vngues,
 Adspicit in teretes lignum succedere suras, 80
 Et conata femur moerenti plangere dextra,
 Robora percussit. Pectus quoque robora fiunt:
 Robora sunt humeri: porrectaque brachia veros
 Esse putes ramos, et non fallare putando.
 Nec satis hoc Baccho est: ipsos quoque deserit agros 85
 Cumque choro meliore, sui vineta Tymoli,
 Pactolonque petit: quamuis non aureus illo
 Tempore, nec caris erat inuidiosus arenis.
 Hunc assueta cohors Satyri, Bacchaeque frequentant:
 At Silenus abest. Titubantem annisque, meroque 90
 Ruricolae cepere Phryges, vinctumque coronis
 Ad regem traxere Midan: cui Thracius Orpheus
 Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
 Qui simul agnouit socium, comitemque sacrorum.

Hospitis aduentu festum genialiter egit 95
 Per bis quinque dies. et iunctas ordine noctes.
 Et iam stellarum sublime coëgerat agmen
 Lucifer vndecimus, Lydos cum laetus in agros
 Rex venit, et iuueni Silenum reddit alumno.
 Huic Deus optandi gratum, sed inutile, fecit 100
 Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
 Ille male vsurus donis, ait, Effice, quidquid
 Corpore contigero, fuluum vertatur in aurum.
 Annuit optatis, nocituraque munera soluit
 Liber; at indoluit, quod nou meliora petisset. 105
 Laetus abit, gaudetque malo Berecyntius heros:
 Pollicitamque fidem tangendo singula tentat.
 Vixque sibi credens, non alta fronde virentem
 Illice detraxit virgam: virga aurea facta est.
 Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro. 110
 Contigit et glebam: contactu gleba potenti
 Massa fit. Arentes Cereris decerpit aristas:
 Aurea messis erat. Dentum tenet arbore pomum:
 Hesperidas donasse putes. Si postibus altis
 Admouit digitos: postes radiare videntur. 115
 Ille etiam liquidis palmas vbi lauerat vndis,
 Vnda fluens palmis Danaën eludere posset.
 Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
 Omnia. Gaudenti mensas posuere ministri,
 Exstructas dapibus, nec tostae frugis egentes. 120
 Tum vero, siue ille sua Cerealia dextra
 Munera contigerat; Cerealia dona rigeabant.
 Siue dapes auido conuellere dente parabat;
 Lamina fulua dapes, admoto dente, nitebant.
 Miscuerat puris auctorem muneris vndis: 125
 Fusile per rictus aurum fluitare videres.
 Attonitus nouitate mali, diuesque, miserque
 Effugere optat opes: et, quae modo vouerat, odit.

Copia nulla famem releuat: sitis arida guttur
 Vrit, et inuiso meritus torquetur ab auro. 130
 Ad caelumque manus, et splendida brachia tollens,
 Da veniam, Lenaeae pater; peccauimus, inquit;
 Sed miserere, precor, speciosoque eripe damno.
 Mite Deum numen Bacchus peccasse fatentem
 Restituit, pactamque fidem, data munera, soluit. 135
 Neue male optato maneat circumlitus auro,
 Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
 Perque iugum montis labentibus obuius vudis
 Carpe viam; donec venias ad fluminis ortus.
 Spumiferoque tuum fonti, qua plurimus exit, 140
 Subde caput: corpusque simul, simul elue crimen.
 Rex iussae succedit aquae. Vis aurea tinxit
 Flumen, et humano de corpore cessit in amnem.
 Nunc quoque iam veteris percepto semine venae
 Arua rigent, auro madidis pallentia glebis. 145
 Ille, perosus opes, siluas et rura colebat,
 Panaque montanis habitantem semper in antris,
 Pingue sed ingenium mansit: nocituraque, vt ante,
 Rursus erant domino stolidae praecordia mentis.
 Nam, freta prospiciens, late riget arduus alto 150
 Tmolus in adscensu: cliuoque extentus vtroque,
 Sardibus hinc, illinc paruis finitur Hypaepis.
 Pan ibi dum teneris iactat sua carmina Nymphis,
 Et leue cerata modulatur arundine carmen;
 Ausus Apollineos prae se contemnere cantus, 155
 Iudice sub Tmolo certamen venit ad impar.
 Monte suo senior iudex consedit; et aures
 Liberat arboribus. Quercu coma caerulea tantum
 Cingitur; et pendent circum caua tempora glandes.
 Isque Deum pecoris spectans, In iudice, dixit, 160
 Nulla mora est. Calamis agrestibus insonat ille:
 Barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)

Carmine delenit. Post hunc sacer ora retorsit
 Tmolus ad os Phoebi: vultum sua silua secuta est.
 Ille caput flauum lauro Parnaside vinctus 165
 Verrit humum, Tyrio saturata murice palla:
 Instructamque fidem gemmis et dentibus Indis
 Sustinet a lacua: tenuit manus altera plectrum.
 Artificis status ipse fuit. Tum stamina docto
 Pollice sollicitat: quorum dulcedine captus 170
 Pana iubet Tmolus citharae submittere cannas.
 Iudicium sanctique placet sententia montis
 Omnibus. Arguitur tamen, atque iniusta vocatur
 Vnius sermone Midae. Nec Delius aures
 Humanam stolidas patitur retinere figuram; 175
 Sed trahit in spatium, villisque albetibus implet;
 Instabilesque imo facit, et dat posse moueri.
 Caetera sunt hominis: partem damnatur in vnam:
 Induiturque aures lente gradientis aselli.
 Ille quidem celat, turpique onerata pudore. 180
 Tempora purpureis tentat velare tiaris.
 Sed, solitus longos ferro resecare capillos,
 Viderat hoc famulus. Qui, cum nec prodere visum
 Dedecus auderet, cupiens offerre sub auras,
 Nec posset reticere tamen, secedit; humumque 185
 Effodit, et, domini quales adspexerit aures,
 Voce refert parua; terraeque immurmurat haustae.
 Indiciumque suae vocis tellure regesta
 Obruit, et scrobibus tacitus discedit optertis.
 Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus 190
 Coepit; et, vt primum pleno maturuit anno,
 Prodidit agricolam. Leni nam motus ab Austro
 Obruta verba refert; dominique coarguit aures.
 Vltus abit Tmolo, liquidumque per aëra vectus
 Angustum citra pontum Nephelëidos Helles 195
 Laomedonteis Latoïus adstitit aruis.

Dexterâ Sigei, Rhoetei laeua profundi
 Ara Panomphaco vetus est sacrata Tonanti.
 Inde nouae primum moliri moenia Troiae
 Laomedonta videt, susceptaque magna labore 200
 Crescere difficili, nec opes exposcere paruas.
 Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
 Mortalem induitur formam; Phrygioque tyranno
 Aedificant muros, pacto pro moenibus auro.
 Stabat opus: pretium rex inficiatur, et addit 205
 Perfidiae cumulum falsis periuria verbis.
 Non impune feres, rector maris inquit: et omnes
 Inclinauit aquas ad auarae littora Troiae.
 Inque freti formam terras conuertit; opesque
 Abstulit agricolis, et fluctibus obruit arua. 210
 Poena neque haec satis est: regis quoque filia monstro
 Poscitur aequoreo: quam dura ad saxa reuinctam
 Vindicat Alcides, promissaque munera, dictos
 Poscit equos: tantique operis mercede negata,
 Bis periura capit superatae moenia Troiae, 215
 Nec pars militiae, Telamon, sine honore recessit
 Hesioneque data potitur. Nam coniuge Peleus
 Clarus erat Diua: nec aui magis ille superbit
 Nomine, quam soceri. Siquidem Ionis esse nepoti
 Contigit haud vni: coniux Dea contigit vni. 220
 Namque senex Thetidi Proteus, Dea, dixerat, vndae,
 Concipe: mater eris iuueni, qui fortibus actis
 Acta patris vincet: maiorque vocabitur illo.
 Ergo, ne quidquam mundus Ioue maius haberet,
 Quamuis haud tepidos sub pectore senserat ignes 225
 Iupiter aequoreae Thetidis connubia vitat:
 In suaque Aeaciden succedere vota nepotem
 Iussit, et amplexus in virginis ire marinae.
 Est sinus Haemoniae curuos falcatus in arcus:
 Brachia procurrunt: vbi, si foret altior vnda, 230

Portus erat: summis inductum est aequor arenis.
 Littus habet solidum, quod nec vestigia seruet;
 Nec remoretur iter; nec opertum pendeat alga.
 Myrtea silua subest, bicoloribus obsita baccis.
 Est specus in medio; natura factus, an arte, 235
 Ambiguum, magis arte tamen: quo saepe venire
 Frenato delphine sedens, Theti nuda, solebas.
 Illic te Peleus, vt somno vincta iacebas,
 Occupat: et quoniam precibus tentata repugnans;
 Vim parat, innectens ambobus colla lacertis. 240
 Quod nisi venisses, variatis saepe figuris,
 Ad solitas artes; auso foret ille potitus.
 Sed modo tu volucris; volucrem tamen ille tenebat:
 Nunc grauis arbor eras: haerebat in arbore Peleus.
 Tertia forma fuit maculosae tigridis: illa 245
 Territus Aeacides a corpore brachia soluit.
 Inde Deos pelagi, vino super aequora fuso,
 Et pecoris fibris, et fumo turis adorat.
 Donec Carpathius medio de gurgite vates,
 Aeacida, dixit, thalamis potiere petitis. 250
 Tu modo, cum gelido sopita quiescet in antro,
 Ignaram laqueis vinclouque innecte tenaci.
 Nec te decipiat centum mentita figuras:
 Sed preme, quidquid erit: dum, quod fuit ante, reformet.
 Dixerat haec Proteus: et condidit aequore vultum; 255
 Admisitque suos in verba nouissima fluctus.
 Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
 Hesperium temone fretum: cum pulchra relicto
 Nereis ingreditur consueta cubilia ponto.
 Vix bene virgineos Peleus inuaserat artus; 260
 Illa nouat formas: donec sua membra teneri
 Sentit, et in partes diuersas brachia tendi.
 Tum demum ingemuit: Neque, ait, sine numine vincis.
 Exhibita estque Thetis. Confessam amplectitur heros,
 Et potitur votis; ingentique implet Achille. 265
 Felix

Felix et nato, felix et coniuge Peleus;
 Et cui, si demas iugulati crimina Phoci,
 Omnia contigerant. Fraterno sanguine sontem,
 Expulsumque domo patria Trachinia tellus
 Accipit. Hic regnum sine vi, sine caede, tenebat 270
 Lucifero genitore satus, patriumque nitorem
 Ore ferens Ceyx; illo qui tempore moestus,
 Dissimilisque sui, fratrem lugebat ademtum.
 Quo postquam Acacides fessus curaque viaque
 Venit; et intrauit paucis comitantibus urbem; 275
 Quosque greges pecorum, quae secum armenta trahebat
 Haud procul a muris sub opaca valle reliquit,
 Copia cum facta est adeundi prima tyranni;
 Velamenta manu praetendens supplice, qui sit,
 Quoque satus memorat: tantum sua crimina celat. 280
 Mentitusque fugae causam, petit vrbe, vel agro
 Se iuuet. Hunc contra placido Trachinius ore
 Talibus alloquitur: Mediae quoque commoda plebi
 Nostra patent, Peleu; nec inhospita regna tenemus.
 Adiicis huic animo momenta potentia, clarum 285
 Nomen, auumque Iouem: nec tempora perde precando
 Quod petis, omne feres: tuaque haec pro parte videto,
 Qualiacunque vides. Vtinam meliora videres!
 Et flebat. Moueat quae tantos causa dolores,
 Peleusque comitesque rogant. Quibus ille profatur: 290
 Forsitan hanc volucrem, rapto quae viuit, et omnes
 Terret aues, semper pennas habuisse putetis.
 [Vir fuit: et tanta est animi constantia, quantum]
 Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
 Nomine Daedalion; illo genitore creatus, 295
 Qui vocat Auroram, caeloque nouissimus exit.
 Culta mihi pax est; pacis mihi cura tuendae,
 Coniugique fuit: fratri fera bella placebant.
 Illius virtus reges, gentesque subegit:

Quae nunc Thisbeas agitat mutata columbas. 300
 Nata erat huic Chione: quae dotatissima forma
 Mille procis placuit, bis septem nubilis annis.
 Forte reuertentes Phoebus, Maiaque creatus,
 Ille suis Delphis, hic vertice Cylleneo,
 Videre hanc pariter, pariter traxere calorem. 305
 Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo.
 Non tulit ille moras: virgaque mouente soporem
 Virginis os tangit. Tactu iacet illa potenti,
 Vimque Dei patitur. Nox caelum sparserat astris;
 Phoebus anum simulat; praeceptaque gaudia sumit. 310
 Vt sua maturus compleuit tempora venter;
 Alipedis de stirpe Dei versuta propago,
 Nascitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne:
 Qui facere assuerat, patriae non degener artis,
 Candida de nigris, et de candentibus atra. 315
 Nascitur e Phoebos, namque est enixa gemellos,
 Carmine vocali clarus, citharaque Philammon.
 Quid peperisse duos, et Dis placuisse duobus;
 Et forti genitore, et progenitore Tonanti
 Esse satam prodest? an obest quoque gloria multis? 320
 Obfuit huic certe. Quae se praeferre Dianae
 Sustinuit, faciemque Deae culpauit. At illi
 Ira ferox mota est: Factisque placebimus, inquit.
 Nec mora; curuauit cornu, neruoque sagittam
 Impulit, et meritam traiecit arundine linguam. 325
 Lingua tacet, nec vox, tentataque verba sequuntur:
 Conantemque loqui cum sanguine vita reliquit.
 Quem, misera o pietas! ego tum patruoque dolorem
 Corde tuli, fratrique pio solatia dixi.
 Quae pater haud aliter, quam cautes murmura ponti, 330
 Accipit: et natam delamentatur ademtam.
 Vt vero ardentem vidit, quater impetus illi
 In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus

Concita membra fugae mandat, similisque iuuenco
 Spicula crabronum pressa ceruice gerenti, 335
 Qua via nulla, ruit. Iam tum mihi currere visus
 Plus homine est: alasque pedes sumsisse putares.
 [Effugit ergo omnes; veloxque cupidine leti]
 Vertice Parnasi potitur. Miseratus Apollo,
 Cum se Daedalion saxo misisset ab alto, 340
 Fecit auem, et subitis pendentem sustulit alis,
 Oraque adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos,
 Virtutem antiquam, maiores corpore vires
 Et nunc accipiter, nulli satis aequus, in omnes
 Saeuit aues; aliisque dolens fit caussa dolendi. 345
 Quae dum Lucifero genitus miracula narrat
 De consorte suo; cursu festinus anhelio
 Aduolat armenti custos Phoceus Anetor.
 Heu Peleu, Peleu, magnae tibi nuntius adsum
 Cladis, ait! quodcunque ferat, iubet edere Peleus: 355
 Pendet, et ipse metu trepidat Trachinius heros.
 Ille refert: Fessos ad littora curua iuuenocos
 Appuleram, medio cum Sol altissimus orbe
 Tantum respiceret, quantum superesse videret.
 Parsque bouum fuluis genua inclinarat arenis, 355
 Latarumque iacens campos spectabat aquarum:
 Pars gradibus tardis illuc errabat, et illuc:
 Nant alii, celsoque exstant super aequora collo.
 Tempia mari subsunt, nec marmore clara, nec auro;
 Sed trabibus densis, lucoque vmbrosa vetusto. 360
 Nereides Nereusque tenent. Hos nauita templi
 Edidit esse Deos, dum retia littore siccant.
 Iuncta palus huic est, densis obsessa salictis,
 Quam restagnantis fecit maris vnda paludem.
 Inde, fragore graui strepitans, loca proxima terret, 365
 Bellua vasta, lupus, vlisque palustribus exit,
 Oblitus et spumis, et spisso sanguine rictus

Fulmineos;

Fulmineos; rubra suffusus lumina flamma.
 Qui, quamquam saeuit pariter rabieque fameque,
 Acrior est rabie. Neque enim ieiunia curat 370
 Caede bouum, diramque famem satiare, sed omne
 Vulnerat armentum, sternitque hostiliter omne.
 Pars quoque de nobis funesto saucia morsu,
 Dum defensamus, leto est data. Sanguine littus,
 Vndaque prima rubent, demugitaeque paludes. 375
 Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit.
 Dum superest aliquid, cuncti coeamus, et arma,
 Arma capessamus, coniunctaque tela feramus.
 Dixerat agrestis. Nec Pelca damna mouebant:
 Sed, memor admissi, Nereïda colligit orbam 380
 Damna suo inferias extincto mittere Phoco.
 Inducere arma viros, violentaque sumere tela
 Rex iubet Oetaeus; cum quis simul ipse parabat
 Ire: sed Halcyone coniux excita tumultu
 Prosilit, et, nondum totos ornata capillos, 385
 Disiicit hos ipsos: colloque infusa mariti,
 Mittat vt auxilium sine se, verbisque precatur
 Et lacrimis; animasque duas vt seruet in vna.
 Aeacides illi, Pulchros, Regina, piosque
 Pone metus: plena est promissi gratia vestri. 390
 Non placet arma mihi contra noua monstra moueri.
 Numen adorandum pelagi est. Erat ardua turris,
 Arce focus summa; fessis loca grata carinis.
 Adscendunt illuc, stratosque in littore tauros
 Cum gemitu adspiciunt, vastatoremque cruento 395
 Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
 Inde manus tendens in aperti littora ponti,
 Caeruleam Peleus Psamathen, vt finiat iram,
 Orat; opemque ferat. Nec vocibus illa rogantis
 Flectitur Aeacidæ. Thetis hanc pro coniuge supplex 400
 Accepit veniam. Sed enim irreuocatus ab acri

Caede lupus perstat, dulcedine sanguinis asper;
 Donec inhaerentem lacerae ceruice iuuencae
 Marmore mutauit. Corpus, praeterque colorem
 Omnia seruanit: lapidis color indicat, illum 405
 Iam non esse lupum, iam non debere timeri.
 Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra
 Fata sinunt: Magnetas adit vagus exsul, et illic
 Sumit ab Haemonio purgamina caedis Acasto.
 Interea fratrisque sui, fratremque secutis 410
 Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
 Consulat vt sacras, hominum oblectamina, sortes,
 Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
 Inuia cum Phlegysis faciebat Delphica Phorbas.
 Consilii tamen ante sui, fidissima, certam 415
 Te facit, Halcyone. Cui protinus intima frigus
 Ossa receperunt, buxoque simillimus ora
 Pallor obit: lacrimisque genae maduere profusis.
 Ter conata loqui, ter fletibus ora rigauit:
 Singultuque pias interrumpente querelas, 420
 Quae mea culpa tuam, dixit, carissime, mentem
 Vertit? vbi est, quae cura mei prius esse solebat?
 Iam potes Halcyone securus abesse relicta.
 Iam via longa placet: iam sum tibi carior absens.
 At, puto, per terras iter est, tantumque dolebo; 425
 Non etiam metuam; curaeque timore carebunt.
 Aequora me terrent, et ponti tristis imago.
 Et laceras nuper tabulas in littore vidi;
 Et saepe in tumulis sine corpore nomina legi.
 Neue tuum fallax animum fiducia tangat; 430
 Quod socer Hipptades tibi sit; qui carcere fortes
 Contineat ventos; et, cum velit, aequora placet.
 Cum semel emissi tenuerunt aequora venti;
 Nil illis vetitum est, incommendataque tellus
 Omnis, et omne fretum. Caeli quoque nubila vexant; 435

Excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.
 Quo magis hos noui, nam noui, et saepe paterna
 Parua domo vidi, magis hos reor esse timendos.
 Quod tua si flecti precibus sententia nullis,
 Care potest, coniux; nimiumque es certus eundi; 440
 Me quoque tolle simul. Certe iactabimur vna:
 Nec, nisi quae patiar, metuam: pariterque feremus
 Quidquid erit: pariter super aequora lata feremur.
 Talibus Aeolidis dictis lacrimisque mouetur
 Sidereus coniux: neque enim minor ignis in ipso est. 445
 Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
 Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli:
 Multaque respondit, timidum solantia pectus.
 Nec tamen idcirco caussam probat. Addidit illis
 Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem: 450
 Longa quidem nobis omnis mora: sed tibi iuro
 Per patrios ignes, si me modo fata remittent,
 Ante reuersurum, quam Luna bis impleat orbem.
 His vbi promissis spes est admota recursus;
 Protinus eductam naualibus aequore tingi, 455
 Aptarique suis pinum iubet armamentis.
 Qua rursus visa, veluti praesaga futuri,
 Horruit Halcyone: lacrimasque emisit obortas:
 Amplexusque dedit: tristisque miserrima tandem
 Ore, Vale, dixit: collapsaque corpore tota est. 460
 Ast iuuenes, quaerente moras Ceyce, reducunt
 Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
 Aequalique ictu scindunt freta. Sustulit illa
 Humentes oculos; stantemque in puppe recurua,
 Concussaue manu dantem sibi signa maritum 465
 Prima videt, redditque notas. Vbi terra recessit
 Longius; atque oculi nequeunt cognoscere vultus;
 Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
 Haec quoque vt haud poterat, spatio submota, videri;

Vela tamen spectat summo fluitantia malo. 470
 Vt nec vela videt; vacuum petit anxia lectum:
 Seque toro ponit. Renouat lectusque locusque
 Halcyonae lacrimas: et quae pars, admonet, absit.
 Portubus exierant; et mouerat aura rudentes;
 Obuertit lateri pendentes nauita remos: 475
 Cornuaque in summa locat arbore, totaque malo
 Carbasa deducit, venientesque accipit auras.
 Aut minus, aut certe medium non amplius aequor
 Puppe secabatur; longaeque erat vtraque tellus;
 Cum mare sub noctem tumidis albescere coepit 480
 Fluctibus, et praecipua spirare valentius Eurus.
 Ardua, iamdudum, demittite cornua, rector
 Clamat, et antennis totum subnectite velum.
 Hic iubet: impediunt aduersae iussa procellae;
 Nec sinit audiri vocem fragor aequoris vllam. 485
 Sponte tamen properant alii subducere remos;
 Pars munire latus; pars ventis vela negare.
 Egerit hic fluctus; aequorque refundit in aequor:
 Hic rapit antennas. Quae dum sine lege geruntur,
 Aspera crescit hiems, omniq[ue] e parte feroces 490
 Bella gerunt venti, fretaque indignantia miscent.
 Ipse pauet, nec se, qui sit status, ipse fatetur
 Scire ratis rector, nec quid iubeatue, vetetue:
 Tanta mali moles, totaque potentior arte est.
 Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes, 495
 Vndarum incursu grauis vnda, tonitribus aether.
 Fluctibus erigitur, caelumque aequare videtur
 Pontus, et inductas adspergine tangere nubes.
 Et modo, cum fuluas ex imo verrit arenas,
 Concolor est illis, Stygia modo nigrior vnda: 500
 Sternitur interdum, spumisque sonantibus albet.
 Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
 Et modo sublimis veluti de vertice montis,

Despicere

Despicere in valles, inunq̄ue Acheronta videtur:
 Nunc, vbi demissam curuum circumstetit aequor, 505
 Susplicere inferno summum de gurgite caelum.
 Saepe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
 Nec lenius pulsata sonat, quam ferreus olim
 Cum laceras aries ballistaue concutit arces.
 Vtque solent, sumtis in cursu viribus, ire 510
 Pectore in arma feri, praetentaque tela leones;
 Sic vbi se ventis admiserat vnda coortis,
 Ibat in arma ratis, multoque erat altior illis.
 Iamque labant cunei. spoliataque tegmine cerac
 Rima patet, praebetque viam letalibus vndis. 515
 Ecce cadunt largi resolutis nubibus iimbres;
 Inque fretum credas totum descendere caelum:
 Inque plagas caeli tumefactum adscendere pontum.
 Vela madent nimbis; et cum caelestibus vndis
 Aequeorae miscentur aquae. Caret ignibus aether; 520
 Caecaque nox premitur tenebris hiemisq̄ue suisque.
 Discutiunt tamen has, praebentque micantia lumen
 Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus vndae.
 Dat quoque iam saltus intra caua texta carinae
 Fluctus: et, vt miles, numero praestantior omni, 525
 Cum saepe assiluit defensae moenibus vr̄bis,
 Spe potitur tandem; laudisque accensus amore
 Inter mille viros, murum tamen occupat vnus.
 Sic vbi pulsarunt acres latera ardua fluctus;
 Vastius insurgens decimae ruit impetus vndae: 530
 Nec prius absistit fessam oppugnare carinam;
 Quam velut in captae descendat moenia nauis.
 Pars igitur tentabat adhuc innadere pinum;
 Pars maris intus erat. Trepidant haud secius omnes,
 Quam solet vr̄bs, aliis murum fodientibus extra, 535
 Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
 Deficit ars, animiq̄ue cadunt: totidemque videntur,

Quot veniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
 Non tenet hic lacrimas: stupet hic: vocat ille beatos,
 Funera quos maneant; hic votis numen adorat, 540
 Brachiaque ad caelum, quod non videt, irrita tollens
 Poscit opem: subeunt illi fratresque parensque;
 Huic cum pignoribus domus, et quod cuique relictum est.
 Halcyone Ceyca mouet: Ceycis in ore
 Nulla nisi Halcyone est: et, cum desiderat vnam, 545
 Gaudet abesse tamen. Patriae quoque vellet ad oras
 Respicere, inque domum supremos vertere vultus.
 Verum vbi sit nescit. Tanta vertigine pontus
 Feruet, et inducta piceis e nubibus vmbra
 Omne latet caelum, duplicataque noctis imago est. 550
 Frangitur incursu nimborum turbinis arbor:
 Frangitur et regimen: spoliisque animosa superstans
 Vnda, velut victrix, sinuatas despicit vndas.
 Nec leuius, quam si quis Athon, Pindumue, reuulsos
 Sede sua, totos in apertum euerterit aequor, 555
 Praecipitata ruit: pariterque et pondere et ictu
 Mergit in ima ratem; cum qua pars magna virorum
 Gurgite pressa graui, neque in aëra reddita, fato
 Functa suo est. Alii partes et membra carinae
 Trunca tenent. Tenet ipse manu, qua sceptrata solebat, 560
 Fragmina nauigii Ceyx: socerumque patremque
 Inuocat, heu! frustra. Sed plurima nantis in ore
 Halcyone coniux. Illam meminisse refertque:
 Illius ante oculos vt agant sua corpora fluctus,
 Optat; et exanimis manibus tumuletur amicis. 565
 Dum natat; absentem, quoties sinit hiscere fluctus,
 Nominat Halcyonen, ipsisque immurmurat vndis.
 Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
 Frangitur: et rupta mersum caput obruit vnda.
 Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses, 570
 Illa nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
 Non licuit, densis textis sua nubibus ora.

Aeolis interea tantorum ignara malorum
 Dinumerat noctes: et iam, quas induat ille,
 Festinat vestes: iam quas, vbi venerit ille, 575
 Ipsa gerat: reditusque sibi promittit inanes.
 Omnibus illa quidem Superis pia tura ferebat:
 Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat:
 Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
 Vtque foret sospes coniux suus, vtque rediret, 580
 Optabat; nullamque sibi praeferret. At illi
 Hoc de tot votis poterat contingere solum.

At Dea non vltra pro functo morte rogari
 Sustinet: vtque manus funestas arceat aris;
 Iri, meae, dixit, fidissima nuntia vocis, 585
 Vise soporiferam Somni velociter aulam:
 Extinctique iube Ceycis imagine mittat
 Somnia ad Halcyonen veros narrantia casus.
 Dixerat. Induitur velamina mille colorum
 Iris, et arquato caelum curuamine signans 590
 Tecta petit iussi sub rupe latentia regis.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
 Mons cauus, ignaui domus et penetralia Somni:
 Quo nunquam radiis oriens mediusue cadensue
 Phoebus adire potest. Nebulae caligine mistae 595
 Exhalantur humo, dubiaeque crepuscula lucis.
 Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
 Euocat Auroram: nec voce silentia rumpunt
 Sollicitiue canes, canibusue gagacior anser.
 Non fera, non pecudes, non moti flamine rami, 600
 Humanaeue sonum reddunt conuicia linguae.
 Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
 Riuis aquae Lethes: per quem cum murmure labens
 Inuitat somnos crepitantibus vnda lapillis.
 Ante fores antri fecunda papauera florent, 605

Innumeraeque herbae: quarum de lacte soporena
 Nox legit, et spargit per opacas humida terras.
 Ianna, quae verso stridorem cardine reddat,
 Nulla domo tota; custos in limine nullus.
 At medio torus est, ebено sublimis in atra, 610
 Plumeus, vnicolor, pullo velamine tectus:
 Quo cubat ipse Deus, membris languore solutis.
 Hunc circa passim varias imitantia formas
 Somnia vana iacent totidem. quot messis aristas,
 Silua gerit frondes, eiectas littus arenas. 615
 Quo simul intrauit, manibusque obstantia virgo
 Somnia dimouit; vestis fulgore relaxit
 Sacra domus: tardaue Deus grauitate iacentes
 Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens,
 Sammaque percutiens nutanti pectora mento, 620
 Excussit tandem sibi se: cubitoque leuatus,
 Quid veniat, cognorat enim, scitatur. At illa:
 Somne, quies rerum, placidissime, Somne, Deorum,
 Pax animi, quem cura fugit, qui corda diurnis
 Fessa ministeriis mulces, reparasque labori; 625
 Somnia, quae veras aequent imitamine formas,
 Herculea Trachine iube, sub imagine regis,
 Halcyonen adeant, simulacraque naufraga fingant.
 Imperat hoc Iuno. Postquam mandata peregit
 Iris, abit. Neque enim vltcrius tolerare vaporis 630
 Vim poterat. Labique vt Somnum sensit in artus;
 Effugit, et remeat per quos modo venerat arcus.

At pater e populo natorum mille suorum
 Excitat artificem, simulatoremque figurae
 Morphea. Non illo iussos sollertius alter 635
 Exprimit incessus, vultumque sonumque loquendi.
 Adiicit et vestes, et consuetissima cuique
 Verba. Sed hic solos homines imitatur: at alter
 Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.

Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus 640
 Nominat. Est etiam diuersae tertius artis
 Phantasos. Ille in humum, saxumque, vndanque, trabemque,
 Quaeque vacant anima, feliciter omnia transit.
 Regibus hi, ducibusque suos ostendere vultus
 Nocte solent: populos alii plebemque pererrant. 645
 Praeterit hos senior: cunctisque e fratribus vnum
 Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
 Eligit: et rursus molli languore solutum
 Deposuitque caput, stratoque recondidit alto.
 Ille volat, nullos strepitus facientibus alis, 650
 Per tenebras: intraque morae breue tempus in urbem
 Peruenit Haemoniam: positisque e corpore pennis
 In faciem Ceycis abit: formaque sub illa
 Luridus, exsanguis similis, sine vestibis vllis,
 Coniugis ante torum miserae stetit. Vnda videtur 655
 Barba viri, madidisque grauis fluere vnda capillis
 Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
 Haec ait: Agnoscis, Ceyca, misserrima coniux?
 An mea mutata est facies nece? respice; nosces:
 Inueniesque tuo pro coniuge coniugis vnam. 660
 Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
 Occidimus: falsae tibi me promittere noli.
 Nubilus Aegaeo deprendit in aequore nauim
 Auster, et ingenti iactatam flamine soluit:
 Oraque nostra, tuum frustra clamantia nomen, 665
 Implerunt fluctus. Non haec tibi nuntiat auctor
 Ambiguus: non ista vagis rumoribus audis:
 Ipse ego fata tibi praesens mea naufragus edo.
 Surge, age, da lacrimas, lugubriaque indue: nec me
 Indeploratum sub inania Tartara mitte. 670
 Adiicit his vocem Morpheus, quam coniugis illa
 Crederet esse sui. Fletus quoque fundere veros
 Visus erat: gestumque manus Ceycis habebant.

Ingemit

Ingemit Halcyone lacrimans, motatque lacertos
 Per somnum: corpusque petens amplectitur auras: 675
 Exclamatque, Mane. Quo te rapis? ibimus vna.
 Voce sua specieque viri turbata soporem
 Excutit: et primo si sit circumspicit illic,
 Qui modo visus erat. (Nam moti voce ministri
 Intulerant lumen.) Postquam non inuenit vsquam; 680
 Percutit ora manu: laniatque a pectore vestes:
 Pectoraque ipsa ferit. Nec crinem soluere curat;
 Scindit: et altrici, quae luctus caussa, roganti,
 Nulla est Halcyone, nulla est: occidit vna
 Cum Ceyce suo. Solantia tollite verba. 685
 Naufragus interiit. Vidi, agnouique, manusque
 Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.
 Umbra fuit: sed et umbra tamen manifesta, virique
 Vera mei. Non ille quidem, si quaeris, habebat
 Assuetos vultus: nec, quo prius ore, nitebat. 690
 Pallentem, nudumque, et adhuc humente capillo
 Infelix vidi. Stetit hoc miserabilis ipso
 Ecce loco: et quaerit, vestigia si qua supersint.
 Hoc erat, hoc animo quod diuinante timebam;
 Et ne, me fugiens, ventos sequerere rogabam. 695
 At certe vellem, quoniam periturus abibas,
 Me quoque duxisses. Tecum fuit vtile, tecum
 Ire mihi. Neque enim de vitae tempore quidquam
 Non simul egissem: nec mors discreta fuisset.
 Nunc absens pereo, iactor nunc fluctibus absens: 700
 Et, sine me, me pontus habet. Crudelior ipso
 Sit mihi mens pelago; si vitam ducere nitar
 Longius; et tanto pugnem superesse dolori.
 Sed neque pugnabo: nec te, miserande, relinquam:
 Et tibi nunc saltem veniam comes. Inque sepulcro, 705
 Si non vrna, tamen iunget nos littera: si non
 Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.

Plura dolor prohibet; verboque interuenit omni
 Plangor: et attonito gemitus e corde trahuntur,
 Mane erat: egreditur tectis ad littus: et illum 710
 Moesta locum repetit, de quo spectarat euntem.
 Dumque, Moratus ibi; dumque, Hic retinacula soluit,
 Hoc mihi discedens dedit oscula littoꝛe, dicit,
 Dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque
 Prospicit; in liquida, spatio distante, tuetur 715
 Nescio quid, quasi corpus, aqua; primoque, quid illud
 Esset, erat dubium. Postquam paulo appulit vnda;
 Et, quamuis aberat, corpus tamen esse liquebat;
 Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est:
 Et, tanquam ignoto lacrimam daret, Heu! miser, inquit, 720
 Quisquis es, et si qua est coniux tibi! fluctibus actum
 Fit propius corpus. Quod quo magis illa tuetur,
 Hoc minus, et minus est amens sua. Iamque propinque
 Admotum terrae, iam quod cognoscere posset,
 Cernit: erat coniux. Ille est, exclamat: et vna 725
 Ora, comas, vestem lacerat: tendensque trementes
 Ad Ceyca manus, Sic, o carissime coniux,
 Sic ad me, miserande, redis? ait. Adiacet vndis
 Facta manu moles, quae primas aequoris iras
 Frangit, et incursus quae praedelasset aquarum. 730
 Insilit huc: mirumque fuit potuisse; volabat:
 Percutiensque leuem modo natis aëra pennis,
 Stringebat summas ales miserabilis vndas.
 Dumque volat; moesto similem, plenumque querelae
 Ora dedere sonum tenni crepitantia rostro. 735
 Vt vero tetigit mutum et sine sanguine corpus;
 Dilectos artus amplexa recentibus alis,
 Frigida nequidquam duro dedit oscula rostro.
 Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus vndae
 Tollere sit visus, populus dubitabat: at ille 740
 Senserat. Et tandem, Superis miserantibus, ambo

Alite mutantur. Fatis obnoxius isdem
 Tunc quoque mansit amor, nec coniugiale solutum
 Foedus in alitibus. Coeunt, fiuntque parentes:
 Perque dies placidos, hiberno tempore, septem 745
 Incubat Halcyone pendentibus aequore nidis.
 Tum via tuta maris: ventos custodit, et arcet
 Aeolus egressu: praestatque nepotibus aequor.

Hos aliquis senior circum freta lata volantes
 Spectat: et ad finem servatos laudat amores. 750
 Proximus, aut idem, si fors tulit, Hic quoque, dixit,
 Quem mare carpentem substrictaque crura gerentem
 Adspicis, (ostendens spatiosum guttura mergum)
 Regia progenies. Et, si descendere ad ipsum
 Ordine perpetuo quaeris, sunt huius origo 755
 Illus, et Assaracus, raptusque Ioui Ganymedes,
 Laomedonque senex, Priamusque novissima Troiae
 Tempora sortitus. Frater fuit Hectoris iste:
 Qui nisi sensisset prima nova fata iuuenta,
 Forsitan inferius non Hectore nomen haberet: 760
 Quamuis est illum proles enixa Dymantis.
 Aesacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
 Fertur Alexirhoë, Granico nata bicorni.
 Oderat hic vrbes: nitidaque remotus ab aula
 Secretus montes, et inambitiosa colebat 765
 Rura: nec Iliacos coetus, nisi rarus, adibat.
 Non agreste tamen, nec inexpugnabile Amori
 Pectus habens, silvas captatam saepe per omnes
 Adspicit Hesperien patria Cebrenida ripa,
 Iniectos humeris siccantem sole capillos. 770
 Visa fugit Nympe: veluti perterrita fulnum
 Cerna lupum, longeque lacu deprensa relicto
 Accipitrem fluvialis anas. Quam Troius heros
 Insequitur: celeremque metu celer vrget amore.
 Ecce latens herba coluber fugientis adunco 775

Dente pedem strinxit; virusque in corpore liquit.
 Cum vita suppressa fuga est. Amplectitur amens
 Exanimem: clamatque, Piget, piget esse secutum:
 Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
 Perdidimus miseram nos te duo. Vulnus ab angue, 786
 A me caussa data est. Ego sim sceleratior illo,
 Ni tibi morte mea mortis solatia mittam.
 Dixit: et e scopulo, quem rauca subederat vnda,
 Se dedit in pontum. Tethys miserata cadentem
 Molliter excepit: nantemque per aequora pennis 785
 Textit: et optatae non est data copia mortis.
 Indignatur amans inuitum viuere cogi;
 Obstarique animae, misera de sede volenti
 Exire. Vtque nouas humeris assumserat alas,
 Subuolat: atque iterum corpus super aequora mittit. 790
 Pluma leuat casus. Furit Aesacos: inque profundum
 Pronus abit, letique viam sine fine retentat.
 Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
 Longa manet cernix: caput est a corpore longe.
 Aequor amat: nomenque tenet, quia mergitur, illi. 795

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER DVODECIMVS

Nescius assumtis Priamus pater Aesacon alis
 Viuere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
 Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
 Defuit officio Paridis praesentia tristi,
 Postmodo qui rapta longum cum coniuge bellum 5
 Attulit in patriam: coniurataeque sequuntur
 Mille rates, gentisque simul commune Pelasgae.
 Nec dilata foret vindicta, nisi aequora saeni
 Inuia fecissent venti, Baeotaque tellus
 Aulide piscosa puppes tenuisset ituras. 10
 Hic patrio de more Ioui cum sacra parassent;
 Vt vetus accensis incanduit ignibus ara;
 Serpere caeruleum Danaï videre draconem
 In platanum, coeptis quae stabat proxima sacris.
 Nidus erat volucrum bis quatuor arbore summa: 15
 Quas simul, et matrem circum sua damna volantem,
 Corripuit serpens, auidaue recondidit aluo.
 Obstupuere omnes: at veri prouidus augur
 Thestorides, Vincemus, ait: gaudete, Pelasgi.
 Troia cadet; sed erit nostri mora longa laboris. 20
 Atque nouem volucres in belli digerit annos.
 Ille, vt erat, virides amplexus in arbore ramos,
 Fit lapis, et seruat serpentis imagine saxum.
 Permanet Aoniis Nereus violentus in vndis:
 Velaque non transfert: et sunt, qui parcere Troiae 25
 Neptunum credant; quia moenia fecerat vrbi.

At

At non Thestorides. Nec enim nescitue,
 Sanguine virgineo placandam virginis iram
 Esse Deae. Postquam pietatem publica caussa,
 Rexque patrem vicit, castumque datura cruorem 30
 Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris;
 Victa Dea est: nubemque oculis obiecit; et inter
 Officium turbamque sacri, vocesque precantum,
 Supposita fertur mutasse Mycenida cerua.
 Ergo vbi, qua decuit, lenita est caede Diana, 35
 Et pariter Phoebes, pariter maris ira recessit:
 Accipiunt ventos a tergo mille carinae:
 Multaque perpessae Phrygia potiuntur arena.

Orbe locus medio est inter terrasque, fretumque,
 Caelestesque plagas, triplicis confinia mundi: 40
 Vnde, quod est vsquam, quamuis regionibus absit,
 Inspicitur, penetratque cauas vox omnis ad aures.
 Fama tenet, summaque donum sibi legit in arce:
 Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
 Addidit, et nullis inclusit limina portis. 45
 Nocte dieque patent. Tota est ex ore sonanti:
 Tota fremit, vocesque refert: iteratque, quod audit.
 Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
 Nec tamen est clamor, sed paruae murmura vocis:
 Qualia de pelagi, si quis procul audiat, vndis 50
 Esse solent: qualemue sonum, cum Iupiter atras
 Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
 Atria turba tenent: veniunt leue vulgus, euntque.
 Mistaque cum veris passim commenta vagantur
 Millia rumorum: confusaque verba volutant. 55
 E quibus hi vacuas implent sermonibus aures:
 Hi narrata ferunt alio: mensuraque ficti
 Crescit, et auditis aliquid nouus adiicit auctor.
 Illic Credulitas, illic temerarius Error,
 Vanaque Lactitia est, consternatique Timores, 60

Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.
 Ipsa quid in caelo rerum, pelagoque geratur,
 Et tellure, videt; totumque inquit in orbem.

Fecerat haec notum, Graias cum milite forti
 Aduentare rates: neque inexpectatus in armis 65
 Hostis adest. Prohibent aditu, littusque tuentur
 Troës: et Hectorea primus fataliter hasta,
 Protesilaë, cadis: commissaque praelia magno
 Stant Danaïis: fortisque animae nec cognitus Hector,
 Nec Phryges exiguo, quid Achaïa dextera posset, 70
 Sanguine senserunt. Et iam Sigea rubebant
 Littora: iam leto, proles Neptunia, Cygnus
 Mille viros dederat: iam curru stabat Achilles:
 Troaque Peliacae sternebat cuspidis ictu
 Agmina, perque acies aut Cygnum aut Hectora quaerens 75
 Congreditur Cygno: decimum dilatus in annum
 Hector erat. Tum colla iugo candentia pressos
 Exhortatus equos, currum direxit in hostem:
 Concutiensque suis vibrantia tela lacertis,
 Quisquis es, o iuuenis, solatia mortis habeto, 80
 Dixit, ab Haemonia quod sis iugulatus Achille.
 Hactenus Aeacides. Vocem grauis hasta secuta est.
 Sed quamquam certa nullus fuit error in hasta;
 Nil tamen emissi profecit acumine ferri:
 Vtque hebeti pectus tantummodo contudit icto; 85
 Nate Dea, nam te fama praenouimus, inquit
 Ille, quid a nobis vulnus miraris abesse?
 (Mirabatur enim,) non haec, quam cernis, equinis
 Fulua iubis cassis, neque onus caua parma sinistrae
 Auxilio mihi sunt: decor est quaesitus ab istis. 90
 Mars quoque ob hoc capere arma solet. Remouebi-
 tur omne

Tegminis officium; tamen indestrictus abibo.
 Est aliquid, non esse satum Nereïde, sed qui

Nereaque,

Nereaque, et natas, et totum temperet aequor.
 Dixit: et haesurum clypei curuamine telum 95
 Misit in Aeaciden, quod et aes, et proxima rupit
 Terga nouem boum, decimo tamen orbe moratum.
 Excudit hoc heros, rursusque tremantia forti
 Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus,
 Sincerumque fuit, nec tertia cuspis apertum, 100
 Et se praebentem valuit destringere Cygnum.
 Haud secus exarsit, quam Circo taurus aperto,
 Cum sua terribili petit irritamina cornu,
 Puniceas vestes, elusaque vulnera sentit.
 Num tamen exciderit ferrum, considerat, hastae: 105
 Haerebat ligno. Manus est mea debilis ergo;
 Quasque, ait, ante habuit vires, effudit in vno.
 Nam certe valuit, vel cum Lyrnesia primus
 Moenia disieci; vel cum Tenedonque, suoque
 Eetioneas impleri sanguine Thebas. 110
 Vel cum purpureus populari caede Caycus
 Fluxit, opusque meae bis sensit Telephus hastae.
 Hic quoque tot caesis, quorum per littus aceruos
 Et feci, et, video, valuit mea dextra, valetque.
 Dixit: et, ante actis veluti male crederet, hastam 115
 Misit in aduersum Lycia de plebe Menoeten:
 Loricamque simul, subiectaque pectora rupit.
 Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
 Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
 Atque ait; Haec manus est, haec, qua modo vicimus,
 hasta. 120
 Vtar in hunc isdem: sit in hoc precor exitus idem.
 Sic fatus, Cygnumque petit, nec fraxinus errat:
 Inque humero sonuit non euitata sinistro.
 Inde, velut muro solidane a caute, repulsa est.
 Qua tamen ictus erat, signatum sanguine Cygnum 125
 Viderat, et frustra fuerat gaudis, Achilles.

Vulnus erat nullum: sanguis erat ille Menoetae.
 Tum vero praeceps curru fremebundus ab alto
 Desilit: et nitido securum cominus hostem
 Ense petens, parmam gladio, galeamque cauari 130
 Cernit, et in duro laedi quoque corpore ferrum.
 Haud tulit vltterius: clypeoque aduersa reducto
 Ter, quater ora viri, capulo caua tempora pulsat:
 Cedentique sequens instat: turbatque, ruitque.
 Attonitoque negat requiem. Pauor occupat illum: 135
 Ante oculosque natant tenebrae: retroque ferenti
 Auersos passus, medio lapis obstitit aruo.
 Quem super impulsus resupino pectore Cygnum
 Vi multa vertit, terraeque adflixit Achilles.
 Tum, clypeo genibusque premens praecordia duris, 140
 Vincla trahit galeae: quae presso subdita mento
 Elidunt fauces, et respiramen, iterque
 Eripiunt animae. Victum spoliare parabat:
 Arma relicta videt: corpus Deus aequoris albam
 Contulit in volucrem, cuius modo nomen habebat. 145
 Hic labor, haec requiem multorum pugna dierum
 Attulit, et positis pars vtraque substitit armis.
 Dumque vigil Phrygios seruat custodia muros,
 Et vigil Argolicas seruat custodia fossas;
 Festa dies aderat, qua Cygni victor Achilles 150
 Pallada vittatae placabat sanguine vaccae.
 Cuius vt imposuit prosecta calentibus aris;
 Et Dis acceptus penetrauit in aethera nidor;
 Sacra tulere suam, pars est data caetera mensis.
 Discubuere toris proceres, et corpora tosta 155
 Carne replent, vinoque leuant curasque, sitimque.
 Non illos citharae, non illos carmina vocom,
 Longaue multifori delectat tibia buxi:
 Sed noctem sermone trahunt: virtusque loquendi
 Materia est. Pugnam referunt hostisque suamque 160
 Inque

Inque vices adita, atque exhausta pericula saepe
 Commemorare iuvat. Quid enim loqueretur Achilles?
 Aud quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
 Proxima praecipue domito victoria Cygno
 In sermone fuit. Visum mirabile cunctis, 165
 Quod iuveni corpus nullo penetrabile telo,
 Inuictumque ad vulnera erat, ferrumque terebat.
 Hoc ipsum Aeacides, hoc mirabantur Achiui.
 Cum sic Nestor ait: Vestro fuit vnicus aeno
 Contemptor ferri, nulloque forabilis ictu 170
 Cygnus. At ipse olim patientem vulnera mille
 Corpore non laeso Perrhaebum Caenea vidi:
 Caenea Perrhaebum, qui factis inclytus, Othryn
 Incoluit. Quoque id mirum magis esset in illo,
 Femina natus erat. Monstri nouitate mouentur, 175
 Quisquis adest, narretque rogant. Quos inter Achilles,
 Dic age, nam cunctis eadem est audire voluntas,
 O facunde senex, acui prudentia nostri;
 Quis fuerit Caeneus, cur in contraria versus:
 Qua tibi militia, cuius certamine pugnae 180
 Cognitus: a quo sit victus, si victus ab vilo est.
 Tum senior: Qamuis obstet mihi tarda vetustas;
 Multaque me fugiant, primis spectata sub annis;
 Plura tamen memini: nec, quae magis haereat illa,
 Pectore res nostro est, inter bellique, domique 185
 Acta tot. Ac si quem potuit spatiosa senectus
 Spectatorem operum multorum reddere: vixi
 Annos bis centum: nunc tertia viuitur aetas.
 Clara decore fuit proles Elateia Caenis,
 Thessalidum virgo pulcherrima, perque propinquas, 190
 Perque tuas vrbes (tibi enim popularis, Achille)
 Multorum frustra votis optata procorum.
 Tentasset Pelcus thalamos quoque forsitan illos;
 Sed iam aut contigerant illi connubia matris,

Aut fuerant promissa, tuae. Nec Caenis in vlllos 195
 Denupsit thalamos: secretaque littora carpens
 Aequeorei vim passa Dei est: ita fama ferebat.
 Utque nouae Veneris Neptunus gaudia cepit;
 Sint tua vota licet, dixit, secura repulsae:
 Elige quid voueas: eadem hoc quoque fama ferebat. 200
 Magnum, Caenis ait, facit haec iniuria votum,
 Tale pati nil posse mihi: da femina ne sim:
 Omnia praestiteris. Grauiore nouissima dixit
 Verba sono, poteratque viri vox illa videri,
 Sicut erat. Nam iam voto Deus aequeoris alti 205
 Annuerat: dederatque super, ne saucius vllis
 Vulneribus fieri, ferrone occumbere posset.
 Munere laetus abit, studiisque virilibus acuum
 Exigit Atracides, Peneïaque arua pererrat.
 Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus, 210
 Nubigenasque feros, positis ex ordine mensis,
 Arboribus tecto discumbere iusserat antro.
 Haemonii proceres aderant; aderamus et ipsi:
 Festaque confusa resonabat regia turba.
 Ecce canunt Hymenaeon: et ignibus atria fumant: 215
 Cinctaque adest virgo matrum, nuruumque caterua
 Praesignis facie. Felicem diximus illa
 Coniuge Pirithoum: quod paene fefellimus omen.
 Nam tibi, saeuorum saeuissime Centaurorum,
 Euryte, quam vino pectus, tam virgine visa 220
 Ardet: et ebrietas geminata libidine regnat.
 Protinus euersae turbant conuiuia mensae:
 Raptaturque comis per vim noua nupta prehensis.
 Eurytus Hippodamen, alii, quam quisque probarant,
 Aut poterant, rapiunt: captaeque erat vrbis imago. 225
 Femineo clamore sonat domus. Ocius omnes
 Surgimus: et primus, Quae te vecordia, Theseus,
 Euryte, pulsat, ait; qui, me viuente, lacessas,
 Pirithoum,

Pirithoum, violesque duos ignarus in vno?
 Neue ea magnanimus frustra memorauerit heros, 230
 Submouet instantes, raptamque furentibus aufert.
 Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
 Talia facta potest: sed vindicis ora proteruis
 Insequitur manibus, generosaque pectora pulsat.
 Forte fuit iuxta signis exstantibus asper 235
 Antiquus crater, quem vastum vastior ipse
 Sustulit Aegides, aduersaque misit in ora.
 Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merumque,
 Vulnere et ore vomens, madida resupinus arena,
 Calcitrat. Ardescunt germana caede bimembres: 240
 Certatimque omnes vno ore, Arma, arma, loquuntur.
 Vina dabant animos: et prima pocula pugna
 Missa volant, fragilesque cadi, curuique lebetes:
 Res epulis quondam, nunc bello et caedibus, aptae.
 Primus Ophionides Amycus penetralia donis 245
 Haud timuit spoliare suis: et primus ab aede
 Lampadibus densum rapuit funale coruscis:
 Elatumque alte, veluti qui candida tauri
 Rumpere sacrificia molitur colla securi,
 Illisit fronti Lapithae Celadontis: et ossa 250
 Non agnoscendo confusa reliquit in ore.
 Exsiluere oculi, disiectisque ossibus oris
 Acta retro naris, medioque infixi palato est.
 Hunc pede conuulso mensae Pellaeus acernae
 Strauit humi Belates, deiecto in pectora mento: 255
 Cunque atro mistos sputantem sanguine dentes,
 Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
 Proximus vt steterat, spectans altaria vultu
 Fumida terribili, Cur non, ait, vtimur istis?
 Cunque suis Gryneus immanem sustulit aram 260
 Ignibus, et medium Lapitharum iecit in agmen:
 Depressitque duos, Brotean, et Orion. Orio

Mater erat Mycale: quam deduxisse canendo
 Saepe reluctanti constabat cornua Lunae.
 Non impune feres, teli modo copia detur, 265
 Dixerat Exadius: telique habet instar, in alta
 Quae fuerant pinu, votiui cornua cerui.
 Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo:
 Eruiturque oculos: quorum pars cornibus haeret,
 Pars fluit in barbam, concretaque sanguine pendet. 270
 Ecce rapit mediis flagrantem Rhoetus ab aris
 Prunitium torrem, dextraque a parte Charaxi
 Tempora perfringit fuluo protecta capillo.
 Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
 Arserunt crines: et vulnere sanguis inustus 275
 Terribilem stridore sonum dedit; vt dare ferrum
 Igne rubens plerumque solet, quod forcipe curua
 Cum faber eduxit, lacubus demittit: at illud
 Stridet, et in trepida submersum sibilat vnda.
 Saucius hirsutis audidum de crinibus ignem 280
 Excutit: inque humeros limen tellure reuulsum
 Tollit, onus plaustris: quod ne permittat in hostem,
 Ipsa facit grauitas. Socium quoque saxea moles
 Oppressit spatio stantem proprio Cometem.
 Gaudia nec retinet Rhoetus. Sic comprecor, inquit, 285
 Caetera sit fortis castrorum turba tuorum;
 Semicremoque nouat repetitum stipite vulnus:
 Terque quaterque graui iuncturas verticis ictu
 Rupit: et in liquido sederunt ossa cerebro.
 Victor ad Euagrum, Corythumque, Dryantaque transit. 290
 E quibus vt prima tectus lanugine malas
 Procubuit Corythus; Puero quae gloria fuso
 Parta tibi est? Euagros ait. Nec dicere Rhoetus
 Plura sinit: rutilasque ferox in aperta loquentis
 Condidit ora viri, perque os in pectora, flammis. 295
 Te quoque, saeue Drya, circum caput igne rotato

Insequi-

Insequitur: sed non in te quoque constitit idem
 Exitus, assiduae successu caedis ouantem,
 Qua iuncta est humero ceruix, sude figis obusta.
 Ingemuit, duroque sudem vix osse renellit 300
 Rhoetus, et ipse suo madefactus sanguine fugit.
 Fugit et Ornëus, Lycabasque, et saucius armo
 Dexteriore Medon, et cum Pisenore Thauimas:
 Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
 Mermeros; accepto nunc vulnere tardius ibat: 305
 Et Pholus, et Melaneus, et Abas praedator aprorum:
 Quique suis frustra bellum dissuaserat augur
 Astylos. Ille etiam metuenti vulnera Nesso,
 Ne fuge: ad Herculeos, inquit, seruaberis arcus.
 At non Eurynomus, Lycidasque, et Arcos, et Imbreus 310
 Effugere necem: quos omnes dextra Dryantis
 Perculit aduersos. Aduersum tu quoque, quamuis
 Terga fugae dederas, vulnus, Crenaeae, tulisti.
 Nam graue, respiciens, inter duo lumina ferrum,
 Quam naris fronti committitur, accipis, imae. 315
 In tanto fremitu ductis sine fine iacebat
 Sopitus vinis, et inexperrectus Aphidas:
 Languentique manu carchesia mista tenebat,
 Fusus in Ossaeae villosis pellibus vrsae.
 Quem procul vt vidit frustra nulla arma mouentem, 320
 Inserit amento digitos, Miscendaque, dixit,
 Cum Styge vina bibas, Phorbas. Nec plura moratus
 In iuuenem torsit iaculum: ferrataque collo
 Fraxinus, vt casu iacuit resupinus, adacta est.
 Mors caruit sensu: plenoque e gutture fluxit 325
 Inque toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
 Vidi ego Petraeum conantem euellere terra
 Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit,
 Et quatit huc illuc, labefactaque robora iactat,
 Lancea Pirithoi, costis immissa Petraei, 330

Pectora cum duro luctantia robore fixit.
 Pirithoi virtute Lycum cecidisse ferebant:
 Pirithoi cecidisse Chromin. Sed vterque minorem
 Victori titulum, quam Dictys, Helopsque, dederunt.
 Fixus Helops iaculo, quod peruia tempora fecit, 335
 Et missum a dextra laeuam penetrauit in aurem.
 Dictys, ab ancipiti delapsus acumine montis,
 Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
 Decidit in praeceps, et pondere corporis ornum
 Ingentem fregit; suaque induit ilia fractae. 340
 Vltor adest Aphareus, saxumque e monte reuulsum
 Mittere conatur. Conantem stipite querno
 Occupat Aegides, cubitique ingentia frangit
 Ossa: nec vltorius dare corpus inutile leto
 Aut vacat, aut curat: tergoque Bianoris alti 345
 Insilit, haud solito quemquam portare, nisi ipsum:
 Opposuitque genu costis: prensamque sinistra
 Caesariem retinens, vultum, minitantiisque ora
 Robore nodoso, praeduraque tempora, fregit.
 Robore Nedyminum, iaculatoremque Lycotan 350
 Sternit, et immissa protectum pectora barba
 Hippason, et summis exstantem Riphea siluis,
 Tereaque, Haemoniis qui prensos montibus vrsos
 Ferre domum viuos, indignantesque solebat.
 Haud tulit vtentem pugnae successibus vltra 355
 Thesea Demoleon: solidoque reuellere trunco
 Annosam pinum magno molimine tentat.
 Quod quia non potuit, praefractam misit in hostem.
 Sed procul a telo Theseus veniente recessit,
 Pallados admonitu; (credi sic ipse volebat) 360
 Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
 Abscidit iugulo pectusque, humerumque sinistrum
 Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille:
 Quem Dolopum rector, bello superatus, Amyntor

Aeacidae dederat pacis pignusque, fidemque. 365
 Hunc procul ut foedo disiectum vulnere Peleus
 Vidit, At inferias, iuuenum gratissime Crantor,
 Accipe, ait: validoque in Demoleonta lacerto
 Fraxineam misit, mentis quoque viribus, hastam.
 Quae laterum cratem perrumpit, et ossibus haerens 370
 Intremuit. Trahit ille manu sine cuspide lignum:
 Id quoque vix sequitur: cuspis pulmone retenta est.
 Ipse dolor vires animo dabat: aeger in hostem
 Erigitur, pedibusque virum proculcat equinis.
 Excipit ille ictus galea, clypeoque sonantes, 375
 Defensatque humeros, praetentaque sustinet arma:
 Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
 Ante tamen leto dederat Phlegraeon, et Hysten,
 Eminus: Hiphinoum collato Marte, Clanique.
 Additur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat 380
 Pelle lupi, saeuique vicem praestantia teli
 Cornua vara bouum multo rubefacta cruore.
 Huic ego (nam vires animus dabat) Adspice, dixi,
 Quantum concedant nostro tua cornua ferro:
 Et iaculum torsi: quod cum vitare nequiret, 385
 Opposuit dextram passurae vulnera fronti.
 Affixa est cum fronte manus: fit clamor, at illum
 Haerentem Peleus, et acerbo vulnere victum,
 (Stabat enim propior) mediam ferit ense sub aluum.
 Prosiluit, terraque ferox sua viscera traxit: 390
 Tractaque calcavit, calcataque rupit, et illis
 Crura quoque impediit, et inani concidit aluo.
 Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
 Si modo naturae formam concedimus illi.
 Barba erat incipiens: barbae color aureus: aureaque 395
 Ex humeris medios coma dependebat in armos.
 Gratus in ore vigor: ceruix, humerique, manusque,
 Pectoraque artificum laudatis proxima signis:

Et qua parte viri est: nec equi mendosa sub illa
 Deteriorque viro facies. Da colla, caputque; 400
 Castore dignus erit. Sic tergum sessile, sic stant
 Pectora celsa toris: totus pice nigrior atra.
 Candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus.
 Multae illum petiere sua de gente; sed vna
 Abstulit Hylonome: qua nulla decentior inter 405
 Semiferos altis habitavit femina siluis.
 Haec et blanditiis, et amando, et amare fatendo
 Cyllaron vna tenet. Cultus quoque quantus in illis
 Esse potest membris; vt sit coma pectine leuis:
 Vt modo rore maris, modo se violaue, rosaue 410
 Implicet: interdum canentia lilia gestet:
 Bisque die lapsis Pagasaeae vertice siluae
 Fontibus ora lauet, bis flumine corpora tingat.
 Nec, nisi quae deceant, electarumque fera um,
 Aut humero, aut lateri praetendat vellera laeua. 415
 Par amor est illis: errant in montibus vna:
 Antra simul subeunt, et tum Lapitheia tecta
 Intrarant pariter, pariter fera bella gerebant.
 Auctor in incerto est: iaculum de parte sinistra
 Venit, et inferius, quam collo pectora subsunt, 420
 Cyllare, te fixit: paruo cor vulnere laesum
 Corpore cum toto post tela educta refrixit.
 Protinus Hylonome morientes excipit artus:
 Impositaque manu vulnus fouet, oraue ad ora
 Admouet, atque animae fugienti obsistere tentat. 425
 Vt videt exstinctum, dictis, quae clamor ad aures
 Arcuit ire meas, telo, quod inhaeserat illi,
 Incubuit: moriensque suum complexa maritum est.
 Ante oculos stat et ille meos, qui sena leonum
 Vinxerat inter se connexis vellera nodis 430
 Phaeocomes, hominemque simul protectus equumque.
 Codice qui misso, quem vix iuga bina mouerent

Iuncta, Phonoleniden a summo vertice fregit.
 Fracta volubilitas capitis latissima: perque os,
 Perque cauas nares, oculosque, auresque cerebrum 435
 Molle fluit: veluti concretum vimine querno
 Lac solet; vtue liquor rari sub pondere cribri
 Manat, et exprimitur per densa foramina spissus.
 Ast ego, dum parat hunc armis nudare iacentem,
 (Scit tuus hoc genitor) gladium spoliantis in ima 440
 Ilia dimisi. Chthonius quoque, Teleboasque
 Ense iacent nostro. Ramum prior ille bifurcum
 Gesserat: hic iaculum. Iaculo mihi vulnera fecit.
 Signa vides: apparet adhuc vetus ecce cicatrix.
 Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti: 445
 Tunc poteram magni, si non superare, morari
 Hectoris arma meis. Illo sed tempore nullus,
 Aut puer, Hector erat. Nunc me mea deficit aetas.
 Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti;
 Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oëcli 450
 Fixit in aduerso cornum sine cuspidē vultu.
 Vecte Pelethronium Macareus in pectus adacto
 Strauit Erygdupum. Memini et venabula condi
 Inguine, Nesseis manibus coniecta, Cymeli.
 Nec tu credideris tantum cecinisse futura 455
 Ampyciden Mopsum. Mopso iaculante biformis
 Occubuit, frustra que loqui tentauit Odites,
 Ad mentum lingua, mentoque ad guttura fixo.
 Quinque neci Caeneus dederat, Stiphelumque, Bro-
 mumque,
 Antimachumque, Helimumque, securiferumque Pyracmon. 460
 Vulnera non memini: numerum, nomenque notaui.
 Prouolat Emathii spoliis armatus Halesi,
 Quem dederat leto, membris et corpore Latrens
 Maximus. Huic aetas inter iuuenemque, senemque,
 Vis iuuenilis erat: variabant tempora cani. 465
 Qui

Qui clypeo, galeaque, Macedoniaque sarissa
 Conspicuus, faciemque obuersus in agmen vtrumque,
 Armaque concussit, certumque equitauit in orbem:
 Verbaque tot fudit vacuas animosus in auras:
 Et te, Caeni, feram? nam tu mihi femina semper, 470
 Tu mihi Caenis eris: nec te natalis origo
 Comminuit? mentemque subit, quo praemia facto,
 Quaque viri falsam speciem mercede pararis?
 Vel quid nata vide, vel quid sis passa: columque,
 I, cape cum calathis, et stamina pollice torque: 475
 Bella relinque viris. lactanti talia Caeneus
 Extentum cursu missa latus eruit hasta,
 Quâ vir equo commissus erat. Furit ille dolore:
 Nudaque Phyllei iuuenis ferit ora sarissa.
 Non secus haec resilit, quam tecti a culmine grando: 480
 Aut si quis paruo feriat caua tympana saxo.
 Cominus aggreditur, laterique recondere duro
 Luctatur gladium. Gladio loca peruia non sunt.
 Haud tamen effugies: medio iugulaberis ense:
 Quandoquidem mucro est hebes, inquit; et in latus
 ensem 485
 Obliquat, longaque amplectitur ilia dextra.
 Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti:
 Fractaque dissiluit percusso lamina collo.
 Vt satis illaesos miranti praebuit artus;
 Nunc age, ait Caeneus, nostro tua corpora ferro 490
 Tentemus; capuloque tenus dimisit in armos
 Ensem fatiferum, caecamque in viscera mouit,
 Versauitque manum, vulnusque in vulnere fecit.
 Ecce ruunt vasto rabidi clamore bimbres,
 Telaque in hunc omnes vnum mittuntque, feruntque. 495
 Tela retusa cadunt; manet imperfossus ab omni,
 Inque cruentatus Caeneus Elateius ictu.
 Fecerat attonitos noua res. Heu dedecus ingens!

Monychus exclamat: populus superamur ab vno,
 Vixque viro: quamquam ille vir est: nos segnibus actis, 500
 Quod fuit ille, sumus. Quid membra immania prosunt?
 Quid geminae vires? quid, quod fortissima rerum
 In nobis natura duplex animalia iunxit?
 Nec nos matre Dea, nec nos Ixione natos
 Esse reor; qui tantus erat, Iunonis vt altae 505
 Spem caperet. Nos semimari superamur ab hoste.
 Saxa, trabesque super, totosque inuoluite montes:
 Vinacemque animam missis elidite siluis.
 Silua premat fauces: et erit pro vulnere pondus.
 Dixit: et insani deiectam viribus Austri 510
 Forte trabem nactus, validum coniecit in hostem.
 Exemplumque fuit: paruoque in tempore nudus
 Arboris Othrys erat: nec habebat Pelion vmbras.
 Obrutus immani cumulo, sub pondere Caeneus
 Aestuat arboreo: congestaque robora duris 515
 Fert humeris. Sed enim postquam super ora caputque
 Creuit onus, neque habet, quas ducat, spiritus auras,
 Deficit interdum: modo se super aëra frustra
 Tollere conatur, iactasque euoluere siluas;
 Interdumque mouet: veluti, quam cernimus ecce! 520
 Ardua si terrae quatiatur motibus Ide.
 Exitus in dubio est: alii sub inania corpus
 Tartara detrusum siluarum mole ferebant.
 Abnuuit Ampycides: medioque ex aggere fuluis
 Vidit auem pennis liquidas exire sub auras, 525
 Quae mihi tunc primum, tunc est conspecta supremum.
 Hanc vbi lustrantem leni sua castra volatu
 Mopsus, et ingenti circum clangore sonantem
 Adspexit, pariterque oculis animoque secutus;
 O salue, dixit, Lapithaeae gloria gentis, 530
 Maxime vir quondam, sed nunc auis vnica, Caeneu.
 Credita res auctore suo est. Dolor addidit iram:

Oppres-

Oppressumque aegre tulimus tot ab hostibus vnum:
 Nec prius abstinimus ferrum exercere cruore;
 Quam data pars leto, partem fuga noxque diremit. 535
 Haec inter Lapithas, et semihomines Centauros
 Praelia, Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
 Praeteriti Alcidae tacito non pertulit ore:
 Atque ait, Herculeae mirum est obliuia laudis
 Acta tibi, senior, certe mihi saepe referre 540
 Nubigenas domitos a se pater ipse solebat.
 Tristis ad haec Pylus: Quid me meminisse malorum
 Cogis, et obductos annis rescindere luctus?
 Inque tuum genitorem odium, offensasque fateri?
 Ille quidem maiora fide, Di! gessit, et orbem 545
 Impleuit meritis, quod mallet posse negari:
 Sed neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
 Hectora laudamus. Quis enim laudauerit hostem?
 Ille tuus genitor Messania moenia quondam
 Strauit, et immeritas vrbes Elinque, Pylonque 550
 Diruit, inque meos ferrum, flammamque penates
 Impulit. Vtque alios taceam, quos ille peremit;
 Bis sex Nelidae fuimus, conspecta iuuentus:
 Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus vno,
 Viribus. Atque alios vinci potuisse ferendum est. 555
 Mira Periclymeni mors est: cui posse figuras
 Sumere quas vellet, rursusque reponere sumtas
 Neptunus dederat, Nelei sanguinis auctor.
 Hic, vbi nequidquam est formas variatus in omnes,
 Vertitur in faciem volucris: quae fulmina curuis 560
 Ferre solet pedibus, Diuum gratissima regi.
 Viribus vsus auis, pennis rostroque redunco,
 Hamatisque viri laniauera vnguibus ora.
 Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus,
 Atque inter nubes sublimia membra ferentem, 565
 Pendentemque ferit, lateri qua iungitur ala.

Nec

Nec graue vulnus erat: sed rupti vulnere nerui
 Deficiunt, motumque negant viresque volandi.
 Decidit in terram, non concipientibus auras
 Infirmis pennis: et qua leuis haeserat alae, 570
 Corporis affixi praessa est grauitate sagitta:
 Perque latus summum iugulo est exacta sinistro.
 Num videor debere tui praeconia rebus
 Herculis, o Rhodiae ductor pulcherrime classis?
 Nec tamen vltterius, quam fortia facta silendo, 575
 Vliscar fratres: solida est mihi gratia tecum.

Haec postquam dulci Neleius edidit ore;
 A sermone senis, repetito munere Bacchi,
 Surrexere toris: nox est data caetera somno.

At Deus aequoreas qui cuspide temperat vndas, 580
 In volucrem corpus nati Stheneleida versum
 Mente dolet patria: saeuumque perosus Achillem
 Exercet memores, plus quam ciuilitate, iras.
 Iamque fere tracto duo per quinquennia bello,
 Talibus intonsum compellat Smynthea dictis: 585
 O mihi de fratris longe gratissime natis,
 Irrita qui mecum posuisti moenia Troiae,
 Ecquid, vt has iam iam casuras adspicis arces,
 Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
 Millia caesa doles? ecquid, ne persequar omnes, 590
 Hectoris vmbra subit circum sua Pergama tracti?
 Cum tamen ille ferox, belloque cruentior ipso,
 Viuit adhuc, operis nostri populator, Achilles.
 Det mihi se: faxo, triplici quid cuspide possim,
 Sentiat. At quoniam concurrere cominus hosti 595
 Non datur; occulta necopinum perde sagitta.
 Annuit: atque animo pariter patruoque suoque
 Delius indulgens, nebula velatus in agmen
 Peruenit Iliacum, mediaque in caede virorum
 Rara per ignotos spargentem cernit Actiuos 600

Tela Parin: fassusque Deum, Quid spicula perdis
 Sanguine plebis? ait: si qua est tibi cura tuorum,
 Vertere in Aeaciden, caesosque vlciscere fratres.
 Dixit: et ostendens sternentem Troïa ferro
 Corpora Peliden, arcus obuertit in illum; 605
 Certaue letifera direxit spicula dextra.
 Quod Priamus gaudere senex post Hectora posset,
 Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor Achille,
 Vinceris a timido Graiae raptore maritae!
 At si femineo fuerat tibi Marte cadendum; 610
 Thermodontiaca malles cecidisse bipenni.
 Iam timor ille Phrygum, decus et tutela Pelasgi
 Nominis Aeacidae, caput insuperabile bello,
 Arserat; armarat Deus idem, idemque cremarat.
 Iam cinis est; et de tam magno restat Achille 615
 Nescio quid, paruam quod non bene compleat vnam.
 At viuuit, totum quae gloria compleat orbem.
 Haec illi mensura viro respondet: et hac est
 Par sibi Pelides; nec inania Tartara sentit.
 Ipse etiam, vt cuius fuerit cognoscere possis, 620
 Bella mouet clypeus, deque armis arma feruntur.
 Non ea Tydides, non audet Oileôs Aiâx,
 Non minor Atrides, non bello maior et aeuo
 Poscere, non alii: soli Telamone creato
 Laërtaque fuit tantae fiducia laudis. 625
 A se Tantalides onus inuidiamque remouit:
 Argolicosque duces mediis considerare castris
 Iussit: et arbitrium litis traiecit in omnes.

P. OVIDII NASONIS
 METAMORPHOSEON

LIBER TERTIVS DECIMVS.

Consedere duces: et, vulgi stante corona,
 Surgit ad hos clypei dominus septemplex Ajax.
 Vitque erat impatiens irae, Sigēia toruo
 Littora respexit, classemque in littore vultu;
 Intendensque manus, Agimus, pro Iupiter, inquit, 5
 Ante rates caussam; et mecum confertur Vlixes!
 At non Hectoreis dubitavit cedere Hammis,
 Quas ego sustinui; quas hac a classe fugavi.
 Tutius est fictis igitur contendere verbis,
 Quam pugnare manu. Sed nec mihi dicere promptum, 10
 Nec facere est isti. Quantunque ego Marte feroci,
 Quantum acie valeo, tantum valet iste loquendo.
 Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
 Esse reor: (vidistis enim) sua narret Vlixes,
 Quae sine teste gerit, quorum nox conscia sola est. 15
 Praemia magna peti fateor: sed demit honorem
 Aemulus Aiaci. Non est tenuisse superbum,
 Sit licet hoc ingens, quidquid speravit Vlixes.
 Iste tulit pretium iam nunc certaminis huius;
 Quo cum victus erit, mecum certasse feretur, 20
 Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,
 Nobilitate potens essem, Telamone creatus,
 Moenia qui forti Troiana sub Hercule cepit:
 Littoraque intransit Pagasaea Colcha carina.
 Aeacus huic pater est, qui iura silentibus illic 25
 Reddit, vbi Aeoliden saxum graue Sisyphon vrget.

Aeacon agnoscit summus, prolemque fatetur
 Iupiter esse suam. Sic ab Ioue tertius Ajax.
 Nec tamen haec series in caussa prosit, Achiui;
 Si mihi cum magno non est communis Achille. 30
 Frater erat: fraterna peto. Quid sanguine cretus
 Sisyphio, furtisque, et fraude simillimus illi,
 Inserit Aeacidis alienae nomina gentis?
 An quod in arma prior, nulloque sub indice veni,
 Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille, 35
 Vltima qui cepit, detrectauitque furore
 Militiam ficto: donec sollertior isto,
 Sed sibi inutilior, timidi commenta retexit
 Naupliades animi, vitataque traxit in arma?
 Optima nunc sumat, qui sumere noluit vlla; 40
 Nos inhonorati, et donis patrnelibus orbi,
 Obtulimus qui nos ad prima pericula, simus.
 Atque vtinam aut verus furor ille, aut creditus, esset;
 Nec comes hic Phrygias vnquam venisset ad arces
 Hortator scelerum! non te, Poeantia proles, 45
 Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet.
 Qui nunc, vt memorant, siluestribus abditus antris
 Saxa moues gemitu, Laërtiadaeque precaris,
 Quae meruit: quae (si Dî sunt) non vana preceris.
 Et nunc ille eadem nobis iuratus in arma, 50
 Heu! pars vna ducum, quo successore sagittae
 Herculis vtuntur, fractus morboque fameque,
 Velaturque, aliturque auibus; volucresque petendo
 Debita Troianis exercet spicula fatis.
 Ille tamen viuit, quia non comitauit Vlixen. 55
 Mallet et infelix Palamedes esse relictus.
 Viueret: aut certe letum sine crimine haberet.
 Quem male conuicti nimium memor iste furoris
 Prodere rem Danaam finxit, fictumque probauit
 Crimen, et ostendit, quod iam praefoderat, aurum. 60

Ergo

Ergo aut exsilio vires subduxit Achiuis,
 Aut nece. Sic pugnat, sic est metuendus Vlixes.
 Qui, licet eloquio fidum quoque Nestora vincat;
 Haud tamen efficiet, desertum vt Nestora crimen
 Esse rear nullum. Qui, cum imploraret Vlixen 65
 Vulnere tardus equi, fessusque senilibus annis,
 Proditus a socio est. Non haec mihi crimina fingi,
 Scit bene Tydides: qui nomine saepe vocatum
 Corripuit; trepidoque fugam exprobrauit amico.
 Adspiciunt oculis Superi mortalia iustis. 70
 En eget auxilio, qui non tulit: vtque reliquit,
 Sic linquendus erat. Legem sibi dixerat ipse.
 Conclamat socios. Adsum; videoque trementem,
 Pallentemque metu, et trepidantem morte futura.
 Opposui molem clypei; texique iacentem; 75
 Seruauique animam (minimum est hoc laudis) inertem.
 Si perstas certare, locum redeamus in illum:
 Redde hostem, vulnusque tuum, solitumque timorem:
 Post clypeumque late: et mecum contende sub illo.
 At postquam eripui, cui standi vulnera vires 80
 Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
 Hector adest, secumque Deos in praelia ducit:
 Quaque ruit, non tu tantum terreris, Vlixes;
 Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
 Hunc ego sanguineae successu caedis ouantem 85
 Cominus ingenti resupinum pondere fudi.
 Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, vnus
 Sustinui: sortemque meam vouistis, Achiui:
 Et vestrae valere preces. Si quaeritis huius
 Fortunam pugnae; non sum superatus ab illo. 90
 Ecce ferunt Troës, ferrumque, ignemque, Iouemque
 In Danaas classes: vbi nunc facundus Vlixes?
 Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
 Spem vestri reditus. Date tot pro nauibus arma.

Quod si vera licet mihi dicere, quaeritur istis, 95
 Quam mihi, maior honos: coniunctaque gloria nostra est,
 Atque Ajax armis, non Aiaci arma petuntur.
 Conferat his Ithacus Rhesum, imbellemque Dolona,
 Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
 Luce nihil gestum, nihil est Diomede remoto: 100
 Si semel ista datis meritis tam vilibus arma;
 Diuidite, et maior pars sit Diomedis in illis.
 Quo tamen haec Ithaco? qui clam, qui semper inermis
 Rem gerit; et furtis incautum decipit hostem?
 Ipse nitor galeae, claro radiantis ab auro 105
 Insidias prodet, manifestabitque latentem.
 Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
 Pondera tanta feret. Nec non onerosa, grauisque
 Pelias esse potest imbellibus hasta lacertis.
 Nec clypeus, vasti caelatus imagine mundi 110
 Conueniet timidae, nataeque ad furta sinistrae.
 Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
 Quod tibi si populi donauerit error Achiui;
 Cur spolieris, erit: non, cur metuaris ab hoste.
 Et fuga, qua sola cunctos, timidissime, vincis, 115
 Tarda futura tibi est, gestamina tanta trahenti.
 Adde, quod iste tuus, tam raro praelia passus,
 Integer est clypeus, nostro, qui tela ferendo
 Mille patet plagis, nouus est successor habendus.
 Denique, quid verbis opus est? spectemur agendo: 120
 Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
 Inde iubete peti, et referentem ornate relatis.
 Finierat Telamone satus; vulgique secutum
 Vltima murmur erat: donec Laërtius heros
 Adstitit, atque oculos paulum tellure moratos 125
 Sustulit ad proceres, expectatoque resoluit
 Ora sono: neque abest facundis gratia dictis.
 Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,

Non

Non foret ambiguus tanti certaminis heres:
 Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille. 130
 Quem quoniam non aequa mihi vobisque negarunt
 Fata, (manuque simul veluti lacrimantia tersit
 Lumina) quis magno melius succedat Achilli,
 Quam per quem magnus Danaïis successit Achilles?
 Huic modo ne prosit, quod, ut est, hebes esse videtur. 135
 Neve mihi noceat, quod vobis semper, Achiui,
 Profuit ingenium: meaque haec facundia, si qua est,
 Quae nunc pro domino, pro vobis saepe locuta est,
 Invidia careat: bona nec sua quisque recuset.
 Nam genus, et proavos, et quae non fecimus ipsi, 140
 Vix ea nostra voco. Sed enim, quia retulit Aiax
 Esse Iouis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor
 Iupiter est, totidemque gradus distamus ab illo.
 Nam mihi Laertes pater est, Arcesius illi,
 Iupiter huic: neque in his quisquam damnatus, et exsul. 145
 Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
 Altera nobilitas. Deus est in utroque parente.
 Sed neque materno quod sum generosior ortu,
 Nec mihi quod pater est fraterni sanguinis insons,
 Proposita arma peto: meritis expendite caussam. 150
 Dummodo quod fratres Telamon, Peleusque fuerunt,
 Aiacis meritum non sit: nec sanguinis ordo,
 Sed virtutis honos spoliis quaeratur in istis.
 Aut si proximitas, primusque requiritur heres;
 Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi. 155
 Quis locus Aiaci? Phthiam Scyronue ferantur.
 Nec minus est isto Tencer patruelis Achilli.
 Num petit ille tamen, num sperat, ut auferat arma?
 Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
 Plura quidem feci, quam quae comprehendere dictis 160
 In promptu mihi sit: rerum tamen ordine ducar.
 Praescia venturi genitrix Nereia leti

Dissimulat cultu natum: deceperat omnes,
 In quibus Aiacem suntae fallacia vestis.
 Arma ego femineis, animum motura virilem, 165
 Mercibus inserui. Neque adhuc proiecerat heros
 Virgineos habitus, cum parmam hastamque tenenti,
 Nate Dea, dixi, tibi se peritura reseruant
 Pergama. Quid dubitas ingentem euertere Troiam?
 Iniecique manum, fortemque ad fortia misi. 170
 Ergo opera illius mea sunt. Ego Telephon hasta
 Pugnantem domui: victum orantemque refeci.
 Quod Thebae cecidere, meum est. Me credite Lesbos,
 Me Tenedon, Chrysenque, et Cyllan, Apollinis vrbes,
 Et Syron cepisse: mea concussa putate 175
 Procubuisse solo Lyrnesia inoenia dextra.
 Utque alias taceam: qui saeuum perdere posset
 Hectora, nempe dedi. Per me iacet inclytus Hector.
 Illis haec armis, quibus est inuentus Achilles,
 Arma peto. Vivo dederam, post fata reposco. 180
 Ut dolor vnus Danaos peruenit ad omnes,
 Aulidaque Euboicam compleverunt mille carinae;
 Exspectata diu, nulla, aut contraria classi,
 Flamina sunt: duraeque iubent Agamemnona sortes
 Immeritam saeuae natam inactare Dianae. 185
 Denegat hoc genitor, Diuisque irascitur ipsis:
 Atque in rege tamen pater est. Ego mite parentis
 Ingenium verbis ad publica commoda verti.
 Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides;
 Difficilem tenui sub iniquo iudice caussam. 190
 Hunc tamen vtilitas populi, fraterque, datique
 Summa mouet sceptri; laudem vt cum sanguine penset.
 Mittor et ad matrem, quae non hortanda, sed astu
 Decipienda fuit. Quo si Telamonius isset,
 Orba suis essent etiamnum lintea ventis. 195
 Mittor et Iliacas audax orator ad arces:
 Visaque, et intrata est altae mihi curia Troiae:

Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
 Quam mihi mandarat communis Graecia, caussam:
 Accusoque Parin: praedamque, Helenamque reposco: 200
 Et moneo Priamum, Priamoque Antenora iunctum,
 At Paris, et fratres, et qui rapuere sub illo,
 Vix tenuere manus (scis hoc, Menelaë) nefandas:
 Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.
 Longa referre mora est, quae consilioque, manuque 205
 Vtiliter feci spatiosi tempore belli.
 Post acies primas, vrbis se moenibus hostes
 Continuere diu; nec aperti copia Martis
 Vlla fuit: decimo demum pugnauimus anno.
 Quid facis interea, qui nil, nisi praelia, nosti? 210
 Quis tuus vsus erat? nam si mea facta requiris;
 Hostibus insidior: fossas munimine cingo:
 Consolor socios; vt longi taedia belli
 Mente ferant placida: doceo quo simus alendi
 Armandiue modo: mittor quo postulat vsus. 215
 Ecce Iouis monitu, deceptus imagine somni,
 Rex iubet incepti curam dimittere belli.
 Ille potest auctore suam defendere caussam.
 Non sinat hoc Ajax, delendaque Pergama poscat:
 Quodque potest, pugnet. Cur non remoratur ituros? 220
 Cur non arma capit? dat, quod vaga turba sequatur?
 Non erat hoc nimium nunquam nisi magna loquenti.
 Quid, quod et ipse fugis? vidi, puduitque videre,
 Cum tu terga dares, inhonestaque vela parares.
 Nec mora, Quid facitis? quae vos dementia, dixi, 225
 Concitat, o socii, captam dimittere Troiam?
 Quidue domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?
 Talibus atque aliis, in quae dolor ipse disertum
 Fecerat, auersos profuga de classe reduxi.
 Connocat Atrides socios terrore pauentes: 230
 Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quidquam

Ausit: at ausus erat reges incessere dictis
 Thersites, etiam per me haud impune, proteruis.
 Erigor, et trepidos ciues exhortor in hostem:
 Amissamque mea virtutem voce reposco. 235
 Tempore ab hoc, quocunque potest fecisse videri
 Fortiter iste, meum est: qui dantem terga retraxi.
 Denique de Danaïis quis te laudatue petitue?
 At sua Tydides mecum communicat acta:
 Me probat: et socio semper confidit Vlixæ. 240
 Est aliquid, de tot Graiorum millibus, vnum
 A Diomede legi. Nec me sors ire iubebat:
 Sic tamen et spreto noctisque hostisque periclo,
 Ansum eadem, quæ nos, Phrygia de gente Dolona
 Interimo: non ante tamen, quam cuncta coëgi 245
 Prodere, et edidici quid perfida Troia pararet.
 Omnia cognoram, nec, quod specularer, habebam:
 Et iam præmissa poteram cum laude reuerti,
 Haud contentus ea, petii tentoria Rhesi,
 Inque suis ipsum castris comitesque peremi. 250
 Atque ita captiuo victor votisque potitus
 Ingredior curru lætos imitante triumphos.
 Cuius equos pretium pro nocte poposcerat hostis,
 Arma negatæ mihi: fueritque benignior Aiax.
 Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro 255
 Deuastata meo? cum multo sanguine fudi
 Coeranon, Hippasiden et, Alastoraque, Chromiumque,
 Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytanique,
 Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona,
 Et Charopen, fatisque immitibus Ennomon actum; 260
 Quique minus celebres nostra sub moenibus vrbis
 Procubuerunt manu. Sunt et mihi vulnera, ciues,
 Ipso pulchra loco: nec vanis credite verbis.
 Adspicite en! (vestemque manu diducit) et, Haec sunt
 Pectora semper, ait, vestris exercita rebus. 265

At nihil impendit per tot Telamonius annos
 Sanguinis in socios: et habet sine vulnere corpus.
 Quid tamen hoc refert, si se pro classe Pelasga
 Arma tulisse refert contra Troasque, Ioucmque?
 Confiteorque, tulit: neque enim benefacta maligne 270
 Detrectare meum est: sed nec communia solus
 Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem.
 Repulit Actorides sub imagine tutus Achilles
 Troas ab arsuris cum defensore carinis.
 Ansum etiam Hectoreo solum concurrere Marti 275
 Se putat, oblitus regisque, ducumque, meique;
 Nonus in officio, et praelatus munere sortis.
 Sed tamen euentus vestrae, fortissime, pugnae
 Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
 Me miserum, quanto cogor meminisse dolore 280
 Temporis illius, quo, Graium murus, Achilles
 Procubuit nec me lacrimae, luctusue, timorue
 Tardarunt, quin corpus humo sublime referrem.
 His humeris, his, inquam, hmeris ego corpus Achillis,
 Et simul arma tuli: quae nunc quoque ferre laboro. 285
 Sunt mihi, quae valeant in talia pondera, vires:
 Est animus vestros certe sensurus honores.
 Scilicet idcirco prognato caerulea mater
 Ambitiosa suo fuit, vt caelestia dona,
 Artis opus tantae, rudis, et sine pectore miles 290
 Indueret? neque enim clypei caelamina norit,
 Oceanum, et terras, cumque alto sidera caelo,
 Pleiadasque, Hyadasque, immunemque aequoris Arcton,
 Diuersasque vrbes, nitidumque Orionis ense.
 [Postulat vt capiat, quae non intelligit, arma.] 295
 Quid? quod me, duri fugientem munera belli,
 Arguit incepto serum accessisse labori?
 Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
 Si simulasse vocat crimen; simulauimus ambo.

Si mora pro culpa est; ego sum maturior illo. 300
 Me pia detinuit coniux: pia mater Achillem:
 Primaque sunt illis data tempora, caetera vobis.
 Haud timeo, si iam nequeo defendere crimen
 Cum tanto commune viro. Deprensus Vlixis
 Ingenio tamen ille; at non Aiakis, Vlixes. 305
 Neue in me stolidae conuicia fundere linguae
 Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
 Obiicit. An falso Palameden crimine turpe
 Accusasse mihi, vobis damnasse decorum est?
 Sed neque Naupliades facinus defendere tantum, 310
 Tamque patens, valuit: nec vos audistis in illo
 Crimina: vidistis: pretioque obiecta patebant.
 Nec Poeantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
 Esse reus merui: factum defendite vestrum,
 (Consensistis enim) nec me suasisse negabo; 315
 Vt se subtraheret bellique viaeque labori,
 Tentaretque feros requie lenire dolores.
 Paruit; et viuit. Non haec sententia tantum
 Fida, sed et felix; cum sit satis, esse fidelem.
 Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt; 320
 Ne mandate mihi: melius Telamonius ibit,
 Eloquioque virum morbis iraque furentem
 Molliet: aut aliqua producet callidus arte.
 Ante retro Simois fluet et sine frondibus Ide
 Stabit, et auxilium promittet Achaïa Troiae, 325
 Quam, cessante meo pro vestris pectore rebus,
 Aiakis stolidi Danais sollertia prosit.
 Sis licet infestus sociis, regique, mihique,
 Dure Philoctete; licet exsecrere, meumque
 Deuoeas sine fine caput, cupiasque dolenti 330
 Me tibi forte dari; nostrumque haurire cruorem;
 [Vtque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri:]
 Te tamen aggrediar: [mecumque reducere nitar.]

Tamque

Tamque tuis potiar, faueat Fortuna, sagittis,
 Quam sum Dardanio, quem cepi, vate, potitus: 335
 Quam responsa Deum, Troianaque fata retexi:
 Quam rapui Phrygiae signum penetrale Minervae
 Hostibus e mediis. Et se mihi comparet Ajax?
 Nempe capi Troiam prohibebant fata sine illo.
 Fortis vbi est Ajax? vbi sunt ingentia magni 340
 Verba viri? cur hic metuis? cur audet Vlixes
 Ire per excubias, et se committere nocti?
 Perque feros enses, non tantum mocnia Troum,
 Verum etiam summas arces intrare, suaque
 Eripere aede Deam, raptamque efferre per hostes? 345
 Quae nisi fecissem, frustra Telamone creatus
 Gestasset laeua taurorum tergora septem.
 Illa nocte mihi Troiae victoria parta est:
 Pergama tum vici, cum vinci posse coëgi.
 Desine Tydiden vultuque et murmure nobis 350
 Ostentare meum: pars est sua laudis in illis.
 Nec tu, cum socia clypeum pro classe tenebas,
 Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit vnus.
 Qui, nisi pugnacem sciret sapiente minorem
 Esse, nec indomitae deberi praemia dextrae, 355
 Ipse quoque haec peteret: peteret moderior Ajax,
 Eurypylosque ferox, claroque Andremonē natus:
 Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
 Meriones: peteret maioris frater Atridae.
 Quippe manu fortes (nec sunt tibi Marte secundi) 360
 Consiliis cessere meis. Tibi dextera bello
 Vtilis; ingenium est, quod eget moderamine nostri.
 Tu vires sine mente geris: mihi cura futuri est.
 Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
 Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes; 365
 Nos animo. Quantoque ratem qui temperat, anteit
 Remigis officium, quanto dux milite maior;

Tanto

Tanto ego te supero. Nec non in corpore nostro
 Pectora sunt potiora manu. Vigor omnis in illis.
 At vos, o proceres, vigili date praemia vestro: 370
 Proque tot annorum cura, quos anxius egi,
 Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
 Iam labor in fine est: obstantia fata remoui:
 Altaque, posse capi faciendo, Pergama cepi.
 Per spes nunc socias, casuraque moenia Troum, 375
 Perque Deos oro, quos hosti nuper ademi;
 Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum;
 [Si quid adhuc audax, ex praecipitique petendum;
 Si Troiae fatis aliquid restare putatis;]
 Este mei memores: aut si mihi non datis arma; 380
 Huic date. Et ostendit signum fatale Mineruae.

Mota manus procerum est: et, quid facundia posset,
 Re patuit; fortisque viri tulit arma disertus.
 Hectora qui solus, qui ferrum, ignemque, Iouemque
 Sustinuit toties; vnam non sustinet iram: 385
 Inuictumque virum vincit dolor. Arripit ensem:
 Et, Meus hic certe est. An et hunc sibi poscet Vlixes?
 Hoc, ait, vtendum est in me mihi: quique cruore
 Saepe Phrygum maduit, domini nunc caede madebit:
 Ne quisquam Aiacem possit superare, nisi Ajax. 390
 Dixit: et in pectus, tum denique vulnera passum,
 Qua patuit ferro, letalem condidit ensem:
 Nec valuere manus infixum educere telum.
 Expulit ipse cruor; rubefactaque sanguine tellus
 Purpureum viridi genuit de cespite florem, 395
 Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
 Littera communis mediis pueroque viroque
 Inscripta est foliis: haec nominis, illa querelae.

Victor ad Hypsipyles patriam, clarique Thoantis,
 Et veterum terras infames caede virorum, 400
 Vela dat; vt referat, Tiryntia tela, sagittas.

Quae postquam ad Graios, domino comitante, reuexit:
 Imposita est sero tandem manus vltima bello.
 Troia simul Priamusque cadunt: Priameia coniux
 Perdidit infelix hominis post omnia formam; 405
 Externasque nouo latratu terruit auras.
 Longus in angustum qua clauditur Hellespontus,
 Ilion ardebat; neque adhuc consederat ignis:
 Exiguumque senis Priami Iouis ara cruorem
 Combiberat. Tractata comis antistita Phoebi 410
 Non profecturas tendebat ad aethera palmas.
 Dardanidas matres patriorum signa Deorum,
 Dum licet, amplexas, succensaque templa tenentes
 Inuidiosa trahunt victores praemia Graii.
 Mittitur Astyanax illis de turribus, vnde 415
 Pugnantem pro se, proauitaque regna tuentem,
 Saepe videre patrem monstratum a matre solebat.
 Iamque viam suadet Boreas; flatuque secundo
 Carbasa mota sonant: iubet vti nauita ventis,
 Troia, vale: rapimur, clamant, dantque oscula terrae 420
 Troades: et patriae fumantia tecta relinquunt.
 Vltima conscendit classem, miserabile visu,
 In mediis Hecube natorum inuenta sepulchris.
 Prensantem tumulos, atque ossibus oscula dantem
 Dulichiae traxere manus. Tamen vnus hausit, 425
 Inque sinu cineres secum tulit Hectoris haustos.
 Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
 Inferias inopes, crinem, lacrimasque relinquit.
 Est, vbi Troia fuit, Phrygiae contraria tellus,
 Bistoniis habitata viris. Polymestoris illic 430
 Regia diues erat, cui te commisit alendum
 Clam, Polydore, pater, Phrygiisque remouit ab armis.
 Consilium sapiens, sceleris nisi praemia magnas
 Adiecisset opes, animi irritamen auari.
 Vt cecidit Fortuna Phrygum, capit impius ensem 435
 Rex

Rex Thracum, iuguloque sui defigit alumni:
 Et, tanquam tolli cum corpore crimina possent,
 Exanimem e scopulo subiectas misit in vndas.
 Littore Threicio classem religarat Atrides,
 Dum mare pacatum, dum ventus amicior esset. 440
 Hic subito, quantus, cum viueret, esse solebat,
 Exit humo late rupta, similisque minaci
 Temporis illius vultum referebat Achilles,
 Quo ferus iniusto petiit Agamemnona ferro.
 Immemoresque mei disceditis, inquit, Achiui? 445
 Obrutaque est mecum virtutis gratia nostrae?
 Ne facite: vtque meum non sit sine honore sepulcrum,
 Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
 Dixit: et, immiti sociis parentibus vmbrae,
 Rapta sinu matris, quam iam prope sola fouebat, 450
 Fortis, et infelix, et plus quam femina, virgo
 Ducitur ad tumulum, diroque fit hostia busto.
 Quae memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
 Admota est, sensitque sibi fera sacra parari;
 Vtque Neoptolemum stantem, ferrumque tenentem, 455
 Inque suo vidit figentem lumina vultu;
 Vtere iamdudum generoso sanguine, dixit:
 Nulla mora est. At tu iugulo vel pectore telum
 Conde meo: iugulumque simul pectusque retexit.
 Scilicet aut vlli seruire Polyxena ferrem, 460
 Aut per tale sacrum numen placabitur vllum.
 Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.
 Mater obest, minuitque necis mihi gaudia: quamuis
 Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est.
 Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes, 465
 Este procul; si iusta peto: tactuque viriles
 Virgineo remouete manus. Acceptor illi,
 Quisquis is est, quem caede mea placare paratis,
 Liber erit sanguis. Si quos tamen vltima nostri

Vota mouent oris: Priami vos filia regis, 470
 Non captiua, rogat: genitrici corpus inentum
 Reddite: neue auro redimat ius triste sepulcri,
 Sed lacrimis. Tunc, cum poterat, redimebat et auro.
 Dixerat. At populus lacrimas, quas illa tenebat,
 Non tenet. Ipse etiam flens innitusque sacerdos 475
 Praebita coniecto rupit praecordia ferro.
 Illa, super terram defecto poplite labens,
 Pertulit intrepidus ad fata nouissima vultus.
 Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
 Cum caderet, castique decus seruare pudoris. 480
 Troades excipiunt; deploratosque recensent
 Priamidas: et quid dederit domus vna cruoris.
 Teque gemunt, virgo; teque, o modo regia coniux,
 Regia dicta parens, Asiae florentis imago;
 Nunc etiam praedae mala sors: quam victor Vlixes 485
 Esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
 Edideras. Dominum matri vix reperit Hector.
 Quae corpus complexa animae tam fortis inane,
 Quas toties patriae dederat, natisque, viroque,
 Huic quoque dat lacrimas; lacrimas in vulnera fundit. 490
 Osculaque ore legit: consuetaque pectora plangit:
 Canitiemque suam concreto in sanguine verrens,
 Plura quidem, sed et haec laniato pectore dixit:
 Nata tuae, quid enim superest? dolor vltime matri,
 Nata, iaces: videoque tuum, mea vulnera, vulnus. 495
 En, ne perdiderim quemquam sine caede meorum,
 Tu quoque vulnus habes. At te, quia femina, rebar
 A ferro tutam: cecidisti et femina ferro.
 Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
 Exitium Troiae nostrique orbator, Achilles. 500
 At postquam Paridis cecidit Phoebique sagittis:
 Nunc certe, dixi, non est metuendus Achilles.
 Nunc quoque mî metuendus erat. Cinis ipse sepulti

In genus hoc saeuit: tumulo quoque sensimus hostem:
 Aeacidae fecunda fui. Iacet Ilion ingens: 505
 Euentuque graui finita est publica clades:
 Si finita tamen. Soli mihi Pergama restant:
 In cursuque meus dolor est. Modo maxima rerum,
 Tot generis natisque potens, nuribusque, viroque,
 Nunc trahor exsul, inops, tumulis auulsa meorum, 510
 Penelopae munus: quae me data pensa trahentem
 Matribus ostendens Ithacis, Haec Hectoris illa est
 Clara parens: haec est, dicet, Priameia coniux.
 Postque tot amissos tu nunc, quae sola leuabas
 Maternos luctus, hostilia busta piasti. 515
 Inferias hosti peperisti. Quo ferrea resto?
 Quidue moror? quo me seruas, damnosa senectus?
 Quid, Di crudeles, nisi quo noua funera cernam,
 Viuacem differtis anum? quis posse putaret
 Felicem Priamum, post diruta Pergama, dici? 520
 Felix morte sua nec te, mea nata, peremtam
 Adspicit, et vitam pariter regnumque reliquit.
 At, puto, funeribus dotabere, regia virgo;
 Condeturque tuum monumentis corpus auitis.
 Non haec est Fortuna domus. Tibi munera matris 525
 Contingent fletus, peregrinaeque haustus arenae.
 Omnia perdidimus: superest, cur viuere tempus
 In breue sustineam, proles gratissima matri,
 Nunc solus, quondam minimus de stirpe virili,
 Has datus Ismario regi Polydorus in oras. 530
 Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
 Abluere, et sparsos immiti sanguine vultus?
 Dixit: et ad littus passu processit anili,
 Albentes laniata comas. Date, Troades, urnam,
 Dixerat infelix, liquidas hauriret vt vndas: 535
 Adspicit eiectum Polydori in littore corpus,
 Factaque Threiciis ingentia vulnera telis.

Troades

Troades exclamant: obmutuit illa dolore;
 Et pariter vocem, lacrimasque introrsus obortas
 Deorat ipse dolor, duroque simillima saxo 540
 Torpet, et aduersa figit modo lumina terra:
 Interdum toruos sustollit ad aethera vultus:
 Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera, nati,
 Vulnera praecipue: seque armat et instruit ira.
 Qua simul exarsit, tanquam regina maneret, 545
 Vlscisci statuit; poenaeque in imagine tota est.
 Vtque furit catulo lactente orbata leaena,
 Signaque nacta pedum sequitur, quem non videt, hostem:
 Sic Hecube, postquam cum luctu miscuit iram,
 Non oblita animorum, annorum oblita suorum, 550
 Vadit ad artificem dirae, Polymestora, caedis:
 Colloquiumque petit: nam se monstrare relictum
 Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
 Credidit Odrysius: praedaeque assuetus amore
 In secreta venit. Cum blando callidus ore, 555
 Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
 Omne fore illius quod das, quod et ante dedisti,
 Per superos iuro. Spectat truculenta loquentem,
 Falsaque iurantem: tumidaque exaestuatur ira.
 Atque ita correptum captiuarum agmine matrum 560
 Inuolat, et digitos in perfida lumina condit,
 Exspoliatque genas oculis, (facit ira valentem,)
 Inmergitque manus, foedataque sanguine sonti
 Non lumen, neque enim superest, loca luminis haurit.
 Clade sui Thracum gens irritata tyranni 565
 Troada telorum lapidumque incessere iactu
 Coepit. At haec missum rauco cum murmure saxum
 Morsibus insequitur; rictuque in verba parato
 Latrauit, conata loqui. Locus exstat, et ex re
 Nomen habet: veterumque diu memor illa malorum, 570
 Tum quoque Sithonios vlulauit moesta per agros.

Illius Troasque suos hostesque Pelasgos,
 Illius Fortuna Deos quoque mouerat omnes:
 Sic omnes, ut et ipsa Iouis coniuxque, sororque
 Euentus Hecubam meruisse negauerit illos. 575
 Non vacat Aurorae, quamquam isdem fauerat armis,
 Cladibus et casu Troiaeque Hecubaeque moueri.
 Cura Deam propior, luctusque domesticus angit
 Memnonis amissi: Phrygiis quem lutea campis
 Vidit Achillea pereuntem cuspide mater. 580
 Vidit; et ille color, quo matutina rubescunt
 Tempora, palluerat: latuitque in nubibus aether.
 At non impositos supremis ignibus artus
 Sustinuit spectare parens: sed crine soluto,
 Sicut erat, magni genibus procumbere non est 585
 Deditata Iouis, lacrimisque has addere voces:
 Omnibus inferior, quas sustinet aureus aether,
 (Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem,)
 Diua tamen venio, non ut delubra, diesque
 Des mihi sacrificos, caltiurasque ignibus aras. 590
 Si tamen adspicias, quantum tibi femina praestem,
 Tum cum luce noua noctis confinia seruo;
 Praemia danda putes. Sed non ea cura; neque hic est
 Nunc status Aurorae, meritos ut poscat honores.
 Memnonis orba mei venio: qui fortia frustra 595
 Pro patruo tulit arma suo: primisque sub annis
 Occidit a forti, sic vos voluistis, Achille.
 Da, precor, huic aliquem, solatia mortis, honorem,
 Summe Deum rector, maternaque vuluera leni.
 Iupiter annuerat; cum Memnonis arduus alto 600
 Corruit igne rogos; nigrique volumina fumi
 Infecere diem. Veluti cum flumina natas
 Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
 Atra fauilla volat: glomerataque corpus in vnum
 Densatur, faciemque capit, sumitque calorem, 605
 Atque

Atque animam ex igni. Leuitas sua prae-buit alas.
 Et primo similis volucris, mox vera volucris
 Insonuit pennis: pariter sonuere sorores
 Innumerae, quibus est eadem natalis origo.
 Terque rogam lustrant: et consonus exit in auras 610
 Ter clangor. Quarto seducunt castra volatu.
 Tum duo diuersa populi de parte feroces
 Bella gerunt: rostrisque, et aduncis vngnibus iras
 Exercent, alasque, aduersaque pectora lassant.
 Inferiaeque cadunt cineri cognata sepulto 615
 Corpora: seque viro forti meminere creatas.
 Praepetibus subitis nomen facit auctor; ab illo
 Memnonides dictae, cum Sol duodena peregit
 Signa, parentali periturae Marte rebellant.
 Ergo aliis latrasse Dymantida flebile visum: 620
 Luctibus est Aurora suis intenta; piasque
 Nunc quoque dat lacrimas: et toto rorat in orbe.
 Nec tamen euersam Troiae cum moenibus esse
 Spem quoque fata sinunt. Sacra, et sacra altera, patrem,
 Fert humeris venerabile onus Cythereius heros. 625
 De tantis opibus praedam pius eligit illam,
 Ascaniumque suum: profugaque per aequora classe
 Fertur ab Antandro, scelerataque limina Thracum,
 Et Polydoreo manantem sanguine terram
 Linquit: et vtilibus ventis aestuque secundo 630
 Intrat Apollineam, sociis comitantibus, urbem.
 Hunc Anius, quo rege homines, antistite Phoebus
 Rite colebantur, temploque, domoque recepit:
 Urbemque ostendit, delubraque vota, duasque
 Latona quondam stirpes pariente retentas. 635
 Ture dato flammis, vinoque in tura profuso,
 Caesarumque boum fibris de more crematis,
 Regia tecta petunt: positique tapetibus altis
 Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.

Tum plus Anchises: O Phoebi lecte sacerdos, 640
 Fallor? an et natum, cum primum haec moenia vidi,
 Bisque duas natas, quantum reminiscor, habebas?
 Huic Anius niueis circumdata tempora vittis
 Concutiens, et tristis, ait: Non falleris, heros
 Maxime: natorum vidisti quinque parentem. 645
 Quem nunc (tanta homines rerum inconstantia versat)
 Paene vides orbem. Quid enim mihi filius absens
 Auxilii? quem dicta suo de nomine tellus
 Andros habet, pro patre locunque et regna tenentem.
 Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber 650
 Feminae sorti voto maiora, fideque
 Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
 In segetem, laticemque meri, baccamque Mineruae
 Transformabantur; diuesque erat vsus in illis.
 Hoc vbi cognouit Troiae populator Atrides; 655
 (Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
 Nos quoque parte putes) armorum viribus vsus
 Abstrahit inuitas gremio genitoris: alantque
 Imperat Argolicam caelesti munere classem.
 Effugiunt quo quaeque potest. Euboea duabus, 660
 Et totidem natis Andros fraterna petita est.
 Miles adest, et, ni dedantur, bella minatur.
 Victa metu pietas consortia pectora poenae
 Dedit: et vt timido possis ignoscere fratri,
 Non hic Aeneas, non, qui defenderet Andron, 665
 Hector erat: per quos decimum durastis in annum.
 Iamque parabantur captinis vincla lacertis;
 Illae tollentes etiamnum libera caelo
 Brachia, Bacche pater, fer opem, dixere: tulitque
 Muneris auctor opem. Si miro perdere more 670
 Ferre vocatur opem. Nec qua ratione figuram
 Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possim.
 Summa mali nota est: pennas sumsero, tuacque
 Coniugis in volucrem, niueas, abiere, columbas.

Talibus atque aliis postquam conuiuia dictis 675
 Implerunt, mensa somnum petiere remota.
 Cumque die surgunt, adeuntque oracula Phoebi:
 Qui petere antiquam matrem, cognataque iussit
 Littora. Prosequitur rex, et dat munus ituris;
 Anchisae sceptrum, chlamydem, pharetramque nepoti, 680
 Cratera Aeneae; quem quondam miserat illi
 Hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris.
 Miserat hunc illi Therses, fabricauerat Alcon
 Myleus; et longo caelauerat argumento.
 Vrbs erat: et septem posses ostendere portas: 685
 Hae pro nomine erant, et, quae foret illa, docebant.
 Ante urbem exequiae, tumulique, ignesque, rogique,
 Effusaeque comas, et apertae pectora matres
 Significant luctum. Nymphae quoque flere videntur;
 Siccatosque queri fontes. Sine frondibus arbos 690
 Nuda riget: rodunt arentia saxa capellae.
 Ecce facit mediis natas Orione Thebis,
 Hanc non femineum iugulo dare pectus aperto,
 Illam, dimisso per fortia vulnera telo
 Pro populo cecidisse suo; pulchrisque per urbem 695
 Funeribus ferri, celebrique in parte cremari.
 Tum de virginea geminos exire fauilla,
 Ne genus intereat, iuuenes, quos fama Coronas
 Nominat, et cineri materno ducere pompam,
 Hactenus antiquo signis fulgentibus aere 700
 Summus inaurato crater erat asper acantho.
 Nec leuiora datis Troiani dona remittunt:
 Dantque sacerdoti, custodem turis, acerram;
 Dant pateram, claramque auro gemmisque coronam.
 Inde recordati Teucros a sanguine Teucri 705
 Ducere principium, Creten tenere, locique
 Ferre diu nequiere Iouem: centumque relictis
 Urbibus, Ausonios optant contingere portus.

Saeuit hiems, iactatque viros: Strophadumque receptos
 Portubus infidis exterruit ales Aëllō. 710
 Et iam Dulichios portus, Ithacamque, Samenque,
 Neritiasque domos, regnum fallacis Vlyxei,
 Praeter erant vecti: certatam lite Deorum
 Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
 Iudicis, Actiaco quae nunc ab Apolline nota est, 715
 Vocalemque sua terram Dodonida quercu,
 Chaoniosque sinus: vbi nati rege Molosso
 Impia subiectis fugere incendia pennis.

Proxima Phacacum felicibus obsita pomis
 Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati 720
 Buthrotos Phrygio, simulataque Troia tenentur.
 Inde futurorum certi, quae cuncta fideli
 Priamides Helenus monitu praedixerat, intrant
 Sicaniam. Tribus haec excurrit in aequora linguis:
 E quibus imbriferos obuersa Pachynos ad Austros: 725
 Mollibus expositum Zephyris Lilybaeon: at Arcton
 Aequoris expertem spectat Boreanque Peloros.
 Hac subeunt Teucrici: remisque aestuque secundo
 Sub noctem potitur Zanclaea classis arena.
 Scylla latus dextrum, laenum irrequieta Charybdis 730
 Infestant. Vorat haec raptas, reuomitque carinas:
 Illa feris atram canibus succingitur aluum,
 Virginis ora gerens: et, si non omnia vates
 Ficta reliquerunt, aliquo quoque tempore virgo.
 Hanc multi petiere proci: quibus illa repulsis 735
 Ad Pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,
 Ibat: et elusos iuuenum narrabat amores.
 Quam, dum pectendos praebet Galatea capillos,
 Talibus alloquitur, repetens suspiria, dictis:
 Te tamen, o virgo, genus haud immite virorum 740
 Expetit: vtque facis, potes his impune negare.
 At mihi, cui pater est Nereus, quam caerulea Doris

Enixa est; quae sum turba quoque tuta sororum,
 Non nisi per fluctus licuit Cyclopi amore
 Effugere: et lacrimae vocem impediere loquentis. 745
 Quas ubi marmoreo detersit pollice virgo;
 Et solata Deam est; refer, o clarissima, dixit:
 Neve tui causam tege, sum tibi fida, doloris.
 Nereis his contra resecuta Crataeide natam:
 Acis erat, Fauno, Nymphaque Symaethide cretus, 750
 Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
 Nostra tamen maior. Nam me sibi iunxerat vni
 Pulcher: et, octonis iterum natalibus actis,
 Signarat dubia teneras lanugine malas.
 Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat. 755
 Nec, si quaesieris, odium Cyclopi, amore
 Acidis in nobis fuerit praesentior, edam.
 Par utrinque fuit. Pro quanta potentia regni
 Est, Venus alma, tui! nempe ille immitis, et ipsis
 Horrendus silvis, et visus ab hospite nullo 760
 Impune, et magni cum Dis contemtor Olympi,
 Quid sit amor, sentit: nostrique cupidine captus
 Vritur; oblitus pecorum, antrorumque suorum.
 Iamque tibi formae, iamque est tibi cura placendi;
 Iam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos: 765
 Iam libet hirsutam tibi falce recidere barbam:
 Et spectare feros in aqua, et componere, vultus.
 Caedis amor, feritasque, sitisque immensa cruoris
 Cessant: et tutae veniuntque, abeuntque carinae.
 Telemus interea Siculam delatus ad Aetnaen, 770
 Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
 Terribilem Polyphemon adit; lumenque, quod vnum
 Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlyxes.
 Risit, et, O vatium stolidissime, falleris, inquit:
 Altera iam rapuit. Sic frustra vera monentem 775
 Spernit: et aut gradiens ingenti littora passu

Degrauat; aut fessus sub opaca reuertitur antra.
 Prominet in pontum cuneatus acumine longo
 Collis: vtrumque latus circumfluit aequoris vnda.
 Huc ferus adscendit Cyclops, mediusque resedit. 780
 Lanigeræ pecudes, nullo ducente, secutæ.
 Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit vsum,
 Ante pedes posita est, antennis apta ferendis,
 Sumtaque arundinibus compacta est fistula centum;
 Senserunt toti pastoria sibila montes: 785
 Senserunt vndæ. Latitans ego rupe, meique
 Acidis in gremio residens, procul auribus hausi
 Talia dicta meis, auditaque mente notauî:
 Candidior niuei folio, Galatea: ligustri;
 Floridior pratis; longa procerior alno; 790
 Splendidior vitro; tenero lasciuior hædo;
 Laenior assiduo detritis aequore conchis;
 Solibus hibernis, aestiua gratior vmbra;
 Nobilior pomis; platano conspectior alta;
 Lucidior glacie; matura dulcior vua; 795
 Mollior et cygni plumis, et lacte coacto;
 Et, si non fugias, riguo formosior horto.
 Sæuior indomitis eadem Galatea iuuençis,
 Durior annosa quercu; fallacior vndis;
 Lentior et salicis virgis, et vitibus albis; 800
 His immobilior scopulis; violentior amne;
 Laudato pavone superbior; acrior igni;
 Asperior tribulis; foeta truculentior vrsa;
 Surdior aequoribus; calcato immitior hydro:
 Et, (quod præcipue vellem tibi demere possem;) 805
 Non tantum ceruo, claris latratibus acto,
 Verum etiam ventis, volucrique fugacior aura.
 At, bene si noris, pigeat fugisse: morasque
 Ipsa tuas damnes: et me retinere labores.
 Sunt mihi, pars montis, viuo pendentia saxo 810
 Antra;

Antra; quibus nec Sol medio sentitur in aestu,
 Nec sentitur hiems: sunt poma grauantia ramos:
 Sunt auro similes longis in vitibus vucae:
 Sunt et purpureae: tibi et has seruamus, et illas.
 Ipsa tuis manibus, siluestri nata sub vmbra, 815
 Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna,
 Prunaque, non solum nigro liuentia succo,
 Verum etiam generosa, nouasque imitantia ceras.
 Nec tibi castaneae, me coniuge, nec tibi deerunt
 Arbuti foetus. Omnis tibi seruiet arbos. 820
 Hoc, pecus omne meum est: multae quoque vallibus
 errant;
 Multas silua tegit: multae stabulantur in antris.
 Nec, si forte roges, possim tibi dicere, quot sint.
 Pauperis est numerare pecus. De laudibus harum
 Nil mihi credideris: praesens potes ipsa videre, 825
 Vt vix sustineant distentum curibus vber.
 Sunt, foetura minor, tepidis in ouilibus agni:
 Sunt quoque, par aetas, aliis in ouilibus hoedi.
 Lac mihi semper adest niueum. Pars inde bibenda
 Seruatur: partem liquefacta coagula durant. 830
 Nec tibi deliciae faciles, vulgataque tantum
 Munera contingent, damae, leporesque, capraeque,
 Paruae columbarum, demtusue cacumine nidus:
 Inueni geminos, qui tecum ludere possint,
 Inter se similes, vix vt dignoscere possis, 835
 Villosae catulos in summis montibus vrsae.
 Inueni: et dominae, dixi, seruabimus istos.
 Iam modo caeruleo nitidum caput exserere ponto:
 Iam, Galatea, veni: nec munera despice nostra.
 Certe ego me noui, liquidaeque in imagine vidi 840
 Nuper aquae: placuitque mihi mea forma videnti.
 Adspice, sim quantus. Non est hoc corpore maior
 Iupiter in caelo: nam vos narrare soletis

Nescio quem regnare Iouem. Coma plurima toruos
 Prominet in vultus, humerosque, vt lucus, obumbrat. 845
 Nec mihi quod rigidis horrent densissima setis
 Corpora, turpe puta. Turpis sine frondibus arbos:
 Turpis equus, nisi colla iubae flauentia velent.
 Pluma tegit volucres: ouibus sua lana decori est:
 Barba viros, hirtaeque decent in corpore setae. 850
 Vnum est in media lumen mihi fronte, sed instar
 Ingentis clypei. Quid? non haec omnia magno
 Sol videt e caelo? Soli tamen vnicus orbis,
 Adde, quod in vestro genitor meus aequore regnat.
 Hunc tibi do socerum. Tantum miserere, precesque 855
 Supplicis exaudi: tibi enim succumbimus vni.
 Quique Iouem, et caelum sperno, et penetrabile fulmen,
 Nerei, te vereor: tua fulmine saeuior ira est.
 Atque ego contemptus essem patientior huius;
 Si fugeres omnes. Sed cur, Cyclope repulso, 860
 Acin amas, praefersque meis amplexibus Acin?
 Ille tamen placeatque sibi, placeatque licebit,
 Quod nollem, Galatea, tibi: modo copia detur,
 Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
 Viscera viua traham, diuulsaque membra per agros, 865
 Perque tuas spargam, sic se tibi misceat, vndas.
 Vror enim, lacusque exaestuatur acrius ignis:
 Cumque suis videor translata viribus Aetnam
 Pectore ferre meo: nec tu, Galatea, moueris.
 Talia nequidquam questus, nam cuncta videbam, 870
 Surgit: et vt taurus vacca furibundus adempta,
 Stare nequit: siluaque et notis saltibus errat.
 Cum ferus ignaros, nec quidquam tale timentes,
 Me videt atque Acin: Videoque, exclamat, et ista
 Vltima sit, faciam, Veneri concordia vestrae. 875
 Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
 Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Aetne.

Ast ego vicino pauefacta sub aequore mergor.
 Terga fugae dederat conuersa Symaethius heros:
 Et, Fer opem, Galatea, precor, mihi: ferte parentes: 880
 Dixerat: et vestris periturum admittite regnis.
 Insequitur Cyclops, partemque e monte renulsam
 Mittit; et extremus quamuis peruenit ad illum
 Angulus e saxo, totum tamen obruit Acin.
 At nos, quod solum fieri per fata licebat, 885
 Fecimus, vt vires adsumeret Acis auitas.
 Puniceus de mole cruor manabat, et intra
 Temporis exiguum rubor euanescere coepit:
 Fitque color primo turbati fluminis imbre:
 Purgaturque mora. Tum moles iacta dehiscit: 890
 Viuaque per rimas, proceraque surgit arundo:
 Osque cauum saxi sonat exsultantibus vndis:
 Miraque res: subito media tenus exstitit aluo
 Incinctus iuuenis flexis noua cornua cannis
 Qui, nisi quod maior, quod toto caerulus ore est, 895
 Acis erat. Sed sic quoque erat tamen Acis in amnem
 Versus: et antiquum tenuerunt Illumina nomen.

Desierat Galatea loqui: coetnque soluto
 Discedunt, placidisque natant Nereides vndis.
 Scylla redit: neque enim medio se credere ponto 900
 Audet; et aut bibula sine vestibus errat arena;
 Aut, vbi lassata est, seductos nacta recessus
 Gurgitis, inclusa sua membra refrigerat vnda.
 Ecce fretum findens alti nouus incola ponti,
 Nuper in Euboica versis Anthedone membris, 905
 Glaucus adest, visaeque cupidine virginis haeret:
 Et, quaecunque putat fugientem posse morari,
 Verba refert: fugit illa tamen, veloxque timore
 Peruenit in summum positi prope littora montis.
 Ante fretum est ingens, apicem collectus in vnum, 910
 Longa sine arboribus connexus ad aequora vertex.

Constitit

Constitit hic: et tuta loco, monstrumne, Deusne
 Ille sit, ignorans, admiraturque colorem,
 Caesariemque, humeros, subiectaque terga tegentem,
 Ultimaque excipiat quod tortilis inguina piscis. 915
 Sentit: et innitens, quae stabat proxima, moli,
 Non ego prodigium, non sum fera bellua, virgo;
 Sum Deus, inquit, aquae: nec maius in aequora Proteus
 Ius habet, aut Triton, Athamantiadesue Palaemon.
 Ante tamen mortalis eram: sed scilicet altis 920
 Deditus aequoribus, iam tum exercebar in illis,
 Nam modo ducebam ducentia retia pisces:
 Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
 Sunt viridi prato confinia littora, quorum
 Altera pars vudis, pars altera cingitur herbis: 925
 Quas neque cornigerae morsu laesere iuuencae:
 Nec placidae carpsistis oves, hirtaevae capellae.
 Non apis inde tulit collectos sedula flores:
 Non data sunt capiti genialia sarta: nec unquam
 Falciferae secuere manus. Ego primus in illo 930
 Cespite consedi, dum lina madentia sicco.
 Vtique recensere captiuos ordine pisces;
 Insuper exposui, quos aut in retia casus,
 Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
 Res similis fictae: sed quid mihi fingere prodest? 935
 Gramine contacto coepit mea praeda moueri,
 Et mutare latus; terraque, vt in aequore, niti.
 Dumque moror, mirorque simul, fugit omnis in vndas
 Turba suas: dominumque nouum, littusque relinquunt.
 Obstupui: dubiusque diu, quae caussa, requiro: 940
 Num Deus hoc aliquis, num succus fecerit herbae.
 Quae tamen has, inquam, vires habet herba? manumque
 Pabula decerpsi, decerptaque dente momordi.
 Vix bene combiberant ignotos guttura succos:
 Cum subito trepidare intus praecordia sensi; 945

Alterius-

Alteriusque rapi naturae pectus amore.
 Nec potui restare loco: Repetendaque nunquam
 Terra, vale, dixi: corpusque sub aequora mersi.
 Dì maris exceptum socio dignantur honore:
 Utque mihi, quaecunque feram, mortalia demant, 950
 Oceanum, Tethynque rogant. Ego lustror ab illis:
 Et purgante nefas novies mihi carmine dicto
 Pectora fluminibus iubeor supponere centum.
 Nec mora: diversis lapsi de fontibus amnes,
 Totaque vertuntur supra caput aequora nostrum. 955
 Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
 Hactenus et memini: nec mens mea caetera sensit.
 Quae postquam rediit; alium me corpore toto,
 Ac fueram nuper, nec eundem mente, recepi.
 Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam, 960
 Caesariemque meam, quam longa per aequora verro,
 Ingentesque humeros, et caerula brachia vidi,
 Cruraque pinnigero curvata nouissima pisce.
 Quid tamen haec species, quid Dìs placuisse marinis,
 Quid iuvat esse Deum, si tu non tangeris istis? 965
 Talia dicentem, dicturum plura, reliquit
 Scylla Deum. Furit ille, irritatusque repulsa
 Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

P. OVIDII NASONIS
 METAMORPHOSEON

LIBER QVARTVS DECIMVS.

Iamque Giganteis iniectam faucibus Aetnen,
 Aruaque Cyclopum, quid rastra, quid vsus aratri
 Nescia, nec quidquam iunctis debentia bubus,
 Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum:
 Liquerat et Zanclen, aduersaque moenia Rhegî, 5
 Nauifragumque fretum, gemino quod littore pressum
 Ausoniae, Siculaeque tenet confinia terrae.
 Inde, manu magna Tyrrhena per aequora lapsus,
 Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
 Sole satae Circes, variarum plena ferarum. 10
 Quam simul adspexit; dicta, acceptaque salute,
 Ditta, Dei miserere, precor: nam sola leuare
 Tu potes hunc, dixit, videar modo dignus, amorem.
 Quanta sit herbarum, Titani, potentia nulli
 Quam mihi cognitius; qui sum mutatus ab illis, 15
 Neue mei non nota tibi sit caussa furoris;
 Littore in Italico, Messania moenia contra,
 Scylla mihi visa est. Pudor est promissa, precesque,
 Blanditiasque meas, contentaque verba referre.
 At tu, siue aliquid regni est in carmine; carmen 20
 Ore moue sacro: siue expugnacior herba est;
 Vtere tentatis operosae viribus herbae.
 Nec medeare mihi, sanesque haec vulnera mando,
 Fineque nil opus est: partem ferat illa caloris.
 At Circe (neque enim flammis habet aptius vlla 25
 Talibus ingenium; seu caussa est huius in ipsa,

Seu Venus indicio facit hoc offensa paterno)
 Talia verba refert: Melius sequerere volentem,
 Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
 Dignus eras: vltro poteris certeque rogari: 30
 Et, si spem dederis, mihi crede, rogaberis vltro.
 Neu dubites, absitque tuae fiducia formae:
 En ego, cum Dea sim, nitidi cum filia Solis,
 Carmine cum tantum, tantum cum graminae possim,
 Vt tua sim, voueo. Spernentem sperne: sequenti 35
 Redde vices: vnoque duos vlciscere facto.
 Talia tentanti, Prius, inquit, in aequore frondes,
 Glaucus, et in summis nascentur montibus algae;
 Sospite quam Scylla nostri mutantur amores.
 Indignata Dea est: et laedere quatenus ipsum 40
 Non poterat, nec vellet amans; irascitur illi,
 Quae sibi praelata est: Venerisque offensa repulsa,
 Protinus horrendis infamia pabula succis
 Conterit: et tritis Hecateia carmina miscet;
 Caerulaque iuduitur velamina: perque ferarum 45
 Agmen adulantum media procedit ab aula:
 Oppositamque petens contra Zaucleia saxa
 Rhegion ingreditur, feruentes aestibus vndas:
 In quibus, vt solida, ponit vestigia, ripa;
 Summaque decurrit pedibus super aequora siccis, 50
 Paruus erat gurgis, curuos sinuatus in arcus,
 Grata quies Scyllae: quo se referebat ab aestu
 Et maris et caeli, medio cum pluuimus orbe
 Sol erat, et minimas a vertice fecerat umbras:
 Hunc Dea praecutiat, portentiferisque venenis 55
 Inquinat: huic fusos latices radice nocenti
 Spargit: et obscurum verborum ambage nouorum
 Ter nouies carmen magico demurmurat ore.
 Scylla venit, mediaque tenuis descenderat aluo;
 Cum sua foedari latrantibus inguina monstribus 60

Adspicit: ac primo non credens corporis illas
 Esse sui partes, refugitque, abigitque, timetque
 Ora proterua canum. Sed quos fugit, attrahit vna.
 Et corpus quaerens femorum, crurumque, pedumque,
 Cerbereos rictus pro partibus inuenit illis. 65
 Statque canum rabies: subiectaue terga ferarum
 Inguinibus truncis, vteroque exstante cohaerent.

Fleuit amans Glaucus: nimiumque hostiliter vsae
 Viribus herbarum fugit connubia Circes.
 Scylla loco mansit: cumque est data copia primum, 70
 In Circes odium sociis spoliauit Vlixen.
 Mox eadem Teucras fuerat mensura carinas;
 Ni prius in scopulum, qui nunc quoque saxeus exstat,
 Transformata foret: scopulum quoque nauita vitat.

Hanc vbi Troianae remis, auidamque Charybdi 75
 Euicere rates: cum iam prope littus adessent
 Ausonium, Libycas vento referuntur ad oras.
 Excipit Aenean illic animoque domoque,
 Non bene discidium Phrygii latura mariti,
 Sidonis: inque pyra sacri sub imagine facta 80
 Incubuit ferro, deceptaque decipit omnes.
 Rursus arenosae fugiens noua moenia terrae,
 Ad sedemque Erycis fidumque relatus Acesten
 Sacrificat; tumulumque sui genitoris honorat.
 Quasque rates Iris Iunonia paene cremarat, 85
 Soluit: et Hippotadae regnum, terrasque calenti
 Sulfure fumantes, Acheloiadumque relinquit
 Sirenum scopulos: orbataque praeside pinus
 Inarimen, Prochytenque legit, sterilique locatas
 Colle Pitheculas, habitantum nomine dictas. 90
 Quippe Deum genitor fraudem, et periuria quondam
 Cercopum exosus, gentisque admissa dolosae
 In deformem viros animal mutauit: vt idem
 Dissimiles homini possent, similesque videri.

Membraque contraxit: naresque a fronte resimas 95
 Contudit, et rugis peraravit anilibus ora.
 Totaque velatos flauenti corpora villo
 Misit in has sedes. Nec non prius abstulit vsum
 Verborum, et natae dira in periuria linguae.
 Posse queri tantum rauco stridore relinquit. 100
 Has vbi praeteriit, et Parthenopeia dextra
 Moenia deseruit, laeua de parte canori
 Aeolidae tumulum, et loca foeta palustribus vluis
 Littora Cumarum, viuacisque antra Sibyllae
 Intrat: et, vt manes adeat per Auerna paternos, 105
 Orat. At illa diu vultus tellure moratos
 Erexit: tandemque Deo furibunda recepto,
 Magna petis, dixit, vir factis maxime, cuius
 Dexterâ per ferrum, pietas spectata per ignes.
 Pone tamen, Troiane, metum: potiere petitis: 110
 Elysiasque domos, et regna nouissima mundi
 Me duce cognosces, simulacraque cara parentis.
 Inuia virtuti nulla est via. Dixit: et auro
 Fulgentem ramum silua Iunonis Auernae
 Monstrauit: iussitque suo deuellere trunco. 115
 Paruit Aeneas: et formidabilis Orci
 Vidit opes, atausque suos, umbramque senilem
 Magnanimi Anchisae: didicit quoque iura locorum,
 Quaeque nouis essent adeunda pericula bellis.
 Inde ferens lassos auerso tramite passus, 120
 Cum duce Cumaea fallit sermone laborem.
 Dumque iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
 Seu Dea tu praesens, seu Dis gratissima, dixit:
 Numinis instar eris semper mihi: meque fatebor
 Muneris esse tui, quae me loca mortis adire, 125
 Quae loca me visae voluisti euadere mortis.
 Pro quibus aërias meritis euectus ad auras
 Tempa tibi statuam, tribuam tibi turis honorem.

Respicit hunc vates, et suspiratibus haustis,
 Nec Dea sum, dixit, nec sacri turis honore 130
 Humanum dignare caput. Neu nescius erres;
 Lux aeterna mihi, carituraque fine dabatur,
 Si mea virginitas Phoebō patuisset amanti.
 Dum tamen hanc sperat, dum praecorruptere donis
 Me cupit; Elige, ait, virgo Cumaca, quid optes: 135
 Optatis potiere tuis. Ego pulueris hausti
 Ostendens cumulum, quot haberet corpora puluis,
 Tot mihi natales contingere vana rogaui.
 Excidit optarem iuuenes quoque protinus annos.
 Hos tamen ille mihi dabat, aeternamque iuuentam, 140
 Si Venerem paterer. Contemto munere Phoebi
 Innuba permaneo. Sed iam felicior aetas
 Terga dedit: tremuloque gradu venit aegra senectus,
 Quae patiēda diu est. Nam iam mihi saecula septem
 Acta vides: superest, numeros vt pulueris aequem, 145
 Tercentum messes, tercentum musta videre.
 Tempus erit, cum me de tanto corpore paruam
 Longa dies faciat: consumtaque membra senecta
 Ad minimum redigantur onus. Nec amata videbor,
 Nec placuisse Deo. Phoebus quoque forsitan ipse 150
 Vel non agnoscet, vel dilexisse negabit.
 Vsque adeo mutata ferar: nullique videnda,
 Voce tamen noscar: vocem mihi fata relinquent.

Talia conuexum per iter memorante Sibylla,
 Sedibus Euboicam Stygiis emergit in urbem 155
 Troius Aeneas: sacrisque e more litatis,
 Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
 Hic quoque substiterat post taedia longa laborum
 Neritius Macareus, comes experientis Vlixei.
 Desertum quondam mediis qui rupibus Actnae 160
 Noscit Achaemeniden: improvisoque repertum
 Viuere miratus, Qui te casusue Deusue

Seruat

Servat Achaemenide? cur, inquit, barbara Graium
 Prora vehit? petitur vestrae quae terra carinae?
 Talia quaerenti iam non hirsutus amictu, 165
 Iam suns, et spinis conserto tegmine nullis.
 Fatur Achaemenides: Iterum Polyphemon, et illos
 Adspiciam fluidos humano sanguine rictus;
 Hac mihi si potior domus est, Ithaceque, carina;
 Si minus Aenean veneror genitore, nec vnquam 170
 Esse satis potero, praestem licet omnia, gratus.
 Quod loquor, et spiro, caelumque, et sidera Solis
 Respicio (possimne ingratus, et immemor esse?)
 Ille dedit. Quod non anima haec Cyclopi in ora
 Venit: et vt lumen iam nunc vitale relinquam; 175
 Aut tumulo, aut certe non illa condar in alno.
 Quid mihi tunc animi (nisi si timor abstulit omnem
 Sensus animumque) fuit: cum vos petere alta relictus
 Aequora prospexi? volui inclamare; sed hosti
 Prodere me timui: vestrae quoque clamor Vlixis 180
 Paene rati nocuit. Vidi, cum monte reuulso
 Immanem scopulum medias permisit in vndas.
 Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
 Vasta giganteo iaculantem saxa lacerto.
 Et, ne deprimeret fluctusue lapisue carinam, 185
 Pertimui; iam me non esse oblitus in illa.
 Vt vero fuga vos ab acerba morte remouit,
 Ille quidem totam fremebundus obambulat Aetnam,
 Praetentatque manu siluas; et luminis orbis
 Rupibus incursat: foedataque brachia tabo 190
 In mare protendens, gentem exsecratur Achiuam.
 Atque ait: O si quis referat mihi casus Vlixen,
 Aut aliquem e sociis, in quem mea saeuat ira,
 Viscera cuius edam, cuius viuientia dextra
 Membra mea laniam, cuius mihi sanguis inundet 195
 Guttur, et elisi trepident sub dentibus artus;

Quam nullum, aut leue sit damnum mihi lucis adentae!
 Haec, et plura ferox. Me luridus occupat horror,
 Spectantem vultus etiamnum caede madentes,
 Crudelesque manus, et inanem luminis orbem, 200
 Membraque, et humano concretam sanguine barbam.
 Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malorum.
 Et iam prensurum, iamiam mea viscera rebar
 In sua mersurum: mentique haerebat imago
 Temporis illius, quo vidi bina meorum 205
 Ter quater affligi sociorum corpora terrae.
 Quae super ipse iacens, hirsuti more leonis,
 Visceraque, et carnes, cumque albis ossa medullis,
 Semanimesque artus auidam condebat in aluum.
 Me tremor inuasit: stabam sine sanguine moestus: 210
 Mandentemque videns eiectantemque cruentas
 Ore dapes, et frusta mero glomerata vomentem,
 Talia fugebam misero mihi fata parari.
 Perque dies multos latitans, omnemque tremiscens
 Ad strepitum, mortemque timens, cupidusque moriri, 215
 Glande famam pellens, et mista frondibus herba,
 Solus, inops, exspes, leto poenaeque relictus,
 Haud procul adspexi longo post tempore nauim:
 Oraique fugam gestu, ad litusque cucurri:
 Et moui: Graiumque ratis Troiana recepit. 220
 Tu quoque pande tuos, comitum gratissime, casus,
 Et ducis, et turbae, quae tecum credita ponto est.
 Aeolon ille refert Tusco regnare profundo;
 Aeolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
 Quos bouis inclusos tergo, memorabile munus, 225
 Dulichium sumsisse ducem: flatuque secundo
 Lucibus isse nouem, et terram adspexisse petitam:
 Proxima post nonam cum sese Aurora moueret;
 Inuidia socios, praedaeque cupidine, ductos,
 Esse ratos aurum, demsisse ligamina ventis: 230
 Cum quibus isse retro, per quas modo venerat vndas,

Aeolique ratem portus repetisse tyranni.
 Inde Lami veterem Laestrygonis, inquit, in urbem
 Venimus. Antiphates terra regnabat in illa.
 Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum: 235
 Vixque fuga quaesita salus, comitique, mihique.
 Tertius e nobis Laestrygonis impia tinxit
 Ora cruore suo: fugientibus instat, et agmen
 Concitat Antiphates. Coeunt, et saxa trabesque
 Continuunt, merguntque viros, merguntque carinas. 240
 Una tamen, quae nos ipsumque vehebat Vlixen,
 Effugit. Amissa sociorum parte, dolentes,
 Multaque conquesti terris allabimur illis,
 Quas procul hinc cernis. Procul hinc tibi, cerne,
 videnda est
 Insula, visa mihi. Tuque, o iustissime Troum, 245
 Nata Dea (neque enim finito Marte vocandus
 Hostis es, Aenea) moneo, fuge littora Circes.
 Nos quoque Circaeο religata in littore pinu
 Antiphatae memores, immansuetique Cyclopis,
 Ire negabamus: et tecta ignota subire. 250
 Sorte sumus lecti: sors me, fidumque Politen,
 Eurylochumquo simul, nimiique Elpenora vini,
 Bisque nouem socios Circaea ad moenia misit.
 Quae simul attigimus, stetimusque in limine tecti;
 Mille lupi, mistaeque lupis vrsaeque leaeque 255
 Occursu fecere metum: sed nulla timenda,
 Nullaque erat nostro factura in corpore vulnus.
 Quin etiam blandas mouere per aëra caudas,
 Nostraque adulantes comitant vestigia; donec
 Excipiunt famulae, perque atria marmore tecta 260
 Ad dominam ducunt. Pulchro sedet illa recessu,
 Sublimis solio, pallamque induta nitentem,
 Insuper aurato circumuelatur amictu.
 Nereides Nymphacque simul, quae vellera motis

Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt, 265
 Gramina disponunt, sparsosque sine ordine flores
 Secernunt calathis, variasque coloribus herbas.
 Ipsa, quod hae faciunt, opus exigit: ipsa quis vsus
 Quoque sit in folio, quae sit concordia mistis,
 Nouit, et aduertens pensas examinat herbas. 270
 Haec ubi nos vidit, dicta acceptaque salute
 Diffudit vultus, et reddidit omnia votis.
 Nec mora; misceri tostis iubet hordea grani,
 Mellaque, vinque meri, cum lacte coagula passo.
 Quique sub hac lateant furtim dulcedine, succos 275
 Adiicit. Accipimus sacra data pocula dextra.
 Quae simul arenti sitientes hausimus ore,
 Et tetigit summos virga Dea dira capillos;
 (Et pudet, et referam) setis horrescere coepi,
 Nec iam posse loqui; pro verbis edere raucum 280
 Murmur; et in terram toto procumbere vultu:
 Osque meum sensi pando occallescere rostro;
 Colla tumere toris: et qua modo pocula parte
 Sumta mihi fuerant, illa vestigia feci.
 Cumque eadem passis (tantum medicamina possunt) 285
 Claudor hara; solunq; suis caruisse figura
 Vidimus Eurylochum; solus data pocula fugit.
 Quae nisi vitasset, pecoris pars vna manerem
 Nunc quoque setigeri: nec tantae cladis ab illo
 Certior ad Circen vltor venisset Vlixes. 290
 Pacifer huic dederat florem Cyllenius album;
 Moly vocant Superi: nigra radice tenetur.
 Tutus eo, monitisque simul caelestibus intrat
 Ille domum Circes: et ad insidiosa vocatus
 Pocula conantem virga mulcere capillos 295
 Repulit; et stricto pauidam deterruit ense.
 Inde fides, dextraeque datae: thalamoque receptus
 Coniugii dotem, sociorum corpora, poscit.

Spargi-

Spargimur innocuae succis melioribus herbae,
 Percutimurque caput conuersae verbere virgae: 300
 Verbaque dicuntur dictis contraria verbis,
 Quo magis illa canit, magis hoc tellure lenati
 Erigimur: setaeque cadunt, bifidosque relinquit
 Rima pedes. Redennt humeri: subiecta lacertis
 Brachia sunt. Flentem flentes amplectimur illum: 305
 Haeremusque ducis collo: nec verba locuti
 Vlla priora sumus, quam nos testantia gratos.
 Annua nos illic tenuit mora: multaque praesens
 Tempore tam longo vidi, multa auribus hansi.
 Hoc quoque cum multis, quod clam mihi retulit vna 310
 Quatuor e famulis, ad talia sacra paratis.
 Cum duce namque meo Circe dum sola moratur,
 Illa mihi nixeo factum de marmore signum
 Ostendit iuuenile, gerens in vertice picum,
 Aede sacra positum, multisque insigne coronis. 315
 Quis foret, et quare sacra coleretur in aede,
 Cur hanc ferret anem, quaerenti, et scire volenti,
 Accipe, ait, Macareu: dominaeque potentia quae sit
 Hinc quoque disce meae: tu dictis adhaere mentem.
 Picus in Ausoniis, proles Saturnia, terris 320
 Rex fuit, vtilium bello studiosus equorum.
 Forma viro, quam cernis, erat. Licet ipse decorem
 Adspicias, fictaque probes ab imagine veram.
 Par animus formae: nec adhuc spectasse per annos
 Quinquennem poterat Graia quater Elide pugnam. 325
 Ille suos Dryadas, Latiis in montibus ortas,
 Verterat in vultus: illum fontana petebant
 Numina, Naiades, quas Albula, quasque Numici,
 Quasque Anienis aquae, cursuque breuissimus Alno,
 Narque tulit praeceps, et amoenae Farfarus umbrae; 330
 Quaeque colunt Scythicae regnum nemorale Dianae,
 Finitimosque lacus. Spretis tamen omnibus vnam

Ille fouet Nymphen, quam quondam in colle Palati
 Dicitur ancipiti peperisse Venilia Iano.
 Haec, vbi nubilibus primum maturuit annis, 335
 Praeposito cunctis Laurenti tradita Pico est:
 Rara quidem facie, sed rarior arte canendi:
 Vnde Canens dicta est. Siluas et saxa mouere,
 Et mulcere feras, et flumina longa morari
 Ore suo, volucresque vagas retinere solebat. 340
 Quae dum feminea modulatur carmina voce,
 Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
 Indigenas fixurus apros: tergumque premebat
 Acris equi; laeuaque hastilia bina ferebat,
 Puniccam fuluo chlamydem comprehensus ab auro. 345
 Venerat in siluas et filia Solis easdem:
 Vtque nouas legeret fecundis collibus herbas:
 Nomine dicta suo, Circaea reliquerat arua.
 Quae simul ac iuuenem, virgultis abdita, vidit;
 Obstupuit: cecidere sinu, quas legerat, herbae: 350
 Flammaque per totas visa est errare medullas.
 Vt primum valido mentem collegit ab aestu;
 Quid cuperet, fassura fuit. Ne posset adire,
 Cursus equi fecit, circumfususque satelles.
 Non tamen effugies, vento rapiare licebit, 355
 Si modo me noui; si non euauit omnis
 Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
 Dixit: et effigiem, nullo cum corpore, falsi
 Finxit aprî: praeterque oculos transcurrere regis
 Iussit, et in densum trabibus nemus ire videri; 360
 Plurima qua silua est, et equo loca peruia non sunt.
 Haud mora: continuo praedae petit inscius umbram
 Picus; equique celer fumantia terga relinquit.
 Spemque sequens vanam, silua pedes errat iu alta.
 Concipit illa preces; et verba venefica dicit: 365
 Ignotosque Deos ignoto carmine adorat,

Quo

Quo solet et nineae vultum confundere Lunae,
 Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
 Tum quoque cantato densetur carmine caelum,
 Et nebulas exhalat humus; caecisque vagantur 370
 Limitibus comites; et abest custodia regi.
 Nacta locum tempusque, Per o tua lumina dixit,
 Quae mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,
 Quae facit vt supplex tibi sim Dea, consule nostris
 Ignibus, et socerum, qui peruidet omnia, Solem 375
 Accipe, nec durus Titanida despice Circen.
 Dixerat. Ille ferox ipsamque precesque repellit:
 Et, Quaecunque es, ait, non sum tuus: altera captum
 Me tenet, et teneat per longuin, comprecor, acuum.
 Nec Venere externa socialia foedera laedam; 380
 Dum mihi Ianigenam seruabunt fata Canentem.
 Saepe retentatis precibus Titania frustra,
 Non impune feres, neque enim reddere Canenti:
 Laesaque quid faciat, quid amans, quid femina, disces
 Rebus, ait: sed amans, et laesa, et femina Circe. 385
 Tum bis ad occasum, bis se conuertit ad ortus:
 Ter iuuenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
 Ille fugit, sese solito velocius ipse
 Currere miratus, pennas in corpore vidit:
 Seque nouam subito Latiis accedere siluis 390
 Indignatus auem, duro fera robora rostro
 Figit, et iratus longis dat vulnera ramis.
 Purpureum chlamydis pennae traxere colorem.
 Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum,
 Pluma fit: et fuluo ceruix praccingitur auro. 395
 Nec quidquam antiqui Pico, nisi nomina, restat.
 Interea comites, clamato saepe per agros
 Nequidquam Pico, nullaque in parte reperto,
 Inueniunt Circen, (nam iam tenuauerat auras;
 Passaque erat nebulas ventis ac sole resolui) 400

Criminibusque premunt veris, regemque reposcunt,
 Vimque ferunt; saeuisque parant incessere telis.
 Illa nocens spargit virus, succosque veneni:
 Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoque
 Conuocat, et longis Hecaten vlulatibus orat. 405
 Exsiluere loco, dictu mirabile, siluae:
 Ingemuntque solum, vicinaque palluit arbos;
 Sparsaque sanguineis maduerunt pabula guttis;
 Et lapides visi mugitus edere raucos.
 Et latrare canes, et humus serpentibus atris 410
 Squalere, et tenues animae volitare silentium.
 Attonitum monstris vulgus pauet. Illa pauentum
 Ora venenata tetigit mirantia virga.
 Cuius ab attactu variarum monstra ferarum
 In iuuenes veniunt: nulli sua mansit imago. 415
 Presserat occiduis Tattessia littora Phoebus:
 Et frustra coniux oculis animoque Caenentis
 Expectatus erat. Famuli populusque per omnes
 Discurrunt siluas; atque obuia lumina portant.
 Nec satis est Nymphae flere, et lacerare capillos, 420
 Et dare plangorem; facit haec tamen omnia: sese
 Proripit, ac Latios errat vesana per agros.
 Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
 Lumina viderunt, inopem somnique cibique,
 Per iuga, per valles, qua fors ducebat, euntem, 425
 Vltimus adspexit fessam luctuque viaque
 Tibris, et in gelida ponentem corpora ripa.
 Illic cum lacrimis ipso modulata dolore,
 Verba sono tenni moerens fundebat; vt olim
 Carmina iam moriens canit exsequialia cygnus. 430
 Luctibus extremum tennes liquefacta medullas
 Tabuit; inque leues paulatim euannit auras.
 Fama tamen signata loco est; quem rite Caenentem
 Nomine de Nymphae veteres dixere Camenae.

Talia multa mihi longum narrata per annum, 435
 Visaque sunt. Resides, et desuetudine tardi
 Rursus inire fretum, rursus dare vela iubemur,
 Ancipitesque vias, et iter Titania vastum
 Dixerat, et sacui restare pericula ponti.
 Pertinui, fateor; nactusque hoc litus adhaesi. 440

Finierat Macareus: vrnaque Aencia nutrix
 Condita marmorea, tumuli breue carmen habebat:
Hic me Caieten, notae pietatis alumnium
Argolico ereptam, quo debuit igne, cremavit.

Soluitur herboso religatus ab aggere funis: 445

Et procul insidias, infamataeque relinquunt
 Tecta Deae: lucosque petunt, vbi nubilus vmbra
 In mare cum flaua prorumpit Tibris arena.
 Faunigenaeque domo potitur nataque Latini;
 Non sine Marte tamen. Bellum cum gente feroci 450
 Suscipitur; pactaque furit pro coniuge Turnus.

Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diuque
 Ardua sollicitis victoria quaeritur armis.
 Auget vterque suas externo robore vires:
 Et multi Rutulos, multi Troiana tuentur 455

Castra: neque Aeneas Euandri ad limina frustra,
 At Venulus magnam profugi Diomedis ad vrbem
 Venerat. Ille quidem sub Iapyge maxima Dauno
 Moenia condiderat, dotaliaque arua tenebat.

Sed Venulus Turni postquam mandata peregit, 460
 Auxiliumque petit; vires Aetolius heros

Excusat: nec se soceri committere pugnae
 Velle sui populos: nec, quos e gente suorum
 Armet, habere viros. Neue haec commenta putetis;
 (Admoniti quamquam luctus renouantur amaro) 465

Perpetiar memorare tamen. Postquam alta cremata est
 Ilion, et Danaas pauerunt Pergama flammis;
 Naryciusque heros, a virgine, virgine rapta,

Quam

Quam meruit solus poenam, digessit in omnes;
 Spargimur, et ventis inimica per aequora rapti, 470
 Fulmina, noctem, imbres, iram caelique marisque
 Perpetimur Danaï, cumulumque Capharea cladis.
 Neue morer referens tristes ex ordine casus;
 Graecia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
 Me tamen armiferae seruatum cura Mineruae 475
 Fluctibus eripuit. Patriis sed rursus ab agris
 Pellor: et antiquo memores de vulnere poenas
 Exigit alma Venus: tantosque per alta labores
 Aequora sustinui, tantos terrestribus armis,
 Vt mihi felices sint illi saepe vocati, 480
 Quos communis hiems, importunusque Caphareus
 Mersit aquis: vellemque horum pars vna fuissem.
 Vltima iam passi comites belloque fretoque,
 Deficiunt, finemque rogant erroris. At Acmon
 Feruidus ingenio, tum vero et cladibus asper, 485
 Quid superest, quod iam patientia vestra recuset
 Ferre, viri? dixit. Quid habet Cytherea, quod vltra,
 (Velle puta) faciat? nam dum peiora timentur,
 Est in vota locus: sors autem vbi pessima rerum,
 Sub pedibus timor est, securaque summa malorum. 490
 Audiat ipsa, licet; licet, vt facit, oderit omnes
 Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes
 Spernimus, et magno stat magna potentia nobis.
 Talibus inuitam Venerem Pleuronius Acmon
 Instimulat verbis: veteremque resuscitat iram. 495
 Dicta placent paucis. Numeri maioris amici
 Acmona corripimus: cui respondere paranti
 Vox pariter, vocisque via est tenuata: comaeque
 In plumas abeunt: plumis noua colla teguntur,
 Pectoraque, et tergum: maiores brachia pennas 500
 Accipiunt, cubitique leues sinuantur in alas.
 Magna pedum digitos pars occupat: oraque cornu

Indurata

Indurata rigent, finemque in acumine ponunt.
 Hunc Lycus, hunc Idas, et cum Rhetenore Nycteus,
 Hunc mirantur Abas: et dum mirantur, eandem 505
 Accipiunt faciem: numerusque ex agmine maior
 Subuolat, et remos plausis circumsonat alis.
 Si volucrum quae sit subitarum forma requiris;
 Vt non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
 Vix equidem has sedes, et Iapygis arida Dauni 510
 Arua gener teneo, minima cum parte meorum.

Hactenus Oenides. Venulus Calydonia regna,
 Peucetiosque sinus, Messapiaque arua relinquit.
 In quibus antra videt, quae multa nubila silua,
 Et lenibus guttis manantia, semicaper Pan 515
 Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphae.
 Appulus has illa pastor regione fugatas
 Terruit, et primo subita formidine mouit:
 Mox, ubi mens rediit, et contempsere sequentem;
 Ad numerum motis pedibus duxere choreas. 520
 Improbat has pastor, saltuque imitatus agresti
 Addidit obscenis conuicia rustica dictis:
 Nec prius obticuit, quam guttura coudidit arbor,
 Arbore enim succoque licet cognoscere mores.
 Quippe notam linguae baccis oleaster amaris 525
 Exhibet: asperitas verborum cessit in illas

Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
 Arma Aetola sibi, Rutuli sine viribus illis
 Bella instructa gerunt: multumque ab vtraque cruoris
 Parte datur. Fert ecce audas in pinea Turnus 530
 Texta faces: ignesque timent, quibus vnda pepercit.
 Iamque picem, et ceras, alimentaue caetera flammae
 Mulciber vrebant, perque altum ad carbasa malum
 Ibat, et incuruae fumabant transtra carinae:
 Cum memor has pinus Idaeo vertice caesas 535
 Sancta Deum genitrix, tinnitibus aëra puls

Aeris,

Aeris, et inflati compleuit murmure buxi.
 Perque leues domitis inuecta leonibus auras,
 Irrita sacrilega iactas incendia dextra,
 Turne, ait. Eripiam; nec me patiente cremabit 540
 Ignis edax nemorum partes et membra meorum.
 Intonuit dicente Dea; tonitrumque secuti
 Cum saliente graues ceciderunt grandine nimbi:
 Aeraque, et subitis tumidum concursibus aequor
 Astraei turbant, et eunt in praelia, fratres. 545
 E quibus alma parens vnus viribus vsa,
 Stuppea praerumpit Phrygiae retinacula classis:
 Fertque rates pronas, imoque sub aequore mergit.
 Robore mollito, lignoque in corpora verso,
 In capitum faciem puppes mutantur aducae, 550
 In digitos abeunt, et crura natantia, remi:
 Quodque prius fuerat, latus est: mediisque carina
 Subdita nauigiis, spinae mutatur in usum.
 Lina comae molles, antennae brachia fiunt.
 Caerulus, vt fuerat, color est. Quasque ante timebant, 555
 Illas virgineis exercent lusibus vndas
 Naides aequoreae: durisque in montibus ortae
 Molle fretum celebrant: nec eas sua tangit origo.
 Non tamen oblitae, quam multa pericula saeuo
 Pertulerint pelago, iactatis saepe carinis 560
 Supposuere manus: nisi si qua vehebat Achinos.
 Cladis adhuc Phrygiae memores, odere Pelasgos:
 Neritiaeque ratis viderunt fragmina lactis
 Vultibus: et latae videre rigescere puppim
 Cantibus Alcinoi, saxumque increscere ligno. 565
 Spes erat in Nymphas animata classe marinas
 Posse metu monstri Rutulum desistere bello.
 Perstat, habetque Deos pars vtraque: quique Deorum
 Instar, habent animos. Nec iam dotalia regna,
 Nec soceri sceptrum, nec te, Lauinia virgo, 570
 Sed

Sed vicisse petunt: deponendique pudore
 Bella gerunt. Tandemque Venus victricia nati
 Arma videt, Turnusque cadit; cadit Ardea, Turno
 Sospite, dicta potens. Quam postquam barbarus ignis
 Abstulit, et tepida latuerunt tecta fauilla; 575
 Congerie e media tum primum cognita praepes
 Subuolat: et cineres plausis euerberat alis
 Et sonus, et macies, et pallor, et omnia, captam
 Quae deceant urbem, nomen quoque mansit in illa
 Urbis: et ipsa suis deplangitur Ardea pennis. 580
 Iamque Deos omnes, ipsamque Aeneia virtus
 Iunonem veteres finire coegerat iras:
 Cum, bene fundatis opibus crescentis Iuli,
 Tempestivus erat caelo Cythereus heros;
 Ambieratque Venus Superos: colloque parentis 585
 Circumfusa sui, Nunquam mihi, dixerat, vlllo
 Tempore dure pater, nunc sis mitissimus oro;
 Aeneaeque meo, qui te de sanguine nostro
 Fecit auum, quamuis paruum, des, optime, numen;
 Dum modo des aliquod. Satis est inamabile regnum 590
 Adspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.
 Assensere Dei: nec coniux regia vultus
 Immotos tenuit; placatoque annuit ore.
 Tum pater, Estis, ait, caelesti munere digni;
 Quaeque petis, pro quoque petis. Cape, gnata, quod optas. 595
 Fatus erat. Gaudet, gratesque agit illa parenti:
 Perque leues auras iunctis inuecta columbis
 Littus adit Laurens, vbi tectus arundine serpit
 In freta flumincis vicina Numicius vndis.
 Hunc iubet Aeneae, quaecumque obnoxia morti, 600
 Abluere; et tacito deferre sub aequora cursu.
 Corniger exsequitur Veneris mandata: suisque,
 Quidquid in Aenea fuerat mortale, repurgat,
 Et respergit aquis. Pars optima restitit illi.

Lustratum genitrix diuino corpus odore 605
 Vnxit, et ambrosia cum dulci nectare mista
 Contigit os, fecitque Deum: quem turba Quirini
 Nuncupat indigetem; temploque arisque recepit.
 Inde sub Ascanii ditione binominis Alba
 Resque Latina fuit: succedit Siluius illi: 610
 Quo satus, antiquo tenuit repetita Latinus
 Nomina cum sceptro: clarum subit Alba Latinum:
 Epitos ex illo. Post hunc Capetusque, Capysque;
 Sed Capys ante fuit. Regnum Tiberinus ab illis
 Cepit; et in Tusci demersus fluminis vndis 615
 Nomina fecit aquae. De quo Remulusque feroxque
 Acrota sunt geniti: Remulus maturior annis
 Fulmineo periit, imitator fulminis, ictu.
 Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
 Tradit Auentino: qui, quo regnaret, eodem 620
 Monte iacet positus, tribuitque vocabula monti.
 Iamque Palatinae summam Proca gentis habebat.
 Rege sub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
 Inter Hamadryadas coluit sollertius hortos,
 Nec fuit arborei studiosior altera foetus: 625
 Vnde tenet nomen. Non siluas illa, nec amnes;
 Rus amat, et ramos, felicia poma ferentes.
 Nec iaculo grauis est, sed adunca dextera falce:
 Qua modo luxuriam premit, et spatiantia passim
 Brachia compescit: fissa modo cortice virgam 630
 Inserit, succos alieno praestat alumno.
 Nec patitur sentire sitim: bibulaeque recuruas
 Radicis fibras labentibus irrigat vndis.
 Hic amor, hoc studium: Veneris quoque nulla cupido.
 Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit 635
 Intus: et accessus prohibet refugitque viriles.
 Quid non et Satyri, saltatibus apta iuuentus,
 Fecere, et pinu praeciuncti cornua Panes,

Siluanusque, suis semper iuuenilior annis,
 Quique Deus fures vel falce vel inguine terret, 640
 Vt poterentur ea? sed enim superabat amando
 Hos quoque Vertumnus: nec erat felicior illis.
 O quoties habitu duri messoris aristas
 Corbe tulit; verique fuit messoris imago!
 Tempora saepe gerens foeno religata recenti, 645
 Desectum poterat gramen versasse videri.
 Saepe manu stimulos rigida portabat, vt illum
 Iurares fessos modo disiunxisse iuuenicos.
 Falce data frondator erat, vitisque putator.
 Induerat scalas, lecturum poma putares. 650
 Miles erat gladio, piscator arundine sumta,
 Denique per multas aditum sibi saepe figuras
 Reperit, vt caperet spectatae gaudia formae.
 Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
 Inuitens baculo, positus ad tempora canis, 655
 Assimulauit anum, cultosque intrauit in hortos;
 Pomaque mirata est: Tantoque potentior, inquit,
 Paucaque laudatae dedit oscula; qualia numquam
 Vera dedisset anus: glebaque incurua resedit,
 Suspiciens pandos autumnii pondere ramos. 660
 Vlmus erat contra spatiosa tumentibus vnus:
 Quam socia postquam pariter cum vite probauit,
 At si staret, ait, caelebs sine palmite truncus,
 Nil praeter frondes, quare peteretur, haberet.
 Haec quoque, quae iuncta vitis requiescit in vlmo, 665
 Si non nupta foret, terrae acclinata iaceret.
 Tu tamen exemplo non tangeris arboris huius;
 Concubitusque fugis, nec te coniungere curas.
 Atque vtinam velles! Helene non pluribus esset
 Sollicitata procis: nec quae Lapitheia mouit 670
 Praelia, nec coniux timidis audacis Vlixei.
 Nunc quoque, cum fugias auerserisque petentes,

Mille proci cupiunt; et Semideique Deique,
 Et quaecunque tenent Albanos numina montes.
 Sed tu, si sapias, si te bene iungere, anumque 675
 Hanc audire voles (quae te plus omnibus illis,
 Plus quam credis, amo) vulgares reiice taedas:
 Vertumnumque tori socium tibi selige: pro quo
 Me quoque pignus habe. Neque enim sibi notior ille est,
 Quam mihi. Nec toto passim vagus errat in orbe. 680
 Haec loca sola colit: nec vti pars magna procorum,
 Quam modo vidit, amat. Tu primus, et vltimus illi
 Ardor eris; solique suos tibi deuouet annos.
 Adde, quod est iuuenis, quod naturale decoris
 Munus habet: formasque apte fingetur in omnes: 685
 Et, quod erit iussus, (iubeas licet omnia) fiet.
 Quid? quod amatis idem? quod, quae tibi poma coluntur,
 Primus habet, lactaque tenet tua munera dextra?
 Sed neque iam foetus desiderat arbore demtos,
 Nec, quas hortus alit, cum succis mitibus herbas; 690
 Nec quidquam, nisi te. Miserere ardentis: et ipsum,
 Qui petit, ore meo praesentem crede precari.
 Vltioresque Deos, et pectora dura perosam
 Idalien, memoremque time Rhamnusidis iram.
 Quoque magis timeas (etenim mihi multa vetustas 695
 Scire dedit) referam tota notissima Cypro
 Facta, quibus flecti facile et mitescere possis.

Viderat a veteris generosam sanguine Teucri
 Iphis Anaxareten humili de stirpe creatus.
 Viderat, et totis perceperat ossibus aestum. 700
 Luctatusque diu, postquam ratione furorem
 Vincere non potuit, supplex ad limina venit.
 Et modo nutrici miserum confessus amorem,
 Ne sibi dura foret, per spes orauit alumnae.
 Et modo de multis blanditus cuique ministris, 705
 Sollicita petiit propensum voce fauorem.

Saepe

Saepe ferenda dedit blandis sua verba tabellis:
 Interdum madidas lacrimarum rore coronas
 Postibus intendit, posuitque in limine duro
 Molle latus, tristisque serae conuicia fecit. 710
 Surdior illa freto surgente cadentibus Haedis,
 Durior et ferro, quod Noricus excoquit ignis,
 Et saxo, quod adhuc viuum radice tenetur;
 Spernit, et irridet; factisque immitibus addit
 Verba superba ferox: et spe quoque fraudat amantem. 715
 Non tulit impatiens longi tormenta doloris
 Iphis, et ante fores haec verba nouissima dixit:
 Vincis, Anaxarete: neque erunt tibi taedia tandem
 Villa ferenda mei. Laetos molire triumphos,
 Et Paena voca, nitidaque incingere lauro. 720
 Vincis enim, moriorque libens: age, ferrea, gaude.
 Certe aliquid laudare mei cogeris, eritque,
 Quo tibi sim gratus, meritumque fatebere nostrum.
 Non tamen ante tui curam cessisse memento,
 Quam vitam; geminaque simul mihi luce carendum. 725
 Nec tibi Fama mei ventura est nuntia leti;
 Ipse ego, ne dubites, adero: praesensque videbor;
 Corpore vt exanimi crudelia lumina pascas.
 Si tamen, o Superi, mortalia fata videtis,
 Este mei memores, (nihil vltra lingua precari 730
 Sustinet) et longo facite vt memoremur in aeuo:
 Et, quae demsistis vitae, date tempora famae.
 Dixit: et ad postes, ornatos saepe coronis,
 Humentes oculos, et pallida brachia tendens,
 Cum foribus laquei religaret vincula summi; 735
 Haec tibi sarta placent, crudelis et impia? dixit.
 Inseruitque caput, sed tum quoque versus ad illam:
 Atque onus infelix elisa fauce pependit.
 Icta pedum motu trepidantum vt multa gementem
 Visa dedisse sonum est, adapertaque ianua factum 740

Prodidit; exclamant famuli: frustraue leuatum,
 (Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
 Accipit illa sinu, complexaque frigida nati
 Membra sui, postquam miserarum verba parentum
 Edidit, et matrum miserarum facta peregit; 745
 Funera ducebat mediam lacrimosa per urbem,
 Luridaque arsuro portabat membra feretro.
 Forte viae vicina domus, qua flebilis ibat
 Pompa, fuit: duraeque sonus plangoris ad aures
 Venit Anaxaretis: quam iam Deus ultor agebat. 750
 Mota tamen, Videamus, ait, miserabile funus;
 Et patulis iniit tectum sublime fenestris.
 Vixque bene impositum lecto prospexerat Iphim;
 Deriguere oculi, calidusque e corpore sanguis,
 Inducta pallore, fugit: conataque retro 755
 Ferre pedes, haesit: conata auertere vultus,
 Hoc quoque non potuit: paulatimque occupat artus,
 Quod fuit in duro iam pridem pectore, saxum.
 Neue ea ficta putes, dominae sub imagine signum
 Seruat adhuc Salamis. Veneris quoque nomine templum 760
 Prospicientis habet. Quorum memor, o mea, lentos
 Pone, precor, fastus, et amanti iungere, Nymphæ.
 Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
 Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
 Haec ubi nequidquam formas Deus aptus in omnes, 765
 Edidit, in iuuenem rediit, et anilia demit
 Instrumenta sibi. Talisque apparuit illi,
 Qualis ubi oppositas nitidissima Solis imago
 Euicit nubes, nullaque obstante reluxit.
 Vimque parat: sed vi non est opus; inque figura 770
 Capta Dei Nymphæ est: et mutua vulnera sentit.

Proximus Ausonias iniusti miles Amulii
 Rexit opes: Numitorque senex amissa nepotum
 Munere regna capit: festisque Palilibus urbis

Moenia

Moenia conduntur. Tatiisque, patresque Sabini 775
 Bella gerunt: arcisque via Tarpeia reclusa
 Digna animam poena congestis exiit armis.
 Inde sati Curibus, tacitorum more luporum,
 Ore premunt voces: et corpora victa sopore
 Innadunt, portasque petunt, quas obiice firma 780
 Clauserat Iliades. Vnam tamen ipsa recludit,
 Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
 Sola Venus portae cecidisse repagula sensit:
 Et clausura fuit; nisi quod rescindere numquam
 Dis licet acta Deum. Iano loca iuncta tenebant 785
 Naides Ausoniae gelido rorantia fonte:
 Has rogat auxilium: nec Nymphae iusta petentem
 Sustinuere Deam: venasque et flumina fontis
 Elicuere sui. Nondum tamen inuia Iani
 Ora patentis erant, neque iter praecloserat vnda, 790
 Lurida supponunt fecundo sulfura fonti,
 Incenduntque cauas fumante bitumine venas.
 Viribus his aliisque vapor penetrauit ad ima
 Fontis: et Alpino modo quae certare rigori
 Audebatis aquae, non ceditis ignibus ipsis. 795
 Flammifera gemini fumant adspergine postes:
 Portaue, nequidquam rigidis permissa Sabinis,
 Fonte fuit praestructa nouo; dum Martius arma
 Induerat miles. Quae postquam Romulus vltro
 Obtulit, et strata est tellus Romana Sabinis 800
 Corporibus, strata estque suis; generique cruorem
 Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis:
 Pace tamen sisti bellum, nec in vltima ferro
 Decertare, placet; Tatumque accedere regno.
 Occiderat Tatus, populisque aequata duobus, 805
 Romule, iura dabas: posita cum casside Maors
 Talibus adfatur Diuumque hominumque parentem:
 Tempus adest, genitor, (quoniam fundamine magno

Res Romana valet, nec praeside pendet ab vno)
 Praemia, quae promissa mihi dignoque nepoti, 810
 Soluere, et ablatum terris imponere caelo.
 Tu mihi concilio quondam praesente Deorum,
 (Nam memoro, memorique animo pia verba notauī)
 Vnus erit, quem tu tolles in caerula caeli,
 Dixisti: rata sit verborum summa tuorum. 815
 Annuit Omnipotens, et nubibus aëra caecis
 Occuluit, tonitruque et fulgure terruit Urbem.
 Quae sibi promissae sensit data signa rapinae,
 Innixusque hastae, pressos temone cruento
 Impavidus conscendit equos Gradius, et ictu 820
 Verberis increpuit: pronumque per aëra lapsus
 Constitit in summo nemorosi colle Palati:
 Reddentemque suo iam regia iura Quiriti
 Abstulit Iliaden. Corpus mortale per auras
 Dilapsum tenuis: ceu lata plumbea funda 825
 Missa solet medio glans intabescere caelo.
 Pulchra subit facies, et puluinaribus altis
 Dignior, et qualis trabeati forma Quirini.
 Flebat, vt amissum coniux, cum regia Iuno
 Irin ad Hersiliam descendere limite curuo 830
 Imperat, et vacuae sua sic mandata referre.
 O et de Latia, o et de gente Sabina
 Praecipuum, matrona, decus; dignissima tanti
 Ante fuisse viri, coniux nunc esse Quirini;
 Siste tuos fletus: et, si sibi cura videndi 835
 Coniugis est, duce me lucum pete, colle Quirino
 Qui viret, et templum Romani regis obumbrat.
 Parcet, et in terram pictos delapsa per arcus,
 Hersiliam iussis compellat vocibus Iris.
 Illa verecundo vix tollens lumina vultu, 840
 O Dea, (namque mihi, nec quae sis dicere promptum est;
 Et liquet esse Deam) duc, o duc, inquit: et offer

Coniugis

Coniugis ora mihi: quae si modo posse videre
 Fata semel dederint, caelum accepisse fatebor.
 Nec mora, Romuleos cum virgine Thaumantea 845
 Ingreditur colles. Ibi sidus ab aethere lapsum
 Decidit in terras: a cuius lumine flagrans
 Hersiliae crinis cum sidere cessit in auras.
 Hanc manibus notis Romanae conditor vrbis
 Excipit, et priscum pariter cum corpore nomen 850
 Mutat, Oramque vocat; quae nunc Dea iuncta Qui-
 rino est.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON

LIBER QVINTVS DECIMVS.

Quaeritur interea, qui tantae pondera molis
 Sustineat, tantoque queat succedere regi.
 Destinat imperio clarum praenuntia veri
 Fama Numam. Non ille satis cognosse Sabinae
 Gentis habet ritus: animo maiora capaci 5
 Concipit, et quae sit rerum natura requirit.
 Huius amor curae, patria, Curibusque relictis,
 Fecit, vt Herculei penetraret ad hospitis urbem,
 Graia quis Italicis auctor posuisset in oris
 Moenia quaerenti, sic e senioribus vnus 10
 Retulit indigenis, veteris non inscius aeni:
 Diues ab Oceano bubus Ioue natus Iberis
 Littora felici tenuisse Lacinia cursu
 Fertur, et, armento teneras errante per herbas,
 Ipse domum magni nec inhospita tecta Crotonis 15
 Intrasse, et requie longum releuasse laborem;
 Atque ita discedens, Aeuo, dixisse, nepotum
 Hic locus vrbis erit; promissaque vera fuerunt.
 Nam fuit Argolico generatus Alehone quidam
 Myscelos, illius Dis acceptissimus aeni. 20
 Hunc super incumbens pressum grauitate soporis
 Clauiger alloquitur: Patrias, age, desere sedes:
 I, pete diuersi lapidosas Aesaris vndas.
 Et, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur,
 Post ea discedunt pariter somnusque Deusque. 25
 Surgit Alemonides, tacitaque recentia mente

Visa refert, pugnatque diu sententia secum.
 Numen abire iubet: prohibent discedere leges:
 Poenaque mors posita est patriam mutare volenti.
 Candidus Oceano nitidum caput abdidit Sol, 30
 Et caput extulerat densissima sidereum nox:
 Visus adesse idem Deus est, eademque monere;
 Et, nisi paruerit, plura et grauiora minari.
 Pertimuit, patriamque simul transferre parabat
 In sedes penetrare nouas; fit murmur in vrbe, 35
 Spretarumque agitur legum reus: utque peracta est
 Causa prior, crimenque patet sine teste probatum,
 Squalidus ad Superos tollens reus ora manusque,
 O cui ius caeli bis sex fecere labores,
 Fer precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor. 40
 Mos erat antiquus, niueis atrisque lapillis,
 His damnare reos, illis absoluere culpa.
 Nunc quoque sic lata est sententia tristis; et omnis
 Calculus immitem demittitur ater in vrbem.
 Quae simul effudit numerandos versa lapillos; 45
 Omnibus e nigro color est mutatus in album:
 Candidaque Herculeo sententia munere facta
 Soluit Alemoniden. Grates agit ille parenti
 Amphitryoniadae: ventisque fauentibus aequor
 Nauigat Ionium, Lacedaemoniumque Tarentum 50
 Praeterit, et Sybarin, Salentinumque Neaethum:
 Thurinosque sinus, Temesenque, et lapygis arua,
 Vixque pererratis, quae spectant littora, terris,
 Inuenit Aesarei fatalia fluminis ora:
 Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis 55
 Ossa tegebat humus: iussaue ibi moenia terra
 Condidit, et nomen tumulati traxit in vrbem.
 Talia constabat certa primordia fama
 Esse loci, positaeque Italiam in finibus vrbis
 Vir fuit hic, ortu Samius: sed fugerat vna 60
 Et Samon et dominos; odioque tyrannidis exsul

Sponte erat. Isque, licet caeli regione remotos,
 Mente Deos adiit: et, quae natura negabat
 Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.
 Cumque animo, et vigili perspexerat omnia cura. 65
 In medium discenda dabat: coetumque silentum,
 Dictaque mirantum, magni primordia mundi,
 Et rerum caussas, et quid natura, docebat:
 Quid Deus: unde nives, quae fulminis esset origo:
 Iupiter, an venti, discussa nube tonarent: 70
 Quid quateret terras; qua sidera lege mearent;
 Et quodcunque latet. Primusque animalia mensis
 Arcuit imponi: primus quoque talibus ora
 Docta quidem soluit, sed non et credita verbis:
 Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis 75
 Corpora: sunt fruges, sunt deducunt ramos
 Pondere poma suo, tumidaeque in vitibus vuae:
 Sunt herbae dulces: sunt, quae mitescere flamma,
 Molliri queant. Nec vobis lacteus humor
 Eripitur, nec mella thymi redolentia florem. 80
 Prodigia diuitias, alimenta que mitia tellus
 Suggest: atque epulas sine caede et sanguine praebet.
 Carne ferae sedant ieiunia, nec tamen omnes.
 Quippe equus, et pecudes, armenta que gramine viuunt.
 At quibus ingenium est immansuetumque ferumque, 85
 Armeniae tigres, iracundique leones,
 Cumque lupis vrsi, dapibus cum sanguine gaudent.
 Heu quantum scelus est, in viscera viscera condi,
 Congesto que avidum pinguescere corpore corpus;
 Alteriusque animantem animantis viuere leto! 90
 Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
 Terra parit, nil te nisi tristia mandere sacuo
 Vulnera dente iuuat, ritusque referre Cyclopum?
 Nec, nisi perdidideris alium, placare voracis,
 Et male morati poteris ieiunia ventris? 95
 At

At vetus illa aetas, cui fecimus Aurea nomen,
 Foetibus arboreis, et, quas humus educat, herbis
 Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.
 Tunc et aues tutas mouere per aëra pennas;
 Et lepus impavidus mediis errauit in agris: 100
 Nec sua credulitas piscem suspenderat hano:
 Cuncta sine insidiis, nullamque timentia fraudem,
 Plenaque pacis erant. Postquam non vilis auctor
 Victibus inuidit (quisquis fuit ille virorum)
 Corporeasque dapes audiam demersit in aluum; 105
 Fecit iter sceleri: primaque e caede ferarum
 Incaluisse putem maculatum sanguine ferrum:
 Idque satis fuerat: nostrumque petentia letum
 Corpora missa neci salua pietate fatemur:
 Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt. 110
 Longius inde nefas abiit, et prima putatur
 Hostia sus meruisse mori, quia semina pando
 Eruerit rostro, spemque interceperit anni.
 Vite caper morsa Bacchi mactandus ad aras
 Ducitur vltoris. Nocuit sua culpa duobus. 115
 Quid meruistis, oves, placidum pecus, inque tuendos
 Natum homines, pleno quae fertis in vbere nectar?
 Mollia quae nobis vestras velamina lanas
 Praebetis, vitaeque magis, quam morte iuuatis.
 Quid meruere boues, animal sine fraude dolisque, 120
 Innocuum, simplex, natum tolerare labores?
 Immemor est demum, nec frugum munere dignus,
 Qui potuit curui demto modo pondere aratri
 Ruricolam mactare suum: qui trita labore
 Illa, quibus toties durum renouauerat aruum, 125
 Tot dederat messes, percussit colla securi.
 Nec satis est, quod tale nefas committitur: ipsos
 Inscriptere Deos sceleri, numenque supernum
 Caede laboriferi credunt gaudere iuueni.

Victima labe carens, et praestantissima forma, 130
 (Nam placuisse nocet) vittis praesignis et auro,
 Sistitur ante aras, auditque ignara precantem,
 Imponique suae videt inter cornua fronti,
 Quas coluit, fruges: percussaque sanguine cultros
 Inficit in liquida praecisos forsitan vuda. 135
 Protinus ereptas viventi pectore fibras
 Inspiciunt, mentesque Deum scrutantur in illis.
 Unde fames homini vititorum tanta ciborum?
 Audetis vesci, genus o mortale? quod, oro,
 Ne facite, et monitis animos aduertite nostris: 140
 Cumque boum dabitis caesorum membra palato,
 Mandere vos vestros scite, et sentite colonos.
 Et quoniam Deus ora mouet, sequar ora mouentem
 Rite Deum; Delphosque meos, ipsumque recludam
 Aethera, et augustae reserabo oracula mentis. 145
 Magna, nec ingeniis euestigata priorum,
 Quaeque diu latuere, canam. Iuuat ire per alta
 Astra: iuuat, terris et inertis sede relictis,
 Nube vehi: validique humeris insistere Atlantis:
 Palantesque animos passim, ac rationis egentes 150
 Despectare procul, trepidosque obitumque timentes
 Sic exhortari, sericemque euoluere fati.

O genus attonitum gelidae formidine mortis!
 Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,
 Materiem vatum, falsique piacula mundi? 155
 Corpora siue rogi flamma, seu tabe vetustas
 Abstulerit, mala posse pati non vlla putetis.
 Morte carent animae: semperque, priore relicta
 Sede, nouis domibus habitant viuuntque receptae.
 Ipse ego, nam memini, Troiani tempore belli 160
 Panthoïdes Euphorbus eram, cui pectore quondam
 Sedit in aduerso grauis hasta minoris Atridae.
 Cognoui clypeum, laeuae gestamina nosirae,

Nuper

Nuper Abanteis templo Iunonis in Argis.
 Omnia mutantur: nihil interit. Errat, et illinc 165
 Huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat artus
 Spiritus: eque feris humana in corpora transit,
 Inque feras noster, nec tempore deperit vlllo.
 Utque nouis facilis signatur cera figuris,
 Nec manet, vt fuerat, nec formas seruat easdem. 170
 Sed tamen ipsa eadem est: animam sic semper eandem
 Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
 Ergo, ne pietas sit victa cupidine ventris,
 Parcite, vaticinor, cognatas caede nefanda
 Exturbare animas: nec sanguine sanguis alatur. 175
 Et quoniam magno feror aequore, plenaque ventis
 Vela dedi: nihil est toto quod perstet in orbe.
 Cuncta fluunt, omnisque vagans formatur imago.
 Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
 Non secus ac flumen. Neque enim consistere flumen, 180
 Nec leuis hora potest: sed vt vnda impellitur vnda,
 Vrgeturque prior veniente, vrgetque priorem:
 Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur:
 Et noua sunt semper: nam quod fuit ante, relictum est,
 Fitque, quod haud fuerat, momentaque cuncta nouantur. 185
 Cernis et emersas in lucem tendere noctes,
 Et iubar hoc nitidum nigrae succedere nocti.
 Nec color est idem caelo, cum lassa quiete
 Cuncta iacent media, cumque albo Lucifer exit
 Clarus equo: rursusque alius, cum praeuia luci 190
 Tradendum Phoebos Pallantias inficit orbem.
 Ipse Dei clypeus, terra cum tollitur ima,
 Mane rubet, terraque, rubet, cum conditur ima:
 Candidus in summo est. Melior natura quod illic
 Aetheris est, terraeque procul contagia vitat. 195
 Nec par, aut eadem nocturnae forma Dianae
 Esse potest vnquam: semperque hodierna sequente,

Si crescit, minor est; maior, si contrahit orbem.
 Quid? non in species succedere quatuor annum
 Adspicis, aetatis peragentem imitamina nostrae? 200
 Nam tener, et lactens, puerique simillimus aevo
 Vere nouo est. Tunc herba nitens, et roboris experta
 Turget, et insolida est; et spe delectat agrestem.
 Omnia tum florent; florumque coloribus almus
 Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus vlla est. 205
 Transit in Aestatem post Ver, robustior Annus,
 Fitque valens iuuenis. Neque enim robustior aetas
 Vlla, nec vberior: nec, quae magis aestuet, vlla est.
 Excipit Autumnus, posito feruore iuuentae
 Maturus, mitisque, inter iuuenemque senemque 210
 Temperie medius, sparsis per tempora canis.
 Inde senilis Hiems tremulo venit horrida passu,
 Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.
 Nostra quoque ipsorum semper, requieque sine vlla,
 Corpora vertuntur: nec quod fuimusue, sumusue, 215
 Cras erimus. Fuit illa dies, qua semina tantum,
 Spesque hominum primae materna habitauimus aluo,
 Artifices Natura manus admouit: et angustae
 Corpora visceribus distentae condita matris
 Noluit, eque domo vacuas emisit in auras. 220
 Editus in lucem iacuit sine viribus infans:
 Mox quadrupes, ritumque tulit sua membra ferarum:
 Paullatimque tremens, et nondum poplite firmo
 Constitit, adiutis aliquo conamine neruis.
 Inde valens veloxque fuit: spatiumque iuuentae 225
 Transit, et, emeritis medii quoque temporis annis,
 Labitur occiduae per iter decliue senectae.
 Subruit haec aevi, demoliturque prioris
 Robora: fletque Milon senior, cum spectat inanes
 Illos, qui fuerant solidorum mole tororum 230
 Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.

Flet

Flet quoque, vt in speculo rugas adspexit aniles,
 Tyndaris: et secum, cur sit bis rapta, requirit.
 Tempus edax rerum, inque inuidiosa vetustas,
 Omnia destruitis, vitiataque dentibus aeni 235
 Paullatim lenta consumitis omnia morte.
 Haec quoque non perstant, quae nos Elementa vocamus:
 Quasque vices peragant, animos adhibete, docebo.
 Quatuor aeternus genitalia corpora mundus
 Continet: ex illis duo sunt onerosa, suoque 240
 Pondere in inferius, tellus atque vnda, feruntur:
 Et totidem grauitate carent: nulloque premente
 Alta petunt, aër, atque aère purior ignis.
 Quae quamquam spatio distant, tamen omnia fiunt
 Ex ipsis, et in ipsa cadunt: resolutaque tellus 245
 In liquidas rorescit aquas: tenuatus in auras
 Aëraque humor abit: demto quoque pondere, rursus
 In superos aër tenuissimus emicat ignes.
 Inde retro redeunt, idemque retextitur ordo.
 Ignis enim densum spissatus in aëra transit; 250
 Hic in aquas: tellus glomerata cogitur vnda
 Nec species sua cuique manet: rerumque nouatrix
 Ex aliis alias reparat Natura figuras.
 Nec perit in tanto quidquam, mihi credite, mundo,
 Sed variat, faciemque nouat: nascique vocatur, 255
 Incipere esse aliud, quam quod fuit ante; morique,
 Desinere illud idem, cum sint huc forsitan illa,
 Haec translata illuc; summa tamen omnia constant.
 Nil equidem durare diu sub imagine eadem
 Crediderim. Sic ad ferrum venistis ab auro, 260
 Saecula: sic toties versa es, Fortuna locorum.
 Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
 Esse fretum, vidi factas ex aequore terras:
 Et procul a pelago conchae iacuerunt marinae:
 Et vetus inuenta est in montibus anchora summis. 265

Quodque fuit campus, vallem decursus aquarum
 Fecit: et clunie mons est deductus in aequor:
 Eque paludosa siccis humus aret arenis:
 Quaeque sitim tulerant, stagnata paludibus hument.
 Hic fontes Natura nonos emisit, at illic 270
 Clausit, et antiqui tam multa tremoribus orbis
 Flumina prosiliunt, aut excaecata residunt.
 Sic vbi terreno Lycus est epotus hiatu,
 Existit procul hinc, alioque renascitur ore.
 Sic modo combibitur, tecto modo gurgite lapsus 275
 Redditur Argolicis ingens Erasinus in aruis.
 Et Mysum capitisque sui, ripaeque prioris
 Poenituisse ferunt, alia nunc ire, Caicum.
 Nec non Sicanias voluens Amenanus arenas
 Nunc fluit, interdum suppressis fontibus aret. 280
 Ante bibebatur, nunc, quas contingere nolis,
 Fundit Anigros aquas: postquam (nisi vatibus **omnis**
 Eripienda fides) illic lauere Bimembres
 Vulnera, clauigeri quae fecerat Herculis arcus.
 Quid? non et Scythicis Hypanis de montibus ortus, 285
 Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
 Fluctibus ambitae fuerant Antissa, Pharosque,
 Et Phoenissa Tyros: quarum nunc insula nulla est.
 Leucada continuam veteres habuere coloni:
 Nunc freta circuēunt. Zancle quoque iuncta fuisse 290
 Dicitur Italiae: donec confinia pontus
 Abstulit, et media tellurem repulit vnda.
 Si quaeras Helicen et Burin, Achaïdas vrbes,
 Inuenies sub aquis: et adhuc ostendere nautae
 Inclinata solent cum moenibus oppida mersis. 295
 Est prope Pittheam tumulus Troezena, sine vllis
 Arduus arboribus, quondam planissima campi
 Area, nunc tumulus: nam, res horrenda relatu,
 Vis fera ventorum, caecis inclusa cauernis,

Exspirare

Exspirare aliqua cupiens, luctataque frustra 300
 Liberiore frui caelo, cum carcere rima
 Nulla foret toto, nec peruia flatibus esset:
 Extentam tumefecit humum: ceu spiritus oris
 Tendere vesicam solet, aut derepta bicorni
 Terga capro. Tumor ille loci permansit; et alti 305
 Collis habet speciem, longoque induruit aevo.
 Plurima cum subeant, audita aut cognita vobis,
 Pauca super referam. Quid? non et lymphæ figuras
 Datque capitque nouas? medio tua, corniger Ammon,
 Vnda die gelida est: ortuque obituque calescit. 310
 Admotis Athamantis aquis accendere lignum
 Narratur, minimos cum Luna recessit in orbes.
 Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit
 Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.
 Crathis, et huic Sybaris nostris conterminus aruis, 315
 Electro similes faciunt auroque capillos.
 Quodque magis mirum, sunt qui non corpora tantum,
 Verum animos etiam valeant mutare, liquores.
 Cui non audita est obscenæ Salmacis vndæ?
 Athiopesque lacus? quos si quis faucibus hausit, 320
 Aut furit, aut mirum patitur grauitate soporem.
 Clitorio quicumque sitim de fonte leuarit,
 Vina fugit, gaudetque meris abstemius vndis.
 Seu vis est in aqua calido contraria vino:
 Siue, quod indigenæ memorant, Amithaone natus, 325
 Proetidas attonitas postquam per carmen et herbas
 Eripuit furiis, purgamina mentis in illas
 Misit aquas: odiumque meri permansit in vndis.
 Huic fluit effectû dispar Lyncestius amnis,
 Quem quicumque parum moderato gutture traxit, 330
 Haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset.
 Est locus Arcadiæ, Pheneon dixere priores,
 Ambiguis suspectus aquis. Quas nocte timeto:

Nocte nocent potae Sine noxa luce bibuntur.
 Sic alias, aliasque lacus et flumina vires 335
 Concipiunt. Tempusque fuit, quo nauit in vndis,
 Nunc sedet Ortygie. Timnit concursibus Argo
 Vndarum sparsas Symplegadas elisarum;
 Quae nunc immotae perstant, ventisque resistunt.
 Nec, quae sulfureis ardet fornacibus, Aetne 340
 Ignea semper erit: neque enim fuit ignea semper.
 Nam siue est animal Tellus, et viuit, habetque
 Spiramenta, locis flammam exhalantia multis;
 Spirandi mutare vias, quotiesque mouetur,
 Has finire potest, illas aperire cauernas: 345
 Siue leues imis venti cohibentur in antris;
 Saxaque cum saxis, et habentem semina flammae
 Materiem iactant, ea concipit ictibus ignem;
 Antra relinquuntur sedatis frigida ventis:
 Siue bitumineae rapiunt incendia vires, 350
 Luteae exiguis arescunt sulfura fumis;
 Nempe vbi terra cibos alimentaue pinguia flammae
 Non dabit, absuntis per longum viribus aeuum,
 Naturaeque suum nutrimentum deerit edaci;
 Non feret illa famem, desertaue deseret ignes. 355
 Esse viros fama est in Hyperborea Pallene:
 Qui soleant leuibus velari corpora plumis;
 Cum Tritoniacam nouies subiere paludem.
 Haud equidem credo, sparsae quoque membra veneno
 Exercere artes Scythides memorantur easdem. 360
 Si qua fides rebus tamen est addenda probatis,
 Nonne vides, quaecumque mora fluidouae calore
 Corpora tabuerint, in parua animalia verti?
 I quoque, delectos mactatos obrue tauros;
 (Cognita res vsu) de putri viscere passim 365
 Florilegae nascuntur apes, quae more parentum
 Rura colunt, operique fauent, in spemque laborant.

Pressus humo bellator equus crabonis origo est.
 Concaua littoreo si demas brachia cancro,
 Caetera supponas terrae: de parte sepulta 370
 Scorpius exhibit, caudaque minabitur vnca.
 Quaeque solent canis frondes intexere filis
 Agrestes tineae, res obseruata colonis,
 Ferali mutant cum papilione figuram.
 Semina limus habet virides generantia ranas, 375
 Et generat truncas pedibus, mox apta natando
 Crura dat: vtque eadem sint longis saltibus apta,
 Posterior partes superat mensura priores.
 Nec catulus partu, quem reddidit vrsa recenti,
 Sed male viua caro est: lambendo mater in artus 380
 Fingit, et in formam, quantum capit ipsa, reducit.
 Nonne vides, quos cera tegit sexangula, foetus
 Melliferarum apium sine membris corpora nasci,
 Et serosque pedes, serasque assumere pennas?
 Iunonis volucrem, quae cauda sidera portat, 385
 Armigerumque Iouis, Cythereiadasque columbas
 Et genus omne auium, mediis e partibus oui
 Ni sciret fieri, fieri quis posse putaret?
 Sunt qui, cum clauso putrefacta est spina sepulchro,
 Mutari credant humanas angue medullas. 390
 Haec tamen ex aliis ducunt primordia rebus:
 Vna est, quae reparat, seque ipsa reseminat, ales:
 Assyrii Phoenica vocant. Non fruge, neque herbis,
 Sed turis lacrimis, et succo viuunt amomi.
 Hae vbi quinque suae compleuit saecula vitae, 395
 Illicis in ramis, tremulaeue cacumine palmae,
 Vnguibus, et pando nidum sibi construit ore.
 Quo simul ac casias, et nardi lenis aristas,
 Quassaque cum fulua substrauit cinnama myrrha;
 Se super imponit, finitque in odoribus acuum. 400
 Inde ferunt, totidem qui viuere debeat annos,

Corpore de patrio paruum Phoenicia renasci.
 Cum dedit huic aetas vires, onerique ferendo est;
 Ponderibus nidi ramos leuat arboris altae,
 Fertque pius cunasque suas, patriumque sepulchrum, 405
 Perque leues auras Hyperionis vrbe potitus,
 Ante fores sacras Hyperionis aede reponit.
 Si tamen est aliquid mirae nouitatis in istis;
 Alternare vices, et quae modo femina tergo
 Passa marem est, nunc esse marem miremur hyaenam. 410
 Id quoque, quod ventis animal nutritur et aura,
 Protinus assimulat tactu quoscumque colores.
 Victa racemifero lyncas dedit India Baccho:
 E quibus, vt memorant, quidquid vesica remisit,
 Vertitur in lapides, et congelat aëre tacto. 415
 Sic et curalium, quo primum contigit auras
 Tempore, durescit: mollis fuit herba sub vndis.
 Deseret ante dies, et in alto Phoebus anhelos
 Aequare tinget equos, quam consequar omnia dictis
 In species translata nouas. Sic tempore verti 420
 Cernimus, atque illas assumere robora gentes;
 Concidere has. Sic magna fuit censuque virisque,
 Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos,
 Nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas,
 Et pro diuitiis tumulos ostendit anorum. 425
 Clara fuit Sparte: magnae viguere Mycenae:
 Nec non Cecropiae; nec non Amphionis arces.
 Vile solum Sparte est: altae cecidere Mycenae.
 Oedipodioniae quid sunt nisi fabula Thebae?
 Quid Pandioniae restant, nisi nomen, Athenae? 430
 Nunc quoque Dardanium fama est consurgere Romam:
 Appenninigenae quae proxima Tibridis vndis
 Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
 Haec igitur formam crescendo mutat, et olim
 Immensi caput orbis erit. Sic dicere vates, 435

Faticinas-

Faticinasque ferunt sortes: quantumque recordor,
 Priamides Helenus flenti, dubioque salutis,
 Dixerat Aeneae, cum res Troiana labaret,
 Nate dea, si nota satis praesagia nostrae
 Mentis habes; non tota cadet, te sospite, Troia. 440
 Flamma tibi ferrumque dabunt iter. Ibis, et una
 Pergama rapta feres, donec Troiaeque tibi que
 Externum patrio contingat amicus aruum.
 Urbem et iam cerno Phrygios debere nepotes,
 Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis. 445
 Hanc alii proceres per saecula longa potentem,
 Sed dominam rerum de sanguine natus Iuli
 Efficiet. Quo, cum tellus erit vsa, fruuntur
 Aetherae sedes, caelumque erit exitus illi.
 Haec Helenum cecinisse Penatigero Aeneae, 450
 Mente memor refero, cognataque moenia laetor
 Crescere; et vtiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
 Ne tamen oblitis ad metam tendere longe
 Exspatiemur equis; caelum, et quodcunque sub illo est,
 Immutat formas, tellusque, et quidquid in illa est. 455
 Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora solum,
 Verum etiam volucres animae sumus, inque ferinas
 Possumus ire domos, pecudumque in pectora condi)
 Corpora, quae possint animas habuisse parentum,
 Aut fratrum, aut aliquo iunctorum foedere nobis, 460
 Aut hominum certe, tuta esse et honesta sinamus:
 Neve Thyesteis cumulemur viscera mensis.
 Quam male consuescit, quam se parat ille cruori
 Impius humano, vituli qui guttura cultro
 Rumpit, et immotas praebet mugitibus aures! 465
 Aut qui vagitus similes puerilibus haedum
 Edentem iugulare potest; aut alite vesci,
 Cui dedit ipse cibos! quantum est, quod desit in istis
 Ad plenum facinus! quo transitus inde paratur!

Bos aret, aut mortem senioribus imputet annis: 470
 Horriferum contra Borean ouis arma ministret.
 Vbera dent saturae manibus pressanda capellae.
 Retia cum pedicis, laqueosque, artesque dolosas
 Tollite: nec volucrem viscata fallite virga:
 Nec formidatis ceruos includite pinnis: 475
 Nec celate cibus vncos fallacibus hamos,
 Perdite, si qua nocent, verum haec quoque perditae
 tantum.

Ora vacent epulis: alimentaue congrua carpant.

Talibus atque aliis instructo pectore dictis
 In patriam remeasse ferunt, vltroque petitum 480
 Accepisse Numam populi Latialis habenas.
 Coniuge qui felix Nympha, ducibusque Camenis,
 Sacrificos docuit ritus, gentemque, feroci
 Assuetam bello, pacis traduxit ad artes.
 Quem, postquam senior regnumque aeuumque peregit, 485
 Exstinctum Latiaeque nurus, populusque, Patresque,
 Deseuere Numam: nam coniux, vrbe relicta,
 Vallis Aricinae densis latet abdita siluis:
 Sacraque Oresteae gemitu, quaestuque Dianae
 Impedit. Ah quoties Nymphae nemorisque, lacusque, 490
 Ne faceret, monuere; et consolantia verba
 Dixere! ah quoties fleti Thescius heros,
 Siste modum, dixit: neque enim fortuna querenda
 Sola tua est: similes aliorum respice casus:
 Mitius ista feres. Vtinamque exempla dolentem, 495
 Non mea te possent releuare! sed et mea possunt.
 Fando aliquem Hippolytum vestras, puto, contigit aures,
 Credulitate patris, sceleratae fraude nouercae,
 Occubuisse neci. Mirabere, vixque probabo:
 Sed tamen ille ego sum. Me Pasiphaeia quondam 500
 Tentatum frustra, patrium temcrasse cubile
 [Quod voluit, finxit voluisse: et crimine verso,]

Indiciine metu magis, offensane repulsae,
 Arguit: immeritumque pater proiecit ab vrbe,
 Hostilique caput prece detestatur euntis. 505
 Pittheam profugo curru Troezena petebam;
 Iamque Corinthiaci carpebam littora ponti,
 Cum mare surrexit; cumulusque immanis aquarum
 In montis speciem curuari, et crescere visus,
 Et dare mugitus, summoque cacumine findi. 510
 Corniger hinc taurus ruptis expellitur vndis,
 Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
 Naribus, et patulo partem maris euomit ore.
 Corda pauent comitum: mihi mens interrita mansit,
 Exsiliis contenta suis, cum colla feroces 515
 Ad freta conuertunt, arrectisque auribus horrent
 Quadrupedes, monstrique metu turbantur, et altis
 Praecipitant currum scopulis. Ego ducere vana
 Frena manu, spumis albentibus oblita, luctor:
 Et retro lentas tendo resupinus habenas. 520
 Nec vires tamen has rabies superasset equorum,
 Ni rota, perpetuum qua circumuertitur axem,
 Stipitis occursu fracta ac disiecta fuisset.
 Excutior curru: lorisque tenentibus artus
 Viscera viua trahi, neruos in stirpe teneri, 525
 Membra rapi partim, partim repressa relinqui,
 Ossa grauem dare fracta sonum, fessamque videres
 Exhalari animam, nullasque in corpore partes,
 Noscere quas posses: vnumque erat omnia vulnus.
 Num potes, aut audes cladi componere nostrae, 530
 Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna,
 Et lacerum foui Phlegethontide corpus in vnda.
 Nec, nisi Apollineae valido medicamine prolis,
 Reddita vita foret. Quam postquam fortibus herbis
 Atque ope Paeonia, Dite indignante, recepi; 535
 Tum mihi, ne praesens augerem muneris huius

Inuidiam, densas obiecit Cynthia nubes:
 Vtque forem tutus, possemque impune videri,
 Addidit aetatem: nec cognoscenda reliquit
 Ora mihi: Cretenque diu dubitauit habendam 540
 Traderet, an Delon. Delo Cretaque relictis
 Hic posuit, nomenque simul, quod possit equorum
 Admonuisse, iubet deponere: Quique fuisti
 Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius esto.
 Hoc nemus inde colo. De Disque minoribus vnus 545
 Numine sub dominae lateo: atque accenseor illi.

Non tamen Egeriae luctus aliena leuare
 Damna valent, montisque iacens radicibus imis
 Liquitur in lacrimas: donec, pietate dolentis
 Mota, soror Phoebi gelidum de corpore sontem 550
 Fecit; et aeternas artus tenuauit in vndas.
 At Nymphas tetigit noua res: et Amazone natus
 Haud aliter stupuit; quam cum Tyrrhenus arator
 Fatalem glebam mediis adspexit in aruis,
 Sponte sua primum, nulloque agitante, moueri: 555
 Sumere mox hominis, terraeque amittisse formam;
 Oraque venturis aperire recentia fatis.
 Indigenae dixere Tagen: qui primus Etruscam
 Edocuit gentem casus aperire futuros.
 Vtque Palatinis haerentem collibus olim 560
 Cum subito vidit frondescere Romulus hastam
 Quae radice noua, non ferro stabat adacto:
 Et iam non telum, sed lenti viminis arbor
 Non exspectatas dabat admirantibus umbras.
 Aut sua fluminea cum vidit Cipus in vnda 565
 Cornua (vidit enim) falsamque in imagine credens
 Esse fidem, digitis ad frontem saepe relatis,
 Quae vidit, tetigit: nec iam sua lumina damnans
 Restitit, vt victor domito remeabat ab hoste.
 Ad caelumque oculos, et eodem brachia tollens, 570

Quid-

Quidquid, ait, Superi, monstro portenditur isto,
 Seu laetum est, patriae laetum, populoque Quirini;
 Sive minax, mihi sit; viridique e cespide factas
 Placat odoratis herbosas ignibus aras,
 Vinaque dat pateris, mactatarumque bidentum, 575
 Quid sibi significant, trepidantia consulit exta.
 Quae simul inspexit Tyrrhenae gentis haruspex,
 Magna quidem rerum molimina vidit in illis;
 Non manifesta tamen. Cum vero sustulit acre
 A pecudis fibris ad Cipi cornua lumen: 580
 Rex, ait, o salve: tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
 Hic locus, et Latiae parebunt cornibus arces.
 Tu modo rumpe moram, portasque intrare patentes
 Appropera: sic fata iubent. Namque Vrbe receptus
 Rex eris, et sceptro tutus potiere perenni. 585
 Retulit ille pedem, toruamque a moenibus Urbis
 Auertens faciem, Procul, ah! procul omina, dixit,
 Talia Di pellant, multoque ego iustus aeuum
 Exsul agam, quam me videant Capitolia regem.
 Dixit: et extemplo populumque grauemque Senatum 590
 Conuocat: ante tamen pacali cornua lauro
 Velat, et aggeribus factis a milite forti
 Insistit, priscoque Deos e more precatus,
 En, ait, hic vnus, quem vos ni pellitis vrbe!,
 Rex erit. Is qui sit, signo, non nomine, dicam. 595
 Cornua fronte gerit, quem vobis indicat augur,
 Si Romam intrarit, famularia iura daturum.
 Ille quidem potuit portas irrupere apertas:
 Sed nos obstitimus: quamuis coniunctior illo
 Nemo mihi est. Vos vrbe virum prohibete, Quirites; 600
 Vel, si dignus erit, grauibus vincite catenis:
 Aut fuite metum fatalis morte tyranni.
 Qualia succinctis, vbi trux insibilat Eurus,
 Murmura pinetis fiunt; aut qualia fluctus

Aequirei faciunt, si quis procul audiat illos; 605
 Tale sonat populus. Sed per confusa frementis
 Verba tamen vulgi vox eminent vna, Quis ille?
 Et spectant frontes: praedictaque cornua quaerunt.
 Rursus ad hos Cypus, quem poscitis, inquit, habetis:
 Et demta capiti, populo prohibente, corona 610
 Exhibuit gemino praesignia tempora cornu.
 Demisere oculos omnes, gemitumque dedere:
 Atque illud meritis clarum (quis credere possit?)
 Inuiti videre caput: nec honore carere
 Ulterius passi, festam imposuere coronam. 615
 At proceres, quoniam muros intrare vereris,
 Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
 Quantum depresso subiectis bubus aratro
 Complecti posses ad finem Solis ab ortu.
 Cornuaque aeratis, miram referentia formam, 620
 Postibus insculpunt, longum mansura per aeuum.

Pandite nunc, Musae, praesentia numina vatum,
 (Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas)
 Vnde Coroniden circumflua Tibridis alueo
 Insula Romulae sacris adsciuerit vrbis. 625
 Dira lues quondam Latias vitiauerat auras,
 Pallidaque exsanguisqualebant corpora tabo:
 Funeribus fessi postquam mortalia cernunt
 Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum;
 Auxilium caeleste petunt: mediamque tenentes 630
 Orbis humum Delphos adeunt, oracula Phoebi:
 Utque salutifera miseris succurrere rebus
 Sorte velit, tantaeque vrbis mala finiat, orant.
 Et locus, et laurus, et, quas habet illa, pharetrae,
 Intremuere simul: cortinaque reddidit imo 635
 Hanc adyto vocem, paucifacaeque pectora mouit:
 Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petisses;
 Et

Et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
 Qui minuat luctus, opus est, sed Apolline nato.
 Ite bonis auibus, prolemque arcessite nostram. 640
 Iussa Dei prudens postquam accepere Senatus,
 Quam colat, explorant, iuuenis Phoebæus urbem,
 Quique petant ventis Epidauria littora mittunt.
 Quæ simul incurua missi tetigere carina,
 Concilium Graiosque patres adiere, darentque, 645
 Orauere, Deum, qui præsens funera gentis
 Finit Ausoniae: certas ita dicere sortes.
 Dissidet, et variat sententia: parsque negandum
 Non putat auxilium; multi renuere, suamque
 Non emittere opem, nec numina tradere suadent. 650
 Dum dubitant, seram pepulere crepuscula lucem:
 [Umbræque telluris tenebras induxerat orbi:]
 Cum Deus in somnis opifer consistere visus
 Ante tuum, Romane, torum; sed qualis in aede
 Esse solet: baculumque tenens agreste sinistra, 655
 Caesariem longæ dextra deducere barbae,
 Et placido tales emittere pectore voces:
 Pone metus, veniam, simulacraque nostra relinquam.
 Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus ambit,
 Perspice, et usque nota visu, ut cognoscere possis. 660
 Vertar in hunc: sed maior ero, tantusque videbor,
 In quantum verti caelestia corpora debent.
 Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
 Somnus abit: somnique fugam lux alma secuta est.
 Postera sidereos Aurora fugauerat ignes: 665
 Incerti quid agant proceres ad templa petiti
 Conueniunt operosa Dei: quaque ipse morari
 Sede velit, signis caelestibus indicet, orant.
 Vix bene desierant; cum cristis aureus altis
 In serpente Deos prænuntia sibila misit: 670
 Aduentuque suo signumque, arasque, foresque,

Marmoreumque solum, fastigiaque aurea mouit:
 Pectoribusque tenus media sublimis in aede
 Constitit, atque oculos circumtulit igne micantes.
 Territa turba paueat: cognouit numina castos 675
 Euinctus vitta crines albente sacerdos:
 Et, Deus en, Deus en, linguisque animisque fauete,
 Quisquis ades, dixit. Sis, o pulcherrime, visus
 Vtiliter: populosque iuues tua sacra colentes.
 Quisquis adest, iussum venerantur numen, et omnes 680
 Verba sacerdotis referunt geminata, piumque
 Aeneadae praestant et mente et voce fauorem.
 Annuit his: motisque Deus rata pignora cristis,
 Ter repetita dedit vibrata sibila lingua.
 Tum gradibus nitidis delabitur, oraque retro 685
 Flecit, et antiquas abiturus respicit aras:
 Assuetasque domos, habitataque templa salutat.
 Inde per iniectis adopertam floribus ingens
 Serpit humum, flectitque sinus, mediamque per urbem
 Tendit ad incuruo munitos aggere portus. 690
 Restitit hic, agmenque suum, turbaeque sequentis
 Officium placido visus dimittere vultu,
 Corpus in Ausonia posuit rate. Numinis illa
 Sensit onus: pressaque Dei grauitate carina.
 Aeneadae gaudent, caesoque in littore tauro 695
 Torta coronatae soluunt reclinacula puppis.
 Impulerat leuis aura ratem. Deus eminent alte:
 Impositaque premens puppim ceruice recuruam
 Caeruleas despectat aquas: modicisque per aequor
 Ionium Zephyris sexto Pallantidos ortu 700
 Italiam tenuit, praeterque Lacinia templo
 Nobilitata Deae Scylaceaque littora fertur.
 Linqvit Iäpygiam, leuisque Amphissia remis
 Saxa fugit: dextra praerupta Ceraunia parte,
 Romechiumque legit, Caulonaque, Naryciamque, 705
 Euincit-

Euincitque fretum, Siculique angusta Pelori,
 Hippotadaeque domos regis, Themeseque metalla;
 Leucosiamque petit, tepidique rosaria Paesti.
 Inde legit Capreas, promontoriumque Mineruae,
 Et Surrentino generosos palmite colles, 710
 Herculeamque urbem. Stabiasque, et in otia natam
 Parthenopen, et ab hac Cumaeae templa Sibyllae.
 Hinc calidi fontes, lentisciferumque tenentur
 Liternum, multamque trahens sub gurgite arenam
 Vulturum, niueisque frequens Sinuessa columbis: 715
 Minturnaeque graues, et quam tumulauit alumnus,
 Antiphataeque domos, Trachasque obsessa palude,
 Et tellus Circaea, et spissi littoris Antium.
 Huc ubi veliferam nautae aduertere carinam:
 (Asper enim iam pontus erat) Deus explicat orbem, 720
 Perque sinus crebros et magna volumina labens,
 Templa parentis init, flauum tangentia littus.
 Aequare pacato patrias Epidaurius aras.
 Linqvit, et hospitio iuncti sibi nominis vsus
 Littoream tractu squamae crepitantis arenam 725
 Sulcat, et, innixus moderamine nauis, in alta
 Puppe caput posuit: donec Castrumque, sacrasque
 Lanini sedes, Tiberinaque ad ostia venit.
 Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
 Obuia turba ruit; quaeque ignes, Troïca, seruant, 730
 Vesta, tuos: laetoque Deum clamore saluant.
 Quaque per aduersas nauis cita ducitur vndas,
 Tura super ripas, aris ex ordine factis,
 Parte ab vtraque sonant: et odorant aëra fumis:
 Ictaque coniectos incalfacit hostia cultros. 735
 Iamque, caput rerum, Romanam intrauerat urbem;
 Erigitur serpens, summoque acclinia malo
 Colla mouet, sedesque sibi circumspicit aptas.
 Scinditur in geminas partes circumfluis amnis,

Insula nomen habet) laterumque a parte duorum 740
 Porrigit aequales media tellure lacertos.
 Huc se de Latia pinu Phoebæus anguis
 Contulit, et finem, specie caeleste resumta,
 Luctibus imposuit, venitque salutifer Vrbi.

Hic tamen accessit delubris aduena nostris: 745
 Caesar in Vrbe sua Deus est, quem Marte togaque
 Praecipuum, non bella magis finita triumphis,
 Resque domi gestae, properataque gloria rerum
 In sidus vertere nouum, stellamque comantem,
 Quam sua progenies. Neque enim de Caesaris actis 750
 Vilium maius opus, quam quod pater existit huius.
 Scilicet aequoreos plus est domuisse Britannos,
 Perque papyriferi septemflua flumina Nili
 Victrices egisse rates: Numidasque rebelles,
 Cinyphiumque Iubam, Mithridateisque tumentem 755
 Nominibus Pontum, populo adiecisse Quirini,
 Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos;
 Quam tantum genuisse virum, quo praeside rerum
 Humano generi, Superi, cauistis abunde.
 Ne foret hic igitur mortali semine cretus, 760
 Ille Deus faciendus erat. Quod ut aurea vidit
 Aeneae genitrix (vidit quoque triste parari
 Pontifici letum, et coniurata arma moueri)
 Palluit, et cunctis, ut cuique erat obuia, Diuis,
 Adspice, dicebat, quanta mihi mole parentur 765
 Insidiae: quantaque caput cum fraude petatur,
 Quod de Dardanio solum mihi restat Iūlo.
 Solane semper ero iustis exercita curis?
 Quam modo Tydidæ Calydonia vulnerat hasta,
 Nunc male defensae confundant moenia Troiae. 770
 Quae videam natum longis erroribus actum,
 Iactarique freto, sedesque intrare silentum;

Bellaque

Bellaque cum Turno gerere, aut, si vera fatemur,
 Cum Iunone magis. Quid nunc antiqua recordor
 Damna mei generis? timor hic meminisse priorum 775
 Non sinit: in me acui sceleratos cernitis enses.
 Quos prohibete, precor, facinusque repellite: neue
 Caede sacerdotis flammam exstinguite Vestae.

Talia nequidquam toto Venus anxia caelo
 Verba iacit, Superosque mouet: qui rumpere quamquam 780
 Ferrea non possunt veterum decreta Sororum,
 Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
 Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
 Terribilesque tubas, auditaque cornua caelo
 Praemonuisse nefas. Phoebi quoque tristis imago 785
 Lurida sollicitis praebat lumina terris.

Saepe faces visae mediis ardere sub astris:
 Saepe inter nimbos guttae cecidere cruentae.
 Caerulus et vultum ferrugine Lucifer atra
 Sparsus erat: sparsi lunares sanguine currus. 790
 Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo:
 Mille locis lacrimauit ebur, cantusque feruntur
 Auditi, sanctis et verba minacia lucis.

Victima nulla litat: magnosque instare tumultus
 Fibra monet: caesumque caput reperitur in extis. 795
 Inque foro, circumque domos, et templa Deorum
 Nocturnos vultasse canes, umbrasque silentium
 Errasse ferunt, motamque tremoribus urbem.
 Non tamen insidias, venturaque vincere fata
 Praemonitus potuere Deum: strique feruntur 800

In templum gladii: neque enim locus ullus in Vrbe
 Ad facinus, diramque placet, nisi Curia, caedem.
 Tum vero Cytherea manu percussit vtraque
 Pectus: et aetherea molitur condere nube,

Qua prius infesto Paris est creptus Atridae, 805

Et Diomedeos Aeneas fugerat enses.
 Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum,
 Nata, mouere paras? Intres licet ipsa Sororum
 Tecta trium: cernes illic molimine vasto
 Ex aere, et solido rerum tabularia ferro: 810
 Quae neque concursum caeli, neque fulminis iram,
 Nec metuunt vllas tuta atque aeterna ruinas.
 Inuenies illic inclusa adamante perenni
 Fata tui generis: legi ipse, animoque notau;
 Et referam, ne sis etiamnum ignara futuri. 815
 Hic sua compleuit, pro quo, Cytherea, laboras,
 Tempora, perfectis, quos terrae debuit, annis.
 Vt Deus accedat caelo, templisque colatur,
 Tu facies, natusque suus; qui nominis heres,
 Impositum feret Urbis onus, caesique parentis 820
 Nos in bella suos fortissimus vltor habebit.
 Illius auspiciis obsessae moenia pacem
 Victa petent Mutinae: Pharsalia sentiet illum,
 Emathiaque iterum madefacti caede Philippi:
 Et magnum Siculis nomen superabitur vndis: 825
 Romanique ducis coniux Aegyptia, taedae
 Non bene fisa, cadet: frustra que erit illa minata,
 Seruitura suo Capitolia nostra Canopo.
 Quid tibi Barbariem, gentes ab vtroque iacentes
 Oceano, numerem quodcunque habitabile tellus 830
 Sustinet, huius erit: pontus quoque seruiet illi.
 Pace data terris, animum ad ciuilia vertet
 Iura suum, legesque feret iustissimus auctor;
 Exemploque suo mores reget, inque futuri
 Temporis actatem venturo/umque nepotum 835
 Prospiciens, prolem sancta de coninge natam
 Ferre simul nomenque suum curasque iubebit.
 Nec, nisi cum senior similes aequauerit annos,
 Aethereas sedes, cognataque sidera tanget.

Hanc animam interea caeso de corpore raptam 840
 Fac iubar, vt semper Capitolia nostra Forumque
 Diuus ab excelsa prospectet Iulius aede.

Vix ea fatus erat; media cum sede Senatus
 Constitit alma Venus nulli cernenda, suique
 Caesaris eripuit membris, nec in aëra solui 845
 Pasa recentem animam, caelestibus intulit astris.
 Dumque tulit, lumen capere, atque ignescere sensit:
 Emisitque sinu. Luna volat altius illa,
 Flamminiferumque trahens spatioso limite crinem
 Stella micat, natiq̄ue videns benefacta, fatetur 850
 Esse suis maiora, et vinci gaudet ab illo.

Hic sua praeferri quamquam vetat acta paternis,
 Libera fama tamen, nullisque obnoxia iussis,
 Iuuitum praefert, vnaque in parte repugnat.
 Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus: 855
 Aegea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.

Denique, vt exemplis ipsos aequantibus vtar,
 Sic et Saturnus minor est Ioue. Iupiter arces
 Temperat aethereas, et mundi regna triformis:
 Terra sub Augusto: pater est et rector vterque. 860

Dì, precor, Aeneae comites, quibus ensis et ignis
 Cesserunt, Dique Indigetes, genitorque, Quirine,
 Urbis, et inuicti genitor, Gradine, Quirini,
 Vestaque Caesareos inter sacrata Penates,
 Et cum Caesarea tu, Phoebè domestice, Vesta, 865

Quique tenes altus Tarpeias Iupiter arces,
 Quosque alios vati fas appellare pinnique;
 Tarda sit illa dies, et nostro senior aeuo,
 Qua caput Augustum, quem temperat, orbe relicto,
 Accedat caelo, faueatque precantibus absens. 870

Iamque opus exegi, quod nec Iouis ira, nec ignes,
 Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.

Cum volet illa dies, quae nil, nisi corporis huius
Ius habet, incerti spatium mihi finiat aevi;
Parte tamen meliore mei super alta perennis 875
Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi, perque omnia saecula fama,
Si quid habent veri vatum praesagia, viuum.

P. OVIDII NASONIS
F A S T O R V M

LIBRI SEX PRIORES

GERMANICO CAES.
INSCRIPTI

RELIQVI SEX LIBRI INIVRIA TEMPORIS INTERCIDERVNT.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
F. A. S. T. O. N. V. M.
OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

KALENDARIVM.

I A N V A R I V S.

- A Kal. Ianuarii. Iani festum, Innonis, Iouis, et Aesculapii.
b IV. No.
c III. No. Cancer occidit cosmice.
d II. No.
e Nonis. Lyra oritur.
f VIII. Id.
g VII. Id.
A VI. Id. Festa Iani, Agonalia. Delphin oritur.
b V. Id. Medietas hiemis.
c IV. Id.
d III. Id. Festa Carmentis et Iaturnae.
e II. Id.
f Idubus. Festum Iouis. Redditae sunt prouinciae populo Romano.
g XIX. Kal. Febr. Caesar Augustus vocatur.
A XVIII. Kal. Sacrificium Carmentis. Festum Porrinae et Postuertae.
b XVII. Kal. Festum Concordiae.
c XVI. Kal.
d XV. Kal. Sol in aquario.
e XIV. Kal.
f XIII. Kal.
g XII. Kal.

- A XI. Kal.
 b X. Kal.
 c IX. Kal. Lyra occidit.
 d VIII. Kal. Pectus Leonis occultitur.
 e VII. Kal.
 f VI. Kal. Festum Castoris [et Pollucis].
 g V. Kal.
 A IV. Kal.
 b III. Kal. Festum Pacis.
 c II. Kal.

FEBRUARIVS.

- d Kal. Febr. Templum factum est Carmenti. Celebratur
 Asylum.
 e IV. No. Lyra penitus occidit.
 f III. No. Occidit Delphin.
 g II. No.
 A Nonis. Augustus dictus est pater patriae. Aquarius
 vadit ad occasum.
 b VIII. Id.
 c VII. Id. [Primus dies Feralium.]
 d VI. Id.
 e V. Id. Ver incipit.
 f IV. Id. Initium Veris.
 g III. Id. Bootes oritur: et est festum Fauni.
 A II. Id.
 b Idubus, Festum Iouis et Fauni. Nefastus dies Fa-
 biorum.
 c XVI. Kal. Martii. Anguis, Coruus, Crater oriuntur.
 d XV. Kal. Sol intrat in Pisces. Iterum Fauni.
 e XIV. Kal.
 f XIII. Kal. Festum Quirini. Festum stultorum et
 Fornacis.
 g XII. Kal. Feralia.

- A XI. Kal. Caristia virorum.
- b X. Kal. Termini.
- c IX. Kal.
- d VIII. Kal. Fuga Tarquini Superbi. Veris initium.
- e VII. Kal.
- f VI. Kal.
- g V. Kal.
- A IV. Kal.
- b III. Kal. Equiria in campo Martio.
- c II. Kal.

M A R T I V S.

- d Kal. Martii, Festum Martis et Iunonis. Ancilia feruntur. Non est bonum nubere.
- e VI. No.
- f V. No. Alter piscium conditur. Oritur vindemitor.
- g IV. No. Bootes citius, vindemitor tardius occidunt cosmice.
- A III. No. Festum Vestae. Cathedra Iulii.
- b II. No. Festum Veiousis. Pegasus oritur heliace.
- c Nonis.
- d VIII. Idib. Corona Ariadnes oritur.
- e VII. Id.
- f VI. Id.
- g V. Id.
- A IV. Id.
- b III. Id.
- c II. Id. Altera Equiria fiunt iuxta Tiberim.
- d Idibus. Festum Annae Perennae. Iulius Caesar occisus in Capitolio.
- e XVII. Kal. Aprilis. Scorpius oritur.
- f XVI. Kal. Miluius oritur. Festum Bacchi. Vilis anicula hederis coronata vendit populo libatum.

batum. Melle Libero patri sacrificamus. Libera toga datur. Miluus oritur chronice. Festum est Ledaeorum, qui fuerunt Argiui, vel Larium.

- g XV. Kal.
 A XIV. Kal. Quinquatria Palladis captae.
 b XIII. Kal.
 c XII. Kal.
 d XI. Kal. Sol in Arietem.
 e X. Kal. Vltimus dies quinquatrum.
 f IX. Kal.
 g VIII. Kal. Aequinoctium vernale.
 A VII. Kal.
 b VI. Kal.
 c V. Kal. Festum Iani, Concordiae, Pacis, et Salutis.
 d IV. Kal.
 e III. Kal.
 f II. Kal. Festa Lunae labentis templum in Auentino monte.

A P R I L I S.

- g Kal. Aprilis. Festum Veneris et Virilis Fortunae. Scorpius occidit.
 A IV. No. Pleiades oriuntur.
 b III. No. Meretrices lauantur sub myrrho. Fors Fortuna Virilis. Scorpius occidit cosnice.
 c II. No. Hebae et Matri deorum Megalenses ludi fiunt.
 d Nonis. Festum Publicae Fortunae.
 e VIII. Id. Orion occidit chronice.
 f VII. Id. Festum Cerealium ludorum. Libra occidit cosmice. Iuba victus a Iul. Caes.
 g VI. Id.
 A V. Id.
 b IV. Id.

c III.

- c III. Id.
d II. Id.
e Idibus, Festum Iouis victoris. Templum . . .
Libertatis.
f XVIII. Kal. Mai. Dies grandinosa. Augustus Cae-
sar vicit Mutinenses.
g XVII. Kal. Forda litatur Telluri.
A XVI. Kal. Triumphus Augusti. Hyades occidunt
heliace.
b XV. Kal. Sol in Taurum.
c XIV. Kal. Equiria. Combustio vulpium.
d XIII. Kal. Festa Palis. Roma condita.
e XII. Kal.
f XI. Kal. Festa Veneris Vinalia.
g X. Kal.
A IX. Kal.
b VIII. Kal.
c VII. Kal.
d VI. Kal. Festum Rubiginis. Aries oritur heliace *
Prothius oritur cosmisce, occidit heliace.
Tempora Veris prima finita sunt.
e V. Kal.
f IV. Kal. Festum Florae et Vestae.
g III. Kal.
A II. Kal.

M A I V S.

- b Kal. Maii. Amalthea capra oritur cosmice. Ara La-
ribus posita.
c VI. No. Flat ventus Argestes. Hyades oriuntur cosmice.
Finis Floralium.
d V. No. Panthera Chironis oritur chronice.
e IV. No.
f III. No. Stellificatio Lyrae. Sagittarius oritur.
g II. No. Scorpius apparet in parte media.

- A Nonis.
 b VIII. Id. Lemuria celebrantur. Non est bonum nubere.
 c VII. Id. Orion occidit chronice.
 d VI. Id. Festum Martis Bisultoris.
 e V. Id.
 f IV. Id.
 g III. Id.
 A II. Id. Pliades oriuntur heliace. Aestas incipit.
 b Idibus. Ora Tauri oriuntur heliace. Scirpea simulacra mittuntur in Tiberim. Festum est Mercurii.
 c XVII. Kal. Iunii.
 d XVI. Kal. Iunii.
 e XV. Kal. Sol it in Geminos. Agonia Iunii fiunt.
 f XIV. Kal. Canis Orionis exit.
 g XIII. Kal. Lustra Vulcani fiunt.
 A XII. Kal.
 b XI. Kal.
 c X. Kal. Mos sacrorum pro fuga Tarquinii faciendorum. Non modo inest fuga Tarquinii. Inest VIII. Kal. Mart.
 d IX. Kal. Festum Publicae Fortunae.
 e VIII. Kal. Rostra aquilae oritur chronice.
 f VII. Kal. Bootes occidit heliace.
 g VI. Kal. Hyas occidit heliace, oriens cosmice.
 A V. Kal.
 b IV. Kal.
 c III. Kal.
 d II. Kal.

I V N I V S.

- e Kal. Iunii. Festa Carnae, Iunonis Monetae, Martis, et Tempestatis. Aquila oritur chronice.
 f IV. No. Hyades oriuntur heliace.

g III.

- g III. No. Bellonae Festum.
- A II. No. Dedicatio templi Herculis.
- b Nonis. Festum Trinomii dei Fidei Sancti Semipatris. Malum est nubere ante Idus.
- c VIII. Idus.
- d VII. Id. Tergum vrsae occidit heliace, et regis Lycaoni. Lycaonida fiunt, ludi Tiberis.
- e VI. Id. Datum est templum Menti. Festum et Vestae. Asinus coronatur. Ara Priapi. Priori Palladium liberatur ab igni Gallico. Mors Crassi et suorum.
- f V. Id. Delphin oritur chronice.
- g IV. Id. Matralia fiunt. Rutilius et Didius occiduntur. Templum Fortunae Seruius; Concordiae Livia dedicavit.
- A III. Id.
- b II. Id.
- c Idibus. Ioui innicto datum est templum. Minora quinquatria Palladis fiunt.
- d XVIII. Kal. Iulii.
- e XVII. Kal. Dione orta est Heliace in fronte Tauri.
- f XVI. Kal. Flat Zephyrus prosper nauigantibus.
- g XV. Kal. Sol in Cancrum. Pallas colitur in Auentina arce.
- A XIV. Kal. Secundus ventus. Orion oritur heliace.
- b XIII. Kal. Delphin oritur chronice. Sol in Cancrum. Volsci et Aequi vincuntur.
- c XII. Kal. Templum datum est Sumano Ioui.
- d XI. Kal. Aesculapius, qui et dicitur Ophiuchus et Serpentarius, chronice oritur.
- e X. Kal.
- f IX. Kal. Victus est Flaminius.

g VIII.

- g VIII. Kal. Syphax vincitur. Hasdrubal occiditur. Festum Fortis Fortunae. Solstitium.
- A VII. Kal. Festum Larium et Iouis Statoris.
- b VI. Kal. Orion apparet a Zona inferius. Solstitium.
- c V. Kal. Laurum.
- d IV. Kal. Templum Quirino factum.
- e III. Kal.
- f II. Kal. Festum Pieridum.
-

P. OVIDII NASONIS
F A S T O R V M

LIBER PRIMVS.

Tempora cum caussis Latium digesta per annum,
 Lapsaque sub terras, orta que signa, canam.
 Excipe pacato, Caesar Germanice, vultu
 Hoc opus: et timidæ dirige nauis iter.
 Officioque, leuem non auersatus honorem, 5
 Huic tibi deuoto numine, dexter ades.
 Sacra recognosces annalibus eruta priscis;
 Et quo sit merito quaeque notata dies.
 Inuenies illic et festa domestica vobis:
 Saepe tibi Pater est, saepe legendus Auus. 10
 Quaeque ferunt illi dictos signantia fastos,
 Tu quoque cum Druso praemia fratre feres.
 Caesaris arma canant alii; nos Caesaris aras:
 Et quoscumque sacris addidit ille dies.
 Annæ conanti per laudes ire tuorum, 15
 Deque meo pavidos excute corde metus.
 Da mihi te placidum: dederis in carmina vires.
 Ingenium vultu statque caditque tuo.
 Pagina indicium docti subitura mouetur
 Principis, vt Clario missa legenda Deo. 20
 Quae sit enim culti facundia sensimus oris,
 Ciuica pro trepidis cum tulit arma reis.
 Scimus et, ad nostras cum se tulit impetus artes,
 Ingenii currant flumina quanta tui.
 Si licet, et fas est, vates rege vatis habenas: 25
 Auspice te felix totus vt annus eat.

Tempora

Tempora digereret cum conditor vrbis, in anno
 Constituit menses quinque bis esse suo.
 Scilicet arma magis, quam sidera, Romule, noras:
 Curaque finitimos vincere maior erat. 30
 Est tamen et ratio, Caesar, quae mouerit illum:
 Erroremque suum quo tueatur, habet.
 Quod satis est, vtero matris dum prodeat infans;
 Hoc anno statuit temporis esse satis.
 Per totidem menses a funere coniugis vxor 35
 Sustinet in vidua tristia signa domo.
 Hoc igitur vidit trabeati cura Quirini,
 Cum rudibus populis annua iura daret.
 Martis erat primus mensis, Venerisque secundus.
 Haec generis princeps, ipsius ille pater. 40
 Tertius a Senibus, Iuuenum de nomine quartus:
 Quae sequitur, numero turba notata fuit.
 At Numa nec Ianum, nec auitas praeterit umbras;
 Mensibus antiquis addidit ille duos.

Ne tamen ignores variorum iura dierum: 45
 Non habet officii Lucifer omnis idem.
 Ille Nefastus erit, per quem tria verba silentur:
 Fastus erit, per quem lege licebit agi.
 Neu toto perstare die sua iura putaris;
 Qui iam Fastus erit, mane Nefastus erat, 50
 Nam simul exta Deo data sunt, licet omnia fari;
 Verbaque honoratus libera Praetor habet.
 Est quoque, quo populum ius est includere septis:
 Est quoque, qui nono semper ab orbe redit.
 Vindicat Ausonias Iunonis cura Kalendas: 55
 Idibus alba Ioui grandior agna cadit.
 Nonarum tutela Deo caret. Omnibus istis,
 Ne fallare caue, proximus Ater erit.

- Omen ab euentu est: illis nam Roma diebus
 Damna sub aduerso tristia Marte tulit. 60
- Haec mihi dicta semel, totis haerentia fastis,
 Ne seriem rerum scindere cogar, erunt.
- Ecce tibi faustum, Germanice, nuntiat annum,
 Inque meo primus carmine Ianus adest. 65
- Iane biceps, anni tacite labentis origo,
 Solus de Superis qui tua terga vides;
 Dexter ades ducibus, quorum securo labore
 Otia terra ferax, otia pontus agit.
- Dexter ades patribusque tuis, populoque Quirini:
 Et resera nutu condita templa tuo. 70
- Prospera lux oritur: linguisque animisque fauete.
 Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
- Lite vacent aures, insanaque protinus absint
 Iurgia: differ opus, liuida lingua, tuum.
- Cernis, odoratis vt luceat ignibus aether;
 Et sonet accensis spica Cilissa focus? 75
- Flamma nitore suo templorum verberat aurum,
 Et tremulum summa spargit in aede iubar.
- Vestibus intactis Tarpeias itur in arces:
 Et populus festo concolor ipse suo est. 80
- Iamque noui praeceunt fasces; noua purpura fulget:
 Et noua conspicuum pondera sentit ebur.
- Colla rudes operum praebent ferienda iuuenti,
 Quos aluit campis herba Falisca suis.
- Iupiter, arce sua totum cum spectet in orbem. 85
 Nil nisi Romanum, quod tueatur, habet.
- Salue, laeta dies, meliorque reuertere semper,
 A populo rerum digna potente coli.
- Quem tamen esse Deum te dicam, Iane biformis?
 Nam tibi par nullum Graecia numen habet. 90
- Ede simul caussam, cur de caelestibus vnus,
 Sitque quod a tergo, sitque quod ante, vides.
- Tom. II.* L *Haec*

- Haec ego cum sumtis agitare[m] mente tabellis;
 Lucidior visa est, quam fuit ante, domus.
 Tum sacer, ancipiti mirandus imagine, Ianus 95
 Bina repens oculis obtulit ora meis.
 Obstupui; sensique metu riguisse capillos;
 Et gelidum subito frigore pectus erat.
 Ille tenens dextra baculum, clauemque sinistra.
 Edidit hos nobis ore priore sonos: 100
 Disce, metu posito, vates operose dierum,
 Quod petis, et voces percipe mente meas.
 Me Chaos antiqui, nam res sum prisca, vocabant.
 Adspice, quam longi temporis acta canam.
 Lucidus hic aër, et, quae tria corpora restant, 105
 Ignis, aquae, tellus, vnus aceruus erant.
 Vt semel haec rerum secessit lite suarum,
 Inque nouas abiit massa soluta domos;
 Flamma petît altum; propior locus aëra cepit:
 Sederunt medio terra fretumque solo. 110
 Tunc ego, qui fueram globus, et sine imagine moles,
 In faciem redii dignaque membra Deo.
 Nunc quoque, confusae quondam nota parua figurae,
 Ante quod est in me, postque videtur idem.
 Accipe, quaesitae quae caussa sit altera formae: 115
 Hanc simul vt noris, officiumque meum.
 Quidquid vbique vides, caelum, mare, nubila, terras;
 Omnia sunt nostra clausa patentque manu.
 Me penes est vnum vasti custodia mundi:
 Et ius vertendi cardinis omne meum est. 120
 Cum libuit Pacem placidis emittere tectis;
 Libera, perpetuas ambulat illa vias,
 Sanguine letifero totus miscebitur orbis,
 Ni teneant rigidae condita bella serae.
 Praesideo foribus caeli cum mitibus Horis: 125
 It, redit officio Iupiter ipse meo.

Inde vocor Ianus. Cui cum Cereale sacerdos
 Imponit libum, mixtaque farra sale;
 Nomina ridebis: modo namque Patulcius idem,
 Et modo sacrificio Clusius ore vocor. 130
 Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas
 Nomine diuersas significare vices.
 Vis mea narrata est: caussam nunc disce figurae.
 Iam tamen hanc aliqua tu quoque parte vides.
 Omnis habet geminas, hinc atque hinc, ianua frontes: 135
 E quibus haec populum spectat; at illa Larem.
 Vtque sedens vester primi prope limina tecti
 Ianitor egressus introitusque videt;
 Sic ego perspicio caelestis ianitor aulae
 Eoas partes, Hesperiasque simul. 140
 Ora vides Hecates in tres vergentia partes,
 Sernet vt in ternas compita secta vias.
 Et mihi, ne flexu ceruicis tempora perdam,
 Cernere non moto corpore bina licet.
 Dixerat: et vultu, si plura requirere vellem, 145
 Se mihi difficilem non fore, fassus erat.
 Sumsi animum, gratesque Deo non territus egi:
 Verbaque sum, spectans, pauca locutus, humum.
 Dic, age, frigoribus quare nouus incipit annus,
 Qui melius per ver incipiendus erat? 150
 Omnia tunc florent: tunc est noua temporis aetas:
 Et noua de grauido palmitum gemma tumet.
 Et modo formatis amicitur vitibus arbos;
 Prodit et in summum seminis herba solum:
 Et tepidum volucres concentibus aëra mulcent; 155
 Ludit et in pratis, luxuriatque pecus.
 Tum blandi soles: ignotaque prodit hirundo;
 Et luteum celsa sub trabe fingit opus,
 Tum patitur cultus ager, et renouatur aratro.
 Haec anni nouitas iure vocanda fuit. 160

- Quaesieram multis: non multis ille moratus,
 Coutulit in versus sic sua verba duos.
- Bruma noui prima est, veterisque nouissima Solis:
 Principium capiunt Phoebus et annus idem.
- Post ea mirabar, cur non sine litibus esset
 Prima dies. Caussam percipe, Ianus ait. 165
- Tempora commisi nascentia rebus agendīs;
 Totus ab auspicio ne foret annus iners.
- Quisque suas artes ob idem delibat agendo:
 Nec plus quam solitum testificatur opus. 170
- Mox ego; Cur, quamuis aliorum numina placem,
 Iane, tibi primo tura merumque fero?
- Vt per me possis aditum, qui limina seruo,
 Ad quoscunque velim prorsus, habere Deos.
- At cur laeta tuis dicantur verba Kalendis;
 Et damus alternas accipimusque preces? 175
- Tum Deus incumbens baculo, quem dextra gerebat;
 Omnia principiis, inquit, inesse solent.
- Ad primam vocem timidas aduertitis aures:
 Et visam primum consulit augur auem. 180
- Templa patent auresque Deum: nec lingua caducas
 Concipit vlla preces; dictaque pondus habent.
- Desierat paucis: nec longa silentia feci;
 Sed tetigi verbis vltima verba meis:
- Quid vult palma sibi, rugosaque carica, dixi,
 Et data sub niueo candida mella fauo? 185
- Omen, ait, caussa est, vt res sapor ille sequatur;
 Et peragat coeptum dulcis vt annus iter.
- Dulcia cur dentur, video: stipis adiice caussam,
 Pars mihi de festo ne labet vlla tuo. 190
- Risit; et, O quam te fallunt tua saecula, dixit,
 Qui stipe mel sumta dulcius esse putes!
- Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
 Cuius non animo dulcia lucra forent.

Tempore creuit amor, qui nunc est summus, habendi. 195
 Vix vltra, quo iam progrediatur, habet.
 Pluris opes nunc sunt, quam prisci temporis annis;
 Dum populus pauper, dum noua Roma fuit:
 Dum casa Martigenam capiebat parua Quirinum,
 Et dabat exiguum fluminis vltra torum. 200
 Iupiter angusta vix totus stabat in aede;
 Inque Iouis dextra fictile fulmen erat.
 Frondibus ornabant, quae nunc Capitolia gemmis:
 Pascebatque suas ipse senator oues.
 Nec pudor, in stipula placidam cepisse quietem, 205
 Et foenum capiti supposuisse, fuit.
 Iura dabat populis posito modo consul aratro;
 Et leuis argenti lamina crimen erat.
 At postquam Fortuna loci caput extulit huius;
 Et tetigit summos vertice Roma Deos; 210
 Creuerunt et opes, et opum furiosa cupido:
 Et, cum possideant plurima, plura volunt.
 Quaerere, vt absument, absumenta requirere certant:
 Atque ipsae vitiis sunt alimenta vices.
 Sic, quibus intumuit suffusa venter ab vnda, 215
 Quo plus sunt potae, plus sitiuntur aquae.
 In pretio pretium nunc est: dat census honores,
 Census amicitias: pauper vbique iacet.
 Tu tamen, auspiciam si sit stipis vtile quaeris,
 Curque iuuent nostras aera vetusta manus. 220
 Aera dabant olim; melius nunc omen in auro est:
 Victaque concedit prisca moneta nouae.
 Nos quoque templa iuuant, quamuis antiqua probemus,
 Aurea; maiestas conuenit ista Deo.
 Laudamus veteres, sed nostris vtimur annis. 225
 Mos tamen est aequae dignus vterque coli.
 Finierat monitus. Placidis ita rursus vt ante,
 Clauigerum verbis alloquor ipse Deum:

- Multa quidem didici: sed cur naualis in aere
 Altera signata est, altera forma biceps? 230
 Noscere me duplici posses in imagine dixit;
 Ni vetus ipsa dies extenuaret opus.
 Caussa ratis superest: Tuscum rate venit in amnem
 Ante pererrato falcifer orbe Deus.
 Hac ego Saturnum memini tellure receptum. 235
 Caelitibus regnis ab Ioue pulsus erat.
 Inde diu genti mansit Saturnia nomen:
 Dicta quoque est Latium terra, latente Deo.
 At bona posteritas puppim seruauit in aere;
 Hospitis aduentum testificata Dei. 240
 Ipse solum colui, cuius placidissima laeuum
 Radit arenosi Tibridis vnda latus.
 Hic, vbi nunc Roma est, incaedua silua virebat:
 Tantaque res paucis pascua bubus erat.
 Arx mea collis erat, quem cultrix nomine nostro 245
 Nuncupat haec aetas, Ianiculumque vocat.
 Tunc ego regnabam: patiens cum terra Deorum
 Esset, et humanis numina mista locis.
 Nondum Iustitiam facinus mortale fugarat.
 Vltima de Superis illa reliquit humum. 250
 Proque metu populum sine vi pudor ipse regebat.
 Nullus erat, iustis reddere iura, labor.
 Nil mihi cum bello: pacem postesque tuebar:
 Et clauem ostendens, Haec, ait, arma gero.
 Presserat ora Deus. Tunc sic nostra ora resoluo, 255
 Voce mea voces elicente Dei:
 Cum tot sint Iani, cur stas sacratus in vno,
 Hic vbi iuncta foris templa duobus habes?
 Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
 Protinus Oebalii retulit arma Titi. 260
 Vtque leuis custos, armillis capta Sabinis,
 Ad summae Tatium duxerit arcis iter.

- Inde, velut nunc est, per quem descenditis, inquit,
 Arduus in valles et Fora cliuus erat.
- Et iam contigerat portam: Saturnia cuius 265
 Demserat appositas insidiosa seras.
- Cum tanto veritus committere numine pugnam,
 Ipse meae moui callidus artis opus.
- Oraque, qua pollens ope sum, fontana reclusi;
 Sumque repentinus ei acutus aquas. 270
- Ante tamen gelidis subieci sulphura venis:
 Clauderet vt Tatio feruidus humor iter.
- Cuius vt vtilitas pulsus percepta Sabinis;
 Quaeque fuit, tuto reddita forma loco est;
- Ara mihi posita est paruo coniuncta sacello: 275
 Haec adolet flammis cum strue farra suis.
- At cur pace lates, motisque recluderis armis?
 Nec mora; quaesiti reddita caussa mihi.
- Vt populo reditus pateant ad bella profecto,
 Tota patet demta ianua nostra sera. 280
- Pace fores obdo: ne qua discedere possit:
 Caesareoque diu nomine clausus ero.
- Dixit; et, attollens oculos diuersa tuentes,
 Adspexit toto quidquid in orbe fuit.
- Pax erat; et vestri, Germanice, caussa triumpho 285
 Tradiderat famulas iam tibi Rhennus aquas.
- Iane, face aeternos, Pacem, Pacisque ministros:
 Neue suum, praesta, deserat auctor opus.
- Quod tamen ex ipsis licuit mihi discere fastis;
 Sacrauere patres hac duo templa die. 290
- Acceptit Phoebus Nymphaque Coronide natum
 Insula, diuidua quam premit amnis aqua.
- Iupiter in parte est. Cepit locus vnus vtrumque:
 Iunctaque sunt magno templa nepotis auo.

- Q**uid vetat et stellas, vt quaeque oriturque caditque, 295
 Dicere? promissi pars sit et ista mihi.
Felices animos, quibus haec cognoscere primis,
 Inque domos superas scandere cura fuit!
Credibile est illos pariter vitiisque locisque
 Altius humanis exseruisse caput. 300
Non Venus et vinum sublimia pectora fregit:
 Officiumue fori, militiaeue labor.
Nec leuis ambitio, perfusaque gloria fuco;
 Magnarumue fames sollicitauit opum.
Admouere oculis distantia sidera nostris; 305
 Aetheraque ingenio supposuere suo.
Sic petitur caelum: non vt ferat Ossan Olympus,
 Summaque Peliacus sidera tangat apex.
Nos quoque sub ducibus caelum metabimur illis,
 Ponemusque suos ad stata signa dies. 320
Ergo vbi nox aderit venturis tertia Nonis,
 Sparsaque caelesti rore madebit humus;
Octipedis frustra quaeruntur brachia Cancri;
 Praeceptis occiduas ille subiuit aquas.
Institerint Nonae: missi tibi nubibus atris 325
 Signa dabunt imbres, exoriente Lyra.
Quatuor adde dies ductis ex ordine Nonis;
 Ianus Agonali luce piandus erit.
Nominis esse potes succinctus caussa minister,
 Hostia caelitibus quo feriente cadit. 320
Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,
 Semper, Agone? rogas nec nisi iussus agis.
Pars, quia non veniant pecudes, sed agantur, ab actu
 Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc festum priscis Agnalia dictum; 325
 Vna sit vt proprio littera demta loco.
 An,

- An, quia praeuisos in aqua timet hostia cultros,
 A pecoris lux est ista notata metu?
 Pars etiam, fieri solitis aetate priorum
 Nomina de ludis Graia tulisse diem. 330
- Et pecus antiquus dicebat Agonia sermo:
 Veraque iudicio est vltima caussa meo.
 Utque ea nunc certa est; ita rex placare sacrorum
 Numina lanigerae coniuge debet ouis.
 Victima, quae dextra cecidit victrice, vocatur. 335
 Hostibus amotis hostia nomen habet.
 Ante, Deos homini quod conciliare valeret,
 Far erat, et puri lucida mica salis.
 Nondum pertulerat lacrimatas cortice myrrhas
 Acta per aequoreas hospita nauis aquas. 340
 Tura nec Euphrates, nec miserat India costum,
 Nec fuerant rubri cognita fila croci.
 Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis,
 Et non exiguo laurus adusta sono.
 Si quis erat, factis prati de flore coronis, 345
 Qui posset violas addere, diues erat.
 Hic, qui nunc aperit percussi viscera tauri,
 In sacris nullum culter habebat opus.
 Prima Ceres auidae gauisa est sanguine porcae,
 Vltia suas merita caede nocentis opes. 350
 Nam sata, vere nouo, teneris lactentia sulcis
 Eruta setigerae comperit ore suis.
 Sus dederat poenas. Exemplo territus huius
 Palmite debueras abstinuisse, caper.
 Quem spectans aliquis dentes in vite prementem, 355
 Talia non tacito dicta dolore dedit:
 Rode, caper, vitem: tamen hinc, cum stabis ad aram,
 In tua quod spargi cornua possit, erit.
 Verba fides sequitur: noxae tibi deditus hostis
 Spargitur affuso cornua, Bacche, mero. 360

- Culpa sui nocuit: nocuit quoque culpa capellae.
 Quid bos, quid placidae commeruistis onces?
 Flebat Aristaeus, quod apes cum stirpe necatas
 Viderat inceptos destituisse fauos.
- Caerula quem genitrix aegre solata dolentem, 365
 Addidit haec dictis vltima verba suis:
 Siste, puer, lacrimas: Proteus tua damna leuabit;
 Quoque modo repares, quae periere, dabit.
 Decipiat ne te versis tamen ille figuris;
 Impediant geminas vincula firma manus. 370
 Peruenit ad vatem iuuenis: resolutaque somno.
 Alligat aequorei brachia capta senis.
 Illa sua faciem transformis adulterat arte:
 Mox domitus vinculis in sua membra redit.
 Oraque caerulea tollens rorantia barba, 375
 Qua, dixit, repares arte, requiris, apes?
 Obrue mactati corpus tellure iuueni:
 Quod petis a nobis, obrutus ille dabit.
 Iussa facit pastor. Feruent examina putri
 De boue: mille animas vna necata dedit. 380
 Poscit ouem fatum. Verbenas improba carpsit;
 Quas pia Dis ruris ferre solebat anus.
 Quid tuti superest; animam cum ponat in aris
 Lanigerumque pecus, ruricolaeque boues?
 Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum, 385
 Ne detur celeri victima tarda Deo.
 Quod semel est triplici pro virgine caesa Dianae
 Nunc quoque pro nulla virgine cerua cadit.
 Exta canum vidi Triuiuae libare Sapaeos:
 Et quicumque tuas accolit, Haeme, niues. 390
 Caeditur et rigido custodi ruris asellus.
 Causa pudenda quidem est, huic tamen apta Deo.
 Festa corymbiferi celebrabas Graecia Bacchi,
 Tertia quae solito tempore bruma refert.

- Dī quoque cultores gelidi venere Lycaei, 395
 Et quicumque ioci non alienus erat:
 Panes, et in Venerem Satyrorum prona iuuentus;
 Quaeque colunt amnes solaque rura Deae.
 Venerat et senior pando Silenus asello,
 Quique rubro pauidas inguine terret aues. 400
 Dulcia qui dignum nemus in conuiuia nacti
 Gramine vestitis accubnere toris.
 Vina dabat Liber: tulerat sibi quisque coronam.
 Miscendas parce riuus agebat aquas.
 Naïdes effusis aliae sine pectinis vsu, 405
 Pars aderant positis arte manuque comis.
 Illa super suras tunicam collecta ministrat:
 Altera dissuto pectus aperta sinu.
 Exserit haec humerum: vestem trahit illa per herbas.
 Impediunt teneros vincula nulla pedes. 410
 Hinc aliae Satyris incendia mitia praebent:
 Pars tibi, qui pinu tempora nexa geris.
 Te quoque, inextinctae Silene libidinis, vrunt.
 Nequitia est, quae te non sinit esse senem.
 At ruber, hortorum decus et tutela, Priapus 415
 Omnibus ex illis Lotide captus erat.
 Hanc cupit, hanc optat: sola suspirat in illa:
 Signaque dat nutu; sollicitatque notis.
 Fastus inest pulcris, sequiturque superbia formam.
 Irrisum vultu despicit illa suo. 420
 Nox erat: et, vino somnum faciente, iacebant
 Corpora, diuersis victa sopore locis.
 Lotis in herbosa, sub acernis vltima ramis,
 Sicut erat lusu fessa, quieuit humo.
 Surgit amans: animamque tenens, vestigia furtim 425
 Suspenso digitis fert taciturna gradu.
 Vt tetigit niueae secreta cubilia Nymphae;
 Ipsa sui flatus ne sonct aura, cauet.

- Et iam finitima corpus librabat in herba:
 Illa tamen multi plena soporis erat. 430
 Gaudet: et, a pedibus tracto velamine, vota
 Ad sua felici coeperat ire via.
 Ecce rudens rauco Sileni vector asellus
 Intempestiuos edidit ore senos.
 Territa consurgens Nymphæ manibusque Priapum 435
 Reiicit, et fugiens concitat omne nemus.
 At Deus, obscena nimium quoque parte paratus,
 Omnibus ad Lunæ lumina risus erat.
 Morte dedit poenas auctor clamoris: et hinc est
 Hellespontiaco victima grata Deo. 440
 Intactæ fueratis aues, solatia ruris:
 Assuetum siluis, innocuumque genus;
 Quæ facitis nidos, quæ plumis oua fouetis,
 Et facili dulces editis ora modos.
 Sed nihil ista iuuant: quia linguæ crimen habetis, 445
 Dique putant mentes vos aperire suas.
 Nec tamen id falsum. Nam, Dîs vt proxima quæque,
 Nunc penna veras, nunc datis ore notas.
 Tuta diu volucrum proles, tum denique caesa est:
 Iuueruntque Deos indicis exta sui. 450
 Ergo sæpe suo coniux abducta marito
 Vritur in calidis alba columba focis.
 Nec defensa iuuant Capitolia, quo minus anser
 Det iecur in lances, Inachi lauta, tuas.
 Nocte Deæ Nocti cristatus caeditur ales, 455
 Quod tepidum vigili prouocat ore diem.
 Interea Delphin clarum super æquora sidus
 Tollitur, et patriis exserit ora vadis.
- Postera lux hiemen medio discrimine signat:
 Aequaque præteritæ, quæ superabit, erit. 460

Proxima prospiciet Tithono nupta relicto
 Arcadiae sacrum pontificale Deae.
 Te quoque lux eadem, Turni soror, aede recepit;
 Hic vbi Virginea Campus obitur aqua.
 Vnde petam caussas horum, moremque sacrorum? 465
 Dirigat in medio quis mea vela freto?
 Ipsa mone, quae nomen habes a carmine ductum,
 Propositoque faue, ne tuus erret honos.
 Orta prior Luna, de se si creditur ipsi,
 A magno tellus Arcade nomen habet. 470
 Hic fuit Euander: qui, quamquam clarus vtroque,
 Nobilior sacrae sanguine matris erat.
 Quae, simul aethereos animo conceperat ignes;
 Ore dabat vero carmina plena Dei.
 Dixerat haec nato motus instare, sibique, 475
 Multaque praeterea tempore nacta fidem.
 Nam iuuenis, vera nimium cum matre, fugatus
 Descriit Arcadium Parrhasiumque larem.
 Cui genitrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
 (Siste, puer, lacrimas) ista ferenda tibi est. 480
 Sic erat in fatis: nec te tua culpa fugauit;
 Sed Deus. Offenso pulsus es vrbe Deo.
 Non meriti poenam pateris, sed Numinis iram.
 Est aliquid magnis crimen abesse malis.
 Conscia mens vt cuique sua est, ita concipit intra 485
 Pectora pro facto spemque metumque suo.
 Nec tamen vt primus moere mala talia passus:
 Obruit ingentes ista procella viros.
 Passus idem, Tyriis qui quondam pulsus ab oris,
 Cadmus, in Aonia constitit exsul humo. 490
 Passus idem Tydeus, et idem Pagaseus Iason:
 Et quos praeterea longa referre mora est.
 Omne solum forti patria est; vt piscibus aequor:
 Vt volucris, vacuo quidquid in orbe patet.

Nec

- Nec fera tempestas toto tamen horret in anno: 495
 Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.
 Vocibus Euander firmata mente parentis
 Naue secat fluctus, Hesperiamque tenet.
 Iamque ratem doctae monitu Carmentis in amnem
 Egerat, et Tuscus obuius ibat aquis. 500
 Fluminis illa latus, cui sunt vada iuncta Terenti,
 Adspicit, et sparsas per loca sola casas.
 Utque erat, immissis puppim stetit ante capillis;
 Continuitque manum torua regentis iter.
 Et procul in dextram tradens sua brachia ripam, 505
 Pinea non sano ter pede texta ferit.
 Neue daret saltum properans insistere terrae,
 Vix est Euandri vixque retenta manu.
 Dique petitorum, dixit, saluete locorum;
 Tuque nouos caelo terra datura Deos: 510
 Fluminaque, et Fontes, quibus vitur hospita tellus,
 Et Nemora, et Siluae, Naiadumque chori;
 Este bonis auibus visi natoque mihi que:
 Ripaque felici tacta sit ista pede.
 Fallor? an hi fient ingentia moenia colles? 515
 Inraque ab hac terra caetera terra petet?
 Montibus his olim totus promittitur orbis.
 Quis tantum fati credat habere locum?
 Et iam Dardaniae tangent haec littora pinus.
 Hic quoque caussa noui femina Martis erit. 520
 Care nepos, Palla, funesta quid induis arma?
 Indue: non humili vindice caesus eris.
 Victa tamen vinces, euersaque Troia resurges.
 Obruet hostiles ista ruina domos.
 Vrite victrices Neptunia Pergama flammae; 525
 Num minus hoc toto est altior orbe cinis?
 Iam pius Aeneas sacra, et, sacra altera, patrem,
 Afferet: Iliacos excipe, Vesta, Deos.

Tempus erit, cum vos, orbemque tuebitur idem:
 Et fient ipso sacra colente Deo: 530
 Et penes Augustos patriae tutela manebit.
 Hanc fas imperii frena tenere domum.
 Inde nepos natusque Dei, licet ipse recuset,
 Pondera caelesti mente paterna feret.
 Utque ego perpetuis olim sacrabor in aris; 535
 Sic Augusta nouum Iulia numen erit.
 Talibus vt nostros dictis descendit in annos;
 Substitit in medios praescia lingua sonos.
 Puppibus egressus Latia stetit exsul in herba.
 Felix, exsilium cui locus ille fuit! 540
 Nec mora longa fuit. Stabant noua tecta: nec alter
 Montibus Ausoniis Arcade maior erat.
 Ecce boues illuc Erytheïdas applicat heros,
 Emensus longi clauiger orbis iter.
 Dumque huic hospitium domus est Tegeaea; vagantur 545
 Incustoditae laeta per arua boues.
 Mane erat: excussus somno Tirynthius hospes
 De numero tauros sentit abesse duos.
 Nulla videt taciti quaerens vestigia furti:
 Traxerat auersos Cacus in antra feros; 550
 Cacus, Auentinae timor atque infamia siluae,
 Non leue finitimis hospitibusque malum.
 Dira viro facies; vires pro corpore; corpus
 Grande: pater monstri Mulciber huius erat.
 Proque domo longis spelunca recessibus ingens 555
 Abdita, vix ipsis inuenienda feris.
 Ora super postes affixaque brachia pendent,
 Squalidaque humanis ossibus albet humus.
 Seruata male parte bouum Ioue natus abibas:
 Mugitum rauco furta dedere sono. 560
 Accipio reuocamen, ait; vocemque secutus
 Impia per siluas vltor ad antra venit.

Ille

Ille aditum fracti praestruxerat obiice montis :
 Vix iuga mouissent quinque bis illud opus.
 Nititur hic humeris , (caelum quoque sederat illis) 565
 Et vastum motu collabefactat onus.
 Quod simul euulsum est, fragor aethera terruit ipsum ;
 Ictaque subsedit pondere molis humus.
 Prima mouet Cacus collata praelia dextra ;
 Remque ferox saxis stipitibusque gerit. 570
 Quis vbi nil agitur ; patrias male fortis ad artes
 Confugit, et flammis ore sonante vomit.
 Quas quoties proflat, spirare Typhoëa credas,
 Et rapidum Aetnaeo fulgur ab igne iaci.
 Occupat Alcides : abductaque claua trinodis 575
 Ter quater aduersi sedit in ore viri.
 Ille cadit, mistosque vomit cum sanguine fumos ;
 Et lato moriens pectore plangit humum.
 Immolat ex illis taurum tibi, Iupiter, vnum
 Victor, et Euandum ruricolisque vocat. 580
 Constituitque sibi, quae Maxima dicitur, aram,
 Hic vbi pars Urbis de boue nomen habet.
 Nec tacet Euandri mater, prope tempus adesse,
 Hercule quo tellus sit satis vsa suo.
 At felix vates, vt Dis gratissima vixit, 585
 Possidet hunc Iani sic Dea mense diem.
 Idibus in magni castus Iouis aede sacerdos
 Semimaris flammis viscera libat ouis :
 Redditaque est omnis populo prouincia nostro ;
 Et tuus Augusto nomine dictus auus. 590
 Perlege dispositas generosa per atria ceras ;
 Contigerunt nulli nomina tanta viro.
 Africa victorem de se vocat : alter Isauras,
 Aut Cretum domitas testificatur opes.
 Hunc Numidae faciunt, illum Messana superbum ; 595
 Ille Numantina traxit ab vrbe notam.

Et

- Et mortem et nomen Druso Germania fecit.
 Me miserum virtus quam breuis illa fuit!
 Si petat a victis; tot sumat nomina Caesar,
 Quot numero gentes maximus orbis habet. 600
 Ex vno quidam celebres, aut torquis ademptae,
 Aut corui titulos auxiliaris habent.
 Magne, tuum nomen rerum mensura tuarum est:
 Sed qui te vicit, nomine maior erat.
 Nec gradus est vltra Fabios cognominis vllus. 605
 Illa domus meritis Maxima dicta suis.
 Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:
 Hic socium summo cum Ioue nomen habet.
 Sancta vocant augusta patres: augusta vocantur
 Templâ, sacerdotum rite dicata manu. 610
 Huius et augurium dependet origine verbi,
 Et quodcunque sua Iupiter auget ope.
 Augeat imperium nostri ducis, augeat annos,
 Protegat et vestras querna corona fores.
 Auspiciisque Deis tanti cognominis heres 615
 Omine suscipiat, quo Pater, orbis onus.
- R**espiciet Titan actas vbi tertius Idus;
 Fient Parrhasiae sacra relata Deae.
 Nam prius Ausonias matres carpenta vehebant:
 (Haec quoque ab Euandri dicta parente reor.) 620
 Mox honor eripitur, matronaque destinat omnis
 Ingratos nulla prole nouare viros.
 Neue daret partus, ictu temeraria caeco
 Visceribus crescens excutiebat onus.
 Corripuisse Patres ausas immitia nuptas, 625
 Ius tamen exemptum restituuisse, ferunt.
 Binaque nunc pariter Tegeaeae sacra parenti
 Pro pueris fieri virginibusque iubent.
 Scortea non illi fas est inferre sacello,
 Ne violent pueros exanimata focos. 630
- Tom. II.* M Si

- Si quis amas ritus veteres, assiste precanti:
 Nomina percipies non tibi nota prius.
 Porrima placantur Postuertaque, siue sorores,
 Siue fugae comites, Maenali Nympha, tuae.
 Altera, quod porro fuerat, cecinisse putatur: 635
 Altera versurum postmodo quidquid erat.
- Candida, te nunc posuit lux proxima templo,
 Qua fert sublimes alta Moneta Gradus:
 Nunc bene prospicies Latiam, Concordia, turbam:
 Nunc te sacratae restituere manus. 640
 Furius (antiquum) populi superator Hetrusci
 Vouerat, et voti soluerat ante fidem.
 Causa, quod a patribus suntis secesserat armis
 Vulgus; et ipsa suas Roma timebat opes.
 Causa recens melior: passos Germania crines 645
 Porrigit auspiciis, dux venerande, tuis.
 Inde triumphatae libasti munera gentis;
 Templaque fecisti, quam colis ipse, Deae.
 Haec tua constituit Genitrix et rebus et ara,
 Sola toro magni digna reperta Iouis. 650
- Haec vbi transierint; Capricorno, Phoebe, relicto,
 Per inuenis cures signa gerentis aquam.
- Septimus hinc Oriens cum se demiserit vndis;
 Fulgebit toto iam Lyra nulla polo.
- Sidere ab hoc, ignis venienti nocte Leonis 655
 Qui micat in medio pectore, mersus erit.
- Ter quater euolui signantes tempora fastos;
 Nec Sementina est vlla reperta dies:
 Cum mihi, sensit enim, Lux haec indicitur, inquit,
 Musa: quid a fastis non stata sacra petis? 660
 Vtque dies incerta sacro, sic tempora certa;
 Seminibus iactis est vbi foetus ager.

- State coronati plenum ad praesepe iuueni:
 Cum tepido vestrum vere redibit opus.
- Rusticus emeritum palo suspendat aratrum: 665
 Omne reformidat frigida vulnus humus.
- Villice, da requiem terrae, semente peracta:
 Da requiem, terram qui coluere, viris.
- Pagus agat festum: pagum lustrate, coloni;
 Et data paganis annua liba focis. 670
- Placentur matres frugum, Tellusque Ceresque,
 Farre suo, grauidae visceribusque suis.
- Officium commune Ceres et Terra tuentur:
 Haec praebet caussam frugibus, illa locum.
- Consortes operum, per quas correcta vetustas, 675
 Quernaque glans victa est vtiliore cibo;
- Frugibus immensis auidos satiate colonos,
 Vt capiant cultus praemia digna sui.
- Vos date perpetuos teneris sementibus auctus:
 Nec noua per gelidas herba sit vsta niues. 680
- Cum serimus, caelum ventis aperite serenis:
 Cum latet, aetherea spargite semen aqua.
- Neue graues cultis Cerealia dona cauet
 Agmine laesuro depopulentur aues.
- Vos quoque subiectis, formicae, parcite granis: 685
 Post messem praedae copia maior erit.
- Interea crescat scabrae robiginis expers,
 Nec vitio caeli palleat aegra seges.
- Et neque deficiat macie, neque pinguior aequo
 Diuitiis percat luxuriosa suis. 690
- Et careant loliis, oculos vitiantibus, agri;
 Nec sterilis culto surgat auena solo.
- Triticeos foetus, passuraque farra bis ignem,
 Hordeaque ingenti foenore reddat ager.
- Hoc ego pro vobis, hoc vos optate coloni: 695
 Efficiantque ratas vtraque Diua preces.

Bella diu tenuere viros: erat aptior ensis
 Vomere; cedebat taurus arator equo.
 Sarcula cessabant: versique in pila ligones,
 Factaque de rastro pondere cassis erat. 700
 Gratia Dis, domuique tuae: religata catenis
 Iampridem nostro sub pede bella iacent.
 Sub iuga bos veniat; sub terras semen aratas.
 Pax Cererem nutrit: pacis alumna Ceres.
At quae venturas praecedet sexta Kalendas, 705
 Hac sunt Ledaeis templa dicata Deis.
 Fratribus illa Deis fratres de gente Deorum
 Circa Iturnae composuere lacus.
Ipsum nos carmen deducit Pacis ad aram.
 Haec erit a mensis fine secunda dies. 710
 Frondibus Actiacis comtos redimita capillos,
 Pax ades, et toto mitis in orbe mane.
 Dum desunt hostes, desit quoque caussa triumphii.
 Tu ducibus bello gloria maior eris.
 Sola gerat miles, quibus arma coërceat, arma: 715
 Canteturque fera, nil nisi pompa, tuba.
 Horreat Acneadas et primus et vltimus orbis:
 Si qua parum Romam terra timebis, amict.
 Tura, sacerdotes, pacalibus addite flammis;
 Albaque percussa victima fronte cadat. 720
 Vtique domus, quae praestat eam, cum Pace perennet,
 Ad pia propensos vota rogate Deos.
 Sed iam prima mei pars est exacta laboris;
 Cumque suo finem mense libellus habet.

P. OVIDII NASONIS
F A S T O R V M

LIBER SECVNDVS.

Ianus habet finem. Cum carmine crescit et annus.
 Alter vt hinc mensis, sic liber alter eat.
 Nunc primum velis, Elegi, maioribus itis:
 Exiguum, memini, nuper eratis opus.
 Certe ego vos habui faciles in amore ministros; 5
 Cum lusit numeris prima iuuenta suis.
 Idem sacra cano, signataque tempora fastis.
 Ecquis ad haec illinc crederet esse viam?
 Haec mea militia est. Ferimus, quae possumus, arma:
 Dextraque non omni munere nostra vacat. 10
 Si mihi non valido torquentur pila lacerto;
 Nec bellatoris terga premuntur equi;
 Nec galca tegimur, nec acuto cingimur ense;
 (His habilis telis quilibet esse potest):
 At tua prosequitur studioso pectore, Caesar, 15
 Nomina: per titulos ingredimurque tuos.
 Ergo ades, et placido paulum mea munera vultu
 Respice; pacando si quid ab hoste vacas.

Februa Romani dixere piamina patres:
 Nunc quoque dant verbo plurima signa fidem. 20
 Pontifices ab Rege petunt et Flamine lanas,
 Quis veteri lingua Februa nomen erat.
 Quaeque capit lictor domibus purgamina certis,
 Torrida cum mica farra, vocantur idem.
 Nomen idem ramo; qui caesus ab arbore pura, 25
 Casta sacerdotum tempora fronde tegit.

- Ipse ego Flaminicam poscentem februa vidi:
 Februa poscenti pinea virga data est.
- Denique quodcunque est, quo pectora nostra piamur,
 Hoc apud intonsos nomen habebat auos. 30
- Mensis ab his dictus, secta quia pelle Luperci
 Omne solum lustrant, idque piamen habent.
- Aut quia placatis sunt tempora pura sepulchris,
 Tunc cum ferales praeteriere dies.
- Omne nefas, omnemque mali purgamina caussam 35
 Credebant nostri tollere posse senes.
- Graecia principium moris fuit. Illa nocentes
 Impia lustratos ponere facta putat.
- Actoriden Pelens, ipsum quoque Pelea Phoci
 Caede per Haemonias soluit Acastus aquas. 40
- Vectam frenatis per inane draconibus Aegeus
 Credulus immerita Phasida iuuit ope.
- Amphiarāides Naupactoo Acheloo,
 Solue nefas, dixit. Soluit et ille nefas.
- Ah nimium faciles, qui tristia crimina caedis 45
 Flumineā tolli posse putetis aqua!
- Sed tamen, antiqui ne nescius ordinis erres,
 Primus, ut est, Iani mensis et ante fuit.
- Qui sequitur Ianum, veteris fuit vltimus anni.
 Tu quoque sacrorum, Termine, finis eras. 50
- Primus enim Iani mensis, quia ianua prima est,
 Qui sacer est imis Manibus, imus erat.
- Postmodo creduntur spatio distantia longo
 Tempora bis quini continuasse Viri.
- Principio mensis, Phrygiae contermina Matri, 55
 Sospita delubris dicitur aucta nouis.
- Nunc ubi sint, illis, quaeris, sacrata Kalendis,
 Tempa Deae? longo procubuere die.
- Caetera ne simili caderent labefacta ruina
 Cavit sacrati prouida cura ducis; 60
- Sub

Sub quo delubris sentitur nulla senectus.

Nec satis est homines, obligat ille Deos.

Templorum positor, templorum sancte repostor,

Sit Superis, opto, mutua cura tui.

Dent tibi caelestes, quot tu caelestibus, annos: 65

Proque tua maneant in statione domo.

Tum quoque vicini lucus celebratur Asyli;

Qua petit aequoreas aduena Tibris aquas.

Ad penetrale Numae, Capitolinumque Tonantem,

Inque Iouis summa caeditur arce bidens. 70

Saepe graues pluias adopertus nubibus Auster

Concitat, aut posita sub niue terra latet.

Proximus Hesperias Titan abiturus in vndas,

Gemina purpureis cum iuga demit equis;

Illa nocte aliquis, tollens ad sidera vultum, 75

Dicet, Vbi est hodie, quae Lyra fulsit heri?

Dumque Lynam quaeret, medii quoque terga Leonis

In liquidas subito mersa notabit aquas.

Quem modo caelatum stellis Delphina videbas,

Is fugiet visus nocte sequente tuos. 80

Seu fuit occultis felix in amoribus index:

Lesbida cum domino seu tulit ille Lynam.

Quod mare non nouit, quae nescit Ariona tellus?

Carmine currentes illo tenebat aquas.

Saepe, sequens agnam, lupus est hac voce retentus: 85

Saepe quidam fugiens restitit agna lupum:

Saepe canes leporesque umbra cubuere sub vna;

Et stetit in saxo proxima cerua leae.

Et sine lite loquax cum Palladis alite cornix

Sedit; et accipitri iuncta columba fuit. 90

Cynthia saepe tuis fertur, vocalis Arion,

Tamquam fraternis obstupuisse modis.

Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes;
 Captaque erat lyricis Ausonis ora sonis.
 Inde domum repetens puppiam conscendit Arion; 95
 Atque ita quaesitas arte ferebat opes.
 Forsitan, infelix, ventos vndamque timebas.
 At tibi naue tua tutius aequor erat.
 Namque gubernator destricto constitit ense,
 Caeteraque armata conscia turba manu. 100
 Quid tibi cum gladio? dubiam rege, nauita, pinum.
 Non sunt haec digitis arma tenenda tuis.
 Ille metu vacuus, Mortem uon deprecor, inquit:
 Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
 Dant veniam, ridentque moram. Caput ille coronam; 105
 Quae possit crines, Phoebe, decere tuos.
 Induerat Tyrio bis tinctam murice pallam:
 Reddidit icta suos pollice chorda sonos.
 Flebilibus veluti numeris canentia dura
 Traiectus penna tempora cantat olor. 110
 Protinus in medias ornatus desilit vndas.
 Spargitur impulsa caerulea puppis aqua.
 Inde, fide maius, tergo Delphina recuruo
 Se memorant oneri supposuisse nouo.
 Ille sedens citharamque tenet, pretiumque vehendi 115
 Cantat, et aequoreas carmine mulcet aquas.
 Di pia facta vident. Astris Delphina recepit
 Iupiter, et stellas iussit habere nouem.
 Nunc mihi mille sonos, quoque est memoratus Achilles,
 Vellem, Maconide, pectus inesse tuum. 120
 Dum canimus sacras alterno pectine Nonas;
 Maximus hinc fastis accumulatur honos.
 Deficit ingenium, maioraque viribus vrgent.
 Haec mihi praecipuo est ore canenda dies.
 Quid volui demens Elegis imponere tantum 125
 Ponderis? heroi res erat ista pedis.

Sancte

- Sancte Pater patriae, tibi Plebs, tibi Curia nomen
 Hoc dedit; hoc dedimus nos tibi nomen, Eques.
 Res tamen ante dedit. Sero quoque vera tulisti
 Nomina: iam pridem tu Pater orbis eras. 130
 Hoc tu per terras, quod in aethere Iupiter alto,
 Nomen habes. Hominum tu pater, ille Deum.
 Romule, concedas: facit hic tua magna tuendo
 Moenia: tu dederas transilienda Remo.
 Te Tadius, paruique Cures, Caeninaque sensit. 135
 Hoc duce Romanum est Solis vtrumque latus.
 Tu breue nescio quid victae telluris habebas;
 Quodcunque est alto sub Ioue, Caesar habet.
 Tu rapis: hic castas duce se iubet esse maritas.
 Tu recipis Iuoco, submouet ille nefas. 140
 Vis tibi grata fuit: florent sub Caesare leges.
 Tu Domini nomen, Principis ille tenet.
 Te Remus incusat; veniam dedit hostibus ille.
 Caelestem fecit te pater; ille patrem.
- Iam puer Idaeus media tenus eminent aluo: 145
 Et liquidas misto nectare fundit aquas.
 En etiam, si quis Borean horrere solebat,
 Gaudeat; a Zephyris mollior aura venit.
- Quintus ab aequoreis nitidum iubar extulit vndis
 Lucifer, et primi tempora veris eunt. 150
 Ne fallere tamen; restant tibi frigora, restant:
 Magnaque discedens signa relinquit hiems.
- Tertia nox veniat: Custodem protinus Vrsae
 Adspicies geminos exseruisse pedes.
 Inter Hamadryadas, iaculatricemque Dianam, 155
 Callisto sacri pars fuit vna chori.
 Illa Deae tangens arcus, Quos tangimus, arcus,
 Este meae testes virginitatis, ait.

- Cynthia laudauit, Promissaque foedera serua,
 Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris. 160
 Foedera seruasset, si non formosa fuisset.
 Caut mortalibus: de Ioue crimen habet.
 Mille feras Phoebe siluis venata redibat:
 Aut plus, aut medium Sole tenente diem.
 Vt tetigit lucum (densa niger ilice lucus; 165
 In medio gelidae fons erat altus aquae)
 Hac, ait, in silua, virgo Tegeaea, lauemur.
 Erubuit falso virginis illa sono.
 Dixerat et Nymphis: Nymphae velamina ponunt,
 Hanc pudet, et tardae dat mala signa morae. 170
 Exnerat tunicas: vteri manifesta tumore
 Proditur indicio ponderis ipsa sui.
 Cui Dea, Virgineos, periura Lycaoni, coetus
 Desere, nec castas pollue, dixit, aquas.
 Luna nouum decies implebat cornibus orbem: 175
 Quae fuerat virgo credita, mater erat.
 Laesa furit Iuno, formam mutatque puellae.
 Quid facis? Inuito pectore passa Iouem est.
 Vtque ferae vidit turpes in pellice vultus;
 Huius in amplexus Iupiter, inquit, eat. 380
 Vrsa per incultos errabat squalida montes,
 Quae fuerat summo nuper amanda Ioui.
 Iam tria lustra puer furto conceptus agebat;
 Cum mater nato est obuia facta suo.
 Illa quidem, tamquam cognosceret, adstitit amens, 185
 Et gemit: gemitus verba parentis erant.
 Hanc puer ignarus iaculo fixisset acuto;
 Ni foret in superas raptus vterque domos.
 Signa propinqua micant. Prior est, quam dicimus Arcton:
 Arctophylax formam terga sequentis habet. 190
 Saenit adhuc, canamque rogat Saturnia Tethyn,
 Maenaliam tactis ne lauet Arcton aquis.

- I** dibus agrestis fumant altaria Fauni,
 Hic vbi discretas insula rumpit aquas.
 Haec fuit illa dies, in qua Veientibus aruis 195
 Ter centum Fabii, ter cecidere duo.
 Vna domus vires et onus susceperat vrbis:
 Sumunt gentiles arma professa manus.
 Egreditur castris miles generosus ab isdem;
 E quis dux fieri quilibet aptus erat, 200
 Carmentis portae dextro via proxima Iano est.
 Ire per hanc noli, quisquis es; omen habet.
 [Illa fama refert Fabios exisse trecentos.
 Porta vacat culpa; sed tamen omen habet.]
 Vt celeri passu Cremeran tetigere rapacem; 205
 Turbidus hibernis ille fluebat aquis;
 Castra loco ponunt, dstrictis ensibus ipsi
 Tyrrenum valido Marte per agmen eunt.
 Non aliter, quam cum Libyca de rupe leones
 Inuadunt sparsos lata per arua greges. 210
 Diffugiunt hostes, inhonestaque vulnera tergo
 Accipiunt: Tusco sanguine terra rubet.
 Sic iterum, sic saepe cadunt. Vbi vincere aperte
 Non datur, insidias armaque caeca parant.
 Campus erat: campi claudebant vltima colles, 215
 Siluaque montanas oculere apta feras.
 In medio paucos, armentaque rara relinquunt:
 Caetera virgultis abdita turba latet.
 Ecce velut torrens vndis pluuiialibus auctus,
 Aut niue, quae Zephyro victa tepente fluit, 220
 Per sata perque vias fertur, nec, vt ante solebat,
 Riparum clausas margine finit aquas:
 Sic Fabii latis vallem discursibus implent;
 Quosque vident, sternunt. Nec metus alter inest.
 Quo ruitis, generosa domus? male creditur hosti. 225
 Simplex nobilitas, perfida tela caue.

Fraude perit virtus. In apertos vndique campos
 Prosiliunt hostes, et latus omne tenent.
 Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
 Quidue, quod in misero tempore restet, habent? 230
 Sicut aper, siluis longe Laurentibus actus,
 Fulmineo celeres dissipat ore canes;
 Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti;
 Vulnereque alterna dantque feruntque manu.
 Vna dies Fabios ad bellum miserat omnes: 235
 Ad bellum missos perdidit vna dies.
 Vt tamen Herculeae superessent semina gentis,
 Credibile est ipsos consuluisse Deos.
 Nam puer impubes, et adhuc non utilis armis,
 Vnus de Fabia gente relictus erat. 240
 Scilicet vt posses olim tu, Maxime, nasci;
 Cui res cunctando restituenda foret.
 Continuata loco tria sidera, Coruus et Anguis,
 Et medius Crater inter vtrumque iacet.
 Idibus illa latent: oriuntur nocte sequenti. 245
 Quae sibi cur tria sint consociata canam.
 Forte Ioui festum Phoebus sollenne parabat:
 (Non faciet longas fabula nostra moras.)
 I mea, dixit, auis, ne quid pia sacra moretur,
 Et tenuem viuus fontibus affer aquam. 250
 Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
 Tollit, et aërium peruolat altus iter.
 Stabat adhuc duris ficis densissima pomis;
 Tentat eam rostro: non erat apta legi.
 Immemor imperii sedisse sub arbore fertur, 255
 Dum fierent tarda dulcia poma mora.
 Iamque satur nigris longum rapit vnguibus hydram,
 Ad dominumque redit, fictaque verba refert:
 Hic mihi caussa morae viuarum obsessor aquarum:
 Illic tenuit fontes officiumque meum. 260

Addis, ait, culpae mendacia, Phoebus? et audes

Fatidicum verbis fallere velle Deum?

At tibi, dum lactens haerebit in arbore ficus,

De nullo gelidae fonte bibantur aquae.

Dixit: et antiqui monumenta perennia facti

265

Anguis, Auis, Crater, sidera iuncta micant.

Tertia post Idus nudos Aurora Lupercos

Adspicit: et Fauni sacra bicornis eunt.

Dicite, Pierides, sacrorum quae sit origo:

Attigerint Latias vnde petita domos.

270

Pana Deum pecoris veteres coluisse feruntur

Arcades; Arcadiis plurimus ille iugis.

Testis erit Pholoë, testes Stymphalides vndae,

Quique citis Ladon in mare currit aquis;

Cinctaque pinetis nemoris iuga Nonacrini;

275

Altaque Cyllene, Parrhasiaeque niues.

Pan erat armenti custos, Pan numen equarum:

Munus ob incolumes ille ferebat oues.

Transtulit Euander siluestria numina secum.

Hic, vbi nunc vrbs est, tum locus vrbs erat.

280

Inde Deum colimus, deuetaque sacra Pelasgis.

Flamen ad haec prisco more Dialis erat.

Cur igitur currant; et cur (sic currere mos est)

Nuda ferant posita corpora veste, rogas?

Ipsè Deus velox discurrere gaudet in altis

285

Montibus, et subitas concitat ille feras.

Ipsè Deus nudus nudos iubet ire ministros:

Nec satis ad cursum commoda vestis erat.

Ante Ionem genitum terras habuisse feruntur

Arcades: et Luna gens prior illa fuit.

290

Vita ferae similis, nullos agitata per vsus:

Artis adhuc expers, et rude vulgus erant.

Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas:

Nectar erat palmis hausta duabus aqua.

Nullus

- Nullus anhelabat sub adunco vomere taurus: 295
 Nulla sub imperio terra colentis erat:
 Nullus adhuc erat vsus equi: se quisque ferebat.
 Ibat ouis lana corpus amicta sua.
 Sub Ioue durabant, et corpora nuda gerebant,
 Docta graues imbres et tolerare Notos. 300
 Nunc quoque detecti referunt monumenta vetusti
 Moris, et antiquas testificantur opes.
 Sed, cur praecipue fugiat velamina Faunus,
 Traditur antiqui fabula plena ioci.
 Forte comes dominae iuuenis Tirynthius ibat: 305
 Vidit ab excelso Faunus vtrumque iugo.
 Vidit, et incaluit, Montanaque numina, dixit,
 Nil mihi vobiscum est: haec meus ardor erit.
 Ibat odoratis humeros perfusa capillis
 Maeonis, aurato conspicienda sinu. 310
 Aurea pellebant rapidos vmbracula soles:
 Quae tamen Herculeae sustinuerunt manus.
 Iamque nemus Bacchi, Tmoli vineta, tenebat,
 Hesperus vt fusco roscidus ibat equo.
 Antra subit, tophis laqueataque punice viuo. 315
 Garrulus in primo limine riuus erat.
 Dumque parant epulas potandaque vina ministri;
 Cultibus Alciden instruit illa suis.
 Dat tenues tunicas, Gaetulo murice tinctas:
 Dat teretem zonam, qua modo cincta fuit. 320
 Ventre minor zona est: tunicarum vincla relaxat,
 Vt possit vastas exseruisse manus.
 Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
 Stringebant magnos vincula parua pedes.
 Ipsa capit clauamque grauem, spoliunque leonis, 325
 Conditaque in pharetra tela minora sua.
 Sic epulis functi, sic dant sua corpora somno;
 Et positis iuxta secubuerunt toris.

- Causa; repertori vitis pia sacra parabant,
 Quae facerent pure, cum foret orta dies. 330
 Noctis erat medium: quid non amor improbus audet?
 Roscida per tenebras Faunus ad antra venit.
 Vtque videt somno comites vinoque solutos;
 Spem capit in dominis esse soporis idem.
 Intrat, et huc illuc temerarius errat adulter: 335
 Et praefert cautas subsequiturque manus.
 Venerat ad strati captata cubilia lecti;
 Et prima felix sorte futurus erat.
 Vt tetigit fului setis hirsuta leonis
 Vellera, pertimuit, sustinuitque manum; 340
 Attonitusque metu rediit, vt saepe viator
 Turbatum viso retulit angue pedem.
 Inde tori, qui iunctus erat, velamina tangit
 Mollia, mendaci decipiturque nota.
 Adscendit, spondaque sibi propiore recumbit; 345
 Et rigido cornu durius inguen erat.
 Interea tunicas ora subducit ab ima:
 Horrebant densis aspera crura pilis.
 Caetera tentantem cubito Tirynthius heros
 Repulit, et summo decidit ille toro. 350
 Fit sonus: inclamat comites, et lumina poscit
 Maeonis. Illatis ignibus acta patent.
 Ille gemit lecto grauius deiectus ab alto:
 Membraque de dura vix sua tollit humo.
 Ridet et Alcides, et qui videre iacentem: 355
 Ridet amatorem Lyda puella suum.
 Veste Deus lusus fallentes lumina vestes
 Non amat, et nudos ad sua sacra vocat.
 Adde peregrinae caussam, mea Musa, Latinam;
 Inque suo noster puluere currat equus. 360
 Cornipedi Fauno caesa de more capella
 Venit ad exiguas turba vocata dapes.

Dumque

Dumque sacerdotes verubus transsuta salignis
 Exta parant, medias Sole tenente vias;
 Romulus, et frater, pastoralisque iuuentus, 365
 Solibus et campo corpora nuda dabant:
 [Caestibus, et iaculis, et missi pondere saxi
 Brachia per lusus experienda dabant.]
 Pastor ab excelso, Per deuia rura iuuenços,
 Romule, praedones, eripe, dixit, agunt. 370
 Longum erat armari. Diuersis exit vterque
 Partibus. Accursu praeda recepta Remi.
 Vt rediit, verubus stridentia detrahit exta:
 Atque ait, Haec certe non nisi victor edet.
 Dicta facit, Fabiique simul. Venit irritus illuc 375
 Romulus, et mensas ossaque nuda videt.
 Risit; et indoluit Fabios potuisse Remumque
 Vincere: Quinctilios non potuisse suos.
 Fama manet facti: posito velamine currunt,
 Et memorem famam, quod bene cessit, habet. 380
 Forsitan et quaeras, cur sit locus ille Lupercal;
 Quaeue diem tali nomine caussa notet.
 Illa Vestalis caelestia semina partu
 Ediderat, patruo regna tenente suo.
 Is iubet auferri paruos, et in amne necari. 385
 Quid facis? ex istis Romulus alter erit.
 Iussa recusantes peragunt lacrimosa ministri.
 Flent tamen, et geminos in loca iussa ferunt.
 Albula, quem Tibrin mersus Tiberinus in vnda
 Reddidit, hibernis forte tumebat aquis. 390
 Hic, vbi nunc Fora sunt, lintres errare videres;
 Quaque iacent valles, Maxime Circe, tuae.
 Huc vbi venerunt, (neque enim procedere possunt
 Longius) ex illis vnus, an alter, ait:
 At quam sunt similes! at quam formosus vterque! 395
 Plus tamen ex illis iste vigoris habet.

Si genus arguitur vultu, (ni fallit imago)
 Nescio quem vobis suspicor esse Deum.
 At si quis vestrae Deus esset originis auctor;
 In tam praecipiti tempore ferret opem. 400
 Ferret opem certe, si non ope mater egeret:
 Quae facta est vno mater et orba die.
 Nata simul, peritura simul, simul ite sub vndas
 Corpora. Desierat; deposuitque sinu.
 Vagierunt clamore pari: sentire putares. 405
 Hi redeunt vdis in sua tecta genis.
 Sustinet impositos summa cauus alueus vnda.
 Heu quantum fati parua tabella vehit!
 Alueus in limo siluis appulsus opacis,
 Paullatim fluuio deficiente, sedet. 410
 Arbor erat: remanent vestigia: quaeque vocatur
 Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.
 Venit ad expositos, mirum, lupa foeta gemellos.
 Quis credat pueris non nocuisse feram?
 Non nocuisse parum est: prodest quoque; quas lupa nutrit, 415
 Prodere cognatae sustinuere manus.
 Constitit, et cauda teneris blanditur alumnis,
 Et fingit lingua corpora bina sua.
 Marte satos scires; timor abfuit. Vbera ducunt,
 Nec sibi promissi lactis aluntur ope. 420
 Illa loco nomen fecit; locus ipse Lupercis.
 Magna dati nutrix praemia lactis habet.
 Quid vetat Arcadio dictos a monte Lupercos?
 Faunus in Arcadia templa Lycaeus habet.
 Nupta, quid exspectas? non tu pollutibus herbis, 425
 Nec prece, nec magico carmine mater eris.
 Excipe fecundae patienter verbera dextrae:
 Iam socer optati nomen habebit aui,
 Nam fuit illa dies, dura cum sorte maritalae
 Reddebant vteri pignora rara sui. 430

- Quid mihi, clamabat, prodest rapuisse Sabinas,
 Romulus: (hoc illo sceptrā tenente fuit)
 Si mea non vires, sed bellum iniuria fecit,
 Vtilius fuerat non habuisse nurus.
 Monte sub Esquilio, multis incaeduis annis, 435
 Iunonis magnæ nomine lucus erat.
 Huc vbi venerunt, pariter nuptaeque virique
 Suppliciter posito procubuere genu.
 Cum subito motae tremuere cacumina siluae,
 Et Dea per lucos mira locuta suos. 440
 Italidas matres, inquit, caper hirtus inito.
 Obstupuit dubio territa turba sono.
 Augur erat: nomen longis intercudit annis.
 Nuper ab Hetrusca venerat exsul humo.
 Ille caprum mactat: iussae sua terga maritae 445
 Pellibus exsectis percutienda dabant.
 Luna resumebat decimo noua cornua motu:
 Virque pater subito, nuptaeque mater erat.
 Gratia Lucinae: dedit haec tibi nomina lucus;
 Aut quia principium tu, Dea, lucis habes. 450
 Parce, precor, grauidis, facilis Lucina, puellis,
 Maturumque vtero molliter esset onus.
- Orta dies fuerit; tu desine credere ventis.
 Perdidit illius temporis aura fidem.
 Flamina non constant: et sex reserata diebus 455
 Carceris Aeolii ianua laxa patet.
- Iam lenis obliqua subsidit Aquarius vrna.
 Proximus aetherios excipe, Piscis, equos.
 Te memorant fratremque tuum (nam iuncta micatis
 Signa) duos tergo sustinuisse Deos. 460
 Terribilem quondam fugiens Typhona Dione,
 Tunc cum pro caelo Iupiter arma tulit.

- Venit ad Euphraten comitata Cupidine paruo,
 Inque Palaestinae margine sedit aquae.
- Populus, et cannae riparum summa tenebant: 465
 Spemque dabant salices, hos quoque posse tegi.
 Dum latet, insonuit vento nemus. Illa timore
 Pallet, et hostiles credit adesse manus.
- Vtque sinu natum tenuit, Succurrite, Nymphae,
 Et Dis auxilium ferte duobus, ait. 470
- Nec mora; prosiluit. Pisces subiere gemelli.
 Pro quo nunc dignum sidera munus habent.
- Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis,
 Nec violant timidi piscibus ora Syri.
- Proxima lux vacua est: at tertia dicta Quirino. 475
 Qui tenet hoc nomen, Romulus ante fuit.
 Siue quod hasta curis priscis est dicta Sabinis:
 Bellicus a telo venit in astra Deus:
 Siue suum regi nomen posuere Quirites:
 Seu quia Romanis iunxerat ille Cures. 480
- Nam pater armipotens, postquam noua moenia vidit,
 Multaque Romulea bella peracta manu,
 Iupiter, inquit, habet Romana potentia vires:
 Sanguinis officio non eget illa mei.
- Redde patri natum: quamuis intercidit alter, 485
 Pro se, proque Remo, qui mihi restat, erit.
 Vnus erit, quem tu tolles in caerula caeli;
 Tu mihi dixisti: sint rata dicta Iouis.
- Iupiter annuerat. Nutu tremefactus vterque
 Est polus, et caeli pondera sensit Atlas. 490
- Est locus, antiqui Capream dixere paludem,
 Forte tuis illic, Romule, iura dabas.
- Sol fugit, et remouet subeuntia nubila caelum:
 Et grauis effusis decidit imber aquis.
- Hinc tonat, hinc missis abrumpitur ignibus aether. 495
 Fit fuga: rex patriis astra petebat equis.

- Luctus erat, falsaeque Patres in crimine caedis.
 Haecissetque animis forsitan illa fides.
 Sed Proculus Longa veniebat Iulius Alba:
 Lunaque fulgebât, nec faciș vsus erat. 500
 Dum subito motu nubes crepuere sinistrae.
 Retulit ille gradus: horrueruntque comae.
 Pulcher, et humano maior, trabeaque decorus
 Romulus in media visus adesse via:
 Et dixisse simul, Prohibe lugere Quirites: 505
 Nec violent lacrimis numina nostra suis.
 Tura ferant, placentque nouum pia turba Quirinum,
 Et patrias artes militiamque colant.
 Iussit: et in tenues oculis euauit auras.
 Connocat hic populos: iussaue verba refert. 510
 Templâ Deo fiunt: collis quoque dictus ab illo:
 Et referunt certi sacra paterna dies.
 Lux quoque cur eadem Stultorum festa vocetur,
 Accipe: parua quidem caussa, sed apta subest.
 Non habuit tellus doctos antiqua colonos: 515
 Lassabant agiles aspera bella viros.
 Plus erat in gladio, quam curuo laudis aratro:
 Neglectus domino pauca ferebat ager.
 Farra tamen veteres iaciebant, farra metebant:
 Primitias Cereri farra resecta dabant. 520
 Vsibus admoniti flammis torrenda dedere:
 Multaque peccato damna tulere suo.
 Nam modo verrebant nigras pro farre fauillas;
 Nunc ipsas igni corripuere casas.
 Facta Dea est Fornax: laeti Fornace coloni 525
 Orant, vt fruges temperet illa suas.
 Curio legitimis nunc Fornacalia verbis
 Maximus indicit; nec stata sacra facit.
 Inque Foro, multa circum pendente tabella,
 Signatur certa Curia quaeque nota. 530

Stultaque pars populi, quae sit sua Curia, nescit:
Sed facit extrema sacra relata die.

Est honor et tumulis. Animas placate paternas;
Paruaque in extinctas munera ferte pyras.

Parua petunt Manes: pietas pro diuite grata est 535
Munere; non auidos Styx habet ima Deos.

Tegula proiectis satis est velata coronis;
Et sparsae fruges, parcaque mica salis:

Inque mero mollita Ceres, violaeque solutae.
Haec habeat media testa relicta via. 540

Nec maiora veto: sed et his placabilis umbra est.
Adde preces, positis et sua verba fœcis.

Hunc morem Aeneas pietatis idoneus auctor
Attulit in terras, iuste Latine, tuas.

Ille patris Genio sollennia dona ferebat; 545
Hinc populi ritus edidicere pios.

At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis
Bella, Parentales deseruere dies.

Non impune fuit. Nam dicitur omine ab isto
Roma suburbanis incaluisse rogis. 550

Vix equidem credo: bustis exisse feruntur,
Et tacitae questi tempore noctis aui.

Perque vias vrbis, Latiosque vlulasse per agros
Deformes animas, vulgus inane, ferunt.

Post ea praeteriti tumultis redduntur honores; 555
Prodigiisque venit funeribusque modus.

Dum tamen haec fiunt, viduae cessate puellae:
Exspectet pueros pinea taeda dies.

Nec tibi, quae cupidae matura videbere matri,
Comat virgineas hasta recurua comas. 560

Conde tuas, Hymenaeae, faces, et ab ignibus atris
Aufer; habent alias moesta sepulcra faces.

Dì quoque templorum foribus celentur opertis:
Ture vacent arae, stentque sine igne foci.

- Nunc animae tennes, et corpora functa sepulcris 565
 Errant: nunc posito pascitur vmbra cibo.
 Nec tamen haec vitra, quam tot de mense supersint
 Luciferi, quot habent carminia nostra pedes.
 Hanc, quia iusta ferunt, dixere Feralia lucem.
 Vltima placandis Manibus illa dies. 570
 Ecce anus in mediis residens annosa puellis,
 Sacra facit Tacitae: vix tamen ipsa tacet.
 Et digitis tria tura tribus sub limine ponit,
 Qua brevis occultum mus sibi fecit iter.
 Tum cantata ligat cum fusco licia rhombo, 575
 Et septem nigras versat in ore fabas.
 Quodque pice adstrinxit, quod acu traiecit athena,
 Obsutum maenae torret in igne caput:
 Vina quoque instillat. Vini quodcumque relictum est,
 Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa, bibit. 580
 Hostiles linguas, inimicaque vinimus ora,
 Dicit discedens, ebriaque exit anus.
 Forsitan a nobis, quae sit Dea Muta, requiras.
 Disce, per antiquos quae mihi nota senes.
 Iupiter indomito Iuturnae captus amore 585
 Multa tulit, tanto non patienda Deo.
 Illa modo in siluis inter coryleta latebat:
 Nunc in cognatas desiliebat aquas.
 Conuocat hic Nymphas, Latium, quodcumque tenebas:
 Et iacit in medio talia verba choro: 590
 Inuidet ipsa sibi, vitatque, quod expedit illi,
 Vestra soror summo iungere membra Deo.
 Consulite ambobus: nam quae mea magna voluptas,
 Vtilitas vestrae magna sororis erit.
 Vos illi in prima fugienti obsistite ripa, 595
 Ne sua fluminea corpora mergat aqua.
 Dixerat: annuerant omnes Tiberinides vdae,
 Quaeque colunt thalamos, Illa diua, tuos.

Forte fuit Nais, Lara nomine: prima sed illi
 Dicta bis antiquum syllaba nomen erat, 600
 Ex vitio positum. Saepe illi dixerat Almo,
 Nata, tene linguam; nec tamen illa tenet.
 Quae, simul ac tetigit Iuturnae stagna sororis,
 Effuge, ait, ripas: dicta refertque Iouis.
 Illa etiam Iunonem adiit: miserataque nuptam, 605
 Naida Iuturnam vir tuus, inquit, amat.
 Iupiter intumuit: quaque est non vsa modeste,
 Eripuit linguam: Mercuriumque monet;
 Duc, ait, ad Manes: locus ille silentibus aptus.
 Nympha, sed infernae Nympha paludis, erit. 610
 Iussa Iouis fiunt; accepit lucus euntes.
 Dicitur illa duci tum placuisse Deo.
 Vim parat hic: vultu pro verbis illa precatur;
 Et frustra muto nititur ore loqui.
 Fitque grauis, geminosque parit, qui compita seruant, 615
 Et vigilant nostra semper in vrbe, Lares.
Proxima cognati dixere Caristia cari,
 Et venit ad socias turba propinqua dapes.
 Scilicet a tumulis, et, qui periere, propinquis,
 Protinus ad viuos ora referre iuuat: 620
 Postque tot amissos, quidquid de sanguine restat,
 Adspicere, et generis dinumerare gradus.
 Innocui veniant: procul hinc, procul impius esto
 Frater, et in partus mäter acerba suos.
 Cui pater est viuax, qui matris digerit annos, 625
 Quae premit inuisam socrus iniqua nurum.
 Tantalidae fratres absint, et læsonis vxor,
 Et quae ruricolis semina tosta dedit:
 Et soror, et Progne, Tereusque duabus iniquus:
 Et quicumque suas per scelus auget opes. 630
 Dis generis date tura boni. Concordia fertur
 Illo praecipue mitis adesse die.

- Et libate dapes: vt grati pignus honoris
 Nutriat incinctos missa patella Lares.
- Iamque vbi suadebit placidos nox vltima somnos, 635
 Parca precaturae sumite vina manus.
- Et, Bene nos, Patriae, bene te, Pater, optime Caesar,
 Dicite suffuso, per sacra verba, mero.
- N**ox vbi transierit, solito celebretur honore,
 Separat indicio qui Deus arua suo. 640
- Termine, siue lapis, siue es defossus in agro
 Stipes ab antiquis, sic quoque numen habes.
- Te duo diuersa domini pro parte coronant;
 Binaqueserta tibi, binaque liba ferunt.
- Ara fit: huc ignem curto fert rustica testu 645
 Sumtum de tepidis ipsa colona focus.
- Ligna senex minuit, concisaque construit alte;
 Et solida ramos figere pugnat humo.
- Dum sicco primas irritat cortice flammis:
 Stat puer, et manibus lata canistra tenet. 650
- Inde, vbi ter fruges medios iunmisit in ignes,
 Porrrigit incisos filia parua fauos.
- Vina tenent alii: libantur singula flammis.
 Spectant, et linguis candida turba fauent.
- Spargitur et caesa communis Terminus agna; 655
 Nec queritur, lactens cum sibi porca datur.
- Conueniunt, celebrantque dapes vicinia simplex;
 Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.
- Tu populos, vrbesque, et regna ingentia finis:
 Omnis erit sine te litigiousus ager. 660
- Nulla tibi ambitio est: nullo corrumperis auro,
 Legitima seruas credita iura fide.
- Si tu signasses olim Thyreatida terram;
 Corpora non leto missa trecenta forent:
- Nec foret Othryades congestis tectus in armis. 665
 O quantum patriae sanguinis ille dedit!
- Quid

- Quid, noua cum fierent Capitolia? nempe Deorum
 Cuncta Ioui cessit turba locumque dedit.
- Terminus, vt veteres memorant, conuentus in aede
 Restitit: et magno cum Ioue templa tenet. 670
- Nunc quoque, se supra ne quid nisi sidera cernat,
 Exiguum templi tecta foramen habent.
- Termine, post illud leuitas tibi libera non est.
 Qua positus fueris in statione, mane.
- Nec tu vicino quidquam concede roganti; 675
 Ne videare hominem praeposuisse Ioui.
- Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris;
 Clamato, Meus est hic ager, ille tuus.
- Est via, quae populum Laurentes ducit in agros,
 Quondam Dardanio regna petita duci. 680
- Illac lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
 Sacra videt fieri sextus ab Vrbe lapis.
- Gentibus est aliis tellus data limite certo;
 Romanae spatium est Urbis et orbis idem.
- Nunc dicenda mihi Regis fuga. Traxit ab illa 685
 Sextus ab extremo nomina mense dies.
- Vltima Tarquinius Romanae gentis habebat
 Regna: vir iniustus, fortis ad arma tamen.
- Ceperat hic alias, alias euerterat vrbes;
 Et Gabios turpi fecerat arte suos. 690
- Namque trium minimus, proles manifesta Superbi,
 In medios hostes nocte silente venit.
- Nudarant gládios: Occidite, dixit, inermem.
 Hoc cupiant fratres, Tarquiniusque pater,
- Qui mea crudeli lacerauit verbere terga. 695
 (Dicere vt hoc posset, verbera passus erat.)
- Luna fuit. Spectant iuuenem, gládiosque recondunt:
 Tergaque, deducta veste, notata vident.
- Flent quoque, et, vt secum tueatur bella, precantur.
 Callidus ignaris annuit ille viris. 700

- Iamque potens, misso genitorem appellat amico,
 Prodendi Gabios quod sibi monstret iter.
 Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
 Sectus humum riuo lene sonantis aquae.
 Illic Tarquinius mandata latentia nati 705
 Accipit, et virga lilia summa metit.
 Nuntius ut rediit, decussaque lilia dixit;
 Filius, Agnosco iussa parentis, ait.
 Nec mora: Principibus caesis ex vrbe Gabina,
 Traduntur ducibus moenia nuda suis. 710
 Ecce nefas visu, mediis altaribus anguis
 Exit, et extinctis ignibus exta rapit.
 Consulitur Phoebus. Sors est ita reddita: Matri
 Qui dederit princeps oscula, victor erit.
 Oscula quisque suae matri properata tulerunt, 715
 Non intellecto credula turba Deo.
 Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset
 Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.
 Ille iacens pronus matri dedit oscula Terrae,
 Creditus offenso procubuisse pede. 720
 Cingitur interea Romanis Ardea signis,
 Et patitur lentas obsidione moras.
 Dum vacat, et metuunt hostes committere pugnam;
 Luditur in castris: otia miles agit.
 Tarquinius iuuenis socios dapibusque meroque 725
 Accipit, atque, illis rege creatus, ait:
 Dum nos difficilis pigro tenet Ardea bello,
 Nec sinit ad patrios arma referre Deos;
 Ecquid in officio torus est socialis? et ecquid
 Coniugibus nostris mutua cura sumus? 730
 Quisque suam laudant. Studiis certamina crescunt;
 Et feruent multo linguaque corque mero.
 Surgit, cui clarum dederat Collatia nomen;
 Non opus est verbis, credite rebus, ait.

- Nox superest: tollamur equis. Urbemque petamus. 735
 Dicta placent: frenis impediuntur equi.
 Pertulerant dominos. Regalia protinus illi
 Tecta petunt: custos in fore nullus erat.
 Ecce murum Regis fuis per colla coronis
 Inueniunt posito peruigilare mero. 740
 Inde cito passu petitur Lucretia. Nebat:
 Ante torum calathi, lanaque mollis, erant.
 Lumen ad exiguum famulae data pensa trahebant:
 Inter quas tenui sic ait ipsa sono:
 Mittenda est domino (nunc, nunc properate, puellae) 745
 Quamprimum nostra facta lacerna manu.
 Quid tamen audistis? nam plura audire soletis.
 Quantum de bello dicitur esse super?
 Postmodo victa cades: melioribus, Ardea, restas,
 Improba, quae nostros cogis abesse viros! 750
 Sint tantum reduces. Sed enim temerarius ille
 Est meus: et stricto quolibet ense ruit.
 Mens abit, et morior, quoties pugnantis imago
 Me subit: et gelidum pectora frigus habet.
 Desinit in lacrimas: intentaque fila remittit; 755
 In gremio vultum deposuitque suum.
 Hoc ipsum decuit: lacrimae cecidere pudicae,
 Et facies animo dignaque parque fuit.
 Pone metum, venio, coniux ait. Illa reuixit;
 Deque viri collo dulce pendit onus. 760
 Interea iuuenis furiales regius ignes
 Concipit, et caeco raptus amore ruit.
 Forma placet, niueusque color, flauisque capilli;
 Quique aderat nulla factus ab arte decor.
 Verba placent, et vox; et quod corrumpere non est: 765
 Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
 Iam dederat cantum lucis praenuntius ales;
 Cum referunt iuuenes in sua castra pedem.

- Carpitur attonitos absentis imagine sensus
 Ille: recordanti plura magisque placent. 770
 Sic sedit: sic culta fuit: sic stamina neuit:
 Neglectae collo sic iacere comae:
 Hos habuit vultus: haec illi verba fuere:
 Hic decor, haec facies, hic color oris erat.
 Vt solet a magno fluctus languescere flatu; 775
 Sed tamen a vento, qui fuit, vnda tumet:
 Sic, quamuis aberat placitae praesentia formae,
 Quem dederat praesens forma, manebat amor.
 Ardet; et iniusti stimulis agitated amoris
 Comparat indigno vimque dolumque toro. 780
 Exitus in dubio est: audebimus vltima, dixit.
 Viderit audentes Forsne Deusne iuuet.
 Cepimus audendo Gabios quoque. Talia fatus
 Ense latus cingit; tergaque pressit equi.
 Accipit aerata iuuenem Collatia porta: 785
 Condere iam vultus Sole parante suos.
 Hostis, vt hospes, init penetrabilia Collatina:
 Comiter excipitur: sanguine iunctus erat.
 Quantum animis erroris inest! parat inscia rerum
 Infelix epulas hostibus illa suis. 790
 Functus erat dapibus: poscunt sua tempora somni,
 Nox erat, et tota lumina nulla domo.
 Surgit, et auratum vagina liberat ensem:
 Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos.
 Vtique torum pressit; Ferrum, Lucretia, mecum est, 795
 Natus, ait, Regis, Tarquiniusque vocor.
 Illa nihil: neque enim vocem viresque loquendi,
 Aut aliquid toto pectore mentis habet.
 Sed tremit, vt quondam stabulis deprensa relictis,
 Parua sub infesto cum iacet agna lupo. 800
 Quid faciat? pugnet? vincetur femina pugna.
 Clamet? at in dextra, qui necet, ensis adest,

- Effugiat? positis vrgetur pectora palmis;
 Nunc primum externa pectora tacta manu.
 Instat amans hostis precibus, pretioque, minisque; 805
 Nec prece, nec pretio, nec mouet ille minis.
 Nil agis; eripiam, dixit, pro crimine vitam:
 Falsus adulterii testis adulter erit.
 Interimam famulum; cum quo deprensa fereris.
 Succubuit famae victa puella metu. 810
 Quid, victor, gandes? haec te victoria perdet.
 Heu quanto regnis nox stetit vna tuis!
 Iamque erat orta dies: passis sedet illa capillis;
 Vt solet ad nati mater itura rogam.
 Grandaeuumque patrem fido cum coniuge castris 815
 Euocat: et posita venit vterque mora.
 Vtque vident habitum; quae luctus caussa, requirunt:
 Cui paret exsequias, quoue sit icta malo.
 Illa diu reticet, pudibundaque celat amictu
 Ora: fluunt lacrimae more perennis aquae. 820
 Hinc pater, hinc coniux lacrimas solantur, et orant
 Indicet: et caeco flentque pauentque metu.
 Ter conata loqui; ter destitit: ausaque quarto,
 Non oculos adeo sustulit illa suos.
 Hoc quoque Tarquinio debebimus? eloquar, inquit, 825
 Eloquar infelix dedecus ipsa meum.
 Quaeque potest narrat. Restabant vltima; fleuit:
 Et matronales erubere genae.
 Dant veniam facto genitor coniuxque coacto.
 Quam, dixit, veniam vos datis, ipsa nego. 830
 Nec mora; celato figit sua pectora ferro:
 Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.
 Tunc quoque, iam moriens, ne non procumbat honeste,
 Respicit. Haec etiam cura cadentis erat.
 Ecce super corpus communia damna gementes, 835
 Obliti decoris, virque paterque iacent.

Brutus adest; tandemque animo sua nomina fallit:

Fixaque semaniini corpore tela rapit.

Stillantemque tenens generoso sanguine cultrum,

Edidit impavidos ore minante sonos: 840

Per tibi ego hunc iuro fortem castumque cruorem,

Perque tuos Manes, qui mihi numen erunt:

Tarquinius poenas profuga cum stirpe daturum.

Iam satis est virtus dissimulata diu.

Illa iacens ad verba oculos sine lumine mouit; 845

Visaque concussa dicta probare coma.

Fertur in exsequias animi matrona virilis:

Et secum lacrimas, inuidiamque trahit.

Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites

Concitat, et Regis facta nefanda refert. 850

Tarquinius cum prole fugit. Capit annua Consul

Iura. Dies regnis illa suprema fuit.

Fallimur? an veris praenuntia venit hirundo;

Et metuit, ne qua versa recurrat hiems?

Saepe tamen, Progne, nimium properasse quereris; 855

Virque tuo Tereus frigore laetus erit.

Iamque duae restant noctes de mense secundo,

Marsque citos iunctis curribus vrget equos:

Ex vero positum permansit Equiria nomen:

Quae Deus in Campo prospicit ipse suo. 860

Iure venis, Gradiue; locum tua tempora poscunt:

Signatusque tuo nomine mensis adest.

Venimus in portum, libro cum mense peracto.

Nauiget hinc alia iam mihi linter aqua.

P. OVIDII NASONIS
F A S T O R V M

LIBER TERTIVS.

Bellice, depositis clypeo paulisper et hasta,
 Mars, ades; et nitidas casside solue comas.
 Forsitan ipse roges, quid sit cum Marte poëtae.
 A te, qui canitur, nomina mensis habet.
 Ipse vides manibus peragi fera bella Mineruae. 5
 Num minus ingenuis artibus illa vacat?
 Palladis exemplo ponendae tempora sume
 Cuspidis. Inuenies et quod inermis agas.
 Tum quoque inermis eras, cum te Romana sacerdos
 Cepit; vt huic Vrbi semina digna dares. 10
 Ilia Vestalis (quid enim vetat inde moueri?)
 Sacra lauaturas mane petebat aquas.
 Ventum erat ad molli decliuem tramite ripam:
 Ponitur e summa fictilis vrna coma.
 Fessa resedit humi; ventosque accepit aperto 15
 Pectore; turbatas restituitque comas.
 Dum sedet; umbrosae salices. volucresque canorae
 Fecerunt somnos, et leue murmur aquae.
 Blanda quies victis furtim subrepat ocellis:
 Et cadit a mento languida facta manus. 20
 Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque cupitam:
 Et sua diuina furta fefellit ope.
 Somnus abit: iacet illa grauis. Iam scilicet intra
 Viscera, Romanae conditor Vrbs, eras.
 Languida consurgit; nec scit cur languida surgat: 25
 Et peragit tales arbore nixa sonos:

Vtile

Vitale sit faustumque, precor, quod imagine somni
 Vidimus. An somno clarius illud erat?
 Ignibus Iliacis aderam: cum lapsa capillis
 Decidit ante sacros lanea vitta focos. 30
 Inde duae pariter, visu mirabile, palmae
 Surgunt. Ex illis altera maior erat:
 Et graubus ramis totum protexerat orbem;
 Contigeratque noua sidera summa coma.
 Ecce mens ferrum patruus molitur in illas. 35
 Terreor admonitu; corque timore micat.
 Martia, Picus, auis gemino pro stipite pugnant,
 Et Lupa. Tuta per hos vtraque palma fuit.
 Dixerat: et plenam non firmis viribus urnam
 Sustulit. Implerat, dum sua visa refert. 40
 Interea crescente Remo, crescente Quirino,
 Caelesti tumidus pondere venter erat.
 Quo minus emeritis exiret cursibus annus,
 Restabant nitido iam duo signa Deo.
 Syluia fit mater: Vestae simulacra feruntur 45
 Virgineas oculis opposuisse manus.
 Ara Deae certe tremuit, pariente ministra;
 Et subiit cineres tertia flamma suos.
 Haec vbi cognouit contemtor Amulius aequi:
 (Nam raptas fratri victor habebat opes:) 50
 Anne iubet mergi geminos. Scelus vnda refugit.
 In sicca pueri destituuntur humo.
 Lacte quis infantes nescit creuisse ferino
 Et picum expositis saepe tulisse cibos?
 Non ego te, tantae nutrix Larentia gentis, 55
 Nec taceam vestras, Faustule pauper, opes.
 Vester honos veniet, cum Larentalia dicam:
 Acceptus Geniis illa December habet.
 Martia ter senos proles adoleuerat annos;
 Et suberat flauae iam noua barba comae. 60

Omnibus agricolis armentorumque magistris
 Iliadae fratres iura petita dabant.
 Saepe domum veniunt praedonum sanguine laeti,
 Et redigunt actos in sua rura boues.
 Vt genus audierunt; animos pater editus auget: 65
 Et pudet in paucis nomen habere casis:
 Romuleoque cadit traiectus Amulius ense:
 Regnaque longaeuo restituuntur auo.
 Moenia conduntur: quae, quamuis parua fuerunt,
 Non tamen expedit transiluisse Remo. 70
 iam, modo qua fuerant siluae, pecorumque recessus,
 Vrbs erat: aeternae cum pater Urbis ait:
 Arbiter armorum, de cuius sanguine natus
 Credor; et vt credar, pignora certa dato:
 A te principium Romano ducimus anno: 75
 Primus de patrio nomine mensis eat.
 Vox rata fit; patrioque vocat de nomine mensem.
 Dicitur haec pietas grata fuisse Deo.
 Et tamen ante omnes Martem coluere priores.
 Hoc dederat studiis bellica turba suis. 80
 Pallada Cecropidae, Minoïa Creta Dianam,
 Vulcanum tellus Hypsipylea colit:
 Iunonem Sparte, Pelopeïadesque Mycenae:
 Pinigerum Fauni Maenalis ora caput.
 Mars Latio venerandus erat; quia praesidet armis. 85
 Arma ferae genti remque decusque dabant.
 Quod si forte vacas, peregrinos inspicere Fastos:
 Mensis in his etiam nomine Martis erit.
 Tertius Albanis, quintus fuit ille Faliscis:
 Sextus apud populos, Hernica terra, tuos. 90
 Inter Aricinos, Albanaque tempora constant
 Factaque Telegoni moenia celsa manu.
 Quintum Laurentes, bis quintum Aequicolus asper
 A tribus hunc primum turba Curensis habet.

Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis 95
 Conuenit: hic genti quartus vtrique Deus.
 Romulus, hos omnes vt vinceret ordine saltem,
 Sanguinis auctori tempora prima dedit.
 Nec totidem veteres, quot nunc, habuere Kalendas.
 Ille minor geminis mensibus annus erat. 100
 Nondum tradideras victas victoribus artes,
 Graccia, facundum, sed male forte, genus.
 Qui bene pugnarat, Romanam nouerat artem:
 Mittere qui poterat pila, disertus erat.
 Quis tunc aut Hyadas, aut Pleiadas Atlantecas, 105
 Senserat, aut geminos esse sub axe polos?
 Esse duas Arctos; quarum Cynosura petatur
 Sidoniis; Helicen Graia carina notet?
 Signaque quae longo Frater percenseat anno,
 Ire per haec vno mense Sororis equos? 110
 Libera currebant, et inobseruata per annum
 Sidera: constabat sed tamen esse Deos.
 Non illi caelo labentia signa mouebant;
 Sed sua: quae magnum perdere crimen erat.
 Illaque de foeno. Sed erat reuerentia foeno, 115
 Quantam nunc Aquilas cernis habere tuas.
 Pertica suspensos portabat longa maniplos:
 Vnde manipularis nomina miles habet.
 Ergo animi indociles, et adhuc ratione carentes
 Mensibus egerunt Iustra minora decem. 120
 Annus erat, decimum cum Luna repleuerat orbem.
 Hic numerus magno tunc in honore fuit.
 Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus;
 Seu quia bis quino femina mense parit.
 Seu quod adusque decem numero crescente venit; 125
 Principium spatii sumitur inde nouis.
 Inde pares centum denos secreuit in orbes
 Romulus: Hastatos instituitque decem.

- Et totidem Princeps, totidem Pilius, habebat
 Corpora: legitimo quique merebat equo. 130
- Quin etiam partes totidem Tiliensibus idem,
 Quosque vocant Ramnes, Luceribusque dedit.
- Assuetos igitur numeros seruauit in anno.
 Hoc luget spatio femina inoesta virum.
- Neu dubites, primae fuerint quin ante Kalendae 135
 Martis; ad haec animum signa referre potes.
- Laurea Flaminibus, quae toto perstitit auno,
 Tollitur: et frondes sunt in honore nouae.
- Ianua nunc Regis posita viret arbore Phoebi:
 Ante tuas sit idem, Curia Prisca, fores. 140
- Vesta quoque vt folio niteat velata recenti,
 Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
- Adde, quod arcana fieri nouus ignis in aede
 Dicitur; et vires flamma resecta capit.
- Nec mihi parua fides, annos hinc isse priores; 145
 Anna quod hoc coepta est mense Perenna coli.
- Hinc etiam veteres initi memorantur honores
 Ad spatium belli, perfide Poene, tui.
- Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis: et inde
 Incipit, a numero nomina quisquis habet. 150
- Primus, oliuiferis Romam deductus ab aruis,
 Pompilius menses sensit abesse duos.
- Sive hoc a Samio doctus, qui posse renasci
 Nos putat; Egeria sive monente sua.
- Sed tamen errabant etiamnum tempora; donec 155
 Caesaris in multis haec quoque cura fuit.
- Non haec ille Deus tantaeque propaginis auctor
 Credidit officiis esse minora suis:
- Promissumque sibi voluit praenoscere caelum;
 Nec Deus ignotas hospes inire domos. 160
- Ille moras Solis, quibus in sua signa rediret,
 Traditur exactis disposuisse notis.

- Is decies senos tercentum et quinque diebus
 Iunxit: et e pleno tempora quarta die.
 Hic anni modus est. In Iustrum accedere debet, 165
 Quae consummatur partibus, vna dies.
 Si licet occultos monitus audire Deorum
 Vatibus; vt certe fama licere putat;
 Cum sis officiis, Gradiue, virilibus aptus;
 Dic mihi, matronae cur tua festa colant. 170
 Sic ego: sic posita dixit mihi cuspide Mauors;
 Sed tamen in dextra missilis hasta fuit;
 Nunc primum studiis pacis, Deus vtilis armis,
 Aduocor: et gressus in noua castra fero.
 Nec piget incepti. Iuuat hac quoque parte morari: 175
 Hoc solam ne se posse Minerua putet.
 Disce, Latinorum vates operose dierum,
 Quod petis: et memori pectore dicta nota.
 Parua fuit, si prima velis elementa referre,
 Roma: sed in parua spes tamen huius erat. 180
 Moenia iam stabant, populis angusta futuris:
 Credita sed turbae tunc nimis ampla suae.
 Quae fuerit nostri si quaeris regia nati;
 Adspice de canna straminibusque domum.
 In stipula placidi carpebat munera somni: 185
 Et tamen ex illo venit in astra toro.
 Iamque loco maius nomen Romanus habebat:
 Nec coniux illi, nec socer vllus erat.
 Spernebant generos inopes vicinia diues:
 Et male credebar sanguinis auctor ego. 190
 In stabulis habitasse, boues pautisse, nocebat;
 Iugeraque inculti pauca tenere soli.
 Cum pare quaeque suo coeunt volucresque feraeque:
 Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet.
 Extremis dantur connubia gentibus: at, quae 195
 Romano vellet nubere, nulla fuit.

- Indolui; patriamque dedi tibi, Romule, mentem.
 Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt.
 Festa para Conso: Consus tibi caetera dicet;
 Ipso festa die dum sua sacra canes. 200
 Intumuere Cures, et quos dolor attigit idem.
 Tum primum generis intulit arma socer.
 Iamque fere raptae matrum quoque nomen habebant:
 Tractaque erant longa bella propinqua mora.
 Conueniunt nuptae dictam Iunonis in aedem: 205
 Quas inter mea sic est nurus orsa loqui:
 O pariter raptae, quoniam hoc commune tenemus,
 Non vltra lente possumus esse piaae.
 Stant acies: sed vtra Dì sint pro parte rogandi,
 Eligite. Hinc coniux, hinc pater arma tenent. 210
 Quaerendum, viduae fieri malimus an orbae.
 Consilium vobis forte piumque dabo.
 Consilium dederat. Parent, crinemque resoluunt;
 Moestaque funerea corpora veste tegunt.
 Iam stabant acies ferro mortique paratae: 215
 Iam lituus pugnae signa daturus erat:
 Cum raptae veniunt inter patresque virosque;
 Inque sinu natos pignora cara ferunt.
 Vt medium campi passis tetigere capillis;
 In terram posito procubuerè genu. 220
 Et, quasi sentiret, blando clamore nepotes
 Tendebant ad aùos brachia parua suos.
 Qui poterat, clamabat auum, tum denique visum:
 Et qui vix poterat, posse coactus erat.
 Tela viris animusque cadunt: gladiisque remotis 225
 Dant soceri generis, accipiuntque, manus.
 Laudatasque tenent natas; scutoque nepotem
 Fert anus: hic scuti dulcior vsus erat.
 Inde diem, quae prima, meas celebrare Kalendas
 Oeбалides matres non leue munus habent. 230

- An, quia committi strictis mucronibus ausae
 Finierant lacrimis Martia bella suis?
 Vel quod erat de me feliciter Ilija mater;
 Rite colunt matres sacra, diemque meum.
 Quid quod hiems, adoperta gelu, nunc denique cedit; 235
 Et pereunt victae Sole tepente niues.
 Arboribus redeunt detonsae frigore frondes;
 Vuidaque e tenero palmite gemma tumet.
 Quaeque diu latuit, nunc, se qua tollat in auras,
 Fertilis occultas inuenit herba vias. 240
 Nunc secundus ager: pecoris nunc hora creandi:
 Nunc auis in ramo tecta laremque parat.
 Tempora iure colunt Latiae secunda parentes:
 Quarum militiam votaue partus habet.
 Adde, quod excubias Regi Romanus agebat; 245
 Qua nunc Esquilias nomina collis habet.
 Illic a nuribus Iunoni templa Latinis
 Hac sunt, si memini, publica facta die.
 Quid moror, et variis onero tua pectora caussis?
 Eminent ante oculos, quod petis, ecce tuos. 250
 Mater amat nuptas: matris me turba frequentant.
 Haec nos praecipue tam pia causa decet.
 Ferte Deae flores: gaudet florentibus herbis
 Haec Dea: de tenero cingite flore caput.
 Dicite, Tu lucem nobis, Lucina, dedisti. 255
 Dicite, Tu voto parturientis ades.
 Si qua tamen grauida est: resoluta crine precetur,
 Vt soluat partus molliter illa suos.
 Quis mihi nunc dicat, quare caelestia Martis
 Arma ferant Salii, Mamuriumque canant? 260
 Nympha, mone, nemori stagnoque operata Dianae:
 Nympha, Numae coniux, ad tua festa veni.
 Vallis Aricinae silua praecinctus opaca
 Est lacus, antiqua religione sacer.

- Hic latet Hippolytus furiis distractus equorum: 265
 Vnde nemo nullis illud inicitur equis.
 Licia dependent, longas velantia sepes,
 Et posita est merita multa tabella Deae.
 Saepe potens voti, frontem redimita coronis,
 Femina lucentes portat ab Vrbe faces. 270
 Regna tenent fortesque manu, pedibusque fugaces:
 Et perit exemplo postmodo quisque suo.
 Desluit incerto lapidosus murmure riuus:
 Saepe, sed exiguis haustibus, inde bibes.
 Egeria est, quae praebet aquas, Dea grata Camenis. 275
 Illa Numae coniux consiliumque fuit.
 Principio nimium promptos ad bella Quirites
 Molliri placuit iure, Deumque metu.
 Inde datae leges: ne firmior omnia posset:
 Coeptaque sunt pure tradita sacra coli. 280
 Exiit feritas, armisque potentis aequum est:
 Et cum ciue pudet conseruisse manus.
 Atque aliquis, modo trux, visa iam vertitur ara;
 Vinaque dat tepidis salsaque farra focis.
 Ecce Deum genitor rutilas per nubila flammis 285
 Spargit, et effusis aethera siccant aquis.
 Non alias missi cecidere frequentius ignes.
 Rex pauet; et vulgi pectora terror habet.
 Cui Dea, Ne nimium terrere; piabile fulmen
 Est, ait: et saevi flectitur ira Iouis. 290
 Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
 Prodere, Romani numen vterque soli.
 Nec sine vi tradent. Adhibeto vincula captis.
 Atque ita, qua possint, erudit, arte capi.
 Lucus Auentino superat niger ilicis umbra, 295
 Quo posses viso dicere, Numen inest.
 In medio gramen, muscoque adoperta virenti
 Manabat saxo vena percennis aquae.

Inde fere soli Faunus Picusque bibebant.
 Huc venit, et fonti rex Numa mactat ouem. 300
 Plenaque odorati Dis ponit pocula Bacchi;
 Cumque suis antro conditus ipse latet.
 Ad solitos veniunt siluestria numina fontes:
 Et releuant multo pectora sicca mero.
 Vina quies sequitur: gelido Numa prodit ab antro, 305
 Vinclaque sopitas addit in arcta manus.
 Somnus vt abscessit; tentando vincula pugnant
 Rumpere: pugnantes fortius illa tenent.
 Tum Numa, Dì nemorum, factis ignoscite nostris,
 Si scelus ingenio scitis abesse meo. 310
 Quoque modo possit fulmen, monstrate, piari.
 Sic Numa: sic quatiens cornua Faunus ait:
 Magna petis; nec quae monitu tibi discere nostro
 Fas sit. Habent fines numina nostra suos.
 Dì sumus agrestes, et qui dominemur in altis 315
 Montibus. Arbitrium est in sua tela Ioui.
 Hunc tu non poteris per te deducere caelo:
 At poteris nostra forsitan vsus ope.
 Dixerat haec Faunus: par est sententia Pici.
 Deme tamen nobis vincula, Picus ait. 320
 Iupiter huc veniet, valida deductus ab arte.
 Nubila promissi Styx mihi testis erit.
 Emissi quid agant laqueis, quae carmina dicant;
 Quaque trahant superis sedibus arte Iouem;
 Scire nefas homini. Nobis concessa canentur, 325
 Quaeque pio dici vatis ab ore licet.
 Eliciant caelo te, Iupiter. Vnde minores
 Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.
 Constat Auentinae tremuisse cacumina siluae:
 Terraque subsedit pondere pressa Iouis. 330
 Corda micant Regis: totoque e pectore sanguis
 Fugit; et hirsutae diriguere comae.

- Vt rediit animus, Da certa piamina, dixit,
 Fulminis, aliorum Rexque Paterque Deum.
- Si tua contigimus manibus donaria puris: 335
 Hoc quoque, quod petitur, si pia lingua rogat.
 Annuit oranti: sed verum ambage remota
 Abdidit, et dubio terruit ore virum.
- Caede caput, dixit. Cui Rex, Parebimus, inquit:
 Caedenda est hortis eruta cepa meis. 340
 Addidit hic, Hominis: summos, ait ille, capillos.
 Postulat hic animam: cui Numa, Piscis, ait.
 Risit: et, his, inquit, facito mea tela procures,
 O vir colloquio non abigende meo.
- Sed tibi, protulerit cum totum crastinus orbem 345
 Cynthus, imperii pignora certa dabo.
 Dixit, et ingenti tonitru super aethera motum
 Fertur, adorantem destituitque Numam.
- Ille redit laetus, memoratque Quiritibus acta,
 Tarda venit dictis difficilisque fides. 350
 At certe credemur, ait, si verba sequatur
 Exitus. En audi crastina, quisquis ades.
 Protulerit terris cum totum Cynthus orbem,
 Iupiter imperii pignora certa dabit.
- Discedunt dubii, promissaque tarda videntur: 355
 Dependetque fides a veniente die.
 Mollis erat tellus, rorataque mane pruina;
 Ante sui populus limina Regis adest.
- Prodit, et in solio medius consedit acerno,
 Innumeri circa stantque silentque viri, 360
 Ortus erat summo tantummodo margine Phoebus:
 Sollicitae mentes speque metuque pauent.
 Constitit, atque caput niueo velatus amictu
 Iam bene Dis notas sustulit ille manus.
- Atque ita, Tempus adest promissi muneris, inquit. 365
 Pollicitam dictis, Iupiter, adde fidem.

Dum loquitur, totum iam Sol emererat orbem:

Et grauis aethereo venit ab axe fragor.

Ter tonuit sine nube Deus, tria fulgura misit.

Credite dicenti; mira, sed acta, loquor.

370

A media caelum regione dehiscere coepit:

Submisere oculos cum duce turba suos.

Ecce leui scutum versatum leniter aura

Decidit. A populo clamor ad astra venit.

Tollit humo munus caesa prius ille iuuenca;

375

Quae dederat nulli colla premenda iugo.

Idque ancile vocat; quod ab omni parte recisum:

Quaque notes oculis, angulus omnis abest.

Tum, memor imperii sortem consistere in illo,

Consilium multae calliditatis init.

380

Plura iubet fieri simili caelata figura;

Error ut ante oculos insidiantis eat.

Mamurius morum fabraeue exactior artis,

Difficile est, illud, dicere, clausit opus.

Cui Numa munificus, Facti pete praemia, dixit:

385

Si mea nota fides; irrita nulla petes.

Iam dederat Saliis, (a saltu nomina ducunt)

Armaque, et ad certos verba canenda modos.

Tum sic Mamurius, Merces mihi gloria detur,

Nominaque extremo carmine nostra sonent.

390

Inde sacerdotes operi promissa vetusto

Praemia persoluunt, Mamuriumque vocant.

Nubere si qua voles, quamuis properabitis ambo,

Differ: habent paruae commoda magna morae.

Arma mouent pugnam, pugna est aliena maritis.

395

Condita cum fuerint, aptius omen erit.

His etiam coniux apicati cincta Dialis

Lucibus impexas debet habere comag.

Tertia nox emersa suos ubi mouerit ignes;

Conditus e geminis Piscibus alter erit.

400

Nam

Nam duo sunt, Austris hic est, Aquilonibus ille
Proximus. A vento nomen vterque tenet.

Cum croceis rorare genis Tithonia coniux
Coeperit, et quintae tempora lucis aget;
Sive est Arctophylax, sive est piger ille Bootes; 405
Mergetur, visus effugietque tuos.

At non effugiet Vindemitor. Hoc quoque caussam
Vnde trahat sidus parua referre mora est.

Ampelon intonsum Satyro Nymphaque creatum
Fertur in Ismariis Bacchus amasse iugis. 410

[Tradidit huic vitem pendentem frondibus vlni;
Quae nunc de pueri nomine nomen habet.]

Dum legit in ramo pictas temerarius vnas,
Decidit: amissum Liber in astra vehit.

Sextus vbi Oceano cliuosum scandit Olympum 415
Phoebus, et alatis aethera carpit equis;

Quisquis ades, canaque colis penetralia Vestae;
Cratera Iliacis turaque pone focus.

Caesaris innumeris, quem maluit ille mereri,
Accessit titulis Pontificalis honos. 420

Ignibus aeternis aeterni numina praesunt
Caesaris. Imperii pignora iuncta vides.

De veteris Troiae dignissima praeda fauilla,
Qua grauis Aeneas tutus ab hoste fuit;

Ortus ab Aenea tangit cognata sacerdos 425
Numina; cognatum, Vesta, tuere caput.

Quos sancta fouet ille manu, bene viuitis ignes.
Viuite inextincti, flammaque, Duxque, precor.

Vna nota est Marti: Nonis sacrata quod illis
Templa putant lucos Veionis ante duos. 430

Romulus vt saxo lucum circumdedit alto;
Cuilibet, Huc, inquit, confuge; tutus eris.

O quam de tenui Romanus origine creuit!
 Turba vetus quam non inuidiosa fuit!
 Ne tamen ignaro nouitas tibi nominis obstet; 435
 Disce quis iste Deus, curue vocetur ita.
 Iupiter est iuuenis: iuueniles adspice vultus.
 Adspice deinde manum: fulmina nulla tenet.
 Fulmina, post ausos caelum affectare Gigantas,
 Sumta Ioui: primo tempore inermis erat. 440
 Ignibus Ossa nouis, et Pelion altior Ossa
 Arsit, et in solida fixus Olympus humo.
 Stat quoque capra simul: Nymphae pauisse feruntur
 Cretides: infanti lac dedit illa Ioui.
 Nunc vocor ad nomen. Vegrandia farra colonae, 445
 Quae male creuerunt, vescaque parua vocant.
 Vis ea si verbi est; cur non ego Veiouis aedem,
 Aedem non magni suspicer esse Iouis?
 Iamque, vbi caeruleum variabunt sidera caelum,
 Suspice: Gorgonei colla videbis equi. 450
 Creditur hic caesae grauida cernice Medusae
 Sanguine respersis prosiluisse iubis.
 Huic supra nubes et subter sidera lapsa
 Caelum pro terra, pro pede penna fuit.
 Iamque indignanti noua frena receperat ore, 455
 Cum leuis Aonias vngula fodit aquas.
 Nunc fruitur caelo, quod pennis ante petebat:
 Et nitidus stellis quinque decemque micat.
 Protinus adspicies venienti nocte Coronam
 Gnosida. Theseo crimine facta Dea est. 460
 Iam bene periuro mutarat coniuge Bacchum,
 Quae dedit ingrato fila legenda viro.
 Sorte tori gaudens, Quid flebam rustica, dixit?
 Vtiliter nobis perfidus ille fuit.
 Interea Liber, depexus crinibus, Indos 465
 Vincit, et Eoo diues ab orbe venit.

Inter

- Inter captiuas facie praestante puellas
 Grata nimis Baccho filia regis erat.
 Flebat amans coniux, spatiataque littore curuo
 Edidit incultis talia verba comis; 470
 En iterum similes, fluctus, audite querelas:
 En iterum lacrimas accipe, arena, meas.
 Dicebam, memini, perire et perfide Theseu.
 Ille abiit: eadem crimina Bacchus habet.
 Nunc quoque, nulla viro, clamabo, femina credat. 475
 Nomine mutato caussa relata mea est.
 O vtinam mea sors, quae primum coeperat, isset!
 Iamque ego praesenti tempore nulla forem!
 Quid me desertis perituram, Liber, arenis
 Seruabas? potui dedoluisse semel. 480
 Bacche leuis, leuiorque tuis, quae tempora cingunt,
 Frondibus; in lacrimas cognite Bacche meas;
 Ausus es ante oculos abducta pellice nostros
 Tam bene compositum sollicitare torum?
 Heu vbi pacta fides? vbi, quae iurare solebas? 485
 Me miseram, quoties haec ego verba loquor!
 Thesea culpabas, fallacemque ipse vocabas:
 Indicio peccas turpius ipse tuo.
 Ne sciat hoc quisquam, tacitisque doloribus vrar:
 Ne toties falli digna fuisse puter. 490
 Praecipue cupiam celari Thesea; ne te
 Consortem culpae gaudeat esse suae.
 At, puto, praeposita est fuscae mihi candida pellex.
 Eueniat nostris hostibus ille color.
 Quid tamen hoc refert, vitio si gratior ipso est? 495
 Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.
 Bacche, fidem praesta; nec praefer amoribus vllam
 Coniugis, assuetae semper amare virum.
 Ceperunt matrem formosi cornua tauri;
 Me tua: at hic laudi est, ille pudendus amor. 500
 Ne

Ne noceat quod amo: neque enim tibi, Bacche, nocebat,
 Quod flammis nobis fassus es ipse tuas.

Nec, quod nos vris, mirum facis. Ortus in igne
 Diceris, et patria raptus ab igne manu.

Illa ego sum, cui tu solitus promittere caelum. 505

Hei mihi, pro caelo qualia dona fero!

Dixerat: audibat iamdudum verba querentis

Liber, vt a tergo forte secutus erat.

Occupat amplexu, lacrimasque per oscula siccatur:

Et, Pariter caeli summa petamus, ait. 510

Tu mihi iuncta toro, mihi iuncta vocabula sume.

Iam tibi mutatae Libera nomen erit.

Sintque tuae tecum faciam monumenta coronae;

Vulcanus Veneri quam dedit, illa mihi.

Dicta facit: gemmasque nouem transformat in ignes. 515

Aurea per stellas nunc micat illa nouem.

Sex vbi sustulerit, totidem demerserit orbes,

Purpureum rapido qui vehit axe diem;

Altera gramineo spectabis Equiria campo,

Quem Tiberis curuis in latus vrget aquis. 520

Qui tamen eiecta si forte tenebitur vnda;

Coelius accipiat puluerulentus equos.

Idibus est Annae festum geniale Perennae,

Haud procul a ripis, aduena Tibri, tuis.

Plebs venit, ac virides passim disiecta per herbas 525

Potat, et accumbit cum pare quisque sua.

Sub Ione pars durat: pauci tentoria ponunt:

Sunt, quibus e ramis frondea facta casa est:

Pars ibi pro rigidis calamos statuere columnis:

Desuper extentas imposuere togas. 530

Sole tamen vinoque calent: annosque precantur,

Quot sumant cyathos; ad numerumque bibunt.

- Inuenies illic, qui Nestoris ebibat annos:
 Quae sit per calices facta Sibylla suos.
 Illic et cantant, quidquid didicere theatris; 535
 Et iactant faciles ad sua verba manus:
 Et ducunt posito duras cratera choreas,
 Cultaque diffusis saltat amica comis.
 Cum redeunt, titubant; et sunt spectacula vulgi:
 Et fortunatos obuia turba vocant. 540
 Occurri nuper. Visa est mihi digna relatu
 Pompa: senem potum pota trahebat anus.
 Quae tamen haec Dea sit, quoniam rumoribus errant,
 Fabula proposito nulla tacenda meo.
 Arserat Aeneae Dido miserabilis igne: 545
 Arserat extractis in sua fata rogis.
 Compositusque ciuis, tumulique in marmore carmen
 Hoc breue, quod moriens ipsa reliquit, erat:
Praebuit Aeneas et caussam mortis et ense:
Ipsa sua Dido concidit vsa manu. 550
 Protinus inuadunt Numidae sine vindice regnum;
 Et potitur capta Maurus larba domo.
 Seque memor spretum, Thalamis tamen, inquit, Elissae,
 En ego, quem toties repulit illa, fruor.
 Diffugiunt Tyrii, quo quemque agit error; vt olim 555
 Amisso dubiae rege vagantur apes.
 Tertia nudandas acceperat area messes;
 Inque cauos ierant tertia iusta lacus;
 Pellitur Anna domo: lacrimansque sororia linquit
 Moenia. Germanae iusta dat ante suae. 560
 Mista bibunt molles lacrimis vnguenta fauillae;
 Vertice libatas accipiuntque comas.
 Terque, Vale, dixit: cineres ter ad ora relatos
 Pressit. Et est illis visa subesse soror.
 Nacta ratem comitemque fugae pede labitur aequo, 565
 Moenia respiciens, dulce sororis opus.

- Fertilis est Melite sterili vicina Cosyrae
 Insula, quam Libyci verberat vnda freti.
 Hanc petit, hospitio regis confisa vetusto.
 Hospes opum dives rex ibi Battus erat. 570
 Qui postquam didicit casus vtriusque sororis;
 Haec, inquit, tellus quantulacunque tua est.
 Et tamen hospitii seruasset ad vltima munus,
 Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
 Signa recensuerat bis Sol sua: tertius ibat 575
 Annus, et exsulis terra petenda noua est.
 Frater adest, belloque petit. Rex arma perosus,
 Nos sumus imbelles, tu fuge sospes, ait.
 Inssa fugit; ventoque ratem committit et vnda.
 Asperior quouis aequore frater erat. 580
 Est prope piscosos lapidosi Crathidis amnes
 Purus ager: Cameren incola turba vocant.
 Illuc cursus erat. Nec longius abfuit inde,
 Quam quantum nouies mittere funda potest.
 Vela cadunt primo, et dubia librantur ab aura. 585
 Findite remigio, nauita dixit, aquas.
 Dumque parant torto subducere carbasa lino,
 Percutitur rapido puppis adunca Noto:
 Inque patens aequor, frustra pugnante magistro,
 Fertur: et ex oculis visa refugit humus. 590
 Assiliunt fluctus, imoque a gurgite pontus
 Vertitur, et canas alueus haurit aquas.
 Vincitur ars vento: nec iam moderator habenis
 Vtitur; at votis: hic quoque poscit opem.
 Iactatur tumidas exsul Phoenissa per vndas; 595
 Humidaque opposita lumina veste tegit.
 Tum primum Dido felix est dicta sorori,
 Et quaecunque aliquam corpore pressit humum.
 Figitur ad Laurens ingenti flamine littus
 Puppis: et, expositis omnibus, hausta perit. 600
 Iam

Iam pius Aeneas regno nataque Latini
 Auctus erat; populos miscueratque duos.
 Littore dotali, solo comitatus Achate,
 Secretum nudo dum pede carpit iter;
 Adspicit errantem, nec credere sustinet Annam. 605
 Esse. Quid in Latios illa veniret agros?
 Dum secum Aeneas: Anna est, exclamat Achates.
 Ad nomen vultus sustulit illa suos.
 Quo fugiat? quid agat? quos terrae quaerat hiatus?
 Ante oculos miseræ fata sororis erant. 610
 Sensit, et alloquitur trepidam Cythereius heros:
 Flet tamen admonitu mortis, Elissa, tuæ.
 Anna, per hanc intro, quam quondam audire solebas
 Tellurem fato prosperiore dari;
 Perque Deos comites, hac nuper sede locatos; 615
 Sæpe meas illos increpuisse moras.
 Nec timui de morte tamen: metus abfuit iste.
 Hei mihi! credibili fortior illa fuit.
 Ne refer. Adspexi non illo pectore digna
 Vulnera, Tartareas ausus adire domos. 620
 At tu, seu ratio te nostris appulit oris,
 Siue Deus; regni commoda carpe mei.
 Multa tibi memores, nil non debemus Elissæ.
 Nomine grata tuo, grata sororis, eris.
 Talia dicenti (neque enim spes altera restat) 625
 Credidit; errores exposuitque suos.
 Utque domum intrauit Tyrios induta paratus;
 Incipit Aeneas: caetera turba silet:
 Hanc tibi cur tradam, pia caussa, Lavinia coniux,
 Est mihi: consumsi naufragus huius opes. 630
 Orta Tyro, regnum Libya possedit in ora:
 Quam precor ut caræ more sororis ames.
 Omnia promittit, falsumque Lavinia vulnus
 Mente premit tacita, dissimulatque fremens.

- Donaque cum videat praeter sua lumina ferri 635
 Multa palam; mitti clam quoque multa putat.
 Non tamen exactum, quid agat. Furialiter odit;
 Et parat insidias, et cupit vltā mori.
 Nox erat: ante torum visa est adstare sororis,
 Squalenti Dido sanguinolenta coma. 640
 Et fuge, ne dubita, moestum, fuge, dicere, tectum.
 Sub verbum querulas impulit aura fores.
 Exsilit; et velox humili super arua fenestra
 Se iacit. Audacem fecerat ipse timor.
 Quaque metu rapitur, tunica velata recincta; 645
 Currit, vt auditis territa dama lupis.
 Corniger hanc cupidis rapuisse Numicius vndis
 Creditur, et stagnis oculuisse suis.
 Sidonis interea magno clamore per agros
 Quaeritur. Apparent signa notaeque pedum. 650
 Ventum erat ad ripas: inerant vestigia ripis.
 Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.
 Ipsa loqui visa est, Placidi sum Nympha Numici:
 Amne perenne latens Anna Perenna vocor.
 Protinus erratis lacti vescuntur in agris; 655
 Et celebrant largo seque diemque mero.
 Sunt quibus haec Luna est, quia mensibus impleat annum:
 Pars Themis, Inachiam pars putat esse bouem.
 Inuenies, qui te Nymphē Atlantida dicant;
 Teque Ioui primos, Anna, dedisse cibos. 660
 Haec quoque, quam referam, nostras peruenit ad aures
 Fama: nec a vera dissidet illa fide.
 Plebs vetus, et nullis etiamnum tuta Tribunis,
 Fugit; et in sacri vertice montis abit.
 Iam quoque, quem secum tulerant, defecerat illos 665
 Victus, et humanis vsibus apta Ceres.
 Orta suburbanis quaedam fuit Anna Bouillis
 Pauper, sed mundae sedulitatis, anus.

- Illa, leui mitra canos redimita capillos,
 Fingebat tremula rustica liba manu. 670
 Atque ita per populum fumantia mane solebat
 Dinidere. Haec populo copia grata fuit.
 Pace domi facta signum posuere Perennae,
 Quod sibi defectis illa tulisset opem.
 Nunc mihi, cur cantent, superest, obscena puellae, 675
 Dicere: nam coeunt, certaue probra canunt.
 Nuper erat Dea facta; venit Gradivus ad Annam;
 Et cum seducta talia verba facit.
 Mense meo coleris: iunxi mea tempora tecum:
 Pendet ab officio spes mihi magna tuo. 680
 Armifer armiferae correptus amore Minervae
 Vror: et hoc longo tempore vulnus alo.
 Effice, Di studio similes coeamus in vnum.
 Conueniunt partes hae tibi, comis anus.
 Dixerat. Illa Deum promisso ludit inani; 685
 Et stultam dubia spem trahit vsque mora.
 Saepius instanti, Mandata peregrinus, inquit:
 Euictas precibus vix dedit illa manus.
 Gaudet amans, thalamosque parat. Deducitur illuc
 Anna tegens vultus, vt noua nupta, suos. 690
 Oscula sumiturus subito Mars adspicit Annam;
 Nunc pudor elusum, nunc subit ira, Deum.
 Ridet amatorem carae noua Diua Minervae:
 Nec res hac Veneri gratior vlla fuit.
 Inde ioci veteres obscenaque dicta canuntur: 695
 Et iuuat hanc magno verba dedisse Deo.
 Praeteriturus eram gladios in Principe fixos;
 Cum sic a castis Vesta locuta focus:
 Ne dubita meminisse: meus fuit ille Sacerdos.
 Sacrilegae telis me petiere manus. 700
 Ipsa virum rapui, simulacraquæ nuda reliqui.
 Quae cecidit ferro, Caesaris vmbra fuit.

Ille quidem caelo positus Iouis atria seruat;
 Et tenet in Magno templa dicata Foro.
 At quicumque nefas ausi, prohibente Deorum 705
 Numine, polluerant Pontificale caput;
 Morte iacent merita. Testes estote Philippi;
 Et quorum sparsis ossibus albet humus.
 Hoc opus, haec pietas, haec prima elementa fuerunt
 Caesaris; vicisci iusta per arma patrem. 710

Postera cum teneras Aurora refecerit herbas;
 Scorpios a prima parte videndus erit.

Tertia post Idus lux est celeberrima Baccho.
 Bacche, faue vati; dum tua festa cano.
 Nec referam Semelen: ad quam nisi fulmina secum 715
 Iupiter adferret, paruis inermis eras:
 Nec puer ut posses maturo tempore nasci,
 Expletum patrio corpore matris onus.
 Sithonas et Scythicos longum enumerare triumphos;
 Et domitas gentes, turifer Inde, tuas. 720
 Tu quoque Thebaeae male praeda tacebere matris;
 Inque tuum furiis acte, Lychrge, genu.
 Ecce libet subitos pisces, Tyrrhenaque monstra,
 Dicere. Sed non est carminis huius opus.
 Carminis huius opus, causas expromere; quare 725
 Vilis anus populos ad sua liba vocet.
 Ante tuos ortus arae sine honore fuerunt,
 Liber, et in gelidis herba reperta focis.
 Te memorant Gange, totoque Oriente subacto,
 Primitias magno seposuisse Ioui. 730
 Cinnama tu primus captinaque tura dedisti,
 Deque triumphato viscera tosta boue,
 Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomen,
 Libaque: quod sacris pars datur inde focis.

- Liba Deo fiunt: succis quia dulcibus ille 735
 Gaudet, et a Baccho mella reperta ferunt.
- Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro:
 Non habet ingratos fabula nostra iocos:
 Iamque erat ad Rhodopen, Pangaeaque florida ventum:
 Aeriferae comitum concrepuere manns. 740
- Ecce nouae coeunt volucres tinnitibus actae:
 Quaque mouent sonitus aera, sequuntur apes.
 Colligit errantes, et in arbore claudit inani
 Liber: et inuenti praemia mellis habet.
- Vt Satyri leuisque senex tetigere saporem: 745
 Quaerebant flauos per nemus omne fauos.
 Audit in exesa stridorem examinis vlmo:
 Adspicit et ceras, dissimulatque senex.
 Utque piger pandi tergo residebat aselli;
 Applicat hunc vlmo corticibusque cauis. 750
- Constitit ipse super ramoso stipite nixus:
 Atque auide trunco condita melle petit.
 Millia crabronum coeunt; et vertice nudo
 Spicula defigunt, oraque summa notant.
 Ille cadit praeceps, et calce feritur aselli: 755
 Inclamatque suos, auxiliumque rogat.
 Concurrunt Satyri, turgentiaque ora parentis
 Rident. Percusso claudicat ille genu.
 Ridet et ipse Deus: limumque inducere monstrat.
 Hic paret monitis, et linit ora luto. 760
- Melle pater fruitur: liboque infusa calenti
 Iure repertori candida mella damus.
 Femina cur presset, non est rationis opertae.
 Femineos thyrso concitat ille choros.
- Cur anus hoc faciat, quaeris; vinosior aetas 765
 Haec est, et grauidae munera vitis amans.
 Cur hedera cincta est? hedera est gratissima Baccho.
 Hoc quoque cur ita sit, dicere nulla mora est.

- Nysiades Nymphae, puerum quaerente nouerca,
 Hanc frondem cunis opposuere nouis. 770
- Restat, vt inueniam, quare toga libera detur
 Lucifero pueris, candide Bacche, tuo.
- Sine, quod ipse puer semper, iuuenisque videris;
 Et media est aetas inter vtrumque tibi:
- Seu quia tu pater es, patres, sua piguora, natos 775
 Commendant curae numinibusque tuis.
- Sive. quod es Liber, vestis quoque libera per te
 Sumitur, et vitae liberioris iter.
- An quia, cum prisci colerent studiosius agros,
 Et patrio faceret rure Senator opus, 780
 Et caperet fasces a curuo consul aratro,
 Nec crimen duras esset habere manus;
- Rusticus ad ludos populus veniebat in Urbem:
 Sed Dis, non studiis ille dabatur honos.
- Luce sua ludos vnae commentor habebat: 785
 Quos cum taedifera nunc habet ipse Dea.
- Ergo, vt tironem celebrare frequentia possit,
 Visa dies dandae non aliena togae.
- Mite, Pater, caput huc placataque cornua vertas;
 Et des ingenio vela secunda meo. 790
- Itur ad Argeos, (qui sint, sua pagina dicet)
 Hac, si commemini, praeteritaque die.
- Stella Lycaoniam vergit procliuis ad Arcton
 Milius. Haec illa nocte videnda venit.
- Quid dederit volucris, si vis cognoscere, caelum; 795
 Saturnus regnis ab Ioue pulsus erat.
- Concitat iratus validos Titanas in arma,
 Quaeque fuit fati debita, poscit opem.
- Matre satus Terra, monstrum mirabile, taurus
 Parte sui serpens posteriore fuit. 800
- Hunc triplici muro lucis incluserat atris
 Parcarum monitu Styx violenta trium.

- Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
 Sors erat, aeternos vincere posse Deos.
- Immolat hunc Briareus facta ex adamante securi: 805
 Et iam iam flammis exta daturus erat.
- Iupiter alitibus rapere imperat. Attulit illi
 Milius: et meritis venit in astra suis.
- Vna dies media est; et fiunt sacra Minernae:
 Nominaque a iunctis quinque diebus habent. 810
- Sanguine prima vacat: nec fas concurrere ferro.
 Causa, quod est illa nata Minerua die.
- Altera, tresque super strata celebrantur arena.
 Ensibus exsertis bellica laeta Dea est.
- Pallada nunc pueri teneraeque ornate puellae. 815
 Qui bene placarit Pallada, doctus erit.
- Pallade placata, lanam mollite, puellae:
 Discite iam plenas exonerare colos.
- Ille etiam stantes radio percurrere telas
 Erudit; et rarum pectine denset opus. 820
- Hanc cole, qui maculas laesis de vestibus aufers:
 Hanc cole, velleribus quisquis athena paras.
- Nec quisquam inuita faciat bene vincula plantae
 Pallade; sit Tychio doctior ille licet.
- Et licet antiquo manibus collatus Epeo 825
 Sit prior; irata Pallade mancus erit.
- Vos quoque, Phoebea morbos qui pellitis arte,
 Munera de vestris pauca referte Deae.
- Nec vos turba feri censu fraudata magistri
 Spernite: discipulos atrahit illa nouos. 830
- Quique moues caelum, tabulamque coloribus vris;
 Quique facis docta mollia saxa manu.
- Mille Dea est operum: certe Dea carminis illa est.
 Si mereor, studiis adsit amica meis.
- Coelius ex alto qua mons descendit in aequum; 835
 Hic vbi non plana est, sed prope plana via est;

- Parna licet videas Captae delubra Mineruae,
 Quae Dea natali coepit habere suo.
 Nominis in dubio caussa est. Capitale vocamus
 Ingenium sollers: ingeniosa Dea est. 840
 An, quia de capitis fertur sine matre paterni
 Vertice cum clypeo prosiluisse suo?
 An, quia perdomitis ad nos captiva Faliscis
 Venit; et hoc ipsum littera prisca docet?
 An, quod habet legem, capitis quae pendere poenas 845
 Ex illo inbeat furta reperta loco?
 A quacunque trahis ratione vocabula, Pallas;
 Pro Ducibus nostris aegida semper habe.
 Summa dies e quinque tubas lustrare canoras
 Admonet, et forti sacrificare Deae. 850
 Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu;
 Hic here Phryxae vellera pressit ovis.
 Seminibus tostis sceleratae frande nouercae
 Sustulerat nullas, vt solet, herba comas.
 Mittitur ad tripodas, certa qui sorte reportet, 855
 Quam sterili terrae Delphicus edat opem.
 Hic quoque corruptus cum semine nuntiat Helles
 Et iuuenis Phryxi funera sorte peti.
 Vtque recusantem ciues, et tempus, et Ino
 Compulerunt regem iussa nefanda pati; 860
 Et soror, et Phryxus veleti tempora ramis
 Stant simul ante aras: inuictaque fata gemunt.
 Adspicit hos, vt sorte pependerit aethere, mater;
 Et ferit attonita pectora nuda manu:
 Inque draconigenam nimbis comitantibus urbem 865
 Desilit: et natos eripit inde suos.
 Vtque fugam capiant, aries nitidissimus auro
 Traditur. Ille vehit per freta longa duos.
 Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
 Femina; cum de se nomina fecit aquae. 870
 Paene

Paene simul periit, dum vult succurrere lapsae,
Frater; et extentas porrigit vsque manus.

Flebat, vt amissa gemini consorte pericli,

Caeruleo iunctam nescius esse Deo.

Littoribus tactis aries fit fidus: at huius

875

Peruenit in Colchas aurea lana domos.

Tres vbi Luciferos veniens praemiseric Eos;

Tempora nocturnis aequa diurna feres.

Inde quater pastor saturos vbi clauseric hoedos,

Canuerint herbae rore recente quater;

880

Ianus adorandus, cumque hoc Concordia mitis,

Et Romana Salus, araue Pacis erit.

Luna regit menses. Huius quoque tempora mensis.

Finit Auentino Luna colenda iugo.

P. OVIDII NASONIS
F A S T O R V M

LIBER QVARTVS.

Alma, faue vati, geminorum mater Amorum.
 Ad vatem vultus retulit illa suos.
 Quid tibi, ait, mecum? certe maiora canebas.
 Num vetus in molli pectore vulnus habes?
 Scis Dea, respondi, de vulnere. (Risit: et aether 5
 Protinus ex illa parte serenus erat.)
 Saucius, an sanus, numquid tua signa reliqui?
 Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
 Qua decuit, primis sine crimine lusimus annis:
 Nunc teritur nostris area maior equis. 10
 Tempora cum caussis, Annalibus eruta priscis,
 Lapsaque sub terras, orta que signa cano.
 Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensē
 Et vatem, et mensem scis, Venus, esse tuos.
 Mota Cytheriaca leuiter mea tempora myrto 15
 Contigit: et, Coeptum parifice, dixit, opus.
 Sensimus; et subito caussae patuere dierum.
 Dum licet, et spirant flamina, nauis eat.
 Si qua tamen pars te de Fastis tangere debet,
 Caesar, in Aprili, quo tenearis, habes. 20
 Hic ad te magna descendit imagine mensis:
 Et fit adoptiua nobilitate tuus.
 Hoc pater Iliades, cum longum scriberet annum,
 Vidit, et auctores retulit ipse suos.
 Utque fero Marti primam dedit ordine sortem, 25
 Quod sibi nascenti proxima causa fuit;

Sic

Sic Venerem gradibus multis in gente repertam
 Alterius voluit mensis habere locum.
 Principiumque sui generis, reuolutaque quaerens
 Saecula, cognatos venit ad vsque Deos. 30
 Dardanon Electra nesciret Atlantide cretum
 Scilicet; Electran concubuisse Ioni?
 Huius Erichthonius: Tros est generatus ab illo:
 Assaracon creat hic: Assaracusque Capyn.
 Proximus Anchisen, cum quo commune parentis 35
 Non dedignata est nomen habere Venus.
 Hinc satus Aeneas, pietas spectata per ignes,
 Sacra, patremque humeris, altera sacra, tulit.
 Venimus ad felix aliquando nomen Iuli:
 Vnde domus Teucros Iulia tangit auos. 40
 Postumus huic: qui, quod siluis fuit ortus in altis,
 Siluius in Latia gente vocatus erat.
 Isque, Latine, tibi pater est: subit Alba Latinum:
 Proximus est titulis Epitos, Alba, tuis,
 Ille dedit Capii recidiua vocabula Troiae; 45
 Et tuus est idem, Calpete, factus auus.
 Cumque patris regnum post hunc Tiberinus haberet;
 Dicitur in Tuscae gurgite mersus aquae.
 Iam tamen Agrippan genitum, Remulumque nepotem
 Viderat: in Remulum fulmina missa ferunt. 50
 Venit Auentinus post hos: locus inde vocatus;
 Mons quoque. Post illum tradita regna Procae.
 Quem sequitur diri Numitor germanus Amuli.
 Ilia cum Lauso de Numitore sati.
 Ense cadit patruo Lausus: placet Ilia Marti; 55
 Teque parit, gemino iuncte Quirine Remo.
 Ille suos semper Venerem Martemque parentes
 Dixit; et emeruit vocis habere fidem.
 Neue secuturi possent nescire nepotes;
 Tempora Dis generis continuata dedit. 60
 Sed

Sed Veneris mensem Graio sermone notatum

Auguror: a spumis est Dea dicta maris.

Nec tibi sit mirum Graio rem nomine dici:

Itala nam tellus Graecia maior erat.

Venerat Euander plena cum classe suorum: 65

Venerat Alcides, Graius vterque genus.

Hosjes Auentinis armentum paut in herbis

Clauiger: et tanto est Albula pota Deo.

Dux quoque Neritius. Testes Laestrygones exstant:

Et quod adhuc Circes nomina litus habet. 70

Et iam Telegoni, iam moenia Tiburis vdi

Stabant: Argolicae quod posuere manus.

Venerat Atridae fatis agitatns Halesus;

A quo se dictam terra Falisca putat.

Adiice Troianae suasorem Antenora pacis, 75

Et generum Oeniden, Appule Daune, tuum.

Serus ab Iliacis, et post Antenora, flammis

Attulit Aeneas in loca nostra Deos.

Huius erat Solyms, Phrygia comes exsul ab Ida:

A quo Sulmonis moenia nomen habent. 80

Sulmonis gelidi patriae, Germanice, nostrae.

Me miserum, Scythico quam procul illa solo est!

Ergo ego? tam longas sed supprime, Musa, querelas:

Non tibi sunt moesta sacra canenda lyra.

Quo non liuor abit? sunt qui tibi mensis honorem 85

Eripuisse velint, inuideantque, Venus.

Nam, quia Ver aperit tunc omnia, densaque cedit

Frigoris asperitas, fetaque terra parit:

Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:

Quem Venus iniecta vindicat alma manu. 90

Illa quidem totum dignissima temperat orbem:

Illa tenet nullo regna minora Deo:

Iuraque dat caelo, terrae, natalibus vndis;

Perque suos initus continet omne genus.

Ille

Illa Deos omnes, longum enumerare, creauit: 95

Illa satis caussas arboribusque dedit:

Illa rudes animos hominum contraxit in vnum;

Et docuit iungi cum pare quemque sua.

Quid genus omne creat volucrum, nisi blanda voluptas?

Nec coëant pecudes, si leuis absit amor. 100

Cum mare trux aries cornu decertat: at idem

Frontem dilectae laedere parcit ouis.

Deposita taurus sequitur feritate iuuenecam,

Quem toti saltus, quem nemus omne, tremunt.

Vis eadem, lato quodcunque sub aequore viuit, 105

Seruat; et innumeris piscibus implet aquas.

Prima feros habitus homini detraxit: ab illa

Venerunt cultus mundaque cura sui.

Primus amans carmen vigilatum nocte negata

Dicitur ad clausas concinnisse fores. 110

Eloquiumque fuit duram exorare puellam:

Proque sua caussa quisque disertus erat.

Mille per hanc artes motae: studioque placendi,

Quae latuere prius, multa reperta ferunt,

Hanc quisquam titulo mensis spoliare secundi 115

Audeat? a nobis sit procul iste furor.

Quid, quod vbique potens, templisque frequentibus aucta,

Urbe tamen nostra ius Dea maius habet?

Pro Troia, Romane, tua Venus arma ferebat;

Cum gemuit teneram cuspide laesa manum; 120

Caelestesque duas Troiano iudice vicit.

Ah! nolim victas hoc meminisse Deas;

Assaracique nurus dicta est: vt scilicet olim

Magnus Iūleos Caesar haberet auos.

Nec Veneri tempus, quam ver, erat aptius vllum. 125

Vere nitent terrae; vere remissus ager.

Nunc herbae rupta tellure cacumina tollunt;

Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.

Et

- Et formosa Venus formoso tempore digna est:
 Utque solet, Marti continuata suo. 130
- Vere monet curuas materna per aequora puppes
 Ire: nec hibernas iam timuisse minas.
- Rite Deam Latiae colitis matresque nurusque,
 Et vos, quis vittae longaque vestis abest.
- Aurea marmoreo redimicula soluite collo: 135
 Demite diuitias: tota lauanda Dea est.
- Aurea siccato redimicula reddite collo:
 Nunc alii flores, nunc noua danda rosa est.
- Vos quoque sub viridi myrto iubet illa lauari:
 Causaque, cur iubeat, discite, certa subest. 140
- Littore siccabat rorantes nuda capillos.
 Viderunt Satyri, turba proterua, Deam.
- Sensit, et opposita texit sua corpora myrto.
 Tuta fuit facto: vosque referre iubet.
- Discite nunc, quare Fortunae tura Virili 145
 Detis eo, calida qui locus humet aqua.
- Accipit ille locus posito velamine cunctas;
 Et vitium nudi corporis omne videt.
- Vt tegat hoc, celetque viros, Fortuna Virilis
 Praestat: et hoc paruo ture rogata facit. 150
- Nec pigeat niueo tritum cum lacte papauer
 Sumere, et expressis mella liquata fauis.
- Cum primum cupido Venus est deducta marito;
 Hoc bibit. Ex illo tempore nupta fuit.
- Supplicibus verbis illam placate: sub illa 155
 Et forma, et mores, et bona fama manent.
- Roma pudicitia proauorum tempore lapsa est:
 Cumaeam, veteres, consuluistis anum.
- Templa iubet Veneri fieri; quibus ordine factis,
 Inde Venus verso nomina corde tenet. 160
- Semper ad Aeneadas placido, pulcherrima, vultu
 Respice, totque tuas, Diua, tuere nurus.

Dum loquor, elatae metuendus acumine caudae
Scorpis in virides praecipitatur aquas

Nox ubi transierit, caelumque rubescere primo 165
Coeperit, et tactae rore querentur aues;

Semustamque facem vigilata nocte viator
Ponet, et ad solitum rusticus ibit opus;

Pliades incipiunt humeros releuare paternos:
Quae septem dici, sex tamen esse solent. 170

Scu quod in amplexum sex hinc venere Deorum;
Nam Steropen Marti concubuisse ferunt:

Neptuno Halcyonen, et te, formosa Celaeno:
Maian, et Electran, Taygetenque Ioui:

Septima mortali Merope tibi, Sisypho, nupsit. 175
Poenitet; et facti sola pudore latet.

Sive quod Electra Troiae spectare ruinas
Non tulit: ante oculos opposuitque manum.

Ter sine perpetuo caelum versetur in axe;
Ter iungat Titan, terque resoluat equos; 180

Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
Flabit, et Idaeae festa Parentis erunt.

Ibunt semimares, et inania tympana tuudent;
Aeraque tinnitus aere repulsa dabunt.

Ipsa sedens molli comitum ceruice feretur 185
Vrbis per medias exululata vias.

Scena sonat, Ludique vocant. Spectate, Quirites;
Et Fora Marte suo litigiosa vacent.

Quaerere multa libet: sed me sonus aeris acuti
Terret, et horrendo lotos adunca sono. 190

Da Dea, quas sciter, doctas, Cybeleia, neptes.
Audit; et has curae iussit adesse meae.

Pandite mandati memores, Heliconis alumnae;
Gaudeat assiduo cur Dea Magna sono.

- Sic ego; sic Erato: (mensis Cythereus illi
 Cessit; quod teneri nomen Amoris habet:) 195
- Reddita Saturno sors haec erat; Optime regum,
 A nato sceptris excutiere tuis.
- Ille suam metuens, vt quaeque erat edita, prolem
 Deorat; immersam visceribusque tenet. 200
- Saepe Rhea quaesta est toties fecunda, nec vnquam
 Mater; et indoluit fertilitate sua,
 Iupiter ortus erat. Pro magna teste vetustas
 Creditur. Acceptam parce mouere fidem.
 Veste latens saxum caelesti guttore sedit. 205
- Sic genitor fatis decipiendus erat.
 Ardua iam dudum resonat tinnitibus Ide;
 Tutus vt infanti vagiat ore puer.
 Pars clypeos rudibus, galeas pars tundit inanes:
 Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus. 210
- Res latuit patrem: priscique imitamina facti
 Aera Deae comites raucaque terga mouent.
 Cymbala pro galeis, pro scutis tympana pulsant:
 Tibia dat Phrygios, vt dedit ante, medos.
 Desierat. Coepit: Cur huic, genus acre, leones 215
 Praebent insolitas ad iuga curua iugas?
- Desieram. Coepit: Feritas mollita per illam
 Creditur: id curru testificata suo est.
 At cur turrata caput est ornata corona?
 An Phrygiis turres vrbibus illa dedit? 220
- Annuit. Vnde venit, dixi, sua membra secandi
 Impetus? vt tacui, Pieris orsa loqui:
 Phryx puer in siluis facie spectabilis, Attis,
 Turrigeram casto vinxit amore Deam.
 Hunc sibi seruari voluit, sua templa tueri: 225
 Et dixit, Semper fac puer esse velis.
 Ille fidem iussis dedit; et, Si mentiar, inquit,
 Vltima, quam fallam, sit Venus illa mihi.

- Fallit: et in Nympha Sagaritide desinit esse,
 Quod fuit. Hinc poenas exigit ira Deae. 230
 Naïda vulneribus succidit in arbore factis.
 Illa perit. Fatum Naïdos arbor erat.
 Hic furit: et, credens thalami procumbere tectum,
 Effugit, et cursu Dindyma summa petit.
 Et modo, Tolle faces; Remoue, modo, verbera, clamat. 235
 Saepe Palaestinas iurat adesse Deas.
 Ille etiam saxo corpus laniauit acuto;
 Longaque in immundo puluere tracta coma est.
 Voxque fuit, Merui: meritas dem sanguine poenas.
 Ah, pereant partes, quae nocuere mihi! 240
 Ah pereant! dicebat adhuc. Onus inguinis aufert;
 Nullaque sunt subito signa relicta viri.
 Venit in exemplum furor hinc, mollesque ministri
 Caedunt iactatis vilia membra comis.
 Talibus Aeoniae facunda voce Camenae 245
 Reddita quaesiti caussa furoris erat.
 Hoc quoque, dux operis, moneas, precor; vnde petita
 Venerit; an nostra semper in Vrbe fuit?
 Dindymon, et Cybelen, et amoenam fontibus Iden
 Semper, et Iliacas Mater amauit opes. 250
 Cum Troiam Aeneas Italos portaret in agros;
 Et Dea sacriferas paene secuta rates.
 Sed nondum fatis Latio sua numina posci
 Senserat: assuetis substiteratque locis.
 Post, vt Roma potens opibus iam saecula quinque 255
 Vidit, et edomito sustulit orbe caput:
 Carminis Euboici fatalia verba sacerdos
 Inspicit. Inspectum tale fuisse ferunt:
 Mater abest; Matrem iubeo, Romanè, requiras.
 Cum veniet, casta est accipienda manu. 260
 Obscurae sortis Patres ambagibus errant:
 Quaeue parens absit, quoue petenda loco.

- Consulitur Paean: Diuumque arcessite Matrem,
 Inquit: in Idaeo est inuenienda iugo.
 Mittuntur proceres, Phrygiae tum scepra tenebat 265
 Attalus: Ausoniis rem negat ille viris.
 Mira canam: longo tremuit cum murmure tellus;
 Et sic est adytis Dina locuta suis:
 Ipsa peti volui: ne sit mora: mitte volentem.
 Dignus Roma locus, quo Deus omnis eat. 270
 Ille soni terrore pauens, Proficiscere, dixit;
 Nostra eris; in Phrygios Roma refertur auos.
 Protinus innumerae caedunt pincta secures
 Illa, quibus fugiens Phryx pius vsus erat.
 Mille manus coeunt: et picta coloribus vstis 275
 Caelestum Matrem concaua puppis habet.
 Illa sui per aquas fertur tutissima nati;
 Longaque Phryxae stagna sororis adit:
 Rhoeteumque rapax, Sigeaque litora transit;
 Et Tenedon, veteres Eetionis opes. 280
 Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta;
 Quaque Carysteis frangitur vnda vadis.
 Transit et Icarium, lassas vbi perdidit alas
 Icarus, et vastae nomina fecit aquae.
 Tum lacua Creten, dextra Pelopeidas vndas 285
 Deserit: et Veneri sacra Cythera petit.
 Hinc mare Trinacrium, candens vbi tingere ferrum
 Brontes, et Steropes, Acmonidesque solent:
 Aequoraque Afra legit, Sardoaque regna sinistris
 Prospicit a remis, Ausoniamque tenet. 290
 Ostia contigerat, qua se Tiberinus in altum
 Dinidit, et campo liberiore natat.
 Omnis Eques, mistaque grauis cum Plebe Senatus,
 Obuius ad Tusci fluminis ora venit.
 Procedunt pariter matres, nataeque, nurusque; 295
 Quaeque colunt sanctos virginitate focos.

- Sedula fune viri contento brachia lassant.
 Vix subit aduersas hospita nauis aquas.
 Sicca diu tellus fuerat: sitis vsserat herbas:
 Sedit limoso pressa carina vado: 300
- Quisquis adest operi, plus quam pro parte laborat;
 Adiuuat et fortes voce sonante manus.
 Illa velut medio stabilis sedet insula ponto.
 Attoniti monstro stantque pauentque viri.
 Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto; 305
 Nec facies impar nobilitate fuit.
 Casta quidem; sed non et credita. Rumor iniquus
 Laeserat, et falsi criminis acta rea est.
 Cultus, et ornatis varie prodisse capillis,
 Obfuit: ad rigidos promptaque lingua senes. 310
- Conscia mens recti famae mendacia risit:
 Sed nos in vitium credula turba sumus.
 Haec vbi castarum processit ab agmine matrum;
 Et manibus puram fluminis hausit aquam;
 Ter caput irrorat, ter tollit in aethera palmas. 315
 Quicumque adspiciunt, mente carere putant.
 Submissoque genu, vultus in imagine Diuae
 Figit, et hos edit crine iacente sonos:
 Supplicis, alma, tuae, genitrix fecunda Deorum,
 Accipe sub certa conditione preces. 320
- Casta negor. Si tu damnas; meruisse fatebor.
 Morte luam poenas iudice victa Dea.
 Sed, si crimen abest, tu nostrae pignora vitae
 Re dabis: et castas casta sequere manus.
 Dixit: et exiguo funem conamine traxit. 325
 Mira, sed et scena testificata loquar.
 Mota Dea est; sequiturque ducem, laudatque sequendo.
 Index laetitiae fertur in astra sonus.
 Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina priores
 Ostia dixerunt, vnde sinister abit. 330

- Nox aderat: querno religant a stipite funem:
 Dantque leui somno corpora functa cibo.
- Lux aderat: querno solunt a stipite funem:
 Ante tamen posito tura dedere foco.
- Ante coronatam puppin sine labe iuuenecam 335
 Mactarunt, operum coniugique rudem.
- Est locus, in Tiberin qua lubricus influit Almo,
 Et nomen magno perdit ab amne minor.
- Illic purpurea canus cum veste sacerdos
 Almonis Dominam sacraque lauit aquis. 340
- Exululant comites, furiosaque tibia flatur;
 Et feriunt molles taurea terga manus.
- Claudia praecedit laeto celeberrima vultu;
 Credita vix tandem teste pudica Dea.
- Ipsa sedens plastro porta est inuecta Capena: 345
 Sparguntur iunctae flore recente boues.
- Nasica accepit: templi tunc extitit auctor.
 Augustus nunc est: ante Metellus erat.
- Substitit hic Erato. Mora fit, si caetera quaeram.
 Dic, inquam, parua cur stipe quaerat opes? 350
- Contulit aes populus; de quo delubra Metellus
 Fecit, ait. Dandae mos stipis inde manet.
- Cur vicibus factis ineant conuiuia, quaero,
 Tum magis, indictas concelebrentque dapes.
- Quod bene mutarit sedem Berecynthia, dixit, 355
 Captant mutatis sedibus omen idem.
- Institeram, quare primi Megalesia ludi
 Vrbe forent nostra: cum Dea; sensit enim:
- Illa Deos, inquit, peperit. Cessere parenti:
 Principiumque dati Mater honoris habet. 360
- Cur igitur Gallos, qui se excidere, vocamus?
 Cum tanto Phrygia Gallica distet humus?
- Inter, ait, viridem Cybelen altasque Celaenas,
 Amnis it insana, nomine Gallus, aqua.

Qui bibit inde, furit. Procul hinc discedite, quis est 365

Cura bonae mentis: qui bibit inde, furit.

Non pudet herbosum, dixi, posuisse moretum

In Dominae mensis? an sua caussa subest?

Lacte mero veteres vsi memorantur, et herbis;

Sponte sua si quas terra ferebat, ait.

370

Candidus elisae miscetur caseus herbae;

Cognoscat priscos vt Dea prisca cibos.

Postera cum caelo motis Pallantias astris

Fulserit; et niueos Luna leuarit equos;

Qui dicet, Quondam sacrata est colle Quirini

375

Hac Fortuna die Publica; verus erit.

Tertia lux, memini, Ludis erat. At mihi quidam

Spectanti senior, contiguusque loco,

Haec, ait, illa dies, Libycis qua Caesar in oris

Perfida magnanimi contudit arma Iubae.

380

Dux mihi Caesar erat, sub quo meruisse Tribunus

Glorior. Officio praefuit ille meo.

Hanc ego militia sedem, tu pace parasti,

Inter bis quinos vsus honore Viros.

Plura locuturi subito seducimur imbre.

385

Pendula caelestes Libra mouebat aquas.

Ante tamen, quam summa dies spectacula sistat,

Ensifer Orion aequore mersus erit.

Proxima victricem cum Romam inspexerit Eos,

Et dederit Phoebo stella fugata locum;

390

Circus erit pompa celeberrimo numeroque Deorum:

Primaque ventosis palma petetur equis.

Hi Cereris Ludi: non est opus indice caussa.

Sponte Deae munus promeritumque patent.

Mensis erant primis virides mortalibus herbae;

395

Quas tellus nullo sollicitante dabat.

- Et modo carpebant viuaci cespite gramen;
 Nunc epulae tenera fronde cacumen erant.
 Postmodo glans nata est. Bene erat iam glande reperta:
 Duraque magnificas quercus habebat opes. 400
 Prima Ceres homini, ad meliora alimenta vocato,
 Mutauit glandes vtiliore cibo.
 Illa iugo tauros collum praebere coëgit:
 Tum primum soles eruta vidit humus.
 Aes erat in pretio: chalybeia massa latebat. 405
 Heu quam perpetuo debuit illa tegi!
 Pace Ceres laeta est. At vos optate, coloni,
 Perpetuam Pacem, perpetuumque Ducem.
 Farra Deae, micaeque licet salientis honorem
 Detis, et in veteres turea grana focos. 410
 Et, si tura aberunt, vnctas accendite taeclas.
 Parua bonae Cereri, sint modo casta, placent.
 A boue succincti cultros remouete ministri.
 Bos aret: ignauam sacrificate suem.
 Apta iugo ceruix non est ferienda securi. 415
 Viuat, et in dura saepe laboret humo.
 Exigit ipse locus, raptus vt virginis edam.
 Plura recognosces: pauca docendus eris.
 Terra tribus scopulis vastum procurrit in aequor
 Trinacris; a posito nomen adepta loci. 420
 Grata domus Cereri. Multas ibi possidet vrbes;
 In quibus est culto fertilis Henna solo.
 Frigida caelestum matres Arethusa vocarat.
 Venerat ad sacras et Dea flaua dapes.
 Filia, consuetis vt erat comitata puellis, 425
 Errabat nudo per sua prata pede.
 Valle sub vmbrosa locus est, adspergine multa
 Vuidus ex alto desilientis aquae.
 Tot fuerant illic, quot habet natura, colores:
 Pictaque dissimili flore nitebat humus. 430
 Quam

- Quam simul adspexit; Comites accedite, dixit;
 Et mecum vestros flore replete sinus.
 Praeda puellares animos prolectat inanis;
 Et non sentitur sedulitate labor.
 Haec implet lento calathos e vimine textos: 435
 Haec gremium, laxos degrauiat illa sinus.
 Illa legit calthas: huic sunt violaria curae:
 Illa papauereas subsecat vngue comas.
 Has, Hyacinthe, tenes: illas, Amarante, moraris:
 Pars thyma, pars casiam, pars meliloton amant: 440
 Plurima lecta rosa est; et sunt sine nomine flores.
 Ipsa crocos tenues, liliaque alba legit.
 Carpendi studio paullatim longius itur;
 Et dominam casu nulla secuta comes.
 Hanc videt, et visam patruus velociter aufert; 445
 Regnaque caeruleis in sua portat equis.
 Illa quidem clamabat, Iö, carissima mater,
 Auferor: ipsa suos abscideratque sinus.
 Panditur interea Diti via: iamque diurnum
 Lumen inassueti vix patiuntur equi. 450
 At chorus aequalis, cumulatis flore canistris,
 Persephone, clamant, ad tua dona veni.
 Vt clamata silet, montes vlulatibus implent;
 Et feriunt moestae pectora nuda manus.
 Attonita est plangore Ceres; modo venerat Hennam 455
 Nec mora, Me miseram filia, dixit, vbi es?
 Mentis inops rapitur: quales audire solemus
 Threïcias passis Maenadas ire comis.
 Vt vitulo mugit sua mater ab vbere raptò,
 Et quaerit fetus per nemus omne suos; 460
 Sic Dea, nec retinet gemitus, et concita cursu
 Fertur; et e campis incipit, Henna, tuis.
 Inde puellaris nacta est vestigia plantae,
 Et pressam noto pondere vidit humum.

Forsitan illa dies errori summa fuisset, 465
 Si non turbassent signa reperta sues.
 Iamque Leontinos Amenanaque flumina cursu
 Praeterit, et ripas, herbifer Aci, tuas:
 Praeterit et Cyanen, et fontem lenis Anapi;
 Et te, vorticibus non adeunde Gela. 470
 Liquerat Ortygien, Megareaque, Pantagienque;
 Quaque Symaetheas accipit aequor aquas,
 Antraque Cyclopum, positis exusta caminis,
 Quique locus curuae nomina falcis habet:
 Himeraque, et Didymen, Acragantaque, Tauromenonque 475
 Sacrorumque Melan pascua laeta boum.
 Hinc Camerinan adit, Thapsonque et Heloria Tempe;
 Quaque patet Zephyro semper apertus Eryx.
 Iamque Peloriaden, Lilybeaque, iamque Pachynon
 Lustrarat, terrae cornua trina suae. 480
 Quacunquē ingreditur, miseris loca cuncta querelis
 Implet: vt amissum cum gemit ales Ityn.
 Perque vices modo, Persephone, modo, Filia, clamat.
 Clamat, et alternis nomen vtrumque ciet.
 Sed neque Persephone Cererem, neque filia matrem 485
 Audit: et alternis nomen vtrumque perit.
 Vnaque, pastorem vidisset an arua colentem,
 Vox erat, Hac gressus siqua puella tulit?
 Iam color vnus inest rebus; tenebrisque teguntur
 Omnia: iam vigiles eonticuere canes. 490
 Alta iacet vasti super ora Typhoëos Aetne,
 Cuius anhelatis ignibus ardet humus.
 Illic accendit geminas pro lampade pinus:
 Hinc Cereris sacris nunc quoque taeda datur,
 Est specus exesi structura pumicis asper; 495
 Non homini regio, non adeunda ferae:
 Quo simul ac venit, frenatos curribus angues
 Iungit, et aequoreas sicca pererrat aquas.

Effugit

Effugit et Syrtes, et te, Zanclaea Charybdi;
 Et vos, Nisaei, naufraga monstra, canes; 500
 Hadriacumque patens late, bimaremque Corinthon.
 Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
 Hic primum sedit gelido moestissima saxo.
 Illud Cecropidae nunc quoque triste vocant.
 Sub Ioue duravit multis immota diebus, 505
 Et Lunae patiens, et pluuiialis aquae.
 Fors sua cuique loco est. Quo nunc Cerealis Eleusin,
 Dicitur hoc Celei rura fuisse senis,
 Ille domum glandes excussaque mora rubetis
 Portat, et arsuris arida ligna focus. 510
 Filia parua duas redigebat rupe capellas;
 Et tener in cunis filius aeger erat.
 Mater, ait virgo; mota est Dea nomine matris;
 Quid facis in solis incommitata iugis?
 Restitit et senior, quamuis onus vrget: et orat 515
 Tecta suae subeat quantulacunque casae.
 Illa negat: (simularat anum, mitraque capillos
 Presserat) instanti talia dicta refert:
 Sospes eas, semperque parens; mihi filia rapta est.
 Heu melior quanto sors tua sorte mea! 520
 Dixit: et, vt lacrimae (neque enim lacrimare Deorum est)
 Decidit in tepidos lucida gutta sinus.
 Flent pariter, molles animi, virgoque senexque.
 E quibus haec iusti verba fuere senis:
 Sic tibi, quam raptam quereris, sit filia sospes, 525
 Surge: nec exiguae despice tecta casae.
 Cui Dea, Duc, inquit: scisti, qua cogere posses,
 Seque leuat saxo, subsequiturque senem.
 Dux comiti narrat, quam sit sibi filius aeger;
 Nec capiat somnos, inuigiletque malis. 530
 Illa soporiferum, paruos initura penates,
 Colligit agresti lene papauer humo.

Dum legit; oblito fertur gustasse palato,
 Longamque imprudens exsoluisse famem.
 Quae quia principio posuit ieiunia noctis; 535
 Tempus habent Mystae sidera visa cibi.
 Limen ut intrauit, luctus videt omnia plena.
 Iam spes in puero nulla salutis erat.
 Matre salutata (mater Metanira vocatur)
 Tangere dignata est os puerile suo. 540
 Pallor abit, subitasque vident in corpore vires.
 Tantus caelesti venit ab ore vigor.
 Tota domus laeta est, hoc est, materque paterque
 Nataque: tres illi tota fuere domus.
 Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte, 545
 Pomaque, et in teneris aurea mella fauis.
 Abstinet alma Ceres, somnique papauera causas
 Dat tibi cum tepido lacte bibenda, puer.
 Noctis erat medium, placidique silentia somni;
 Triptoleum gremio sustulit illa suo. 550
 Terque manu permulsit eum: tria carminua dixit;
 Carmina mortali non referenda sono.
 Inque foco pueri corpus viuente fauilla
 Obruit, humanum purget ut ignis onus.
 Excutitur somno stulte pia mater: et amens, 555
 Quid facis? exclamat: membraque ab igne rapit.
 Cui Dea, Dum non es, dixit, scelerata fuisti:
 Irrita materno sunt mea dona metu.
 Iste quidem mortalis erit: sed primus arabit,
 Et seret, et culta praemia tollet humo. 560
 Dixit: et egrediens nubem trahit, inque dracones
 Transit, et aligero tollitur axe Ceres.
 Sunion expositum, Piracaeque tuta recessu
 Linqvit, et in dextrum quae iacet ora latus.
 Hinc init Aegaeum; quo Cycladas adspicit omnes; 565
 Ioniumque rapax, Icariumque legit.

- Perque vrbes Asiae longum petit Hellespontum:
 Diuersumque locis alta pererrat iter.
- Nam modo turilegos Arabas, modo despicit Indos:
 Hinc Libys, hinc Meroë, siccaque terra subest. 570
- Nunc adit Hesperios, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
 Teque future parens, Tibri, potentis aquae,
 Quo feror? immensum est erratas dicere terras:
 Praeteritus Cereri nullus in orbe locus.
- Errat et in coelo: liquidique immunia ponti 575
 Alloquitur gelido proxima signa polo.
- Parrhasides stellae, (namque omnia nosse potestis,
 Aequoreas nunquam cum subeatis aquas)
- Persephonen miseræ natam monstrate parenti.
 Dixerat. Huic Helice talia verba refert: 580
- Crimine nox vacua est. Solem de virgine rapta
 Consule; qui late facta diurna videt.
- Sol aditus, Quam quaeris, ait, ne vana labores,
 Nupta Iouis fratri tertia regna tenet.
- Questa diu secum sic est affata Tonantem: 585
 (Maximaque in vultu signa dolentis erant)
- Si memor es, de quo mihi sit Proserpina nata;
 Dimidium curae debet habere tuae.
- Orbe pererrato, sola est iniuria facti
 Cognita: commissi praemia raptor habet. 590
- At neque Persephone digna est praedone marito,
 Nec gener hoc nobis more parandus erat.
- Quid grauius victore Gyge captiua tulissem;
 Quam nunc, te caeli sceptrâ tenente, tui?
- Verum impune ferat: nos haec patiamur inultae. 595
 Reddat, et emendet facta priora nouis.
- Iupiter hanc lenit, factumque excusat amore;
 Nec gener est nobis ille pudendus, ait.
- Non ego nobilior. Posita est mihi regia caelo.
 Possidet alter aquas: alter inane Chaos. 600
 Sed

- Sed si forte tibi non est mutabile pectus;
 Statque semel iuncti rumpere vincla tori;
 Hoc quoque tentemus, siquidem ieiuna remansit:
 Sin minus; inferni coniugis vxor erit.
- Tartara iussus adit sumtis Caducifer alis: 605
 Speque redit citius, visaque certa refert.
 Rapta tribus, dixit, soluit ieiunia granis,
 Punica quae lento cortice poma tegunt.
 Haud secus indoluit, quam si modo rapta fuisset,
 Moesta parens; longa vixque refecta mora est. 610
 Atque ita, Nec nobis caelum est habitabile, dixit:
 Taenaria recipi me quoque valle iube.
 Et factura fuit: pactus nisi Iupiter esset,
 Bis tribus vt caelo mensibus illa foret.
- Tum demum vultusque Ceres animunque recepit; 615
 Imposuitque suae spicea sarta comae.
 Largaque prouenit cessatis messis in aruis;
 Et vix congestas area cepit opes.
 Alba decent Cererem: vestes Cerealibus albas
 Sumite: nunc pulli velleris vsus abest. 620
- Occupat Apriles Idus cognomine Victor
 Iupiter: hac illi sunt data templa die.
 Hac quoque, ni fallor, populo dignissima nostro
 Atria Libertas coepit habere sua.
- Luce secutura tutos pete, nauita, portus: 625
 Ventus ab occasu grandine mistus erit.
 Sit licet vt fuerit; tamen hac Mutinensia Caesar
 Grandine militia contudit arma sua.
- Tertia post Veneris cum lux surrexerit Idus;
 Pontifices forda sacra litate boue. 630
 Forda ferens bos est fecundaque, dicta ferendo:
 Hinc etiam fetus nomen habere putant.

Nunc grauidum pecus est: grauidae nunc semine terrae.

Telluri plenae victima plena datur.

Pars cadit arce Iouis: ter denas Curia vaccas 635

Accipit; et largo sparsa cruore madet.

Ast vbi visceribus vitulos rapuere ministri,

Sectaque fumosis exta dedere focis;

Igne cremat vitulos, quae natu maxima, Virgo,

Luce Palis populos purget vt ille cinis. 640

Rege Numa, fructu non respondente labori,

Irrita decepti vota colentis erant.

Nam modo siccus erat gelidis Aquilonibus annus;]

Nunc ager assidua luxuriabat aqua.

Saepe Ceres primis dominum fallebat in herbis; 645

Et leuis obsesso stabat auena solo:

Et pecus ante diem partus edebat acerbos:

Agnaque nascendo saepe necabat ouem.

Silua vetus, nullaque diu violata securi

Stabat, Maenalia sacra relicta Deo.

650

Ille dabat tacitis animo responsa quieto

Noctibus. Hic geminas rex Numa mactat oues.

Prima cadit Fauno; leni cadit altera Somno.

Sternitur in duro vellus vtrumque solo.

Bis caput intonsum fontana spargitur vnda; 655

Bis sua faginea tempora fronde premit.

Vsus abest Veneris: nec fas animalia mensis

Ponere: nec digitis annulus vllus inest.

Veste rudi tectum supra noua vellera corpus

Ponit, adorato per sua verba Deo.

660

Interea placidam redimita papauere frontem

Nox venit, et secum somnia nigra trahit.

Faunus adest; ouiumque premens pede vellera duro,

Edidit a dextro talia dicta toro:

Morte bouum tibi, Rex, tellus placanda duarum: 665

Det sacris animas vna necata duas.

Excutitur

Excutitur terrore quies; Numa visa reuoluit:

Et secum ambages caecaque iussa refert.

Expedi errantem nemori gratissima coniux;

Et dixit, Grauidae posceris exta bonis. 670

Exta bonis dantur grauidae: felicior annus

Prouenit, et fructum terra pecusque ferunt.

Hanc quondam Cytheraea diem properantius ire

Iussit, et aethereos praecipitauit equos;

Vt titulum imperii quam primum luce sequenti 675

Augusto iuueni prospera bella darent.

Sed iam praeteritas quartus tibi Lucifer Idus

Respicit. Hac Hyades Dorida nocte petunt.

Tertia post Hyadas cum lux erit orta remotas;

Carcere partitos Circus habebit equos. 680

Cur igitur missae vinctis ardentia taedis

Terga ferant vulpes, caussa docenda mihi.

Frigida Carseoli, nec oliuis apta ferendis,

Terra, sed ad segetes ingeniosus ager.

Hac ego Pelignos, natalia rura, petebam; 685

Parua, sed assiduis vuida semper aquis.

Hospitis antiqui solitas intrauimus aedes.

Demserat emeritis iam iuga Phoebus equis.

Is mihi multa quidem, sed et haec, narrare solebat;

Vnde meum praesens instrueretur opus: 690

Hoc, ait, in campo (campumque ostendit) habebat

Rus breue cum duro parca colona viro.

Ille suam peragebat humum: siue vsus aratri,

Siue cauae falcis, siue bidentis erat.

Haec modo verrebat stantem tibicine villam: 695

Nunc matris plumis oua fouenda dabat.

Aut virides maluas, aut fungos colligit albos:

Aut humilem grato calfacit igne focum.

- Et tamen assiduis exercet brachia telis;
 Aduersumque minas frigoris arma parat. 700
- Filius huius erat primo lasciuus in aeuo;
 Addideratque annos ad duo lustra duos.
- Is capit extremi vulpem sub valle salicti:
 Abstulerat multas illa cohortis aues.
- Captinam stipula foenoque innoluit, et ignes 705
 Admouet. Vrentes effugit illa manus.
- Qua fugit, incendit vestitos messibus agros:
 Damnosis vires ignibus aura dabat.
- Factum abiit; monumenta manent. Nam viuere captam
 Nunc quoque lex vulpem Carseolana vetat. 710
- Vtque luat poenas gens haec, Cercalibus ardet:
 Quoque modo segetes perdidit, ipsa perit.
- Postera cum veniet terras visura patentes
 Memnonis in roseis lutea mater equis;
- E duce lanigeri pecoris, qui prodidit Hellen, 715
 Sol abit: egresso victima maior adest.
- Vacca sit an taurus, non est cognoscere promptum:
 Pars prior apparet: posteriora latent.
- Seu tamen est taurus, siue est hoc femina signum;
 Iunone inuita munus amoris habet. 720
- Nox abiit, oriturque Aurora. Palilia poscor.
 Non poscor frustra; si fauet alma Pales.
- Alma Pales, faueas pastoria sacra canenti;
 Prosequor officio si tua festa pio.
- Certe ego de vitulo cinerem stipulasque fabales 725
 Saepe tuli plena, februa casta, manu.
- Certe ego transilui positas ter in ordine flammis;
 Virgaque roratas laurea misit aquas.
- Mota Dea est; operique fauet. Naualibus exi,
 Puppis: habent ventos iam tua vela suos. 730

- I, pete virginica, populus, suffimen ab ara:
 Vesta dabit. Vestae munere purus eris.
 Sanguis equi suffimen erit, vitulique fauilla.
 Tertia res, durae culmen inane fabae.
 Pastor, oues saturas ad prima crepuscula lustra. 735
 Vda prius spargat, virgaque verrat humum.
 Frondibus, et fixis decorentur ouilia ramis;
 Et tegat ornatas longa corona fores.
 Caerulei fiant viuo de sulfure fumi;
 Tactaque fumanti sulfure balet ouis. 740
 Vre maris rores, taedamque, herbasque Sabinas;
 Et crepet in mediis laurus adusta iocis.
 Libaque de milio milii fiscella sequatur:
 Rustica praecipue est hoc Dea laeta cibo.
 Adde dapes mulctramque suas: dapibusque relictis 745
 Siluicolam tepido lacte precare Palen.
 Consule, dic, pecori pariter, pecorisque magistris:
 Effugiat stabulis noxa repulsa meis.
 Siue sacro pauis, sedine sub arbore sacra;
 Papulaque in bustis inscia carpsit ouis: 750
 Seu nemus intraui vetitum, nostrisue fugatae
 Sunt oculis Nymphae, semicaperue Deus:
 Seu mea falx ramo lucum spoliauit opaco,
 Vnde data est aegrae fiscina frondis oui:
 Da veniam culpae: nec, dum degrandinat, obsit 755
 Agresti fano supposuisse pecus.
 Nec noceat turbasse lacus. Ignoscite, Nymphae:
 Mota quod obscuras vngula fecit aquas.
 Tu, Dea, pro nobis Fontes fontanaque placa
 Numina; tu sparsos per nemus omne Deos. 760
 Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianae;
 Nec Faunum, medio cum premit arua die.
 Pelle procul morbos. Valeant hominesque gregesque;
 Et valeant vigiles, prouida turba, canes.

- Neue minus multo redigam, quam mane fuerunt; 765
 Neue gemam referens vellera rapta lupo.
 Absit iniqua fames. Herbae, frondesque supersint:
 Quaeque lauent artus, quaeque bibantur, aquae.
 Vbera plena premam. Referat mihi caseus aera;
 Dentque viam liquido vimina rara sero. 770
 Sitque salax aries; conceptaque semina coniux
 Reddat; et in stabulo multa sit agna meo.
 Lanaque proueniat nullas laesura puellas,
 Mollis, et ad teneras quamlibet apta manus.
 Quae precor, eueniant: et nos faciamus ad annum 775
 Pastorum dominae grandia liba Pali.
 His Dea placanda est: haec tu conuersus ad ortus
 Dic ter, et in vino prolue rore manus.
 Tum licet, apposita, veluti cratero, camella,
 Lac niueum potes, purpureamque sapatam. 780
 Moxque per ardentis stipulae crepitantis acervos
 Traiicias celeri strenua membra pede.
 Expositus mos est. Moris mihi restat origo,
 Turba facit dubium; coeptaque nostra tenet.
 Omnia purgat edax ignis, vitiumque metallis 785
 Excoquit: idcirco cum duce purgat oues.
 An, quia cunctarum contraria semina rerum
 Sunt duo discordes ignis et vnda Dei;
 Iunxerunt elementa patres: aptumque putarunt
 Ignibus et sparsa tangere corpus aqua? 790
 An, quod in his vitae causa est; haec perdidit exul:
 His noua sit coniux: haec duo magna putant?
 Vix equidem credo; sunt qui Phaethonta referri
 Credant, et nimias Deucalionis aquas.
 Pars quoque, cum saxis pastores saxa terebant, 795
 Scintillam subito prosiluisse ferunt.
 Prima quidem periit; stipulis excepta secunda est.
 Hoc argumenti flamma Palilis habet.

An magis hunc morem pietas Aeneïa fecit,
 Innocuum victo cui dedit ignis iter? 800
 Num tamen est vero propius; cum condita Roma est,
 Transferri iussos in noua tecta Lares?
 Mutantesque domum tectis agrestibus ignem,
 Et cessaturae supposuisse casae?
 Per flammam saluissè pecus, saluissè colonos? 805
 Quod fit natali nunc quoque, Roma, tuo.
 Ipse locus caussas vati facit. Urbis origo
 Venit: ades festis, magne Quirine, tuis.
 Iam luerat poenas frater Numitoris, et omne
 Pastorum gemino sub duce vulgus erat. 810
 Contrahere agrestes, et moenia ponere vtrique
 Conuenit. Ambigitur moenia ponat vter.
 Nil opus est, dixit, certamine, Romulus, villo:
 Magna fides auium est: experiamur aues.
 Res placet. Alter adit nemorosi saxa Palatì: 815
 Alter Auentinum mane cacumen init.
 Sex Remus, hic volucres bis sex videt ordine: pacto
 Statur: et arbitrium Romulus vrbis habet.
 Apti dies legitur, quae moenia signet aratro.
 Sacra Palis suberant: inde mouetur opus. 820
 Fossa fit ad solitum: fruges iaciuntur in ima,
 Et de vicino terra petita solo.
 Fossa repletur humo, plenaque imponitur ara;
 Et nouus accenso fungitur igne focus.
 Inde premens stiuam designat moenia sulco: 825
 Alba iugum niueo cum boue vacca tulit.
 Vox fuit haec Regis, Condenti Iupiter urbem,
 Et genitor Mauors, Vestaque mater ades:
 Quosque pium est adhibere Deos, aduertite cuncti:
 Auspicibus vobis hoc mihi surgat opus. 830
 Longa sit huic aetas, dominaeque potentia terrae:
 Sitque sub hac oriens occiduusque dies.

- Ille precabatur. Tonitru dedit omina laeuo
 Iupiter: et laeua fulmina missa polo.
- Augurio laeti iaciunt fundamina ciues; 835
 Et nouus exiguo tempore murus erat.
- Hoc Celer vrget opus, quem Romulus ipse vocarat;
 Sintque, Celer, curae, dixerat, ista tuae.
- Neue quis aut muros, aut factam vomere fossam
 Transeat, audentem talia dede neci. 840
- Quod Remus ignorans, humiles contemnere muros
 Coepit, et, His populus, dicere, tutus erit?
- Nec mora transiuit. Rutro Celer occupat ausum,
 Ille premit duram sanguinolentus humum.
- Haec ubi Rex didicit; lacrimas introrsus obortas 845
 Deorat, et clausum pectore vulnus habet.
- Flere palam non vult, exemplaue fortia seruat:
 Sicque meos muros transeat hostis, ait.
- Dat tamen exsequias: nec iam suspendere fletum
 Sustinet; et pietas dissimulata patet. 850
- Osculaue applicuit posito suprema feretro:
 Atque ait; Inuito frater adempte, vale.
- Arsurosque artus vnxit: fecere, quod ille,
 Faustus, et moestas Acca soluta comas.
- Tum inuenem nondum facti fleuere Quirites. 855
 Vltima plorato subdita flamma rogo est.
- Vrbs oritur, (quis tunc hoc vlli credere posset?)
 Victorem terris impositura pedem.
- Cuncta regas: et sis magno sub Caesare semper:
 Saepe etiam plures nominis huius habe. 860
- Et quoties steteris domito sublimis in orbe;
 Omnia sint humeris inferiora tuis.
- Dicta Pales nobis: idem Vinalia dicam.
 Vna tamen media est inter vtramque dies.
- Numina vulgares Veneris celebrate puellae. 865
 Multa professorum quaestibus apta Venus.

Poscite ture dato formam, populique fauorem:
 Poscite blanditias, dignaque verba ioco.
 Cumque sua dominae date grata sisymbria myrto,
 Textaque composita iuncea. vincea rosa. 870
 Tempa frequentari Collinae proxima portae
 Nunc decet: a Siculo nomina colle tenent.
 Utque Syracusas Arethusidas abstulit armis
 Claudius, et bello te quoque cepit, Eryx;
 Carmine viuacis Venus est translata Sibyllae; 875
 Inque suae stirpis maluit vrbe coli,
 Cur igitur Veneris festum Vinalia dicant,
 Quaeritis; et quare sit Iouis ista dies?
 Turnus, an Aeneas Latiae gener esset Amatae,
 Bellum erat. Hetruscas Turnus adoptat opes. 880
 Clarus erat, sumtisque ferox Mezentius armis:
 Et vel equo magnus, vel pede maior erat.
 Quem Rutuli Turnusque suis adsciscere tentant
 Partibus. Haec contra dux ita Tuscus ait:
 Stat mihi non paruo virtus mea. Vulnera testor, 885
 Armaque, quae sparsi sanguine saepe meo.
 Qui petis auxilium, non grandia diuide mecum
 Praemia, de lacubus proxima musta tuis.
 Nulla mora est operae. Vestrum dare; vincere nostrum est.
 Quam velit Aeneas ista negata mihi! 890
 Annuerant Rutuli. Mezentius induit arma:
 Induit Aeneas; alloquiturque Iouem.
 Hostica Tyrrheno vota est vindemia Regi:
 Iupiter, e Latio palmite musta feras.
 Vota valent meliora: cadit Mezentius ingens, 895
 Atque indignanti pectore plangit humum.
 Venerat Autumnus calcatis sordidus vis:
 Redduntur merito debita vina Ioui.
 Dicta dies hinc est Vinalia. Iupiter illam
 Vindicat, et festis gaudet inesse suis. 900

- Sex vbi, quae restant, luces Aprilis habebit;
 In medio cursu tempora veris erunt.
- Et frustra pecudem quaeres Athamantidos Helles:
 Signaque dant imbres: exoriturque Canis.
- Hac mihi Nomento Romam cum luce redirem, 905
 Obstitit in media caudida pompa via.
- Flamen in antiquae lucum Robiginis ibat,
 Exta canis flammis, exta daturus ouis.
- Protinus accessi; ritus ne nescius essem.
 Edidit haec Flamen verba, Quirine, tuus: 910
- Aspera Robigo, parcas Cerealibus herbis:
 Et tremat in summa laeue cacumen humo.
- Tu sata sideribus caeli nutrita secundi
 Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas,
 Vis tua non leuis est. Quae tu frumenta notasti; 915
 Moestus in amissis illa colonus habet.
- Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbres;
 Nec sic marmoreo pallet adusta gelu;
- Quantum, si culmos Titan incalfacit vdos.
 Tum locus est irae, Diua timenda, tuae. 920
- Parce, precor, scabrasque manus a messibus aufer;
 Neue noce cultis: posse nocere sat est.
- Nec teneras segetes, sed durum amplectere ferrum:
 Quodque potest alios perdere, perde prior.
- Vtilius gladios et tela nocentia carpes. 925
 Nil opus est illis: otia mundus agit.
- Sarcula nunc, durusque bidens, et vomer aduncus,
 Ruris opes niteant: inquinet arma situs.
- Conatusque aliquis vagina ducere ferrum;
 Adstrictum longa sentiat esse mora. 930
- At tu ne viola Cererem: semperque colonus
 Absenti possit soluere vota tibi.
- Dixerat. A dextra villis mantele solutis,
 Cumque meri patera turis acerra fuit.

Tura focus vinumque dedit, fibrasque bidentis, 935
 Turpiaque obscenae, vidimus, exta canis.

Tum mihi, Cur detur sacris noua victima, quaeris?

Quaesieram: caussam percipe, Flamen ait:

Est Canis, Icarium dicunt, quo sidere moto

Tosta sitit tellus, praecipiturque seges. 940

Pro cane sidereo canis hic imponitur arae:

Et, quare pereat, nil nisi nomen habet.

Cum Phrygis Assaraci Titania fratre relicto

Sustulit immenso ter inbar orbe suum;

Mille venit variis florum Dea nexa coronis: 945

Scena ioci morem liberioris habet.

Exit et in Maias sacrum Florale Kalendas.

Tunc repetam: nunc me grandius vrget opus.

Aufert, Vesta, diem: cognato, Vesta, recepta est

Linine: sic iusti constituere patres. 950

Phoebus habet partem; Vestae pars altera cessit:

Quod superest illis, tertius ipse tenet.

State Palatinae laurus, praetextaque quercu

Stet domus. Aeternos tres habet vna Deos.

P. OVIDII NASONIS
F A S T O R V M

LIBER QVINTVS.

Quæritis, vnde putem Maio data nomina mensi?
 Non satis est liquido cognita caussa mihi.
 Vt stat, et incertus qua sit sibi nescit eundam,
 Cum videt ex omni parte viator iter:
 Sic, quia posse datur diuersas reddere causas, 5
 Qua ferar, ignoro: copiaque ipsa nocet.
 Dicite, quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
 Grata Medusæci signa tenetis equi.
 Dissensere Deæ; quarum Polyhymnia coepit
 Prima: (silent alia; dictaque mente notant.) 10
 Post chaos, vt primum data sunt tria corpora mundo,
 Inque nouas species omne recessit opus;
 Pondere terra suo subsedit, et æquora traxit:
 At cælum leuitas in loca summa tulit.
 Sol quoque cum stellis nulla grauitate retentus, 15
 Et vos Lunares exsiluistis equi.
 Sed neque terra diu caelo, nec caetera Phoebo
 Sidera cedebant: par erat omnis honos.
 Sæpe aliquis solio, quod tu, Saturne, tenebas,
 Ausus de media plebe sedere Deus. 20
 Et latus Oceano quisquam Deus aduena iunxit:
 Tethys et extremo sæpe recepta loco est.
 Donec Honor, placidoque decens Reuerentia vultu
 Corpora legitimis imposuere toris.
 Hinc sata Maiestas; hos est Dea censa parentes: 25
 Quaque die partu est edita, magna fuit.

Nec mora: consedit medio sublimis Olympo,
 Aurea, purpureo conspicienda sinu.
 Consedere simul Pudor et Metus. Omne videres
 Numen ad hanc cultus composuisse suos. 30
 Protinus intrauit mentes suspectus honorum:
 Fit pretium dignis; nec sibi quisque placet.
 Hic status in caelo multos permansit in annos:
 Dum senior fatis excidit arce Deus.
 Terra feros partus, immania monstra, Gigantas 35
 Edidit, ausuros in Iouis ire domum.
 Mille manus illis dedit, et pro cruribus angues:
 Atque ait, In magnos arma mouete Deos.
 Extruere hi montes ad sidera summa parabant,
 Et magnum bello sollicitare Iovem. 40
 Fulmina de caeli iaculatus Iupiter arce,
 Vertit in auctores pondera vasta suos.
 His bene Maiestas armis defensa Deorum
 Restat: et ex illo tempore firma manet.
 Assidet illa Ioui: Iouis est fidissima custos: 45
 Et praestat sine vi sceptrum tenenda Ioui.
 Venit et in terras: coluerunt Romulus illam
 Et Numa: mox alii, tempore quisque suo.
 Illa patres in honore pio matresque tuetur:
 Illa comes pueris virginibusque venit. 50
 Illa datos fasces commendat, eburque curule:
 Illa coronatis alta triumphat equis.
 Finierat voces Polyhymnia. Dicta probarunt
 Clioque, et curuae scita Thalia lyrae.
 Excipit Vranie: fecere silentia cunctae; 55
 Et vox audiri nulla, nisi illa, potest.
 Magna fuit quondam capitis reuerentia cani,
 Inque suo pretio ruga senilis erat.
 Martis opus iuuenes animosaque bella gerebant:
 Et pro Dis aderant in statione suis. 60

Viribus illa minor, nec habendis vtilis armis,
 Consilio patriae saepe ferebat opem.
 Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros:
 Nomen et aetatis mite Senatus erat.
 Iura dabat populo senior: finitaque certis 65
 Legibus est aetas, vnde petatur honos.
 Et medius iuuenum, non indignantibus ipsis,
 Ibat: et interior, si comes vnus erat.
 Verba quis auderet coram sene digna rubore
 Dicere? censuram longa senectia dabat. 70
 Romulus hoc vidit: selectaque pectora Patres
 Dixit. Ad hos Urbis summa relata nouae.
 Hinc sua maiores posuisse vocabula Maio
 Tangor, et aetati consuluisse suae.
 Et Numitor dixisse potest, Da, Romule, mensem 75
 Hunc senibus; nec auum sustinuisse nepos.
 Nec leue praepositi pignus successor honoris
 Iunius, a iuuenum nomine dictus, habet.
 Tum sic, neglectos hedera redimita capillos,
 Prima sui coepit Calliopea chori: 80
 Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
 Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
 Hinc sata Pleione cum caelifero Atlante
 Iungitur, vt fama est; Pleiadasque parit.
 Quarum Maia suas forma superasse sorores 85
 Traditur, et summo concubuisse Ioui.
 Haec enixa iugo cupressiferae Cyllenes
 Aetherium volucris qui pede carpit iter.
 Arcades hunc, Ladonque rapax, et Maenalos ingens
 Rite colunt, Luna credita terra prior. 90
 Exsul ab Arcadiis Latios Euander in agros
 Venerat: impositos attuleratque Deos.
 Hic, vbi nunc Roma est orbis caput, arbor et herbae,
 Et paucae pecudes, et casa rara fuit.

- Quo postquam ventum; Consistite, praescia mater, 95
 Nam locus imperii rus erit istud, ait.
 Et matri et vati paret Nonacrius heros;
 Inque peregrina constitit hospes humo.
 Sacraque multa quidem, sed Fauni prima bicornis
 Has docuit gentes, alipedisque Dei. 100
 Semicaper, coleris cinctutis, Faune, Lupercis;
 Cum lustrant celebres vellera secta vias.
 At tu materno donasti nomine mensem,
 Inuentor curuae, furibus apte, fidis.
 Nec pietas haec prima tua est: septena putaris 105
 Pleiadam numerum fila dedisse lyrae.
 Haec quoque desicrat; laudata est voce sororum.
 Quid faciam? turbae pars habet omnis idem.
 Gratia Pieridum nobis aequaliter adsit;
 Nullaque laudetur plusue minusue mihi. 110
- Ab Ioue surgat opus. Prima mihi nocte videnda
 Stella est in cunas officiosa Iouis.
 Nascitur Oleniae signum pluuiale Capellae:
 Illa dati caelum praemia lactis habet.
 Naïs Amalthea, Cretaea nobilis Ida, 115
 Dicitur in siluis occuluisse Iouem.
 Huic foit haedorum mater formosa duorum
 Inter Dictaeos conspicienda greges;
 Cornibus aëriis, atque in sua terga recuruis:
 Vbere, quod nutrix posset habere Iouis. 120
 Lac dabat illa Deo: sed fregit in arbore cornu:
 Truncaque dimidia parte decoris erat.
 Sustulit hoc Nymphæ; cinctumque recentibus herbis,
 Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.
 Ille, vbi res caeli tenuit, solioque paterno 125
 Sedit, et innicto nil Ioue maius erat,
 Sidera nutricem, nutricis fertile cornu
 Fecit; quod dominae nunc quoque nomen habet:

- Praestitibus Maiac Laribus videre Kalendae
 Aram constitui, signaque parua Deum. 130
 Vouerat illa quidem Curius: sed multa vetustas
 Destruit, et saxo longa senectia nocet.
 Causa tamen positi fuerat cognominis illis,
 Quod praestant oculis omnia tuta suis.
 Stant quoque pro nobis, et praesunt moenibus Urbis, 135
 Et sunt praesentes, auxiliunq; ferunt.
 At canis ante pedes, saxo fabricatus eodem,
 Stabat. Quae standi cum Lare causa fuit?
 Seruat vterque domum domino quoque fidus vterque,
 Compita grata Deo: compita grata cani. 140
 Exagitant et Lar et turba Diania fures:
 Pernigilantque Lares; pernigilantque canes.
 Bina gemellorum quaerebam signa Deorum
 Viribus annosae facta caduca morae:
 Mille Lares Geniumque ducis, qui tradidit illos, 145
 Urbs habet; et vici numina trina colunt.
 Quo feror? Augustus mensis mihi carminis huius
 Ius dabit. Interea Diua cauenda Bona est.
 Est moles natiua: loco res nomina fecit.
 Appellant saxum: pars bona montis ea est. 150
 Huic Remus institerat frustra, quo tempore fratri
 Prima Palatinae signa dedistis aues.
 Templa Patres illic, oculos exosa viriles,
 Leniter accliu constituere iugo.
 Dedicat haec veteris Clausorum nominis heres. 155
 Virgineo nullum corpore passa viram.
 Liuia restituit; ne nou imitata maritum
 Esset, et ex omni parte secuta virum.
- Postera cum roseam pulsis Hyperionis astris
 In matutinis lampada tollit equis; 160
 Frigidus Argestes summas mulcebit aristas,
 Candidaque a Calabris vela dabuntur aquis.

- At simul inducunt obscura crepuscula noctem;
 Pars Hyadum toto de grege nulla later.
 Ora micant Tauri septem radiantia flammis, 165
 Navita quas Hyadas Graius ab imbre vocat.
 Pars Bacchum nutrisse putant: pars credidit esse
 Tethyos has neptes, Oceanique senis.
 Nondum stabat Atlas humeros oneratus Olympo;
 Cum satus est forma conspiciendus Hyas. 170
 Hunc stirps Oceani maturis nisibus Aethra
 Edidit, et Nymphas: sed prior ortus Hyas.
 Dum noua lanugo; pavidos formidine ceruos
 Terret: et est illi praeda benigna lepus.
 At postquam virtus annis adoleuit; in apros 175
 Audet, et hirsutas cominus ire feras.
 Dumque petit latebras fetae catulosque leaenae;
 Ipse fuit Libycae praeda cruenta leae.
 Mater Hyan, et Hyan moestae fleuere sorores;
 Cervicemque polo suppositurus Atlas. 180
 Victus vterque parens tamen est pietate sororum.
 Illa dedit caelum: nomina fecit Hyas.
 Mater, ades, florum, ludis celebrata iocosis:
 Distuleram partes mense priore tuas.
 Incipis Aprili: transis in tempora Maii. 185
 Alter te fugiens, cum venit alter, habet.
 Cum tua sint, cedantque tibi confinia mensum;
 Conuenit in laudes ille vel iste tuas.
 Circus in hunc exit, clamataque palma Theatris:
 Hoc quoque cum Circi munere carmen eat. 190
 Ipsa doce quae sis. Hominum sententia fallax.
 Optima tu proprii nominis auctor eris.
 Sic ego, sic nostris respondit Dina rogatis:
 Dum loquitur, vernas efflat ab ore rosas.
 Chloris eram, quae Flora vocor. Corrupta Latino 195
 Nominis est nostri littera Graeca sono.

Chloris eram Nymphe campi felicitis, vbi audis

Rem fortunatis ante fuisse viris.

Quae fuerit mihi forma, graue est narrare modestae:

Sed generum matri reperit illa Deum. 200

Ver erat: errabam. Zephyrus conspexit; abibam.

Insequitur; fugio. Fortior ille fuit.

Et dederat fratri Boreas ius omne rapinae,

Ausus Erechthea praemia ferre domo.

Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptae: 205

Inque meo non est vlla querela toro.

Vere fruor semper: per me nitidissimus annus.

Arbor habet frondes, pabula semper humus.

Est mihi fecundus dotalibus hortus in agris.

Aura fouet; liquidae fonte rigatur aquae. 210

Hunc meus impleuit generoso flore maritus:

Atque ait, Arbitrium tu, Dea, floris habe.

Saepe ego digestos volui numerare colores;

Nec potui. Numero copia maior erat.

Roscida cum primum foliis excussa pruina est, 215

Et variae radiis intepuere comae;

Conueniunt pictis incinctae vestibis Horae,

Inque leues calathos munera nostra legunt.

Protinus arripiunt Charites; nectuntque coronas,

Sertaque caelestes implicitura comas. 220

Prima per immensas sparsi noua semina gentes.

Vnius tellus ante coloris erat.

Prima Therapnaeo feci de sanguine florem:

Et manet in folio scripta querela suo.

Tu quoque nomen habes cultos, Narcisse, per hortos: 225

Infelix, quod non alter et alter eras!

Quid Crocon, aut Attin referam, Cinyraque creatum;

De quorum per me vulnere surgit honor?

Mars quoque, si nescis, per nostras editus artes.

Iupiter hoc vt adhuc nesciat, vsque precor. 230

Cuncta

Sancta Iouem Iuno, nata sine matre Minerua,
 Officio doluit non eguisse suo.
 Ibat, vt Oceano quereretur facta mariti;
 Restitit ad nostras fessa labore fores.
 Quam simul adspexi; Quid te, Saturnia, dixi, 235
 Attulit? exponit, quem petat, illa locum.
 Addidit et caussam. Verbis solabar amicis.
 Non, inquit, verbis cura leuanda mea est.
 Si pater est factus neglecto coniugis vsu
 Iupiter, et solus nomen vtrumque tenet; 240
 Cur ego desperem fieri sine coniuge mater:
 Et parere intacto, dummodo casta, viro?
 Omnia tentabo latis medicamina terris;
 Et freta, Tartareos excutiamque sinus.
 Vox erat in cursu: vultum dubitantis habebam. 245
 Nescio quid, Nymphæ, posse videris, ait.
 Ter volui promittere opem, ter lingua retenta est:
 Ira Iouis magni caussa timoris erat.
 Fer, precor, auxilium, dixit; celabitur auctor:
 Et Stygiæ numen testificatur aquae. 250
 Quod petis, Oleniis, inquam, mihi missus ab aruis
 Flos dabit. Est hortis vnicus ille meis.
 Qui dabat, Hoc, dixit, sterilem quoque tange iuuentam
 Mater erit. Tetigi; nec mora; mater erat.
 Protinus haerentem decerpsi pollice florem. 255
 Tangitur: et tacto concipit illa sinu.
 Iamque grauis Thracen, et laeua Propontidos intrat:
 Fitque potens voti; Marsque creatus erat.
 Qui memor accepti per me natalis, Habeto
 Tu quoque Romnica, dixit, in Vrbe locum. 260
 Forsitan in teneris tantum mea regna coronis
 Esse putes. Tangunt nomen et arua meum.
 Si bene floruerint segetes; erit arca diuus.
 Si bene floruerit vinea; Bacchus erit.

- Si bene floruerint oleae, nitidissimus annus: 265
 Pomaque prouentum temporis huius habent.
 Flore semel laeso pereunt viciaeque fabaeque:
 Et pereunt lentae, aduena Nile, tuae,
 Vina quoque in magnis operose condita cellis
 Florent: et nebulae dolia summa tegunt. 270
 Mella meum munus. Volucres ego mella daturas
 Ad violam, et cythisos, et thyma cana voco.
 Nos quoque idem facimus: tunc cum iuuenilibus annis
 Luxuriant animi, corporaque ipsa vigent.
 Talia dicentem tacitus mirabar. At illa, 275
 Ius tibi discendi, siqua requiris, ait.
 Dic, Dea, ludorum, respondi, quae sit origo.
 Vix bene desieram; retulit illa mihi.
 Caetera luxuriae nondum instrumenta vigeant:
 Aut pecus, aut latam diem habebat humum. 280
 Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia dicta est.
 Sed iam de vetito quisque parabat opes.
 Venerat in morem populi depascere saltus:
 Idque diu licuit, poenaque nulla fuit.
 Vindice seruabant nullo sua publica vulgus: 285
 Iamque in privato pascere inertis erat.
 Plebis ad Aediles delata licentia talis
 Publicios: animus defuit ante viris.
 Rem populus recipit: mulctam subiere nocentes.
 Vindicibus laudi publica cura fuit. 290
 Mulcta data est ex parte mihi: magnoque fauore
 Victores Ludos instituere nouos.
 Parte locant cliuum, qui tunc erat ardua rupes.
 Vtile nunc iter est; Publiciumque vocant.
 Annua credideram spectacula facta; negauit: 295
 Addidit et dictis altera verba suis.
 Nos quoque tangit honos: festis gaudemus, et aris:
 Turbaque caelestes ambitiosa sumus.

- Saepe Deos aliquis peccando fecit iniquos:
 Et pro delictis hostia blanda fuit. 300
- Saepe Ionem vidi, cum iam sua mittere vellet
 Fulmina, ture dato sustinuisse manum.
- At si negligimur; magnis iniuria poenis
 Soluitur: et iustum praeterit ira modum.
- Respice Thesiaden; flammis absentibus arsit. 305
 Causa est; quod Phoebes ara sine igne fuit.
- Respice Tantaliden: eadem Dea vela tenebat.
 Virgo est; et spretos bis tamen vltia focos.
- Hippolyte infelix, velles coluisse Dionem,
 Cum consternatis diripereris equis. 310
- Longa referre mora est correctae obliuia damnis.
 Me quoque Romani praeteriere Patres.
- Quid facerem? per quod fierem manifesta doloris?
 Exigerem nostrae qualia damna notae?
- Excidit officium tristi mihi. Nulla tuebar 315
 Rura: nec in pretio fertilis hortus erat.
- Lilia deciderant: violas arere videres,
 Filaque puniceae languida facta croci.
- Saepe mihi Zephyrus, Dotes corrumpere noli
 Ipsa tuas, dixit: dos mihi vilis erat. 320
- Florebant oleae; venti nocuere proterui.
 Florebant segetes; grandine laesa Ceres.
- In spe vitis erat: caelum nigrescit ab Austris,
 Et subita frondes decutiuntur aqua.
- Nec volui fieri, nec sum crudelis in ira: 325
 Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
- Conuenere Patres: et, si bene floreat annus,
 Numinibus nostris annua festa vouent.
- Annuius voto. Consul cum Consule ludos
 Postumio Laenas persoluere mihi. 330
- Quaerere conabar, quare lasciuiam maior.
 His foret in Ludis, liberiorque iocus:

- Sed mihi succurrit, numen non esse seuerum;
 Aptaquē deliciis munera ferre Deam.
- Tempora sutilibus cinguntur tota coronis; 335
 Et latet iniecta splendida mensa rosa.
- Ebrius incinctis philyra conuiuia capillis
 Saltat, et imprudens vertitur arte meri.
- Ebrius ad durum formosae limen amicae
 Cantat. Habent vnctae mollia sarta comae. 340
- Nulla coronata peraguntur seria fronte;
 Nec liquidae vinctis flore bibuntur aquae.
- Donec eras mistus nullis, Acheloë, racemis;
 Gratia sumendae non erat vlla rosae.
- Bacchus amat flores: Baccho placuisse coronam, 345
 Ex Ariadnaeo sidere nosse potes.
- Scena leuis decet hanc; non est, mihi credite, non est
 Illa cothurnatas inter habenda Deas.
- Turba quidem cur hos celebrent meretricia ludos,
 Non ex difficili caussa petenda subest. 350
- Non est de tetricis, non est de magna professis:
 Vult sua plebeio sacra patere choro.
- Et monet aetatis specie, dum floreat, vti:
 Contemni spinam, cum cecidere rosae.
- Cur tamen, vt dantur, vestes Cerealibus albae, 355
 Sic haec est cultu versicolore decens?
- An quia maturis albescit messis aristas;
 Et color et species floribus omnis inest?
- Annuit; et motis flores cecidere capillis:
 Accidere in mensas vt rosa missa solet. 360
- Lumina restabant; quorum me caussa latebat.
 Cum sic errores abstulit illa meos.
- Vel quia purpureis collucent floribus agri;
 Lumina sunt nostros visa decere dies:
- Vel quia nec flos est hebeti, nec flamma, colore; 365
 Atque oculos in se splendor vterque trahit:
- Tom. II. S Vel

Vel quia deliciis nocturna licentia nostris
 Conuenit. A verò tertia caussa venit.
 Est breue practerea, de quo mihi quaerere restat,
 Si liceat, dixi. Dixit et illa, Licet. 370
 Cur tibi pro Libycis claudantur rete leacnis
 Imbelles capreae, sollicitusque lepus.
 Non sibi, respondit, siluas cessisse; sed hortos,
 Aruaque pugnaci non adeunda ferae.
 Omnia finierat: tenues secessit in auras. 375
 Mansit odor: posses scire fuisse Deam.
 Floreat vt toto carmen Nasonis in aeuo;
 Sparge, precor, donis pectora nostra tuis.

Nocte minus quattuor promittit sua sidera Chiron
 Semiuir, et flauis corpore mistus equi. 380
 Pelion Haemoniae mons est obuersus in Austros:
 Summa virent pinu: caetera quercus habet.
 Philyrides tenuit. Saxo stant antra vetusto;
 Quae iustum memorant incoluisse senem.
 Ille manus, olim missuras Hectora leto, 385
 Creditur in lyricis detinuisse modis.
 Venerat Alcides exacta parte laborum;
 Iussaque restabant vltima paene viro.
 Stare simul casu Troiae duo fata videres:
 Hinc puer Aeacides, hinc Ioue natus erat. 390
 Excipit hospitio iuuenem Philyreus heros:
 Et caussam aduentus hic rogat; ille docet.
 Perspicit interea clauam spoliūque leonis:
 Virque, ait, his armis, armaque digna viro.
 Nec se, quin horrens auderent tangere setis 395
 Vellus, Achilleae continere manus.
 Dumque senex tractat squalentia tela venenis;
 Excidit, et laeua fixa sagitta pede est.

Ingemuit Chiron, traxitque e corpore ferrum:
Adgemit Alcides, Haemoniusque puer. 400

Ipsè tamen lectas Pagasacis collibus herbas
Temperat, et varia vulnèra mulcet ope.

Virus edax superabat opem: penitusque recepta
Ossibus, et toto corpore pestis erat.

Sanguine Centauri Lernaeae sanguis Echidnae 405
Mistus ad auxilium tempora nulla dabant.

Stabat, vt ante patrem, lacrimis perfusus Achilles:
Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.

Saepe manus aegras manibus fingebat amicis;
[Morum, quos fecit, praemia doctor habet.] 410

Oscula saepe dedit. Dixit quoque saepe iacenti;
Vine, precor: nec me, care, relinque, pater.

Nona dies aderat; cum tu, iustissime Chiron,
Bis septem stellis corpora cinctus eras.

Hunc lyra curua sequi cuperet; sed idonea nondum 415
Est via. Nox aptum tertia tempus erit.

Scorpius in caelo, cum cras lucescere Nonas
Dicimus, a media parte notandus erit.

Hinc vbi protulerit formosa ter Hesperus ora,
Ter dederint Phoebò sidera victa locum; 420

Ritus erit veteris, nocturna Lemuria, sacri;
Inferias tacitas Manibus illa dabunt.

Annus erat breuior; nec adhuc pia Februa norant:
Nec tu dux mensum, Iane biformis, eras.

Iam tamen extincto cineri sua dona ferebant; 425
Compositique nepos busta piabat ani.

Mensis erat Maius maiorum nomine dictus,
Qui partem prisca nunc quoque moris habet.

Nox vbi iam media est, somnoque silentia praebet,
 Et canis, et variae conticuistis aues; 430
 Ille memor veteris ritus, timidusque Deorum,
 Surgit: habent gemini vincula nulla pedes.
 Signaque dat digitis medio cum pollice iunctis;
 Occurrat tacito ne leuis vmbra sibi.
 Terque manus puras fontana proluit vnda; 435
 Vertitur, et nigras accipit ore fabas.
 Auersusque iacit: sed dum iacit, Haec ego mitto;
 His, inquit, redimo meque meosque fabis.
 Hoc nouies dicit, nec respicit. Vmbra putatur
 Colligere, et nullo terga vidente sequi. 440
 Rursus aqua tangit, Temesaeaque concrepat aera:
 Et rogat, vt tectis exeat vmbra suis.
 Cum dixit nouies, Manes exite paterni,
 Respicit, et pure sacra peracta putat.
 Dicta sit vnde dies, quae nominis exstet origo, 445
 Me fugit. Ex aliquo est inuenienda Deo.
 Pleiade nate, mone, virga venerande potenti:
 Saepe tibi Stygii regia visa Iouis.
 Venit adoratus Caducifer. Accipe caussam
 Nominis: ex ipso cognita caussa Deo est. 450
 Romulus vt tumulo fraternas condidit vmbas,
 Et male veloci iusta soluta Remo;
 Faustulus infelix et passis Acca capillis
 Spargebant lacrimis ossa perusta suis.
 Inde domum redeunt sub prima crespuscula moesti; 455
 Vtque erat, in duro procubuerere toro,
 Vmbra cruenta Remi visa est assistere lecto,
 Atque haec exiguo murmure verba loqui:
 En ego dimidium vestri parsque altera voti
 Cernite sim qualis; qui modo qualis eram! 460
 Qui modo si volucres habuissem regna iubentes;
 In populo potui maximus esse meo:

Nunc elapsa rogi flammis, et inanis imago.

Haec est ex illo forma relicta Remo.

Hen ubi Mars pater est? si vos modo vera locuti; 465

Vberaque expositis ille ferina dedit.

Quem lupa seruauit, manus hunc temeraria ciuis

Perdidit. O quanto mitior illa fuit!

Saeue Celer, crudelem animam per vulnera reddas:

Vtque ego, sub terras sanguinolentus eas. 470

Noluit hoc frater. Pietas aequalis in illo est.

Quod potuit, lacrimas in mea fata dedit.

Hunc vos per lacrimas, per vestra alimenta rogate,

Vt celebrem festo signet honore diem.

Mandantem amplecti cupiunt, et brachia tendunt. 475

Lubrica prensantes effugit umbra manus.

Vt secum fugiens somnos abduxit imago;

Ad regem voces fratris vterque ferunt.

Romulus obsequitur, lucemque Remuria dixit

Illam, qua positis iusta feruntur auis. 480

Aspera mutata est in lenem tempore longo

Littera: quae toto nomine prima fuit.

Mox etiam Lemures animas dixere silentum.

Is verbi sensus, vis ea vocis erat.

Fana tamen veteres illis clausere diebus; 485

Vt nunc ferali tempore operta vides.

Nec viduae taedis eadem, nec virginis apta

Tempora. Quae nupsit, non diuturna fuit.

Hac quoque de caussa, si te prouerbia tangunt,

Mense malas Maio nubere vulgus ait. 490

Sed tamen haec tria sunt sub eodem tempore festa

Inter se nullo continuata die.

Quorum si mediis Boeoton Oriona quaeres;

Falsus eris. Signi caussa canenda mihi.

Iupiter, et, lato qui regnat in aequore, frater, 495
 Carpebant socias, Mercuriusque, vias.
 Tempus erat, quo versa iugo referuntur aratra;
 Et pronum saturae lac bibit agnus ouis.
 Forte senex Hyricus, angusti cultor agelli,
 Hos videt, exiguam stabat vt ante casam. 500
 Atque ita, Longa via est, nec tempora longa supersunt,
 Dixit; et hospitibus ianua nostra patet.
 Addidit et vultum verbis; iterumque rogauit.
 Parent promissis; dissimulantque Deos.
 Tecta senis subeunt, nigro deformia fumo: 505
 Ignis in extremo stipite paruus erat.
 Ipse genu posito flammam exsuscitat aura,
 Et promit quassas comminuitque faces.
 Stant calices. Minor inde fabas, olus alter habebant:
 Et fumant testu pressus vterque suo. 510
 Dumque mora est, tremula dat vina rubentia dextra.
 Accipit aequoreus pocula prima Deus.
 Quae simul exhaustit; Da nunc bibat ordine, dixit,
 Iupiter. Audito palluit ille Ioue.
 Vt rediit animus; cultorem pauperis agri 515
 Immolat, et magno torret in igne bouem.
 Quaeque puer quondam primis diffuderat annis,
 Prodit fumoso condita vina cado.
 Nec mora: flumineam lino celantibus vluam,
 Sic quoque non altis, discubere toris. 520
 Nunc dape, nunc posito mensae nituere Lyaeo.
 Terra rubens crater, pocula fagus erant.
 Verba fuere Iouis; Si quid fert impetus, opta:
 Omne feres. Placidi verba fuere senis:
 Cara fuit coniux, primae mihi cura iuuentae 525
 Cognita. Nunc vbi sit quaeritis? vrna tegit.
 Huic ego iuratus, vobis in verba vocatis.
 Coniugio dixi sola fruere meo.

Et

- Et dixi, et seruo, sed enim diuersa voluntas
 Est mihi: nec coniux, et pater esse volo. 530
- Annuerant omnes: omnes ad terga iuuencae
 Constiterant. Pudor est vltiora loqui.
 Tum superiniccta texere madentia terra.
 Iamque decem menses; et puer ortus erat.
 Hunc Hyrius, quia sic genitus, vocat Vriona. 535
- Perdidit antiquum littera prima sonum.
 Creuerat immensum: comitem sibi Delia sumsit.
 Ille Deae custos, ille satelles erat.
 Verba mouent iras non circumspecta Deorum.
 Quam nequeam, dixit, vincere, nulla fera est. 540
- Scorpion immisit Tellus. Fuit impetus illi
 Curua gemelliparae spicula ferre Deae.
 Obstitit Orion. Latona nitentibus astris
 Addidit: et, Meriti praemia, dixit, habe.
- Sed quid et Orion, et caetera sidera mundo 545
 Caetera festinant, noxque coarctat iter?
 Quid solito citius liquido inbar aequore tollit
 Candida, Lucifero praenueniente, dies?
 Fallor? an arma sonant? non fallimur: arma sonabant.
 Mars venit; et veniens bellica signa dedit. 550
- Vltor ad ipse suos caelo descendit honores,
 Templaque in Augusto conspicienda Foro.
 Et Deus est ingens, et opus. Debebat in Vrbe
 Non aliter nati Mars habitare sui.
- Digna Giganteis haec sunt delubra tropaeis: 555
 Hinc fera Gradinum bella mouere decet:
 Seu quis ab Eoo nos impius orbe lacesset;
 Seu quis ab occiduo Sole domandus erit.
 Prospicit Armipotens operis fastigia summi:
 Et probat inuictos summa tenere Deos. 560

- Prospicit in foribus diuersae tela figurae;
 Armaque terrarum milite victa suo.
- Hinc videt Aenean oneratum pondere sacro;
 Et tot Iūleae nobilitatis auos.
- Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem: 565
 Claraque dispositis acta subesse viris.
- Spectat et Augusto praetextum nomine templum,
 Et visum, lecto Caesare, maius opus.
- Vouerat hoc iuuenis tunc, cum pia sustulit arma.
 A tantis Princeps incipiendus erat. 570
- Ille manus tendens, hinc stanti milite iusto,
 Hinc coniuratis, talia dicta dedit;
- Si mihi bellandi pater est, Vestaeque sacerdos
 Auctor; et vlcisci numen vtrumque paro:
- Mars, ades; et satia scelerato sanguine ferrum: 575
 Stetque fauor caussa pro meliore tuus.
- Templa feres, et me victore vocaberis Vltor.
 Vouerat; et fuso laetus ab hoste redit.
- Nec satis est mernisse semel cognomina Marti:
 Persequitur Partha signa retenta manu. 580
- Gens fuit et campis, et equis, et tuta sagittis;
 Et circumfusus inuia fluminibus.
- Addiderant animos Crassorum funera genti;
 Cum periit miles, signaque, duxque simul.
- Signa, decus belli, Parthus Romana tenebat; 585
 Romanaeque aquilae signifer hostis erat.
- Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
 Caesaris Ausoniae protegerentur opes.
- Ille notas veteres, et longi dedecus aevi
 Sustulit. Agnorunt signa recepta suos. 590
- Quid tibi nunc solitae mitti post terga sagittae;
 Quid loca, quid rapidi profuit vsus equi?
- Parthe, refers aquilas: victos quoque porrigis arcus.
 Pignora iam nostri nulla pudoris habes.

Rite Deo templumque datum nomenque bis vltio: 595
 Et meritis votis debita soluit honos.
 Sollennes Ludos Circo celebrate, Quirites:
 Non visa est fortem scena decere Deum.

Pleiadas adspicias omnes, totumque sororum
 Agmen; vbi ante Idus nox erit vna super. 600
 Tum mihi non dubiis auctoribus incipit aestas;
 Et tepidi finem tempora veris habent.

Idibus ora prior stellantia tollere Taurum
 Indicat: huic signo fabula nota subest.
 Praebuit, vt taurus, Tyriae sua terga puellae 605
 Iupiter, et falsa cornua fronte tulit;
 Illa iubam dextra, lacua retinebat amictus;
 Et timor ipse noui caussa decoris erat.
 Aura sinus implet: flauos mouet aura capillos;
 Sidoni, sic fueras aspicienda Ioui. 610
 Saepe puellares subduxit ab aequore plantas;
 Et metuit tactus assilientis aquae:
 Saepe Deus prudens tergum demittit in vndas;
 Haereat vt collo fortius illa suo.
 Littoribus tactis stabat sine cornibus vllis 615
 Iupiter: inque Deum de boue versus erat.
 Taurus init caelum. Te, Sidoni, Iupiter implet.
 Parsque tuum terrae tertia nomen habet.
 Hoc alii signum Phariam dixere iuuenecam;
 Quae bos ex homine est, ex boue facta Dea. 620
 Tum quoque priscorum virgo simulacra virorum
 Mittere roboreo scirpea ponte solet.
 Corpora post decies senos qui credidit annos
 Missa neci: sceleris crimine damnat auos.
 Fama vetus: tum cum Saturnia terra vocata est, 625
 Talia fatidici dicta fuere Dei:

Falcifero libata seni duo corpora, gentes,
 Mittite; quae Tuscis excipiantur aquis.
 Donec in haec venit Tirynthius arua, quotannis
 Tristia Leucadio sacra peracta modo. 630
 Illum stramineos in aquam misisse Quirites.
 Herculis exemplo corpora falsa iaci.
 Pars putat; vt ferrent iuuenes suffragia soli,
 Pontibus infirmos praecipitasse senes.
 Tibri, doce verum: tna ripa vetustior Vrbe. 635
 Principium ritus tu bene nosse potes.
 Tibris arundiferum medio caput extulit alueo;
 Raucaque dimouit talibus ora sonis:
 Haec loca desertas vidi sine moenibus herbas:
 Pascebat sparsos vtraque ripa boues. 640
 Et quem nunc gentes Tiberin noruntque timentque,
 Tunc etiam pecori despiciendus eram.
 Arcadis Euandri nomen tibi saepe refertur:
 Ille meas remis aduena torsit aquas.
 Venit et Alcides turba comitatus Achiua. 645
 Albula, si memini, tunc mihi nomen erat.
 Excipit hospitio iuuenem Pallantius heros:
 Et tandem Caco debita poena venit.
 Victor abit, secumque boues, Erytheïda praedam,
 Abstrahit. At comites longius ire negant. 650
 Magnaque pars horum desertis venerat Argis:
 Montibus his ponunt spemque Laremque suum.
 Saepe tamen patriae dulci tanguntur amore;
 Atque aliquis moriens hoc breue mandat opus;
 Mittite me Tiberi: Tiberinis vectus vt vndis 655
 Littus ad Inachium puluis inanis eam.
 Displicet heredi mandati cura sepulchri:
 Mortuus Ausonia conditur hospes humo.
 Scirpea pro domino Tiberi iactatur imago,
 Vt repetat Graias per freta longa domos. 660

Hactenus

Hactenus: vt viuo subiit rorantia saxo
Antra, leues cursum sustinuistis aquae.

Clare nepos Atlantis, ades: quem montibus olim
Edidit Arcadiis Pleïas vna Ioui.

Pacis et armorum Superis imisque Deorum 665

Arbiter, alato qui pede carpis iter:

Laete lyrae pulsu, nitida quoque laete palaestra:
Quo didicit culte lingua fauente loqui.

Templa tibi posuere Patres spectantia Circum
Idibus. Ex illo est haec tibi festa dies. 670

Te, quicumque suas profitetur vendere merces,
Ture dato, tribuas vt sibi lucra, rogat.

Est aqua Mercurii portae vicina Capenae:
Si iuuat expertis credere; numen habet.

Huc venit incinctus tunicas mercator; et vna
Parus suffita, quam ferat, haurit aquam. 675

Vda fit hinc laurus: lauro sparguntur ab vda
Omnia, quae dominos sunt habitura nouos.

Spargit et ipse suos lauro rorante capillos:
Et peragit solita fallere voce preces. 680

Ablue praeteriti periuria temporis, inquit.
Ablue praeterita perfida verba die.

Sive ego te feci testem, falsoue citauit
Non audituri numina magna Iouis;

Sive Deum prudens alium Diuinae fecelli;
Abstulerint celeres improba dicta Noti. 685

Et pereant veniente die periuria nobis:
Nec curent Superi, si qua locutus ero.

Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro;
Et face vt emtori verba dedisse iuuet. 690

Talia Mercurius poscentem ridet ab alto,
Se memor Ortygias surripuisse boues.

At mihi pande, precor, tanto meliora petenti,
 In Geminos ex quo tempore Phoebus eat.
 Cum totidem de mense dies superesse videbis; 695
 Quot sunt Herculei facta laboris, ait.
 Dic, ego respondi, causam mihi sideris huius
 Causam facundo prodidit ore Deus:
 Abstulerant raptas Phoeben Phoebesque sororem
 Tyndaridae fratres, hic eques, ille pugil. 700
 Bella parant, repetuntque suas et frater et Idas;
 Leucippo fieri pactus vterque gener.
 His amor, vt repetant, illis, vt reddere nolint,
 Suadet: et ex causa pugnat vterque pari.
 Effugere Oebalidae cursu potuere sequentes: 705
 Sed visum celeri vincere turpe fuga.
 Liber ab arboribus locus est, apta arca pugnae.
 Constiterant illic: nomen Aphidna loco.
 Pectora traiectus Lynceo Castor ab ense
 Non expectato vulnere pressit humum. 710
 Vltor adest Pollux: et Lyncea perforat hasta,
 Qua ceruix humeros continuata premit.
 Ibat in hunc Idas, vixque est Iouis igne repulsus:
 Tela tamen dextrae fulmine rapta negant.
 Iamque tibi caelum, Pollux, sublime patebat; 715
 Cum, Mea. dixisti, percipe verba, Pater.
 Quod mihi das vni, caelum partire duobus:
 Dimidium toto munere maius erit.
 Dixit, et alterna fratrem statione redemit:
 Vtile sollicitae sidus vterque rati. 720
 Ad Ianum redeat, qui quaerit Agonia quid sint;
 Quae tamen in Fastis hoc quoque tempus habent.
 Nocte sequente diem canis Erigoneius exit.
 Est alio signi reddita causa loco.

Proxima Vulcani lux est; Tubilustria dicunt.
Lustrantur purae, quas facit ille, tubae.

725

Quatuor inde notis locus est; quibus ordine lectis
Vel mos sacrorum; vel Fuga Regis inest.

Nec te praetereo, populi Fortuna potentis
Publica; cui templum luce sequente datum.

730

Hanc ubi diues aquis acceperit Amphitrite;
Grata Ioui fulvae rostra videbis auis.

Auferat ex oculis veniens Aurora Booten:
Continuaque die sidus Hyantis erit.

P. OVIDII NASONIS
 F A S T O R V M
 LIBER SEXTVS.

Hic quoque mensis habet dubias in nomine causas:
 Quae placeant, positis omnibus, ipse leges.
 Facta canam; sed erunt, qui me finxisse loquantur:
 Nullaque mortali numina visa putent.
 Est Deus in nobis: agitante calescimus illo. 5
 Impetus hic sacrae semina mentis habet.
 Fas mihi praecipue vultus vidisse Deorum:
 Vel quia sum vates; vel quia sacra cano.
 Est nemus arboribus densum, secretus ab omni
 Voce locus; si non obstreperetur aquis. 10
 Hic ego quaerebam, coepti quae mensis origo
 Esset, et in cura nominis huius eram.
 Ecce Deas vidi: non quas praeceptor arandi
 Viderat, Ascracas cum sequeretur oues.
 Nec quas Priamides in aquosae vallibus Idae 15
 Contulit. Ex illis sed tamen vna fuit.
 Ex illis fuit vna, sui germana mariti.
 Haec erat, agnoui, quae stat in arce Iouis.
 Horrueram; tacitoque animum pallore fatebar.
 Cum Dea, quos fecit, sustulit ipsa metus: 20
 Namque, ait, O vates, Romani conditor anni,
 Ause per exiguos magna referre modos;
 Ius tibi fecisti numen caeleste videndi,
 Cum placuit numeris condere festa tuis.
 Ne tamen ignores, vulgique errore traharis; 25
 Iunius a nostro nomine nomen habet.

- Est aliquid nupsisse Ioui, Iouis esse sororem.
 Fratre magis, dubito, gloriar, anne viro.
- Si genus adspicitur; Saturnum prima parentem
 Feci. Saturni sors ego prima fui. 30
- A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est:
 Haec illi a caelo proxima terra fuit.
- Si torus in pretio est; dicor matrona Tonantis;
 Iunctaque Tarpeio sunt mea templa Ioui.
- An potuit Maio pellex dare nomina mensi? 35
 Hic honor in nobis inuidiosus erit?
- Cur igitur regina vocor, princepsque Dearum?
 Aurea cur dextrae scepra dedere meae?
- An faciant mensem luces, Lucinaque ab illis
 Dicar; et a nullo nomina mense traham? 40
- Tum me poeniteat posuisse fideliter iras
 In genus Electrae, Dardaniumque domum.
- Caussa duplex irae. Rapto Ganymede dolebam:
 Forma quoque Idaeo iudice victa mea est.
- Poeniteat, quod non foueo Carthaginis arces; 45
 Cum mea sint illo currus et arma loco.
- Poeniteat Sparten, Argosque, measque Mycenas,
 Et veterem Latio supposuisse Samon.
- Adde senem Tatium, Iunonicolasque Faliscos;
 Quos ego Romanis succubuisse tuli. 50
- Sed neque poeniteat: nec gens mihi carior vlla est.
 Hic colar, hic teneam cum Ioue templa meo.
- Ipsa mihi Mauors, Commendo moenia, dixit,
 Haec tibi: tu poilens Vrbe nepotis eris.
- Dicta fides sequitur. Centum celebramur in aris: 55
 Nec leuior quouis est mihi mensis honor.
- Nec tamen hunc nobis tantummodo praestat honorem
 Roma: suburbani dant mihi munus idem.
- Inspice quos habeat nemoralia Aricia Fastos,
 Et populus Laurens, Lanuuiumque meum: 60

Est illic mensis Iunonius. Inspice Tibur,
 Et Praenestinae moenia sacra Deae:
 Iunonale leges tempus. Nec Romulus illas
 Condidit: at nostri Roma nepotis erat.
 Finierat Iuno. Respeximus. Herculis vxor 65
 Stabat: et in vultu signa dolentis erant.
 Non ego, si toto mater me cedere caelo
 Iusserit, inuita matre morabor, ait.
 Nunc quoque non luctor de nomine temporis huius.
 Blandior; et partes paene rogantis ago. 70
 Remque mei iuris malim tenuisse precando;
 Et faucas caussae forsitan ipse meae.
 Aurea possedit socio Capitolia templo
 Mater; et vt debet, cum Ioue summa tenet.
 At deus omne mihi contingit origine mensis. 75
 Vnicus est, de quo sollicitamur, honor.
 Quid graue, si titulum mensis, Romane, dedistis
 Herculis vxori, posteritasque memor?
 Haec quoque terra aliquid debet mihi nomine magni
 Coniugis. Huc captas appulit ille boues. 80
 Hic male defensus flammis et dote paterna
 Cacus Auentinam sanguine tinxit humum.
 Ad propiora vocor. Populum digessit ab annis
 Romulus, in partes distribuitque duas.
 Haec dare consilium, pugnare paratior illa est: 85
 Haec aetas bellum suadet, at illa gerit.
 Sic statuit, mensesque nota secreuit eadem.
 Iunius est Iuenum; qui fuit ante, senum.
 Dixit: et in litem studio certaminis issent;
 Atque ira pietas dissimulata foret. 90
 Venit Apollinea longas Concordia lauro
 Nexa comas, placidi numen opusque Ducis.
 Haec vbi narravit Tatinm, fortemque Quirinum,
 Binaque cum populis regna coisse suis:

- Et Lare communi soceros generosque receptos; 95
 His nomen iunctis Iunius, inquit, habet.
 Dicta triplex caussa est. At vos ignoscite, Dinae:
 Res est arbitrio non dirimenda meo.
 Ite pares a me. Perierunt iudice formae
 Pergama: plus laedunt, quam iuuat vna, duae. 100
 Prima dies tibi, Carna, datur. Dea cardinis haec est.
 Numine clausa aperit, claudit aperta suo.
 Vnde datas habeat vires, obscurior aeuo
 Fama: sed e nostro carmine certus eris.
 Adiacet antiqui Tiberino lucus Helerni: 105
 Pontifices illuc nunc quoque sacra ferunt.
 Inde sata est Nymphæ (Grænen dixere priores)
 Nequidquam multis saepe petita procis.
 Rura sequi, iaculisque feras agitare solebat;
 Nodosasque caua tendere valle plagas. 110
 Non habuit pharetram: Phoebi tamen esse sororem
 Credebant. Nec erat, Phoebe, pudenda tibi.
 Huic aliquis iuuenum dixisset amantia verba;
 Reddebat tales protinus illa sonos:
 Haec loca lucis habent nimis, et cum luce pudoris. 115
 Si secreta magis ducis in antra, sequor.
 Credulus antra subit. Frutices haec nacta resistit:
 Et latet, et nullo est inuenienda loco.
 Viderat hanc Ianus; visaeque cupidine captus
 Ad duram verbis mollibus vsus erat. 120
 Nympha iubet quaeri de more remotius antrum;
 Utque comes sequitur, destituitque ducem.
 Stulta, videt Ianus quae post sua terga gerantur.
 Nil agis en: latebras respicit ille tuas.
 Nil agis en, dixi. Nam te sub rupe latentem 125
 Occupat amplexu; speque potitus ait:
 Ius pro concubitu nostro tibi cardinis esto.
 Hoc pretiam positæ virginitatis habe.

Sic fatus, spinam, qua tristes pellere posset
 A foribus noxas (haec erat alba) dedit. 130
 Sunt auidae volucres; non quae Phineia mensis
 Gutturum fraudabant: sed genus inde trahunt.
 Grande caput: stantes oculi: rostra apta rapinae:
 Canities pennis, vnguibus hamus inest.
 Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes; 135
 Et vitiant cunis corpora rapta suis.
 Carpere dicuntur lactentia viscera rostris;
 Et plenum poto sanguine guttur habent.
 Est illis strigibus nomen: sed nominis huius
 Causa; quod horrenda stridere nocte solent. 140
 Sive igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt;
 Naeniaque in volucres Marsa figurat anus;
 In thalamos venere Procae. Proca natus in illis
 Praeda recens animum quinque diebus erat.
 Pectoraque exsorbent auidis infantia linguis. 145
 At puer infelix vagit, opemque petit.
 Territa voce sui nutrix accurrit alumni;
 Et rigido sectas inuenit vngue genas.
 Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
 Esse solet seris, quas noua laesit hiems: 150
 Peruenit ad Granen, et rem docet. Illa, Timorem
 Pone; tuus sospes, dixit, alumnus erit.
 Venerat ad cunas: flebant materque paterque.
 Sistite vos lacrimas, ipsa medebor, ait.
 Protinus arbuta postes ter in ordine tangit 155
 Fronde: ter arbuta limina fronde notat.
 Spargit aquis aditus, sed aquae medicamen habebant:
 Extaque de porca cruda bimestre tenet.
 Atque ita, Noctis aues, extis puerilibus, inquit,
 Parcite: pro paruo victima parua cadit. 160
 Cor pro corde, precor, pro fibris sumite fibras.
 Hanc animam vobis pro meliore damus.

- Sic vbi libauit, prosecta sub aethere ponit:
 Quique sacris adsunt, respicere illa vetat.
 Virgaque Ianalis de spina sumitur alba: 165
 Qua lumen thalamis parua fenestra dabat.
 Post illud nec aues cunas violasse feruntur;
 Et rediit puero, qui fuit ante, color.
 Pinguia cur illis gustentur larda Kalendis.
 Mistaque cum calido sit faba farre, rogas? 170
 Prisca Dea est; aliturque cibus, quibus ante solebat:
 Nec petit adscitas luxuriosa dapes.
 Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat:
 Ostreaque in conchis tuta fuere suis.
 Nec Latium norat, quam praebet Ionia diues, 175
 Nec quae Pygmaeo sanguine gaudet, auem.
 Et praeter pennas nihil in pauone placebat,
 Nec tellus captas miserat ante feras.
 Sus erat in pretio: caesa sue festa colebant.
 Terra fabas tantum, duraque farra dabat. 180
 Quae duo mista simul sextis quicumque Kalendis
 Ederit; huic laedi viscera posse negant.
 Arce quoque in summa Iunoni templa Monetae
 Ex voto memorant facta, Camille, tuo.
 Ante domus Manli fuerant; qui Gallica quondam 185
 A Capitolino repulit arma Ioue.
 Quam bene, Di magni! pugna cecidisset in illa
 Defensor solii, Iupiter alte, tui!
 Vixit, vt occideret damnatus crimine regni.
 Hunc illi titulum longa senecta dabat. 190
 Lux eadem Marti festa est; quem prospicit extra
 Appositum Tectae porta Capena viae.
 Te quoque, Tempestatas, meritam delubra fatemur;
 Cum paene est Corsis obruta classis aquis.
 Haec hominum monumenta patent. Si quaeritis astra; 195
 Tunc oritur magni praepes adunca Iouis.

Postera lux Hyades, Taurinae cornua frontis,
Euocat: et multa terra madescit aqua.

Mane vbi bis fuerit, Phoebusque intrauerit ortus;
Factaque erit posito rore bis vda seges; 200

Hac sacrata die Tusco Bellona duello
Dicitur: et Latio prospera semper adest.

Appius est auctor: Pyrrho qui pace negata
Multum animo vidit; lumine captus erat.

Prospicit a templo summum breuis area Circum. 205
Est ibi non paruae parua columna notae.

Hinc solet hasta manu, belli praenuntia, mitti;
In Regem et gentes cum placet arma capi.

Altera pars Circi custode sub Hercule tuta est:
Quod Deus Euboico carmine munus habet. 210

Muneris est tempus, qui Nonas Lucifer ante est,
Si titulos quaeris: Sylla probauit opus.

Quaerebam Nonas Sanco Fidione referrem,
An tibi, Semo pater; cum mihi Sancus ait: 215

Cuicunque ex illis dederis; ego munus habebo.
Nomina trina fero: sic voluere Cures.

Hunc igitur veteres donarunt aede Sabini:
Inque Quirinali constituere iugo.

Est mihi, sitque, precor, nostris diuturnior annis,
Filia: qua felix sospite semper ero. 220

Hanc ego cum vellem genero dare; tempora taedis
Apta requirebam, quaeque cauenda forent.

Tum mihi post sacras monstratur Iunius Idus
Vtilis et nuptis, vtilis esse viris.

Primaque pars huius thalamis aliena reperta est. 225
Nam mihi sic coniux sancta Dialis ait:

Donec

Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta
 Detulerit flauis in mare Tibris aquis;
 Non mihi detonsos crines depectere buxo,
 Non vngues ferro subsecuisse licet: 230
 Non tetigisse virum; quamuis Iouis ille sacerdos,
 Quamuis perpetua sit mihi lege datus.
 Tu quoque ne propera: melius tua filia nubet,
 Ignea cum pura Vesta nitebit humo.

Tertia post Nonas remouere Lycaona Phoebe 235
 Fertur: et a tergo non habet Vrsa metum.
 Tunc ego me memini Ludos in gramine Campi
 Adspicere: et didici, lubrice Tibri, tuos.
 Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,
 Quique tegunt paruis aera recurua cibis. 240

Mens quoque numen habet. Menti delubra videmus
 Vota metu belli, perfide Poene, tui.
 Poene, rebellaras: et leto Consulis omnes
 Attoniti Mauras pertimuerere manus.
 Spem metus expulerat; cum Menti vota Senatus 245
 Suscipit; et melior protinus illa venit.
 Adspicit instantes mediis sex lucibus Idus
 Illa dies, qua sunt vota soluta Deae.

Vesta, faue: tibi nunc operata resoluimus ora:
 Ad tua si nobis sacra venire licet. 250
 In prece totus eram. Caelestia numina sensi,
 Laetaque purpurea luce refulsit humus.
 Non equidem vidi, valeant mendacia vatum,
 Te, Dea; nec fueras adspicienda viro.
 Sed quae nescieram, quorumque errore tenebar, 255
 Cognita sunt nullo praecipiente mihi.
 Dena quater memorant habuisse Palilia Romam,
 Cum flammae custos aede recepta sua est.

- Regis opus placidi, quo non metuentius vllum
 Numinis ingenium terra Sabina tulit. 260
- Quae nunc aere vides, stipula tunc tecta videres:
 Et paries lento vimine textus erat.
- Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestae,
 Tunc erat intonsi regia magna Numae.
- Forma tamen templi, quae nunc manet, ante fuisse 265
 Dicitur: et formae caussa probanda subest.
- Vesta eadem est, quae Terra: subest vigil ignis vtrique.
 Significant sedem terra focusque suam.
- Terra pilae similis, nullo fulcimine nixa,
 Aëre subiecto tam graue pendet onus. 270
- Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem:
 Quique premat partes, angulus omnis abest.
- Cumque sit in media rerum regione locata,
 Et tangat nullum plusue minusue latus;
- Ni conuexa foret, parti vicinior esset: 275
 Nec medium terram mundus haberet onus.
- Arte Syracosia suspensus in aëre clauso
 Stat globus, immensi parua figura poli.
- Et quantum a summis, tantum secessit ab imis
 Terra. Quod vt fiat, forma rotunda fact. 280
- Par facies templi: nullus procurrit in illo
 Angulus. A pluuio vindicat imbre tholus.
- Cur sit virgineis, quaeris, Dea culta ministris?
 Inueniam caussas hac quoque parte suas.
- Ex Ope Iunonem memorant Cereremque creatas 285
 Semine Saturni: tertia Vesta fuit.
- Vtraque nupserunt; ambae peperisse feruntur:
 De tribus impatiens restitit vna viri.
- Quid mirum, virgo si virgine lacta ministra
 Admittit castas in sua sacra manus? 290
- Nec tu aliud Vestam, quam viuam intellige flammam.
 Nataque de flamma corpora nulla vides.

- Iure igitur virgo est, quae semina nulla remittit,
 Nec capit: et comites virginitatis habet.
- Esse diu stultus Vestae simulacra putauit: 295
 Mox didici curuo nulla subesse tholo.
 Ignis inextinctus templo celatur in illo.
 Effigiem nullam Vesta, nec ignis, habent.
 Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur.
 Causaque par Graii nominis esse potest. 300
 At focus a flammis, et quod fouet omnia dictus:
 Qui tamen in primis aedibus ante fuit.
 Hinc quoque vestibulum dici reor: inde precando
 Affamur Vestam, Quae loca prima tenes.
 Ante focos olim longis considerare scamnis 305
 Mos erat; et mensae credere adesse Deos.
 Nunc quoque, cum fiunt antiquae sacra Vacunae,
 Ante Vacunales stantque sedentque focos.
 Venit in hos annos aliquid de more vetusto:
 Fert missos Vestae pura patella cibos. 310
 Ecce coronatis panis dependet asellis;
 Et velant scabras florida sarta molas.
 Sola prius furnis torrebant farra coloni;
 Et Fornacali sunt sua sacra Deae.
 Suppositum cineri panem focus ipse parabat; 315
 Strataque erat tepido tegula quassa solo.
 Inde focum seruat pistor, dominamque focorum,
 Et quae pumiceas versat asella molas.
 Praeteream, referamne tuum, rubicunde Priape,
 Dedecus? est multi fabula plena ioci. 320
 Turrigera frontem Cybele redimita corona
 Conuocat aeternos ad sua festa Deos.
 Conuocat et Satyros, et rustica numina, Nymphas.
 Silenus, quamuis nemo vocarat, adest.
 Nec licet, et longum est epulas narrare Deorum: 325
 In multo nox est peruigilata mero.

Hi temere errabant in opacae vallibus Idae:
 Pars iacet, et molli gramine membra leuat.
 Hi ludunt, hos somnus habet: pars brachia nectit,
 Et viridem celeri ter pede pulsat humum. 330
 Vesta iacet, placidamque capit segura quietem,
 Sicut erat positum cespite fulta caput.
 At ruber hortorum custos Nymphasque Deasque
 Captat; et errantes fertque refertque pedes.
 Adspicit et Vestam, dubium, Nymphamne putarit, 335
 An scierit Vestam: scisse sed ipse negat.
 Spem capit obscenam, furtimque accedere tentat;
 Et fert suspensos, corde micante, gradus.
 Forte senex, quo vectus erat, Silenus asellum
 Liquerat ad ripas lene sonantis aquae. 340
 Ibat, vt inciperet longi Deus Hellesponti;
 Intempestiuo cum rudit ille sono.
 Territa voce graui surgit Dea. Conuolat omnis
 Turba. Per infestas effugit ille manus.
 [Lampsacos hoc animal solita est mactare Priapo: 345
 Apta asini flammis indicis exta damus.]
 Quem tu, Diua memor, de pane monilibus ornas.
 Cessat opus: vacuae conticuere molae.
 Nomine, quam pretio celebratior, arce Tonantis,
 Dicam Pistoris quid velit ara Iouis. 350
 Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis:
 Fecerat obsidio iam diuturna famem.
 Iupiter ad solium Superis regale vocatis,
 Incipe, ait Marti. Protinus ille refert:
 Scilicet ignotum est, quae sit fortuna meorum, 355
 Et dolor hic animi voce querentis eget?
 Si tamen, vt referam breuiter mala iuncta pudori,
 Exigis: Alpino Roma sub hoste iacet.
 Haec est, cui fuerat promissa potentia rerum,
 Iupiter? hanc terris impositurus eras? 360
 Iamque

Jamque Suburbanos, Hetruscaque contudit arma.
 Spes erat in cursu. Nunc Lare pulsa suo est.
 Vidimus ornatos, aerata per atria, picta
 Veste, triumphales occubuisse senes.
 Vidimus Iliacae transferri pignora Vestae 365
 Sede. Putant aliquos scilicet esse Deos?
 At si respicerent, qua vos habitatis in arce,
 Totque domos vestras obsidione premi;
 Nil opis in cura scirent superesse Deorum,
 Et data sollicita tura perire manu. 370
 Atque vtinam pugnae pateat locus! arma capessant;
 Et, si non poterunt exsuperare, cadant.
 Nunc inopes victus, ignauaque fata timentes
 Monte suo clausos barbara turba premit.
 Tum Venus, et lituo pulcher trabeaque Quirinus, 375
 Vestaque pro Latio multa locuta suo.
 Publica, respondit, cura est pro moenibus istis,
 Iupiter: et poenas Gallia victa dabit.
 Tu modo, quae desunt fruges, superesse putentur,
 Effice: nec sedes desere, Vesta, tuas. 380
 Quodcunque est Cereris solidae, caua machina frangat,
 Mollitamque manu duret in igne focus.
 Iusserat: et fratris virgo Saturnia iussis
 Annuit; et mediae tempora noctis erant.
 Iam ducibus somnum dederat labor. Increpat illos 385
 Iupiter, et sacro, quid velit, ore docet:
 Surgite, et in medios de summis arcibus hostes
 Mittite, quam minime perdere vultis, opem.
 Somnus abit, quaeruntque nouis ambagibus acti,
 Perdere quam nolint, et iubeantur, opem. 390
 Ecce Ceres visa est. Iaciunt Cercalia dona.
 Iacta super galeas scutaque longa sonant.
 Posse fame vinci spes excidit. Hoste repulso
 Candida Pistori ponitur ara Ioui.

Forte reuertebat festis Vestalibus illac, 395
 Qua Noua Romano nunc Via iuncta Foro est.
 Huc pede matrouam vidi descendere nudo:
 Obstupui, taci us sustinuique gradum.
 Sensit anus vicina loci: iussumque sedere
 Alloquitur, quatiens, voce tremente, caput. 400
 Hoc, vbi nunc fora sunt, vdae tenuere paludes:
 Amne redundatis fossa madebat aquis.
 Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras,
 Nunc solida est tellus, sed lacus ante fuit.
 Qua Velabra solent in Circum ducere pompas; 405
 Nil praeter salices cassaque canna fuit.
 Saepe suburbanas rediens conuiuia per vndas
 Cantat, et ad nautas ebria verba iacit.
 Nondum conueniens diuersis iste figuris
 Nomen ab auerso ceperat amne Deus. 410
 Hic quoque lucus erat, iuncis et arundine densus,
 Et pede velato non adeunda palus.
 Stagna recesserunt, et aquas sua ripa coërcet:
 Siccaque nunc tellus; mos tamen inde manet.
 Reddiderat causam. Valeas, anus optima, dixi: 415
 Quod superest aevi, molle sit omne, tui.
 Caetera iam pridem didici puerilibus annis;
 Non tamen idcirco praetereunda mihi.
 Moenia Dardanides nuper noua fecerat Ilus:
 Ilus adhuc Asiae diues habebat opes. 420
 Creditur armiferae signum caeleste Mineruae
 Urbis in Iliacae desiluisse iugo.
 Cura videre fuit: vidi templumque locumque
 Hoc superest illi: Pallada Roma tenet.
 Consuliter Smintheus: lucoque obscurus opaco 425
 Hos non mentito reddidit ore sonos:
 Aetheream seruate Deam; seruabitis Urbem:
 Imperium secum transferet illa loci.

Seruat,

Seruat, et inclusam summa tenet Ilus in arce:
 Curaque ad heredem Laomedonta venit. 430
 Sub Priamo seruata parum. Sic ipsa volebas:
 Ex quo iudicio forma reuicta tua est.
 Seu genus Adrasti, seu furtis aptus Vlixes,
 Seu pius Aeneas, eripuisse datur.
 Auctor in incerto: res est Romana; tuetur 435
 Vesta, quod assiduo lumine cuncta videt.
 Heu quantum timere Patres, quo tempore Vesta
 Arsit, et est adytis obruta paene suis!
 Flagrabant sancti sceleratis ignibus ignes:
 Mistaque erat flammae flamma profana pia. 440
 Attonitae flebant, demisso crine, ministrae:
 Abstulerat vires corporis ipse timor.
 Prouolat in medium, et magna, Succurrite, voce,
 Non est auxilium flere, Metellus ait.
 Pignora virgineis fatalia tollite palmis: 445
 Non ea sunt voto, sed rapienda manu.
 Me miserum! dubitatis? ait. Dubitare videbat,
 Et pauidas posito procubuisse genu.
 Haurit aquas: tollensque manus, Ignoscite, dixit,
 Sacra: vir intrabo non adeunda viro. 450
 Si scelus est; in me commissi poena redundet.
 Sit capitis damno Roma soluta mei.
 Dixit, et irrupit: factum Dea rapta probauit;
 Pontificisque sui munere tuta fuit.
 Nunc bene lucetis sacrae sub Caesare flammae: 455
 Ignis in Iliacis nunc erit, estque, focus.
 Nullaque dicetur vittas temerasse sacerdos
 Hoc Duce: nec viua defodietur humo.
 Sic incesta perit: quia quam violauit, in illam
 Conditur: et Tellus Vestaque numen idem est. 460
 Tum sibi Callaïco Brutus cognomen in hoste
 Fecit, et Hispanam sanguine tinxit humum.

Scilicet

Scilicet interdum miscentur tristia laetis;
 Ne populum toto pectore festa iuuent.
 Crassus ad Euphraten Aquilas, natumque, suosque 465
 Perdidit: et leto est vltimus ipse datus.
 Parthe, quid exultas? dixit Dea, signa remittes:
 Quique necem Crassi vindicet, vltor erit.

At simul auritis violae demuntur asellis,
 Et Cereris fruges aspera saxa terunt; 470
 Nanita puppe sedens, Delphina videbimus, inquit;
 Humida cum pulso nox erit orta die.

Iam, Phryx, a nupta quereris, Tithone, relinqui;
 Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
 Ite, bonae matres, vestrum Matralia festum, 475
 Flauaque Thebaeae reddite liba Deae.
 Pontibus et magno iuncta est celeberrima Circo
 Area: quae posito de boue nomen habet.
 Hac ibi luce ferunt Matutae sacra parenti
 Sceptriferas Serui templa dedisse manus. 480
 Quae Dea sit: quare famulas a limine templi
 Arceat, (arcet enim) libaque tosta petat;
 Bacche, racemiferos hedera redimite capillos,
 Si domus illa tua est, dirige nauis iter.
 Arserat obsequio Semele Iouis. Accipit Ino 485
 Te, puer; et summa sedula nutrit ope.
 Intumuit Iuno, rapta quod pellice natum
 Educet. At sanguis ille sororis erat.
 Hinc agitur Furiis Athamas, et imagine falsa:
 Tuque cadis patria, parue Learche, manu. 490
 Moesta Learcheas mater tumulauerat umbras;
 Et dederat miseris omnia iusta rogis.
 Haec quoque, funestos vt erat laniata capillos,
 Prosilit, et cunis te, Melicerta, rapit.

- Et spatio contracta breni, freta bina repellit; 495
 Vnaque pulsatur terra duabus aquis.
- Huc venit insanis natum complexa lacertis;
 Et secum e celso mittit in alta iugo.
- Excipit illaesos Panope centumque sorores;
 Et placido lapsu per sua regna ferunt. 500
- Nondum Lencotheë, nondum puer ille Palaemon
 Vorticibus densi Tibridis ora tenent.
- Lucus erat: dubium Semelae Stimulaene vocetur;
 Maenadas Ausonias incoluisse ferunt.
- Quaerit ab his Ino, quae gens foret. Arcadas esse 505
 Audit; et Enandrum scepra tenere loci.
- Dissimulata Deam Latias Saturnia Bacchas
 Instimulat fictis insidiosa sonis:
- O nimium faciles, o toto pectore captae,
 Non venit haec nostris hospes amica choris. 510
- Fraude petit; sacrique parat cognoscere ritum.
 Quo possit poenas pendere, pignus habet.
- Vix bene desierat; complent vlulatibus auras
 Thyades effusis per sua colla comis:
- Iniiciuntque manus, puerumque reuellere pugnant. 515
 Quos ignorat adhuc, inuocat illa Deos:
- Dique, virique loci, miserae succurrite matri.
 Clamor Auentini saxa propinqua ferit.
- Appulerat ripae vaccas Oetaeus lberas.
 Audit; et ad vocem concitus vrget iter. 520
- Herculis aduentu, quae vim modo ferre parabant,
 Turpia femineae terga dedere fugae.
- Quid petis hinc, (cognorat enim) matertera Bacchi?
 An numen quod me, te quoque vexat, ait?
- Illa docet partim; partim praesentia nati 525
 Continet: et furiis in scelus isse pudet.
- Rumor, vt est velox, agitatis peruolat alis:
 Estque frequens, Ino, nomen in ore tuum.

- Hospita Carmentis fidos intrasse penates
 Diceris, et longam deposuisse famem. 530
- Liba sua properata manu Tegeaea sacerdos
 Traditur in subito cocta dedisse foco.
- Nunc quoque liba iunant festis Matralibus illam.
 Rustica sedulitas gratior arte fuit.
- Nunc, ait, o vates venientia fata resigna, 535
 Qua licet: hospitium hoc, precor, adde meis.
- Parua mora est: caelum vates ac numina sumit;
 Fitque sui toto pectore plena Dei.
- Vix illam subito posses cognoscere; tanto
 Sanctior, et tanto, quam modo, maior erat. 540
- Laeta canam: gaude defuncta laboribus, Ino,
 Dixit; et huic populo dextera semper ades.
- Numen eris pelagi: natum quoque pontus habebit.
 In vestris aliud sumite nomen aquis.
- Leucotheë Graiis, Matuta vocabere nostris. 545
 In portus nato ius erit omne tuo.
- Quem nos Portunum, sua lingua Palaemona dicet.
 Ite, precor, nostris aequus vterque locis.
- Annuerant: promissa fides: posuere labores.
 Nomina mutarunt: hic Deus, illa Dea est. 550
- Cur vetet ancillas accedere, quaeritis? odit.
 Principiumque odii, si sinat ipsa, canam.
- Vna ministrarum solita est, Cadmeï, tuarum
 Saepe sub amplexus coniugis ire tui.
- Improbus hanc Athamas furtim dilexit: ab illa 555
 Comperit agricolis semina tosta dari.
- Ipsa quidem fecisse negat, sed fama recepit.
 Hoc est cur odio sit tibi serua manus.
- Non tamen hanc pro stirpe sua pia mater adoret:
 Ipsa parum felix visa fuisse parens. 560
- Alterius prolem melius mandabitis illi.
 Vtilior Baccho quam fuit ipsa suis.

- Hanc tibi, Quo properas, memorant dixisse, Rutili?
Luce mea Marso Consul ab hoste cades.
- Exitus accessit verbis: flumenque Tolenum 565
Purpureo mistis sanguine fluxit aquis.
- Proximus annus erat: Pallantide caesus eadem
Didius hostiles ingeminavit opes.
- Lux eadem, Fortuna, tua est, auctorque, locusque.
Sed superiniectis quis latet aede togis? 570
- Seruius est: (hoc constat enim) sed caussa latendi
Discrepat; et dubium me quoque mentis habet.
- Dum Dea furtivos timide profitetur amores;
Caeclestemque homini concubuisse pudet;
- (Arsit enim magno correpta cupidine Regis, 575
Caecaque in hoc vno non fuit ille viro;)
- Nocte domum parua solita est intrare fenestra:
Vnde Fenestellae nomina porta tenet.
- Nunc pudet, et vultus velamine celat amatos:
Oraque sunt multa regia tecta toga. 580
- An magis est verum, post Tullì funera plebem
Confusam placidi morte fuisse ducis?
- Nec modus vllus erat: crescebat imagine luctus;
Donec eam positis occuluere togis.
- Tertia caussa mihi spatio maiore canenda est: 585
Nos tamen adductos intus agemus equos.
- Tullia, coningio, sceleris mercede, peracto,
His solita est dictis exstimulare virum:
- Quid iuvat esse pares, te nostrae caede sororis,
Meque tui fratris, si pia vita placet? 590
- Viuere debuerant et vir meus, et tua coniux,
Si nullum ausuri maius eramus opus.
- Et caput et regnum facio dotale parentis.
Si vir es, i, dictas exige dotis opes.
- Regia res scelus est. Socero cape regna necato: 595
Et nostras patrio sanguine tinge manus.

Talibus instinctus solio priuatus in alto
 Sederat. Attonitum vulgus ad arma ruit.
 Hinc cruor, hinc caedes: infirmaque vincitur aetas.
 Sceptra gener socero rapta Superbus habet. 600
 Ipse sub Esquiliis, vbi erat sua regia, caesus
 Concidit in dura sanguinolentus humo.
 Filia, carpento patrios initura penates,
 Ibat per medias alta feroxque vias.
 Corpus vt adspexit, lacrimis auriga profusis 605
 Restitit. Hunc tali corripit illa sono:
 Vadis? an exspectas pretium pietatis amarum?
 Duc, inquam, inuitas ipsa per ora rotas.
 Certa fides facti: dictus Sceleratus ab illa
 Vicus, et aeterna res ea pressa nota. 610
 Post tamen hoc ausa est templum, monumenta parentis,
 Tangere: mira quidem, sed tamen acta loquar.
 Signum erat in solio residens sub imagine Tullì:
 Dicitur hoc oculis opposuisse manum.
 Et vox audita est, Vultus abscondite nostros, 615
 Ne natae videant ora nefanda meae.
 Veste data tegitur: vetat hanc Fortuna moueri:
 Et sic e templo est ipsa locuta suo:
 Ore reuelata qua primum luce patebit
 Seruius, haec positi prima pudoris erit. 620
 Parcite, matronae, vetitas attingere vestes:
 Sollenni satis est voce mouere preces:
 Sitque caput semper Romano tectus amictu,
 Qui Rex in nostra septimus Vrbe fuit.
 Arserat hoc templum: signo tamen ille pepercit 625
 Ignis: opem nato Mulciber ipse tulit.
 Namque pater Tullì Vulcanus, Oeresia mater
 Praesignis facie, Corniculana fuit.
 Hanc secum Tanaquil, sacris de more paratis,
 Iussit in ornatum fundere vina focum. 630

Hic inter cineres obsceni forma virilis
 Aut fuit, aut visa est: sed fuit illa magis.
 Iussa loco captiua fouet. Conceptus ab illa
 Seruius a caelo semina gentis habet.
 Signa dedit genitor, tum cum caput igne corusco 635
 Contigit, inque coma flammeus arsit apex.
 Te quoque magnifica, Concordia, dedicat aede
 Liuia, quam caro praestitit illa viro.
 Disce tamen, veniens actas, vbi Liuia nunc est
 Porticus, immensae tecta fuisse domus. 640
 Urbis opus domus vna fuit: spatiumque tenebat,
 Quo breuius muris oppida multa tenent.
 Haec aequata solo est, nullo sub crimine regni,
 Sed quia luxuria visa nocere sua.
 Sustinuit tantas operum subuertere moles 645
 Totque suas heres perdere Caesar opes.
 Sic agitur censura, et sic exempla parantur;
 Cum vindex, alios quod monet, ipse facit.
 Nulla nota est veniente die, quam ducere possis.
 Idibus inuicto sunt data templa Ioui. 650
 Et iam Quinquatrus iubeor narrare minores.
 Nunc ades o coeptis, flaua Minerua, meis.
 Cur vagus incedit tota tibicen in Vrbe?
 Quid sibi personae, quid stola longa, volunt?
 Sic ego: sic posita Tritonia cuspide dixit, 655
 Pace velim doctae verba referre Deae.
 Temporibus veterum tibicinis vsus aurorum
 Magnus, et in magno semper honore fuit.
 Cantabat fauis, cantabat tibia ludis:
 Cantabat moestis tibia funeribus. 660
 Dulcis erat mercede labor: tempusque secutum,
 Quod subito Graiae frangeret artis opus.
 Adde quod Aedilis, pompam qui funeris irent,
 Artifices solos iusserat esse decem.

- Exsilio mutant Urbem, Tiburque recedant; 665
 (Exsilium quodam tempore Tibur erat:)
- Quaeritur in scena caua tibia; quaeritur aris:
 Ducit supremos naenia nulla toros.
- Seruierat quidam quantolibet ordine dignus
 Tibure: sed longo tempore liber erat. 670
- Rure dapes parat ille suo; turbamque canoram
 Conuocat. Ad festas conuenit illa dapes.
- Nox erat; et vinis oculique animique natabant:
 Cum praecomposito nuntius ore venit.
- Atque ita, Quid cessas conuiuia soluere? dixit: 675
 Auctor vindictae iam venit ecce tuae.
- Nec mora; conuiuiae valido titubantia vino
 Membra mouent: dubii stantque labantque pedes.
- At dominus, Discedite, ait: plauastroque morantes
 Sustulit. In plauastro sirpea lata fuit. 680
- Alliciunt somnos tempus, motusque, merumque;
 Potaque se Tibur turba redire putat.
- Iamque per Esquilias Romanam intrauerat urbem:
 Et mane in medio plaustra fuere Foro.
- Plantius, vt possent specie numeroque Senatam 685
 Fallere, personis imperat ora tegi.
- Admiscetque alios: et, vt hunc tibicina coetum
 Augeat, in longis vestibus ire iubet.
- Sic reduces bene posse tegi: ne forte notentur,
 Contra collegae iussa redisee sui. 690
- Res placuit: cultuque nouo libet Idibus uti;
 Et canere ad veteres verba iocosa modos.
- Haec vbi perdocuit, Superest mihi discere, dixi,
 Cur sit Quinquatrus illa vocata dies.
- Martius, inquit, agit tali mea nomine festa: 695
 Estque sub inuentis haec quoque turba meis.
- Prima terebrato per rara foramina buxo,
 Vt daret, effeci, tibia longa sonos.

- Vox placuit: liquidis faciem referentibus vndis
 Vidi virgineas intumuisse genas. 700
- Ars mihi non tanti est; valcas, mea tibia, dixi.
 Excipit abiectam cespite ripa suo.
- Inuentam Satyrus primum miratur: at vsum
 Nescit, et inflatam sentit habere sonum.
- Et modo dimittit digitis, modo concipit auras: 705
 Iamque inter Nymphas arte superbus erat.
- Prouocat et Phoebum. Phoebos superante pependit:
 Caesa recesserunt a cute membra sua.
- Sum tamen inuentrix auctorque ego carminis huius.
 Hoc est cur nostros ars colat ista dies. 710
- Tertia lux veniat, qua tu Dodoni Thyene,
 Stabis Agenorei fronte videnda bouis.
- Haec est illa dies; qua tu purgamina Vestae,
 Tibri, per Etruscas in mare mittis aquas.
- Si qua fides ventis; Zephyro date carbasa, nautae: 715
 Cras veniet vestris ille secundus aquis.
- At pater Heliadum, radios vbi tinxerit vndis,
 Et cinget geminos stella serena polos;
- Tollet humo validos proles Hyrica lacertos:
 Continua Delphin nocte videndus erit. 720
- Scilicet hic olim Volscos Aequosque fugatos
 Viderat in campis, Algida terra, tuis.
- Vnde suburbano clarus, Tuberte, triumpho,
 Vectus es in niucis, Postume, victor equis.
- Iam sex, et totidem luces de mense supersunt: 725
 Huic vnum numero tu tamen adde diem.
- Sol abit e Geminis et Cancris signa rubescunt:
 Coepit Auentina Pallas in arce coli.
- Iam tua, Laomedon, oritur nurus: orta que noctem
 Pellit, et e pratis vda pruina fugit. 730
- V 2
- Reddita,

Reddita, quisquis is est, Summano templa feruntur,
Tum, cum Romanis, Pyrrhe, timendus eras.

Hanc quoque cum patriis Galatea receperit vndis,

Plenaque securae terra quietis erit;

Surgit humo iuuenis telis afflatus auitis; 735

Et gemino nexus porrigit angue manus.

Notus amor Phaedrae, nota est iniuria Thesi:

Denouit natum credulus ille suum.

Non impune pius iuuenis Troezena petebat.

Diuidit obstantes pectore taurus aquas. 740

Solliciti terrentur equi; frustra que retenti

Per scopulos dominum duraque saxa trahunt.

Exciderat curru, lorisque morantibus artus

Hippolytus lacero corpore raptus erat:

Reddideratque animam, multum indignante Diana. 745

Nulla, Coronides, caussa doloris; ait.

Namque pio iuueni vitam sine vulnere reddam;

Et cedent arti tristia fata meae.

Gramina continuo loculis depromit eburnis;

Profuerunt Glauci manibus illa prius: 750

[Tunc, cum obseruatas augur descendit in herbas;

Vsus et auxilio est anguis ab angue dato.]

Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit:

Depositum terra sustulit ille caput.

Lucus eum, nemorisque tui, Dictynna, recessus 755

Celat: Aricino Virbius ille lacu.

At Pluto Clotho que dolent, haec fila reneri,

Hic fieri regni iura minora sui.

Iupiter, exemplum veritus, direxit in illum

Fulmina, qui nimiae mouerat artis opem. 760

Phoebe, querebaris. Deus est: placare parenti.

Propter te, fieri quod vetat, ipse facit.

- Non ego te, quamuis properabis vincere, Caesar,
 Si vetet auspicium, signa mouere velim.
 Sint tibi Flaminius Thrasymenaque litora testes; 765
 Per volucres aequos multa monere Deos.
 Tempora si veteris quaeris temeraria damni;
 Quartus ab extremo mense bis ille dies.
- Postera lux melior. Superat Masinissa Syphacem;
 Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis. 770
- Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis;
 Et fugiunt, freno non remorante, dies.
 Quam cito venerunt Fortunae Fortis honores!
 Post septem lucas Iunius actus erit.
- Ite, Deam laeti Fortem celebrate, Quirites: 775
 In Tiberis ripa munera Regis habet.
 Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba.
 Nec pudeat potos inde redire domum.
- Ferte coronatae iuuenum conuiuia lintres;
 Multaque per medias uina bibantur aquas. 780
 Plebs colit hanc: quia, qui posuit, de plebe fuisse
 Fertur, et ex humili sceptrum tulisse loco.
- Conuenit et seruis: serua quia Tullius ortus
 Constituit dubiae templa propinqua Deae.
- Ecce suburbana rediens male sobrius aede 785
 Ad stellas aliquis talia uerba iacit:
 Zona latet tua nunc, et cras fortasse latebit:
 Dehinc erit, Orion, adspicienda mihi.
- At si non esset potus; dixisset eadem
 Venturum tempus solstitiale die. 790
- Lucifero subeunte Lares delubra tulerunt,
 Hic ubi sit docta multa corona manu.
 Tempus idem Stator aedis habet, quam Romulus olim
 Ante Palatini condidit ora iugi.

Tot restant de mense dies, quot nomina Parcís, 795
 Cum data sunt trabeae templa, Quirine, tuae.

Tempus Iúleis cras est natale Kalendis:
 Pièrides, coeptis addite summa meis.

Dicite, Pierides, quis vos adiunxerit isti,
 Cui dedit inuitas victa nouerca manus. 800

Sic ego: sic Clio, Clari monumenta Philippi,
 Adspicis: vnda trahit Marcia casta genus.

Marcia sacrificio deductum nomen ab Anco;
 In qua par facies nobilitate sua.

Par animo quoque forma suo respondet in illa: 805
 Et genus, et facies, ingeniumque simul.

Nec quod laudamus formam, tam turpe putaris.
 Laudamus magnas hac quoque parte Deas. 1

Nupta fuit quondam matertera Caesaris illi.
 O decus, o sacra femina digna domo! 810

Sic cecinit Clio: doctae assensere sorores.
 Annuit Alcides, increpuitque lyram.

P. OVIDII NASONIS
T R I S T I V M
LIBRI QVINQVE.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1911

P. OVIDII NASONIS
T R I S T I V M
LIBER PRIMVS.

ELEGIA I.

Parue, (nec inuideo) sine me, Liber, ibis in Urbem
Hei mihi! quo domino non licet ire tuo.
Vade, sed incultus; qualem decet exsulis esse.
Infelix, habitum temporis huius habe.
Nec te purpureo velent vaccinia fuco: 5
Non est conueniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
Candida nec nigra cornua fronte geras.
Felices ornent haec instrumenta libellos.
Fortunae memorem te decet esse meae. 10
Nec fragili geminae poliantur punice frontes:
Hirsutus passis vt videre comis.
Neue liturarum pudeat. Qui viderit illas,
De lacrimis factas sentiet esse meis.
Vade, Liber, verbisque meis loca grata saluta. 15
Contingam certe quo licet illa pede.
Si quis, vt in populo, nostri non immemor illic,
Si quis, qui, quid agam, forte requirat, erit;
Viure me dices: saluum tamen esse negabis.
Id quoque, quod viuam, munus habere Dei. 20
Atque ita te tacitus, quaerenti plura, legendum,
Ne, quae non opus est, forte loquare, dabis.

- Protinus admonitus repetet mea crimina lector;
 Et peragar populi publicus ore reus.
 Neu, caue, defendas, quamuis mordebere dictis. 25
 Causa patrocinio non bona peior erit.
 Inuenies aliquem, qui me suspiret ademtum;
 Carmina nec siccis perlegat ista genis:
 Et tacitus secum, ne quis malus audiat, optet,
 Sit mea, lenito Caesare, poena minor. 30
 Nos quoque, quisquis erit, ne sit miser ille, precamur,
 Placatos misero qui uolet esse Deos,
 Quaeque uolet, rata sint; ablataque Principis ira
 Sedibus in patriis det mihi posse mori.
 Vt peragas mandata, Liber, culpabere forsam; 35
 Ingeniique minor laude ferere mei.
 Iudicis officium est, ut res, ita tempora rerum
 Quaerere. Quaesito tempore tutus eris.
 Carmina proueniunt animo deducta sereno:
 Nubila sunt subitis tempora nostra malis. 40
 Carmina secessum scribentis et otia quaerunt:
 Me mare, me venti, me fera iactat hiems.
 Carminibus metus omnis abest: ego perditus ensem
 Haesurum iugulo iam puto iamque meo.
 Haec quoque, quae facio, iudex mirabitur aequus; 45
 Scriptaque cum uenia qualiacunque leget.
 Da mihi Maeoniden, et tot circumspice casus;
 Ingenium tantis excidet omne malis.
 Denique securus famae, Liber, ire memento;
 Nec tibi sit lecto displicuisse pudor. 50
 Non ita se nobis praebet Fortuna secundam,
 Ut tibi sit ratio laudis habenda tuae.
 Donec eram sospes, tituli tangebar amore;
 Quaerendique mihi nominis ardor erat.
 Carmina nunc si non studiumque, quod obfuit, odi, 55
 Sit satis. Ingenio sic fuga parta meo.

I tamen, i, pro me tu, cui licet, adspice Romam.
 Dì facerent, possem nunc meus liber.
 Nec te, quod venias magnam peregrinus in Urbem,
 Ignotum populo posse venire puta. 60
 Vt titulo carcas, ipso noscere colore:
 Dissimulare velis te licet esse meum.
 Clam tamen intrato; ne te mea carmina laedant.
 Non sunt, vt quondam plena fauoris erant.
 Si quis erit, qui te, quia sis meus, esse legendum 65
 Non putet, e gremio reiiciatque suo;
 Inspice, dic, titulum. Non sum praeceptor Amoris,
 Quas meruit, poenas iam dedit illud opus.
 Forsitan exspectes, an in alta Palatia missum
 Scandere te iubeam, Caesareamque domum, 70
 Ignoscant augusta mihi loca, Dique locorum.
 Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
 Esse quidem memini mitissima sedibus illis
 Numina: sed timeo, qui nocuere, Deos.
 Terretur minimo pennae stridore columba: 75
 Vnguibus, accipiter, saucia facta tuis.
 Nec procul a stabulis audet recedere, si qua
 Excussa est auidi dentibus agna lupi.
 Vitaret caelum Phaëthon, si viueret; et quos
 Optarat stulte, tangere nollet equos. 80
 Me quoque, quae sensi, fateor Iouis arma timere:
 Me reor infesto, cum tonat, igne peti.
 Quicumque Argolica de classe Capharea fugit;
 Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
 Et mea cymba, semel vasta percussa procella, 85
 Illum, quo laesa est, horret adire locum.
 Ergo, care Liber, timida circumspice mente;
 Et satis a mediâ sit tibi plebe legi.
 Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
 Icarus: Icaris nomina fecit aquis. 90

Difficile est tamen, hic remis utaris an aura,
 Dicere. Consilium resque locusque dabunt.
 Si poteris vacuo tradi; si cuncta videbis
 Mitia; si vires fregerit ira suas;
 Si qui erit, qui te dubitantem et adire timentem 95
 Tradat, et ante tamen pauca loquatur; adi.
 Luce bona, dominoque tuo felicior ipse
 Peruenias illuc; et mala nostra leues.
 Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
 Solus Achilleo tollere more potest. 100
 Tantum ne noceas, dum vis prodesse, videto.
 Nam spes est animi nostra timore minor.
 Quaeque quiescebat, ne mota resaeuiat ira;
 Et poenae tu sis altera caussa, caue.
 Cum tamen in nostrum fueris penetrabile receptus, 105
 Contigerisque tuam, scrinia curua, domum;
 Adspicies illic positos ex ordine fratres,
 Quos studium cunctos euigilauit idem.
 Caetera turba palam titulos ostendet apertos;
 Et sua detecta nomina fronte geret. 110
 Tres procul obscura latitantes parte videbis.
 Hi quoque, quod nemo nescit, amare docent.
 Hos tu vel fugias, vel, si satis oris habebis:
 Oedipodas facito Telegonosque voces.
 Deque tribus, moneo, si quae tibi cura parentis, 115
 Ne quemquam, quamuis ipse docebit, ames.
 Sunt quoque mutatae ter quinque volumina formae,
 Nuper ab exequiis carmina rapta meis:
 His mando dicas, inter mutata referri
 Fortunae vultum corpora posse meae. 120
 Namque ea dissimilis subito est effecta priori:
 Flendaque nunc, aliquo tempore laeta fuit.
 Plura quidem mandare tibi, si quaeris, habebam;
 Sed vereor tardae caussa fuisse morae.

Quod si, quae subeunt, tecum, Liber, omnia ferres; 125

Sarcina laturo magna futurus eras.

Longa via est: propera. Nobis habitabitur orbis

Vltimus; a terra terra remota mea.

ELEGIA II.

Di maris et caeli. (quid enim nisi vota supersunt?)

Soluere quassatae parcite membra ratis:

Nene, precor, magni subscribite Caesaris irae.

Saepe premente Deo fert Deus alter opem.

Mulciber in Troiam, pro Troia stabat Apollo: 5

Aequa Venus Tencris, Pallas iniqua fuit.

Oderat Aenean propior Saturnia Turno.

Ille tamen Veneris numine tutus erat.

Saepe ferox cautum petiit Neptunus Vlixem:

Eripuit patruo saepe Minerua suo. 10

Et nobis aliquod, quamuis distamus ab illis,

Quid vetat irato numen adesse Deo?

Verba miser frustra non proficientia perdo:

Ipsa graues spargunt ora loquentis aquae.

Terribilisque Notus iactat mea dicta; precesque, 15

Ad quos mittuntur, non sinit ire Deos.

Ergo idem venti, ne caussa laedar in vna,

Velaque nescio quo, votaue nostra ferunt?

Me miserum, quanti montes voluuntur aquarum!

Iam iam tacturos sidera summa putes. 20

Quantae diducto subsidunt aequore valles!

Iam iam tacturas Tartara nigra putes.

Quocumque adspicias, nihil est nisi pontus et aër;

Fluctibus hic tumidis, nubibus ille minax.

Inter vtrumque fremunt inmani turbine venti. 25

Nescit, cui domino pareat, vnda maris.

Nam modo purpureo vires capit Eurys ab ortu:

Nunc Zephyrus sero vespere missus adest:

Nunc

Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto;
 Nunc Notus aduersa praelia fronte gerit. 30
 Rector in incerto est: nec quid fugiatue petatur,
 Inuenit. Ambiguus ars stupet ipsa malis.
 Scilicet occidimus, nec spes, nisi vana, salutis:
 Dumque loquor, vultus obruit vnda meos.
 Opprimet hanc animam fluctus: frustra que precantur 35
 Ore necaturas accipiemus aquas.
 At pia nil aliud quam me dolet exsule coniux:
 Hoc vnum nostri scitque gemitque mali.
 Nescit in immenso iactari corpora ponto:
 Nescit agi ventis: nescit adesse necem. 40
 Di bene, quod non sum mecum conscendere passus;
 Ne mihi mors misero bis patienda foret!
 At nunc, vt peream, quoniam caret illa periclo,
 Dimidia certe parte superstes ero.
 Hei mihi quam celeri micuerunt nubila flamma! 45
 Quantus ab aetherio personat axe fragor!
 Nec lenius laterum tabulae feriuntur ab vndis,
 Quam graue balistae moenia pulsat onus.
 Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes:
 Posterior nono est, vndecimoque prior. 50
 Nec letum timeo: genus est miserabile leti.
 Demite naufragium; mors mihi munus erit.
 Est aliquid, fatoue suo ferroue cadentem
 In solida moriens ponere corpus humo:
 Et mandare suis aliquid, sperare sepulcra, 55
 Et non aequoreis piscibus esse cibum.
 Fingite me dignum tali nece: non ego solus
 Hic vehor. Immeritos cur mea poena trahit?
 Proh Superi, viridesque Dei, quibus aequora curae!
 Vtraque iam vestras sistite turba minas. 60
 Quamque dedit vitam mitissima Caesaris ira,
 Hanc sinite infelix in loca iussa feram.

- Si. quam commerui, poenam me pendere vultis;
 Culpa mea est, ipso iudice, morte minor.
 Mittere me Stygias si iam voluisset ad vndas 65
 Caesar; in hoc vestra non eguisset ope.
 Est illi nostri non inuidiosa cruoris
 Copia: quodque dedit, cum volet, ipse seret.
 Vos modo, quos nullo certe puto crimine laesos,
 Contenti nostris, Di, precor, este malis. 70
 Nec tamen, vt cuncti miserum seruare velitis,
 Quod periit, saluum iam caput esse potest.
 Vt mare considat, ventisque ferentibus vtar;
 Vt mihi parcatis; num minus exsul ero?
 Non ego diuitias avidus sine fine parandi 75
 Latum mutandis mercibus aequor aro:
 Nec peto, quas quondum petii studiosus, Athenas:
 Oppida non Asiae, non loca visa prius.
 Non vt, Alexandri claram delatus in vrbem,
 Delicias videam, Nile iocose, tuas. 80
 Quod faciles opto ventos, (quis credere possit?)
 Sarmatis est tellus, quam mea vota petunt.
 Obligor vt tangam laeni fera littora Ponti;
 Quodque sit a patria tam fuga tarda, queror.
 Nescio quo videam positos vt in orbe Tomitas, 85
 Exilem facio per mea vota viam.
 Seu me diligitis, tantos compescite fluctus;
 Pronaque sint nostrae numina vestra rati:
 Seu magis odistis, iussae me aduertite terrae.
 Supplicii pars est in regione mei. 90
 Ferte (quid hic facio?) rapidi mea carbasa venti.
 Ausonios fines cur mea vela vident?
 Noluit hoc Caesar: quid, quem fugat ille, tenetis?
 Adspiciat vultus Pontica terra meos.
 Et iubet, et merni: nec, quae damnauerit ille, 95
 Crimina defendi fasue piunue puto.

Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt;
 A culpa facinus scitis abesse mea.
 Immo ita; vos scitis. Si me meus abstulit error,
 Stultaque mens nobis, non scelerata, fuit: 100
 Quamlibet e minimis, domui si fauimus illi:
 Si satis Augusti publica iussa mihi;
 Hoc Duce si dixi felicia saecula; proque
 Caesare tura pius Caesaribusque dedi;
 Si fuit hic animus nobis; ita parcite, Diui. 105
 Sin minus; alta cadens obruat vnda caput.
 Fallor? an incipiunt grauidae vanescere nubes,
 Victaque mutati frangitur ira maris?
 Non casus, sed vos sub conditione vocati,
 Fallerè quos non est, hanc mihi fertis opem. 110

ELEGIA III.

Cum subit illius tristissima noctis imago,
 Quae mihi supremum tempus in Vrbe fuit:
 Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui;
 Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
 Iam prope lux aderat, qua me discedere Caesar 5
 Finibus extremæ iusserat Ausoniae.
 Nec mens, nec spatium fuerant satis apta paranti:
 Torpuerant longa pectora nostra mora.
 Non mihi seruorum, conitis non cura legendi:
 Non aptae profugo vestis opisue fuit. 10
 Non aliter stupui, quam qui Iouis ignibus ictus
 Viuit; et est vitae nescius ipse suae.
 Vt tamen hanc animo nubem dolor ipse remouit,
 Et tandem sensus conualbere mei?
 Alloquor extremum moestos abiturus amicos, 15
 Qui modo de multis vnus et alter erant.
 Vxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat;
 Inbre per indignas vsque cadente genas.

Nata procul Libycis aberat diuersa sub oris:
 Nec poterat fati certior esse mei. 20
 Quocunque adspiceres, luctus gemitusque sonabant:
 Forma que non taciti funeris intus erat.
 Femina, virque, meo pueri quoque funere moerent:
 Inque domo lacrimas angulus omnis habet.
 Si licet exemplis in paruo grandibus vti; 25
 Haec facies Troiae, cum caperetur, erat.
 Iamque quiescebant voces hominumque canumque:
 Lunaque nocturnos alta regebat equos.
 Hanc ego suspiciens, et ab hac Capitolia cernens,
 Quae nostro frustra iuncta fuere Lari; 30
 Numina vicinis habitantia sedibus, inquam,
 Iamque oculis nunquam templa videnda meis;
 Dique relinquendi, quos Vrbs habet alta Quirini;
 Este salutati tempus in omne mihi.
 Et quamquam sero clypeum post vulnera sumo; 35
 Attamen hanc odiis exonerate fugam;
 Caelestique viro, quis me deceperit error,
 Dicite; pro culpa ne scelus esse putet.
 Vt, quod vos scitis, poenae quoque sentiat auctor.
 Placato possum non miser esse Deo. 40
 Hac prece adorauit Superos ego: pluribus vxor:
 Singultu medios praepediente sonos.
 Illa etiam ante Lares passis prostrata capillis
 Contigit extinctos ore tremente focos:
 Multaque in auersos effudit verba Penates, 45
 Pro deplorato non valitura viro.
 Iamque morae spatium nox praecipitata negabat,
 Versaque ab axe suo Parrhasis Arctos erat.
 Quid facerem? blando patriae retinebar amore:
 Vltima sed inssae nox erat illa fugae. 50
 Ah quoties aliquo dixi properante, Quid vrges?
 Vel, quo festines ire, vel vnde, vide.

- Ah quoties certam me sum mentitus habere
 Horam, propositae quae foret apta viae.
 Ter limen tetigi; ter sum reuocatus: et ipse 55
 Indulgens animo pes mihi tardus erat.
 Saepe, Vale dicto, rursus sum multa locutus;
 Et quasi discedens oscula summa dedi.
 Saepe eadem mandata dedi: meque ipse fefelli,
 Respiciens oculis pignora cara meis. 60
 Denique, Quid propero? Scythia est, quo mittimur, inquam:
 Roma relinquenda est: vtraque iusta mora est.
 Vxor in aeternum viuo mihi viua negatur;
 Et domus, et fidae dulcia membra domus.
 Quosque ego fraterno dilexi more sodales. 65
 O mihi Thesea pectora iuncta fide!
 Dum licet, amplectar: nunquam fortasse licebit
 Amplius. In lucro, quae datur hora, mihi est.
 Nec mora; sermonis verba imperfecta relinquo,
 Complectens animo proxima quaeque meo. 70
 Dum loquor, et flemus; caelo nitidissimus alto
 Stella grauis nobis, Lucifer ortus erat.
 Diuidor haud aliter, quam si mea membra relinquam:
 Et pars abrumpi corpore visa suo est.
 [Sic Priamus doluit, tunc cum in contraria versus 75
 Ultiores habuit proditiōis equus.]
 Tum vero exoritur clamor gemitusque meorum;
 Et feriunt moestae pectora nuda manus.
 Tum vero coniux humeris abeuntis inhaerens
 Miscuit haec lacrimis tristia dicta suis. 80
 Non potes auelli: simul ah simul ibimus, inquit:
 Te sequar; et coniux exsulis exsul ero.
 Et mihi facta via est: et me capit vltima tellus.
 Accedam profugae sarcina parua rati.
 Te iubet e patria discedere Caesaris ira; 85
 Me pietas. Pietas haec mihi Caesar erit.

- Talia tentabat: sic et tentauerat ante:
 • Vixque dedit victas vtilitate manus.
Egredior, (siue illud erat sine funere ferri)
 Squalidus immissis hirta per ora comis. 90
Illa dolore amens tenebris narratur obortis
 Semianimis media procubuisse domo.
Vtque resurrexit, foedatis puluere turpi
 Crinibus, et gelida membra leuauit humo;
Se modo, desertos modo complorasse Penates; 95
 Nomen et erepti saepe vocasse viri:
Nec gemnisse minus, quam si nataeue meumue
 Vidisset structos corpus habere rogos:
Et voluisse mori; et moriendo ponere sensus:
 Respectuque tamen non posuisse mei. 100
Viuat: et absentem, quoniam sic fata tulerunt.
 Viuat, et auxilio subleuet vsque suo.

ELEGIA IV.

- T**ingitur Oceano custos Erymanthidos Vrsae;
 Aequoreasque suo sidere turbat aquas:
Nos tamen lenium non nostra findimus aequor
 Sponte: sed audaces cogimur esse metu.
Me miserum quantis increscunt aequora ventis; 5
 Erntaque ex imis feruet arena vadis!
Monte nec inferior prorae puppique recuruae
 Insilit, et pictos verberat vnda Deos.
Pinea texta sonant; pulsī stridore rudentes:
 Aggemit et nostris ipsa carina malis. 10
Nauita confessus gelido pallore timorem
 Iam sequitur victam, non regit arte, ratem.
Vtque parum validus non proficientia vector
 Cernicis rigidae frena remittit equo:
Sic non quo voluit, sed quo rapit impetus vndae 15
 Aurigam video vela dedisse rati.

Quod nisi mutatas emiserit Aeolus auras;
 In loca iam nobis non adeunda ferar.
 Nam procul, Illyriis lacua de parte relictis,
 Interdicta mihi cernitur Italia. 20
 Desinat in vetitas quaeso contendere terras,
 Et mecum magno pareat aura Deo.
 Dum loquor, et cupio pariter timeoque reuelli,
 Increpuit quantis viribus vnda latus!
 Parcite, caerulei, vos parcite, numina ponti; 25
 Infestumque mihi sit satis esse Iouem.
 Vos animam saevae fessam subducite morti.
 Si modo, qui periit, non periisse potest.

ELEGIA V.

O mihi post vllos nunquam memorande sodales,
 O cui praecipue sors mea visa sua est;
 Attonitum qui me, (memini) carissime, primus
 Ausus es alloquio sustinuisse tuo;
 Qui mihi consilium viuendi mite dedisti, 5
 Cum foret in misero pectore mortis amor;
 Scis bene, cui dicam, positis pro nomine signis;
 Officium uec te fallit, amice, tuum.
 Haec mihi semper erunt inis infixae medullis;
 Perpetuusque animae debitor huius ero. 10
 Spiritus et vacuas prius hic tenuandus in auras
 Ibit, et in tepido deseret ossa rogo;
 Quam subeant animo meritorum obliuia nostro:
 Et longa pietas excidat ista die.
 Di tibi sint faciles, et opis nullius egentem 15
 Fortunam praestent, dissimilemque meae.
 Si tamen haec nauis vento ferretur amico;
 Ignoraretur forsitan ista fides.
 Thesea Pirithous non tam sensisset amicum,
 Si non infernas viuus adisset aquas. 20

Vt foret exemplum veri Phocæus amoris,
 Fecerunt Furiae, tristis Oresta, tuæ.
 Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes;
 Hyrtacidae Niso gloria nulla foret.
 Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum, 25
 Tempore sic duro est inspicienda fides.
 Dum iuuat, et vultu ridet Fortuna sereno;
 Indelibatas cuncta sequuntur opes.
 At simul intonuit; fugiunt: nec noscitur vlli,
 Agminibus comitum qui modo cinctus erat. 30
 Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
 Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.
 Vix duo tresue mihi de tot superestis amici.
 Caetera Fortunæ, non mea, turba fuit.
 Quo magis, o pauci, rebus succurrite lapsis, 35
 Et date naufragio litora tuta meo:
 Neue metu falso nimium trepidate timentes,
 Hac offendatur ne pietate Deus.
 Sæpe fidem aduersis etiam laudauit in armis,
 Inque suis amat hanc Caesar, in hoste probat. 40
 Causa mea est melior, qui non contraria foui
 Arma; sed hanc merui simplicitate fugam.
 Inuigiles igitur nostris pro casibus oro;
 Diminui si qua numinis ira potest.
 Scire meos si quis casus desideret omnes; 45
 Plus, quam quod fieri res sinit, ille petat.
 Tot mala sum passus, quot in aethere sidera lucent:
 Paruaque quod siccus corpora puluis habet.
 Multaque credibili tulimus maiora: ratamque
 Quamuis acciderint, non habitura fidem. 50
 Pars etiam quaedam mecum moriatur oportet:
 Meque velim possit dissimulante tegi.
 Si vox infragilis, pectus mihi firmitus aere,
 Pluraque cum linguis pluribus ora forent;

- Non tamen idcirco complecterer omnia verbis: 55
 Materia vires exsuperante meas.
 Pro duce Neritio docti mala nostra poëtae
 Scribite: Neritio iam mala plura tuli.
 Ille breui spatio multis errauit in annis
 Inter Dulichias Iliacasque domos. 60
 Nos freta sideribus notis distantia mensos
 Sors tulit in Geticos Sarmaticosque sinus.
 Ille habuit fidamque manum, sociosque fideles:
 Me profugum comites deseruere mei.
 Ille suam lactus patriam victorque petebat. 65
 A patria fugio victus et exsul ego.
 Nec mihi Dulichium domus est, Ithaceue, Sameue.
 (Poena quibus non est grandis absesse locis.)
 Sed quae de septem totum circumspicit orbem
 Montibus, imperii Roma Deumque locus. 70
 Illi corpus erat durum patiensque laborum:
 Inualidae vires ingenuaeque mihi.
 Ille erat assidue saeuis agitatius in armis:
 Assuetus studiis mollibus ipse fui.
 Me Deus oppressit, nulla mala nostra leuante: 75
 Bellatrix illi Diua ferebat opem.
 Cumque minor Ioue sit tumidis qui regnat in vndis;
 Illum Neptuni, me Iouis ira premit.
 Adde, quod illius pars maxima ficta laborum est;
 Ponitur in nostris fabula nulla malis. 80
 Denique quaesitos tetigit tamen ille Penates;
 Quaeque diu petiit, contigit arua tamen.
 At mihi perpetuo patria tellure carendum est,
 Ni fuerit laesi mollior ira Dei.

ELEGIA VI.

Nec tantum Clario Lyde dilecta poëtae;
 Nec tantum Coe Battis amata suo est:

Pecto-

Pectoribus quantum tu nostris, Vxor, inhaeres:
 Digna minus misero, non meliore viro.
 Te mea, supposita veluti trabe, fulta ruina est: 5
 Si quid adhuc ego sum, muneris omne tui est:
 Tu facis, vt spoliū ne sim, neu nuder ab illis,
 Naufragii tabulas qui petiere mei.
 Vtque rapax, stimulante fame, cupidusque cruoris
 Incustoditum captat ouile lupus: 10
 Aut vt edax vultur corpus circumspicit, ecquod
 Sub nulla positum cernere possit humo:
 Sic mea nescio quis, rebus male fidus acerbis,
 In bona venturus, si paterere, fuit.
 Hunc tua per fortes virtus submouit amicos, 15
 Nulla quibus reddi gratia digna potest.
 Ergo quam misero, tam vero, teste probaris:
 Hic aliquod pondus si modo testis habet.
 Nec probitate tua prior est aut Hectoris vxor,
 Aut comes extincto Laodamia viro. 20
 Tu si Maeonium vatem sortita fuisses:
 Penelopes esset fama secunda tuae.
 Sive tibi hoc debes, nulla pia facta magistra;
 Cumque noua mores sunt tibi luce dati:
 Femina seu Princeps, omnes tibi culta per annos, 25
 Te docet exemplum coniugis esse bonae:
 Assimilemque sui longa assuetudine fecit:
 Grandia si paruis assimilare licet.
 Hei mihi non inagnas quod habent mea carmina vires.
 Nostraque sunt meritis ora minora tuis! 30
 Si quid et in nobis viui fuit ante vigoris,
 Exstinctum longis occidit omne malis:
 Prima locum sanctas heroïdas inter haberes:
 Prima bonis animi conspicerere tui.
 Quantumcunque tamen praeconia nostra valebunt; 35
 Carminibus viues tempus in omne meis.

ELEGIA VII.

Si quis habes nostris similes in imagine vultus;
 Deme meis hederas, Bacchica sarta, comis.
 Ista decent laetos felicia signa poëtas.
 Temporibus non est apta corona meis.
 Haec tibi dissimulas, sentis tamen, optime, dici, 5
 In digito qui me fersque refersque tuo.
 Effigiemque meam fuluo complexus in auro
 Cara relegati, qua potes, ora vides.
 Quae quoties spectas, subeat tibi dicere forsân,
 Quam procul a nobis Naso sodalis abest! 10
 Grata tua est pietas: sed carmina maior imago
 Sunt mea; quae mando qualiacunque legas.
 Carmina mutatas hominum dicentia formas:
 Infelix domini quod fuga rupit opus.
 Haec ego discedens, sicut bene multa meorum, 15
 Ipse mea posui moestus in igne manu.
 Utque cremasse suum fertur sub stipite natum
 Thestias, et melior matre fuisse soror;
 Sic ego non meritos mecum peritura libellos
 Imposui rapidis viscera nostra rogis. 20
 Vel quod eram Musas, vt crimina nostra, perosus:
 Vel quod adhuc crescens et rude carmen erat.
 Quae quoniam non sunt penitus sublata, sed exstant;
 Pluribus exemplis scripta fuisse reor.
 Nunc precor vt viuant, et non ignaua legentem 25
 Otia delectent, admoneantque mei.
 Nec tamen illa legi poterunt patienter ab vlllo;
 Nesciet his summam si quis abesse manum.
 Ablatum mediis opus est incudibus istud:
 Defuit et scriptis vltima lima meis. 30
 Et veniam pro laude peto: laudatus abunde,
 Non fastiditus si tibi, Lector, ero.
 Hos quoque sex versus in primi fronte libelli
 Si praeponendos esse putabis, habe.

Orba parente suo quicumque volumina tangis: 35
 His saltem vestra detur in Vrbe locus.
 Quoque magis faueas, non sunt haec edita ab ipso,
 Sed quasi de domini funere rapta sui.
 Quidquid in his igitur vitii rude carmen habeat,
 Emendaturus, si licuisset, eram. 40

E L E G I A VIII.

In caput alta suum labentur ab aequore retro
 Flumina: conuersis Solque recurret equis.
 Terra feret stellas: caelum findetur aratro:
 Vnda dabit flammam: et dabit ignis aquas.
 Omnia naturae praepostera legibus ibunt: 5
 Parsque suum mundi nulla tenebit iter.
 Omnia iam fient, fieri quae posse negabam:
 Et nihil est, de quo non sit habenda fides.
 Haec ego vaticinor; quia sum deceptus ab illo,
 Laturum misero quem mihi rebar opem. 10
 Tantane te, fallax, cepere obliuia nostri?
 Afflictumne fuit tantus adire timor?
 Vt neque respiceres, nec solarere iacentem;
 Dure? neque exsequias prosequerere meas?
 Illud amicitiae sanctum ac venerabile nomen 15
 Re tibi pro vili sub pedibusque iacet?
 Quid fuit, ingenti prostratum mole sodalem
 Visere, et alloqui parte leuare tui?
 Inque meos si non lacrimam dimittere casus,
 Pauca tamen ficto verba dolore queri? 20
 Idque, quod ignoti faciunt, valedicere saltem:
 Et vocem populi publicaque ora sequi?
 Denique lugubres vultus, nunquamque videndos
 Cernere supremo, dum licuitque, die?
 Dicendumque semel toto non amplius aevo 25
 Accipere, et parili reddere voce; Vale?

At fecere alii nullo mihi foedere iuncti;
 Et lacrimas animi signa dedere sui.
 Quid nisi conuictu caussisque valentibus essem,
 Temporis et longi victus amore tibi? 30
 Quid, nisi tot lusus et tot mea seria nosset,
 Tot nossem lusus serique ipse tua?
 Quid? si duntaxat Romae mihi cognitus esses,
 Adscitus toties in genus omne loci?
 Cunctane in aequoreos abierunt irrita ventos? 35
 Cunctane Lethaeis mersa feruntur aquis?
 Non ego te placida genitum reor vrbe Quirini;
 Vrbe, meo quae iam non adeunda pede est.
 Sed scopulis, Ponti quos haec habet ora sinistri:
 Inque feris Scythiae Sarmaticisque iugis. 40
 Et tua sunt silicis circum praecordia venae;
 Et rigidum ferri semina pectus habent.
 Quaeque tibi quondam tenero ducenda palato
 Plena dedit nutrix vbera, tigris erat.
 At mala nostra minus, quam nunc, aliena putasses; 45
 Duritiaeque mihi non agerere reus.
 Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
 Vt careant numeris tempora prima suis;
 Effice, peccati ne sim memor huius; et illo
 Officium laudem, quo queror, ore tuum. 50

ELEGIA IX.

Detur inoffensae metam tibi tangere vitae,
 Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
 Atque vtinam pro te possint mea vota valere,
 Quae pro me duros non tetigere Deos!
 Donec eris felix, multos numerabis amicos: 5
 Tempora si fuerint nubila, solus eris.
 Aspicias vt veniant ad candida tecta columbae;
 Accipiat nullas sordida turris aues.

Horrea

- Horrea formicae tendunt ad inania nunquam:
 Nullus ad amissas ibit amicus opes. 10
 Vtque comes radios per Solis euntibus vmbra,
 Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit;
 Mobile sic sequitur Fortunae lumina vulgus:
 Quae simul inducta nube teguntur, abit.
 Haec precor vt semper possint tibi falsa videri: 15
 Sunt tamen euentu vera fatenda meo.
 Dum stetimus, turbae quantum satis esset, habebat
 Nota quidem, sed non ambitiosa, domus.
 At simul impulsa est; omnes timuere ruinam:
 Cautaque communi terga dedere fugae. 20
 Saeua nec admiror metuunt si fulmina, quorum
 Ignibus afflari proxima quaeque solent.
 Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
 Quamlibet inuiso Caesar in hoste probat.
 Nec solet irasci, (neque enim moderatior alter) 25
 Cum quis in aduersis, si quid amavit, amat.
 De comite Argolici postquam cognouit Orestae,
 Narratur Pyladen ipse probasse Thoas.
 Quae fuit Actoridae cum magno semper Achille,
 Laudari solita est Hectoris ore fides. 30
 Quod pius ad manes Theseus comes isset amico,
 Tartareum dicunt indoluisse Deum.
 Euryali Nisique fide tibi, Turne, relata,
 Credibile est lacrimis immaduisse genas.
 Est etiam miseris pietas, et in hoste probatur. 35
 Hei mihi quam paucos haec mea dicta mouent!
 Hic status, haec rerum nunc est fortuna mearum,
 Debeat vt lacrimis nullus adesse modus.
 At mea sunt, proprio quamuis moestissima casu,
 Pectora processu facta serena tuo. 40
 Hoc euenturum iam tum, carissime, vidi,
 Ferret adhuc istam cum minor aura ratem.

- Sive aliquod morum, seu vitae labe carentis
 Est pretium: nemo pluris habendus erit.
- Sive per ingenuas aliquis caput extulit artes; 45
 Quaelibet eloquio fit bona caussa tuo.
- His ego commotus, dixi tibi protinus ipsi;
 Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
- Haec mihi non ouium fibrae, tonitrusue sinistri,
 Linguae servatae, pennaue, dixit auis. 50
- Augurium ratio est, et coniectura futuri:
 Hac diuinaui, notitiamque tuli.
- Quae quoniam vera est; tota mihi mente tibi que
 Gratulor, ingenium non latuisse tuum.
- At nostrum tenebris utinam latuisset in imis! 55
 Expediit in studio lumen abesse meo.
- Utque tibi prosunt artes, facunde, seuerae;
 Dissimiles illis sic nocuere mihi.
- Vita tamen tibi nota mea est: scis artibus illis
 Auctoris mores abstinuisse sui. 60
- Scis vetus hoc iuueni lusum mihi carmen: et istos,
 Ut non laudandos, sic tamen esse iocos.
- Ergo ut defendi nullo mea posse colore,
 Sic excusari crimina posse puto.
- Qua potes, excusa; nec amici desere caussam 65
 Quo bene coepisti, sic pede semper eas.

E L E G I A X.

- E**st mihi, sitque, precor, flauae tutela Mineruae
 Nauis; et a picta casside nomen habet.
- Sine opus est velis; minimam bene currit ad auram:
 Sive opus est remo; remige carpit iter.
- Nec comites volucris contenta est vincere cursu; 5
 Occupat egressas quamlibet ante rates.
- Et patitur fluctus, fertque assilientia longe
 Aequora, nec saeuis icta fatiscit aquis.

Illa, Corinthiacis primum mihi cognita Cenchrus,
 Fida manet trepidae duxque comesque fugae. 10
 Perque tot euentus, et iniquis concita ventis
 Aequora, Palladio numine tuta fuit.
 Nunc quoque tuta precor vasti secet ostia Ponti;
 Quasque petit, Getici litoris intret aquas.
 Quae simul Aeoliae mare me deduxit in Helles, 15
 Et longum tenui limite fecit iter;
 Fleximus in laeuum cursus: et ab Hectoris vrbe
 Venimus ad portus, Imbria terra, tuos.
 Inde leui vento Zerynthia litora nactis
 Threïciam tetigit fessa carina Samon. 20
 Saltus ab hac terra breuis est Tempyra petenti.
 Hac dominum tenus est illa secuta suum.
 Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos:
 Hellespontiacas illa relegit aquas.
 Dardaniumque petit auctoris nomen habentem; 25
 Et te ruricola, Lampsace, tuta Deo.
 Quaque per angustas vectae male virginis vndas
 Seston Abydena separat vrbe fretum.
 Hincque Propontiacis haerentem Cyzicon oris;
 Cyzicon, Haemoniae nobile gentis opus: 30
 Quaque tenent Ponti Byzantia litora fauces.
 (Hic locus est gemini ianua vasta maris.)
 Haec precor euincat, propulsaque fortibus Austris
 Transeat instabiles strenua Cyaneas:
 Thynniacosque sinus, et ab his per Apollinis urbem 35
 Alta sub Anchiali moenia tendat iter.
 Inde Mesembriacos portus, et Odesson, et arces
 Praetereat dictas nomine, Bacche, tuo:
 Et quos Alcathoi memorant a moenibus ortos
 Sedibus his profugum constituisse Larem. 40
 A quibus adueniat Miletida sospes ad urbem,
 Offensi quo me compulit ira Dei.

Hanc si contigerit, merita cadet agna Mineruae.
 Non facit ad nostras hostia maior opes.
 Vos quoque Tyndaridae, quos haec colit insula, fratres 45
 Mite, precor, duplici numen adeste viae.
 Altera namque parat Symplegadas ire per arctas,
 Scindere Bistonias altera puppis aquas.
 Vos facite, ut ventos, loca cum diversa petamus,
 Illa suos habeat, nec minus illa suos. 50

E L E G I A XI.

Litera quaecunque est toto tibi lecta libello,
 Est mihi sollicitae tempore facta viae.
 Aut hanc me, gelidi tremere cum mense Decembris,
 Scribentem mediis Hadria vidit aquis:
 Aut, postquam bimarem cursu superauimus Isthmon: 5
 Alteraque est nostrae sumta carina fugae.
 Quod facerem versus inter fera murmura ponti,
 Cycladas Aegeas obstupuisse puto.
 Ipse ego nunc miror, tantis animique marisque
 Fluctibus ingenium non cecidisse meum. 10
 Seu stupor huic studio, siue est insania nomen;
 Omnis ab hac cura mens relenata mea est.
 Saepe ego nimboris dubius iactabar ab Haedis:
 Saepe minax Steropes sidere pontus erat.
 Fuscabatque diem custos Erymanthidos Vrsae; 15
 Aut Hyadas saeuis auxerat Auster aquis:
 Saepe maris pars intus erat; tamen ipse trementi
 Carmine ducebam qualiacunque manu.
 Nunc quoque contenti stridunt Aquilone rudentes,
 Inque modum tumuli concaua surgit aqua. 20
 Ipse gubernator tollens ad sidera palmas
 Exposcit votis, immemor artis, opem.
 Quocunque adspicio, nihil est, nisi mortis imago:
 Quam dubia timeo mente, timensque precor.

Attigero

- Attingero portum, portu terrebor ab ipso. 25
 Plus habet infesta terra timoris aqua.
 Nam simul insidiis hominum pelagique laboro;
 Et faciunt geminos ensis et vnda metus.
 Ille meo vereor ne speret sanguine praedam:
 Haec titulum nostrae mortis habere velit. 30
 Barbara pars laeva est, avidaeque instructa rapinae,
 Quam cruor et caedes bellaque semper habent.
 Cumque sit hibernis agitatum fluctibus aequor;
 Pectora sunt ipso turbidiora mari.
 Quo magis his debes ignoscere, candide lector, 35
 Si spe sunt, vt sunt, inferiora tua.
 Non haec in nostris, vt quondam, scribimus hortis:
 Nec, consuete, meum, lectule, corpus habes.
 Iactor in indomito brumali luce profundo;
 Ipsaque caeruleis charta feritur aquis. 40
 Improba pugnat hiems, indignaturque, quod ausim
 Scribere, se rigidas incutiente minas.
 Vincat hiems hominem. Sed eodem tempore, quaeso,
 Ipse modum statuum carminis; illa sui.

P. OVIDII NASONIS
T R I S T I V M

LIBER SECVNDVS.

Quid mihi vobiscum est, infelix cura, libelli,
 Ingenio perii qui miser ipse meo?
 Cur modo damnatas repeto, mea crimina, Musas?
 An semel est poenam commernisse parum?
 Carmina fecerunt, vt me cognoscere vellent. 5
 Omine non fausto femina virque, mea.
 Carmina fecerunt, vt me moresque notaret
 Iam demum visa Caesar ab Arte meos.
 Deme mihi studium; vitae quoque crimina demes.
 Acceptum refero versibus, esse nocens. 10
 Hoc pretium curae vigilatorumque laborum
 Cepimus. Ingenio poena reperta meo.
 Si saperem, doctas odissem iure Sorores,
 Numina cultori perniciosa suo.
 At nunc, (tanta meo comes est insania morbo) 15
 Saxa malum refero rursus ad icta pedem.
 Scilicet et victus repetit gladiator arenam;
 Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
 Forsitan, vt quondam Teuthrantia regna tenenti,
 Sic mihi res eadem vulnus opemque feret: 20
 Musaque, quam mouit, motam quoque leniet iram:
 Exorant magnos carmina saepe Deos.
 Ipse quoque Ausonias Caesar matresque nurusque
 Carmina turrigeræ dicere iussit Opi.
 Iusserat et Phoëbo dici; quo tempore ludos 25
 Fecit, quos aetas adspicit vna semel.

His precor exemplis tua nunc, mitissime Caesar,
 Fiat ab ingenio mollior ira meo.
 Illa quidem iusta est, nec me meruisse negabo.
 Non adeo nostro fugit ab ore pudor. 30
 Sed, nisi peccassem, quid tu concedere posses?
 Materiam veniae sors tibi nostra dedit.
 Si, quoties homines peccant, sua fulmina mittat
 Iupiter; exiguo tempore inermis erit.
 Hic vbi detonuit, strepituque exterruit orbem, 35
 Purum discussis aëra reddit aquis.
 Iure igitur genitorque Deum rectorque vocatur:
 Iure capax mundus nil loue maius habet.
 Tu quoque, cum Patriae rector dicare Paterque;
 Vtere more Dei nomen habentis idem. 40
 Idque facis: nec te quisquam moderatius vnquam
 Imperii potuit frena tenere sui.
 Tu veniam parti superatae saepe dedisti,
 Non concessurus quam tibi victor erat.
 Diuitiis etiam multos et honoribus auctos 45
 Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
 Quaeque dies bellum, belli tibi sustulit iram:
 Parsque simul templis vtraque dona tulit.
 Vtque tuus gaudet miles, quod vicerit hostem;
 Sic, victum cur se gaudeat, hostis habet. 50
 Causa mea est melior: qui nec contraria dicor
 Arma, nec hostiles esse secutus opes.
 Per mare, per terras, per tertia numina iuro,
 Per te praesentem conspicuumque Deum;
 Hunc animum fauisse tibi, Vir maxime: meque, 55
 Qua sola potui, mente fuisse tuum.
 Optavi peteres caelestia sidera tarde;
 Parsque fui turbae parua precantis idem.
 Et pia tura dedi pro te: cumque omnibus vnus
 Ipse quoque adiui publica vota meis. 60
 Tom. II. Y Quid

Quid referam libros, illos quoque, crimina nostra,
 Mille locis plenos nominis esse tui?
 Inspice maius opus, quod adhuc sine fine reliqui,
 In non credendos corpora versa modos;
 Inuenies vestri praeconia nominis illic: 65
 Inuenies animi pignora multa mei.
 Non tua carminibus maior fit gloria, nec quo,
 Vt maior fiat, crescere possit, habet.
 Fama Iouis superest: tamen hunc sua facta referri,
 Et se materiam carminis esse, iuuat: 70
 Cumque Gigantei memorantur praelia belli;
 Credibile est laetum laudibus esse suis.
 Te celebrant alii quanto decet ore, tuasque
 Ingenio laudes vberiore canunt.
 Sed tamen, vt fuso taurorum sanguine centum, 75
 Sic capitur minimo turis honore Deus.
 Ah ferus, et nobis nimium crudeliter hostis,
 Delicias legit qui tibi cunque meas!
 Carmine ne nostris sic te venerantia libris
 Iudicio possint candidiore legi. 80
 Esse sed irato quis te mihi posset amicus?
 Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.
 Cum coepit quassata domus subsidere; partes
 In proclinas omne recumbit onus:
 Cunctaque Fortuna rimam faciente dehiscunt. 85
 Ipsa suo quondam pondere tecta ruunt.
 Ergo hominum quaesitum odium mihi carmine: quaque
 Debuit, est vultus turba secuta tuos.
 At, memini, vitamque meam moresque probabas
 Illo, quem dederas, praetereuntis equo. 90
 [Quod si non prodest, et honesti gratia nulla
 Redditur; at nullum crimen adeptus eram.]
 Nec male commissa est nobis fortuna reorum,
 Lisque decem decies inspicienda viris.

Res quoque priuatas statui sine crimine iudex: 95
 Deque mea fassa est pars quoque victa fide.
 Me miserum! potui, si non extrema nocerent,
 Iudicio tutus non semel esse tuo.
 Vltima me perdunt: imoque sub aequore mergit
 Incolumem toties vna procella ratem. 100
 Nec mihi pars nocuit de gurgite parua: sed omnes
 Pressere hoc fluctus, Oceanusque caput.
 Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
 Cur imprudenti cognita culpa mihi?
 Inscius Actaeon vidit sine veste Dianam: 105
 Praeda fuit canibus non minus ille suis.
 Scilicet in Superis etiam fortuna luenda est;
 Nec veniam, laeso numine, casus habet.
 Illa namque die, qua me malus abstulit error,
 Parna quidem periit, sed sine labe, domus. 110
 Sic quoque parua tamen, patrio dicatur vt aeuo
 Clara, nec vllius nobilitate minor:
 Et neque diuitiis, nec paupertate notanda:
 Vnde fit in neutrum conspiciendus eques.
 Sit quoque nostra domus vel censu parua, vel ortu; 115
 Ingenio certe non latet illa meo.
 Quo videar quamuis nimium iuueniliter vsus:
 Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
 Turbaque doctorum Nasonem noui, et audet
 Non fastiditis annumerare viris. 120
 Corruit haec igitur Musis accepta, sub vno,
 Sed non exiguo, crimine lapsa domus.
 Atque ea sic lapsa est, vt surgere, si modo laesi
 Ematurerit Caesaris ira, queat.
 Cuius in euentu poenae clementia tanta est, 125
 Vt fuerit nostro lenior illa metu.
 Vita data est, citraque necem tua constitit ira,
 O Princeps parce viribus vse tuis.

- Insuper accedunt, te non adimente, paternae,
 (Tanquam vita parum muneris esset) opes. 130
- Nec mea decreto damnasti facta Senatus:
 Nec mea selecto iudice iussa fuga est.
- Tristibus inuectus verbis, (ita Principe dignum)
 Virtus es offensas, vt decet, ipse tuas.
- Adde, quod edictum, quamuis immane minaxque, 135
 Attamen in poenae nomine lene fuit.
- Quippe relegatus, non exul, dicor in illo:
 Parcaque fortunae sunt ibi verba meae.
- Nulla quidem sano grauior mentisque potenti
 Poena est, quam tanto displicuisse viro. 140
- Sed solet interdum fieri placabile numen:
 Nube solet pulsa candidus ire dies.
- Vidi ego pampineis oneratam vitibus vlmum,
 Quae fuerat saeui fulmine tacta Iouis.
- Ipse licet sperare vetes; sperabimus: atque 145
 Hoc vnum fieri, te prohibente, potest.
- Spes mihi magna subit, cum te, mitissime Princeps;
 Spes mihi, respicio cum mea fata, cadit.
- Ac veluti ventis agitantibus aequora non est
 Aequalis rabies, continuusque furor; 150
- Sed modo subsidunt, intermissique silescent,
 Vnque putes illos deposuisse suam;
- Sic abeunt, redeuntque mei, variantque timores:
 Et spem placandi dantque negantque tui.
- Per Superos igitur, qui dent tibi longa, dabuntque, 155
 Tempora, Romanum si modo nomen amant;
- Per Patriam, quae te tuta et secunda Parente est;
 Cuius vt in populo, pars ego nuper eram;
- Sic tibi, quem semper factis animoque mereris,
 Reddatur gratiae debitus Urbis amor. 160
- Liuis sic tecum sociales compleat annos,
 Quae, nisi te, nullo coniuge digna fuit.

Quae si non esset, caelebs te vita deceret:
 Nullaque, cui posses esse maritus, erat.
 Sospite sic te sit natus quoque sospes; et olim 165
 Imperium regat hoc cum seniore senex:
 Utque tui faciunt, sidus iuvenile, nepotes,
 Per tua perque sui facta parentis eant.
 Sic assueta tuis semper Victoria castris
 Nunc quoque se praestet, notaque signa petat: 170
 Ausoniumque Ducem solitis circumuolet alis:
 Ponat et in nitida laureaserta coma.
 Per quem bella geris, cuius nunc corpore pugnas;
 Auspicium cui das grande, Deosque tuos.
 Dimidioque tui praesens hanc respicis Urbem: 175
 Dimidio procul es, saeuaque bella geris.
 Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste;
 Inque coronatis fulgeat altus equis;
 Parce, precor: fulmenque tuum, fera tela reconde,
 Heu nimium misero cognita tela mihi! 180
 Parce, Pater patriae: nec nominis immemor huius
 Olim placandi spem mihi tolle tui.
 Nec precor, vt redeam: quamuis maiora petitis
 Credibile est magnos saepe dedisse Deos.
 Mitius exsilium si das, propiusque roganti; 185
 Pars erit e poena magna leuata mea.
 Vltima perpetior, medios proiectus in hostes:
 Nec quisquam patria longius exsul abest.
 Solus ad egressus missus septemplicis Istri,
 Parrhasiae gelido virginis axe premor. 190
 Iazyges, et Colchi, Metereaue turba, Getaeque,
 Danubii mediis vix prohibentur aquis.
 Cumque alii caussa tibi sint grauiore fugati,
 Vltior nulli, quam mihi, terra data est.
 Longius hac nihil est, nisi tantum frigus et hostis; 195
 Et maris adstricto quae coit vnda gelu.

Hactenus Euxini pars est Romana sinistri:
 Proxima Basternae Sauromataeque tenent.
 Haec est Ausonio sub iure nouissima, vixque
 Haeret in imperii margine terra tui. 200
 Vnde precor supplex, vt nos in tuta releges:
 Ne sit cum patria pax quoque demta mihi.
 Ne timeam gentes, quas non bene subinouet Ister:
 Neue tuus possim ciuis ab hoste capi.
 Fas prohibet Latio quemquam de sanguine natum, 205
 Caesaribus saluis, barbarata vincla pati.
 Perdiderint cum me duo crimina, carmen et error;
 Alterius facti culpa silenda mihi.
 Nam non sum tanti, vt renouem tua vulnere, Caesar;
 Quam nimio plus est indoluisse semel. 210
 Altera pars superest: qua turpi crimine tactus
 Arguor obsceni doctor adulterii.
 Fas ergo est aliqua caelestia pectora falli;
 Et sunt notitia multa minora tua?
 Vtique Deos, caelumque simul sublime tuenti 215
 Non vacat exiguis rebus adesse Ioui;
 A te pendentem sic dum circumspicis orbem,
 Effugiunt curas inferiora tuas.
 Scilicet imperii, Princeps, statione relicta
 Imparibus legeres carmina facta modis? 220
 Non ea te moles Romani nominis vrget,
 Inque tuis humeris tam leue fertur onus;
 Lusibus vt possis aduertere numen ineptis;
 Excutiasque oculis otia nostra tuis.
 Nunc tibi Pannonia est, nunc Illyris ora domanda: 225
 Rhaetica nunc praebent Thraciaque arma metum.
 Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
 Parthus eques, timida captaque signa manu.
 Nunc te prole tua iuuenem Germania sentit;
 Bellaque pro magno Caesare Caesar obit. 230

Denique,

Denique, vt in tanto, quantum non existit vnquam,
 Corpore, pars nulla est quae labet imperii;
 Vrbs quoque te et legum lassat tutela tuarum,
 Et morum, similes quos cupis esse tuis.
 Nec tibi contingunt, quae gentibus otia praestas; 235
 Bellaque cum multis irrequieta geris.
 Mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum
 Nunquam te nostros euoluïsse iocos?
 At si, quod malle, vacuus fortasse fuisses,
 Nullum legisses crimen in Arte mea. 240
 Illa quidem fateor frontis non esse seuerae
 Scripta, nec a tanto Principe digna legi:
 Non tamen idcirco legum contraria iussis
 Sunt ea; Romanas erudiuntque nurus.
 Neue quibus scribam possis dubitare; libellus 245
 Quatuor hos versus a tribus vnus habet:
 Este procul, vittae tenues, insigne pudoris;
 Quaeque tegis medios instita longa pedes;
 Nil, nisi legitimum, concessaque furta, canemus;
 Inque meo nullum carmine crimen erit. 250
 Ecquid ab hac omnes rigide submouimus Arte,
 Quas stola contingi vittaque sumpta vetat?
 At matrona potest alienis artibus vti;
 Quoque trahat, quamuis non doceatur, habet.
 Nil igitur matrona legat: quia carmine ab omni 255
 Ad delinquendum doctior esse potest.
 Quodcunque attigerit, si qua est studiosa sinistri,
 Ad vitium mores instruet inde suos.
 Sumserit Annales; nihil est hirsutius illis;
 Facta sit vnde parens Ilia nempe leget. 260
 Sumserit, Aeneadum genitrix vbi prima; requiret,
 Aeneadum genitrix vnde sit alma Venus.
 Persequar inferius, modo si licet ordine ferri,
 Posse nocere animis carminis omne genus.

- [Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit. 265
 Nil prodest, quod non laedere possit idem.]
 Igne quid vtilius? si quis tamen vrere tecta
 Comparat, audaces instruit igne manns.
 Eripit interdum, modo dat medicina salutem:
 Quaeque iuuans monstrat, quaeque sit herba nocens. 270
 Et latro, et cautus praecingitur ense viator:
 Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
 Discitur, innocuas vt agat, facundia, caussas:
 Protegit haec soutes, immeritosque premit.
 Sic igitur carmen, recta si mente legatur, 275
 Constat nulli posse nocere meum.
 At quiddam vitii quicumque hinc concipit, errat:
 Et nimium scriptis abrogat ille meis.
 Vt tamen hoc fatear: ludi quoque semina praebent
 Nequitiae. Tolli tota theatra iube: 280
 Peccandi caussam quae multis saepe dederunt,
 Martia cum durum sternit arena solum.
 Tollatur Circus; non tuta licentia Circi:
 Hic sedet ignoto iuncta puella viro.
 Cum quaedam spatientur in hac, vt amator eadem 285
 Conueniat, quare porticus vlla patet?
 Quis locus est templis augustior? haec quoque vitet,
 In culpam si qua est ingeniosa suam.
 Cum steterit Iouis aede: Iouis succurret in aede,
 Quam multas matres fecerit ille Deus. 290
 Proxima adoranti Iunonia templa subibit,
 Pellicibus multis hanc doluisse Deam.
 Pallade conspecta, natum de crimine virgo
 Sustulerit quare, quaeret, Erichthonium.
 Venerit in magni templum, tua munera, Martis; 295
 Stat Venus Vltori iuncta viro ante fores.
 Isidis aede sedens, cur hanc Saturnia, quaeret,
 Egerit Iōnio Bosphorūque mari.

- In Venere Anchises, in Luna Latmius heros,
 In Cerere lāsion, qui referatur, erit. 300
 Omnia peruersas possunt corrumpere mentes.
 Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
- At procul ab scripta solis meretricibus Arte
 Submouet ingenuas pagina prima nurus.
 Quaecunque irrumpit, quo non sinit ire sacerdos; 305
 Protinus hoc vetiti criminis acta rea est.
 Nec tamen est facinus molles euoluere versus:
 Multa licet castae non facienda legant.
 Saepe supercilii nudas matrona seueri
 Et Veneris stantes ad genus omne videt. 310
 Corpora Vestales oculi meretricia cernunt:
 Nec domino poenae res ea caussa fuit.
 At cur in nostra nimia est lasciuiā Musa?
 Curue meus cuiquam suadet amare liber?
 Nil nisi peccatum manifesta que culpa fatendum est: 315
 Poenitet ingenii iudicii que mei.
 Cur non, Argolicis potius quae concidit armis
 Vexata est iterum carmine Troia meo?
 Cur tacui Thebas, et mutua vulnera fratrum?
 Et septem portas, sub duce quamque suo? 320
 Nec mihi materiau bellatrix Roma negabat:
 Et pius est, patriae facta referre, labor.
 Denique, cum meritis impleueris omnia, Caesar,
 Pars mihi de multis vna canenda fuit.
 Vtque trahunt oculos radiantia lumina Solis; 325
 Traxissent animum sic tua facta meum.
 Arguor immerito. Tenuis mihi campus aratur:
 Illud erat magnae fertilitatis opus.
 Non ideo debet pelago se credere, si qua
 Audet in exiguo ludere cymba lacu. 330
 Forsan, (et hoc dubitem) numeris leuioribus aptus
 Sim satis: in paruos sufficiamque modos.

- At si me iubeas domitos Iouis igne Gigantas
 Dicere; conantem debilitabit onus.
- Diuitis ingenii est immania Caesaris acta 335
 Condere; materia ne superetur opus.
- Et tamen ausus eram: sed detrectare videbar,
 Quodque nefas, damno viribus esse tuis.
- Ad leue rursus opus, iuuenilia carmina, veni;
 Et falso moui pectus amore meum. 340
- Non equidem vellem: sed me mea fata trahebant,
 Inque meas poenas ingeniosus eram.
- Hec mihi, quod didici! quod me docuere parentes,
 Litteraque est oculos vlla morata meos!
- Haec tibi me inuisum lascinia fecit, ob Artes, 345
 Quas ratus es vetitos sollicitasse toros.
- Sed neque me nuptae didicerunt furta magistro:
 Quodque parum nouit, nemo docere potest.
- Sic ego delicias, et mollia carmina feci,
 Strinxerit vt nomen fabula nulla meum. 350
- Nec quisquam est adeo media de plebe maritus,
 Vt dubius vitio sit pater ille meo.
- Crede mihi, mores distant a carmine nostro.
 Vita verecunda est, Musa iocosa, mihi.
- Magnaque pars operum mendax et ficta meorum 355
 Plus sibi permisit compositore suo.
- Nec liber indicium est animi, sed honesta voluptas,
 Plurima mulcendis auribus apta ferens.
- Accius esset atrox; coniuua Terentius esset;
 Essent pugnaces, qui fera bella canunt. 360
- Denique composui teneros non solus amores:
 Composito poenas solus amore dedi.
- Quid nisi cum multo Venerem confundere vino
 Praecepit Lyrici Teia Musa senis?
- Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare puellas? 365
 Tuta tamen Sappho, tutus et ille fuit.

- Nec tibi, Battiade, nocuit, quod saepe legenti
 Delicias versu fassus es ipse tuas.
- Fabula iucundi nulla est sine amore Menandri:
 Et solet hic pueris virginibusque legi. 370
- Ilias ipsa quid est, nisi turpis adultera, de qua
 Inter amatorem pugna virumque fuit?
- Quid prius est illi flamma Chryseïdos? utque
 Fecerit iratos rapta puella duces?
- Aut quid Odysea est, nisi femina, propter amorem, 375
 Dum vir abest, multis vna petita procis?
- Quid nisi Maeonides Venerem Martemque ligatos
 Narrat, in obsceno corpora prensa toro?
- Vnde nisi indicio magni sciremus Homeri,
 Hospitis igne duas incaluisse Deas? 380
- Omne genus scripti grauitate Tragoedia vincit:
 Haec quoque materiam semper amoris habet.
- Nam quid in Hippolyto, nisi caecae flamma nouercae?
 Nobilis est Canace fratris amore sui.
- Quid? non Tantalides, agitante Cupidine currus, 385
 Pisaeam Phrygiis vexit eburnus equis?
- Tingeret vt ferrum natorum sanguine mater,
 Concitus a laeso fecit amore dolor.
- Fecit amor subitas volucres, cum pellice regem,
 Quaeque suum luget nunc quoque mater Ityn. 390
- Si non Aëropen frater sceleratus amasset;
 Auersos Solis non legeremus equos.
- Impia nec tragicos tetigisset Scylla cothurnos,
 Ni patrium crinem desecuisset amor.
- Qui legis Electran, et egentem mentis Oresten, 395
 Aegisthi crimen Tyndaridosque legis.
- Nam quid de tetrico referam domitore Chimaerae,
 Quem leto fallax hospita paene dedit?
- Quid loquor Hermionen? quid te, Schoeneia virgo?
 Teque, Mycenæo Phoebas amata duci? 400
- Quid

- Quid Danaën, Danaësque nurum, matremque Lyaei?
 Hacmonaque, et noctes cui coëre duae?
 Quid generum Peliae? quid Thesea? quidue Pelasgum,
 Iliacam tetigit qui rate primus humum?
 Huc Iöle, Pyrrhique parens; huc Herculis vxor, 405
 Huc accedat Hylas, Iliadesque puer.
 Tempore deficiat, tragicos si persequar ignes;
 Vixque meus capiat nomina nuda liber.
 Est et in obscenos deflexa Tragoedia risus,
 Multaque praeteriti verba pudoris habet. 410
 Nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem,
 Infregisse suis fortia facta modis.
 Iunxit Aristides Milesia crimina secum:
 Pulsus Aristides nec tamen vrbe sua.
 Nec qui descripsit corrumpi semina matrum, 415
 Eubius, impurae conditor historiae.
 Nec qui composuit nuper Sybaritida, fugit:
 Nec quae concubitus non tacuere suos.
 Suntque ea doctorum monumentis mista virorum,
 Muneribusque Ducum publica facta patent. 420
 Neue peregrinis tantum defendat ab armis;
 Et Romanus habet multa iocosa liber.
 Utque suo Martem cecinit grauis Ennius ore;
 Ennius ingenio maximus, arte rudis;
 Explicat vt caussas rapidi Lucretius ignis, 425
 Casurumque triplex vaticinatur opus;
 Sic sua lasciuo cantata est saepe Catullo
 Femina, cui falsum Lesbia nomen erat.
 Nec contentus ea, multos vulgavit amores,
 In quibus ipse suum fassus adulterium est. 430
 Par fuit exigui similisque licentia Calui,
 Detexit variis qui sua furta modis.
 Quid referam Ticideae, quid Memmi carmen, apud quos
 Rebus abest omnis nominibusque pudor?

Cinna quoque his comes est, Cinnaque procacior Anser: 435

Et lene Cornifici, parque Catonis opus.

Et quorum libris modo dissimulata Perillae

Nomine, nunc legitur dicta Metella suo.

Is quoque, Phasiacas Argo qui duxit in vndas,

Non potuit Veneris furta tacere suae. 440

Nec minus Hortensî, nec sunt minus improba Seruî

Carmina. Quis dubitet nomina tanta sequi?

Vertit Aristiden Sisenna: nec obfuit illi

Historiae turpes inseruisse iocos.

Nec fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo, 445

Sed linguam nimio non tenuisse mero.

Credere iuranti durum putat esse Tibullus;

Sic etiam de se quod neget illa viro.

Fallere custodem demum docuisse fatetur;

Seque sua miserum nunc ait arte premi. 450

Saepe velut gemmam dominae signumue probaret;

Per caussam meminit se tetigisse manum.

Vtque refert, digitis saepe est nutuque locutus,

Et tacitam mensae duxit in orbe notam.

Et quibus e succis abeat de corpore liuor, 455

Impresso fieri qui solet ore, docet.

Denique ab incauto nimium petit ille marito,

Se quoque vti seruet; peccet vt illa minus.

Scit cui latretur, cum solus obambulat ipse:

Cur toties clausas excreet ante fores. 460

Multaque dat talis furti praecepta: docetque

Qua nuptae possint fallere ab arte viros.

Nec fuit hoc illi fraudi; legiturque Tibullus

Et placet, et iam te Principe notus erat.

Inuenies eadem blandi praecepta Propertî; 465

Districtus minima nec tamen ille nota est.

His ego successi, quoniam praestantia candor

Nomina viuorum dissimulare iubet,

Non

- Non timui, fateor, ne, qua tot iere carinae,
 Naufraga, seruat omnibus, vna foret. 470
 Sunt aliis scriptae, quibus alea luditur, artes.
 Haec est ad nostros non leue crimen auos.
 Quid valeant tali; quo possis plurima iactu
 Fingere; damnosos effugasue canes.
 Tessera quot numeros habeat: distante vocato 475
 Mittere quo doceat, quo dare missa modo.
 Discolor vt recto grassetur limite miles,
 Cum medius gemino calculus hoste perit.
 Vt inage velle sequi sciat, et reuocare priorem;
 Ne tuto fugiens incomitatus eat. 480
 Parua sedet ternis instructa tabella lapillis:
 In qua vicisse est, continuasse suos.
 Quique alii lusus (neque enim nunc persequar omnes)
 Perdere rem caram, tempora nostra, solent.
 Ecce canit formas alius iactusque pilarum. 485
 Hic artem nandi praecipit, ille trochi.
 Composita est aliis fucandi cura coloris;
 Hic epulis leges hospitioque dedit.
 Alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat:
 Quaeque docet liquido testa sit apta mero. 490
 Talia fumosi luduntur mense Decembris;
 Quae damno nulli composuisse fuit.
 His ego deceptus non tristia carmina feci;
 Sed tristis nostros poena secuta iocos.
 Denique nec video de tot scribentibus vnum, 495
 Quem sua perdidit Musa; repertus ego.
 Quid? si scripsissem mimos, obscena iocantes,
 Qui semper vetiti crimen amoris habent?
 In quibus assidue cultus procedit adulter;
 Verbaque dat stulto callida nupta viro. 500
 Nubilis hos virgo, matronaque, virque, puerque
 Spectat: et e magna parte Senatus adest.

- Nec satis incestis temerari vocibus aures:
 Assuescunt oculi multa pudenda pati.
- Cumque fefellit amans aliqua nouitate maritum, 505
 Plauditur; et magno palma fauore datur.
- Quae inimis prodest, scena est lucrosa poëtae:
 Tantaque non paruo crimina Praetor emit.
- Inspice ludorum sumtus, Auguste, tuorum:
 Emta tibi magno talia multa leges. 510
- Haec tu spectasti, spectandaque saepe dedisti.
 Maiestas adeo comis vbique tua est.
- Luminibusque tuis, totus quibus vtimur orbis,
 Scenica vidisti lentus adulteria.
- Scribere si fas est imitantes turpia mimos; 515
 Materiae minor est debita poena meae.
- An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum;
 Quodque libet, mimis scena licere dedit?
- Et mea sunt populo saltata poëmata saepe:
 Saepe oculos etiam detinuere tuos. 520
- Scilicet in domibus vestris vt prisca virorum
 Artifici fulgent corpora picta manu;
- Sic quae concubitus varios Venerisque figuras
 Exprimat, est aliquo parua tabella loco.
- Vtque sedet vultu fassus Telamonius iram, 525
 Inque oculis facinus barbara mater habet:
- Sic madidos siccant digitis Venus vda capillos:
 Et modo maternis tecta videtur aquis.
- Bella sonant alii, telis instructa cruentis:
 Parsque tui generis, pars tua facta canunt. 530
- Inuida me spatio natura coërcuit arcto,
 Ingenio vires exiguasque dedit.
- Et tamen ille tuae felix Acneidos auctor,
 Contulit in Tyrios arma virumque toros:
- Nec legitur pars vlla magis de corpore toto, 535
 Quam non legitimo foedere iunctus amor.

- Phyllidis hic idem tenerosque Amaryllidis ignes
 Bucolicis iuuenis luserat ante modis.
- Nos quoque iam pridem scripto peccauimus vno.
 Supplicium patitur non noua culpa nouum. 540
- Carminaque edideram, cum te delicta notantem
 Praeterii toties iure quietus eques.
- Ergo, quae iuueni mihi non nocitura putau
 Scripta parum prudens, nunc nocuere seni?
 Sera redundauit veteris vindicta libelli; 545
 Distat et a meriti tempore poena sui.
- Nec tamen omne meum credas opus esse remissum;
 Saepe dedi nostrae grandia vela rati.
- Sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos;
 Cumque suo finem mense volumen habet. 550
- Idque tuo nuper scriptum sub nomine, Caesar,
 Et tibi sacratum sors mea rupit opus.
- Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis:
 Quaeque grauis debet verba cothurnus habet.
- Dictaque sunt uobis, quamuis manus vltima coepto 555
 Defuit, in facies corpora versa nouas.
- Atque vtinam reuoces animum paulisper ab ira,
 Et vacuo iubeas hinc tibi pauca legi!
- Pauca, quibus prima surgens ab origine mundi,
 In tua deduxi tempora, Caesar, opus: 560
- Adspicias, quantum dederis mihi pectoris ipse;
 Quoque fauore animi teque tuosque canam.
- Non ego mordaci destrinxi carmine quemquam;
 Nec meus vllius crimina versus habet.
- Candidus a salibus suffusis felle refugi: 565
 Nulla venenato littera mista ioco est.
- Inter tot populi. tot scripti millia nostri,
 Quem mea Calliope laeserit, vnus ego.
- Non igitur nostris vllum gaudere Quiritem
 Auguror, at multos indoluisse, malis. 570
 Nec

Nec mihi credibile est quemquam insultasse iacenti;

Gratia candori si qua relata meo est.

His precor, atque aliis possint tua numina flecti,

O pater, o patriae cura salusque tuae.

Non vt in Ansoniam redcam, nisi forsitan olim,

575

Cum longo poenae tempore victus eris.

Tutius exsiliun pauloque quietius oro:

Vt par delicto sit mea poena suo.

P. OVIDII NASONIS
T R I S T I V M

LIBER TERTIVS.

ELEGIA I.

Missus in hanc venio timidi liber exsulis urbem.
 Da placidam fesso, lector amice, manum;
 Neve reformida, ne sim tibi forte pudori.
 Nullus in hac charta versus amare docet.
 Nec domini fortuna mei est, vt debeat illam 5
 Infelix vllis dissimulare iocis.
 Id quoque, quod viridi quondam male lusit in aeuo,
 Heu nimium sero damnat et odit opus.
 Inspice quid portem: nihil hic nisi triste videbis;
 Carmine temporibus conueniente suis. 10
 Clauda quod alterno subsidunt carmina versu:
 Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
 Quod neque sum cedro flauus, nec pumice laeuis;
 Erubui domino cultior esse meo.
 Littera suffusas quod habet maculosa lituras; 15
 Laesit opus lacrimis ipse poëta suum.
 Si qua videbuntur casu non dicta Latine;
 In qua scribebat, barbarata terra fuit.
 Dicite, lectores, si non graue, qua sit eundum;
 Quasque petam sedes hospes in Vrbe liber. 20
 Haec vbi sum lingua furtim titubante locutus;
 Qui mihi monstraret, vix fuit vnus, iter.
 Dì tibi dent, nostro quod non tribuere parenti,
 Molliter in patria viuere posse tua.
 Duc age: namque sequor: quamuis terraque marique 25
 Longinquo referam lassus ab orbe pedem.

Paruit;

- Paruit; et ducens, Haec sunt Fora Caesaris, inquit:
 Haec est a Sacris quae via nomen habet.
 Hic locus est Vestae; qui Pallada seruat et ignem:
 Hic fuit antiqui regia parua Numae. 30
 Inde petens dextram, Porta est, ait, ista Palatî:
 Hic Stator: hoc primum condita Roma loco est.
 Singula dum miror; video fulgentibus armis
 Conspicuos postes, tectaque digna Deo.
 Et, Iouis, haec, dixi, domus est. Quod vt esse putarem, 35
 Augurium menti querna corona dabat.
 Cuius vt accepi dominum, Non fallimur, inquam:
 Et magni verum est hanc Iouis esse domum.
 Cur tamen apposita velatur ianua lauro;
 Cingit et augustas arbor opaca fores? 40
 Num quia perpetuos meruit domus ista triumphos?
 An quia Leucadio semper amata Deo?
 Ipsane quod festa est, an quod facit omnia festa?
 Quam tribuit terris, Pacis an ista nota est?
 Vtque viret semper laurus, nec fronde caduca 45
 Carpitur; aeternum sic habet illa decus?
 Causa, superpositae scripto testata coronae,
 Seruatos ciues indicat huius ope.
 Adiice seruatis vnum, Pater optime, ciuem;
 Qui procul extremo pulsus in orbe iacet. 50
 In quo poenarum, quas se meruisse fatetur,
 Non facinus causam, sed suus error habet.
 Me miserum, vereorque locum, venerorque potentem,
 Et quatitur trepido littera nostra metu.
 Adspicis exsanguî chartam pallere colore? 55
 Adspicis alternos intremuisse pedes?
 Quandocunque, precor, nostro placata parenti
 Isdem sub dominis adspiciare domus.
 Inde tenore pari gradibus sublimia celsis
 Ducor ad intonsi candida templa Dei. 60

- Signa peregrinis vbi sunt alterna columnis
 Belides, et stricto barbarus ense pater:
 Quaeque viri docto veteres cepere nouique
 Pectore, lecturis inspicienda patent.
 Quaerebam fratres, exceptis scilicet illis, 65
 Quos suus optaret non genuisse parens.
 Quærentem frustra custos me, sedibus illis
 Praepositus, sancto iussit abire loco.
 Altera templa peto, vicino iuncta theatro:
 Haec quoque erant pedibus non adeunda meis. 70
 Nec me, quae doctis patuerunt prima libellis,
 Atria Libertas tangere passa sua est.
 In genus auctoris miseri fortuna redundat;
 Et patimur nati, quam tulit ipse, fugam.
 Forsitan et nobis olim minus asper, et illi 75
 Euictus longo tempore Caesar erit.
 Dì, precor, atque adeo (neque euim mihi turba roganda est,)
 Caesar, ades voto, maxime Diue, meo.
 Interea, statio quoniam mihi publica clausa est;
 Priuato liceat delituisse loco. 80
 Vos quoque, si fas est, confusa pudore repulsæ
 Sumite plebeiae carmina nostra manus.

E L E G I A II.

- Ergo erat in fatis Scythiam quoque visere nostris,
 Quaeque Lycaonio terra sub axe iacet?
 Nec vos, Pierides, nec stirps Latoia, vestro
 Docta sacerdoti turba tulistis opem?
 Nec mihi, quod lusi vero sine crimine, prodest; 5
 Quodque magis vita Musa iocosa mea est?
 Plurima sed pelago terraque pericula passum
 Vstus ab assiduo frigore Pontus habet.
 Quique fugax rerum, securaque in otia natus,
 Mollis et impatiens ante laboris eram; 10

Vltima nunc patior. Nec me mare portubus orbum
 Perdere, diuersae nec potuere viae.
 Suffecitque malis animus. Nam corpus ab illo
 Accepit vires; vixque ferenda tulit.
 Dum tamen et ventis dubius iactabar et vndis; 15
 Fallebat curas aeagraque corda labor.
 Vt via finita est, et opus requieuit cundi;
 Et poenae tellus est mihi tacta meae;
 Nil nisi flere libet: nec nostro parciore imber
 Lumine, de verna quam niue manat aqua. 20
 Roma domusque subit, desideriumque locorum,
 Quidquid et amissa restat in Vrbe mei.
 Hei mihi quod nostri toties pulsata sepulchri
 Ianua, sed nullo tempore aperta fuit!
 Cur ego tot gladios fugi, totiesque minata 25
 Obruit infelix nulla procella caput?
 Di, quos exerior nimium constanter iniquos,
 Participes irae quos Deus vnus habet;
 Exstimulate, precor, cessantia fata; meique
 Interitus clausas esse vetate fores. 30

E L E G I A III.

Haec mea, si casu miraris, epistola quare
 Alterius digitis scripta sit: aeger eram.
 Aeger in extremis ignoti partibus orbis;
 Incertusque meae paene salutis eram.
 Quid mihi nunc animi dira regione iacenti 5
 Inter Sauromatas esse Getasque putes?
 Nec caelum patimur, nec aquis assueuimus istis:
 Terraque nescio quo non placet ipsa modo.
 Non domus apta satis: non hic cibus vilis aegro:
 Nullus, Apollinea qui leuet arte malum. 10
 Non qui soletur, non qui labentia tarde
 Tempora narrando fallat, amicus adest.

- Lassus in extremis iaceo populisque locisque:
 Et subit affecto nunc mihi, quidquid abest.
- Omnia cum subeant; vincis tamen omnia, coniux: 15
 Et plus in nostro pectore parte tenes.
- Te loquor absentem: te vox mea nominat vnam:
 Nulla venit sine te nox mihi, nulla dies.
- Quin etiam sic me dicunt aliena locutum,
 Ut foret amenti nomen in ore tuum. 20
- Si iam deficiat suppresso lingua palato,
 Vix instillato restituenda mero;
- Nuntiet huc aliquis dominam venisse; resurgam:
 Spesque tui nobis causa vigoris erit.
- Ergo ego sum vitae dubius: tu forsitan illic 25
 Iucundum nostri nescia tempus agis?
- Non agis, adfirmo: liquet, o carissima nobis,
 Tempus agi sine me non nisi triste tibi.
- Si tamen implevit mea sors, quos debuit, annos;
 Et mihi vivendi tam cito finis adest; 30
- Quantum erat, o magni, perituro parcere, Diui;
 Ut saltem patria contumularer humo!
- Vel poena in mortis tempus dilata fuisset,
 Vel praecepisset mors properata fugam.
- Integer hanc potui nuper bene reddere lucem; 35
 Exsul ut occiderem, nunc mihi vita data est.
- Tam procul ignotis igitur moriemur in oris;
 Et fient ipso tristia fata loco?
- Nec mea consueto languescent corpora lecto?
 Depositum nec me qui fleat, vllus erit? 40
- Nec dominae lacrimis in nostra cadentibus ora
 Accedent animae tempora parua meae?
- Nec mandata dabo? nec cum clamore supremo
 Labentes oculos condet amica manus?
- Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulchri 45
 Indeploratum barbara terra teget?

Ecquid,

Ecquid, vt audieris, tota turbabere mente;
 Et feries pauida pectora fida manu?
 Ecquid in has frustra tendens tua brachia partes,
 Clamabis miseri nomen inane viri? 50
 Parce tamen lacerare genas; nec scinde capillos.
 Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.
 Cum patriam amisi, tum me periisse putato:
 Et prior et grauior mors fuit illa mihi.
 Nunc, si forte potes, sed non potes, optima coniux, 55
 Finitis gaude tot mihi morte malis.
 Quam potes, extenua forti mala corde ferendo;
 Ad quae iam pridem non rude pectus habes.
 Atque vtinam pereant animae cum corpore nostrae.
 Effugiatque auidos pars mihi nulla rogos! 60
 Nam si morte carens vacuam volat altus in auram
 Spiritus, et Samii sunt rata dicta senis;
 Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras;
 Perque feros manes hospita semper erit.
 Ossa tamen facito parua referantur in urna. 65
 Sic ego non etiam mortuus exsul ero.
 Nec vetat hoc quisquam. Fratrem Thebana peremtum
 Supposuit tumulo, rege vetante, soror.
 Atque ea cum foliis et amomi puluere misce:
 Inque suburbano condita pone solo. 70
 Quosque legat versus oculo properante viator,
 Grandibus in tumuli marmore caede notis:
Hic ego qui iaceo, tenerorum lusor amorum,
Ingenio perii Naso poeta meo.
 At tibi qui transis, ne sit graue, quisquis amasti, 75
 Dicere, Nasonis molliter ossa cubent.
 Hoc satis in titulo est. Etenim maiora libelli,
 Et diuturna magis sunt monumenta mei.
 Quos ego confido, quamuis nocuere, daturos
 Nomen, et auctori tempora longa suo. 80

Tu tamen extincto feralia munera fertō;
 Deque tuis lacrimis humidaserta dato.
 Quamuis in cinerem corpus mutauerit ignis;
 Sentiet officium moesta fauilla pium.
 Scribere plura libet: sed vox mihi fessa loquendo 85
 Dictandi vires siccaque lingua negat.
 Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
 Quod, tibi qui mittit, non habet ipse, Vale.

ELEGIA IV.

O mihi care quidem semper, sed tempore duro
 Cognite, res postquam procubuere meae;
 Vsibus edocto si quidquam credis amico;
 Viue tibi, et longe nomina magna fuge.
 Viue tibi, quantumque potes praelustria vita. 5
 Saeuum praelustri fulmen ab arce venit.
 Nam quamquam soli possunt prodesse potentes;
 Non prosit potius, si quis obesse potest.
 Effugit hibernas demissa antenna procellas,
 Lataque plus paruis vela timoris habent. 10
 Adspicis, vt summa cortex leuis innatet vnda,
 Cum graue nexa simul retia mergat onus.
 Haec ego si monitor monitus prius ipse fuissem,
 In qua debueram, forsitan Vrbe forem.
 Dum tecum vixi, dum me leuis aura ferebat, 15
 Haec mea per placidas cymba cucurrit aquas.
 Qui cadit in plano, (vix hoc tamen euenit ipsum)
 Sic cadit, vt tacta surgere possit humo:
 At miser Elpenor tecto delapsus ab alto
 Occurrit regi debilis vmbra suo. 20
 Quid fuit, vt tutas agitare Daedalus alas;
 Icarus immensas nomine signet aquas?
 Nempe quod hic alte, demissius ille volabat.
 Nam pennas ambo non habuere suas?

Crede mihi; bene qui latuit, bene vixit: et intra
Fortunam debet quisque manere suam. 25

Non foret Eumedes orbis, si filius eius
Stultus Achilleos non adamasset equos.

Nec natum in flamma vidisset, in arbore natas,
Cepisset genitor si Phaëthonta Merops. 30

Tu quoque formida nimium sublimia semper;
Propositique memor contrahe vela tui.

Nam pede inoffenso spatium decurrere vitae
Dignus es: et fato candidiore frui.

Quae pro te vt voucam miti pietate mereris;
Haesuraque mihi tempus in omne fide. 35

Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile est ore fuisse meo.

Nostra tuas vidi lacrimas super ora cadentes;
Tempore quas vno, fidaque verba, bibi. 40

Nunc quoque submotum studio defendis amicum;
Et mala, vix vlla parte leuanda, leuas.

Vive sine inuidia; mollesque inglorius annos
Exige: amicitias et tibi iunge pares.

Nasonisque tui, quod adhuc non exulat vnum,
Nomen ama. Scythicus caetera Pontus habet. 45

Proxima sideribus tellus Erymanthidos Vrsae
Me tenet; adstricto terra perusta gelu.

Bosporos et Tanais superant, Scythicaeque paludes;
Vixque satis noti nomina pauca loci. 50

Vlterius nihil est, nisi non habitabile frigus.
Heu quam vicina est vltima terra mihi!

At longe patria est, longe carissima coniux;
Quidquid et haec nobis post duo dulce fuit.

Sic tamen haec absunt; vt quae contingere non est
Corpore, sicut animo cuncta videnda meo. 55

Ante oculos errat domus, Vrbs, et forma locorum;
Succeduntque suis singula facta locis.

Coningis ante oculos, sicut praesentis, imago est.
 Illa meos casus ingrauat, illa leuat. 60
 Ingrauat hoc, quod abest; leuat hoc, quod praestat amorem:
 Impositumque sibi firma tuetur onus.
 Vos quoque pectoribus nostris haeretis, amici;
 Dicere quos cupio nomine quemque suo.
 Sed timor officium cautus compescit; et ipsos 65
 In nostro poni carmine nolle puto.
 Ante volebatis, gratique erat instar honoris,
 Versibus in nostris nomina vestra legi.
 Quod quoniam est anceps; intra mea pectora quemque
 Alloquar: et nulli causa timoris ero. 70
 Nec meus indicio latitantes versus amicos
 Protrahet. Occulte, si quis amanit, amet.
 [Scite tamen, quamuis longa regione remotus
 Absim, vos animo semper adesse meo.]
 Et, quam quisque potest, aliqua mala nostra leuate: 75
 Fidam proiecto neue negate manum.
 Prospera sic vobis maneat Fortuna: nec vnquam
 Contacti simili sorte rogetis opem.

ELEGIA V.

Vsus amicitiae tecum mihi paruus, vt illum
 Non aegre posses dissimulare, fuit:
 Ni me complexus vinclis propioribus esses;
 Naue mea vento forsane cunte suo.
 Vt cecidi, cunctique metu fugere ruinae, 5
 Versaque amicitiae terga dedere meae;
 Ausus es igne Iouis percussum tangere corpus,
 Et deploratae limen adire domus.
 Idque recens praestas, nec longo cognitus usu,
 Quod veterum misero vix duo tresue mihi. 10
 Vidi ego confusos vultus, visusque notau;
 Osque madens fletu, pallidiusque meo:

Et

- Et lacrimas cernens in singula verba cadentes,
 Ore meo lacrimas, auribus illa bibi:
 Brachiaque accepi moesto pendentia collo, 15
 Et singultatis oscula mista sonis.
 Sum quoque, Care, tuis defensus viribus absens:
 Scis Carum veri nominis esse loco.
 Multaque praeterea manifesti signa fauoris
 Pectoribus teneo non abitura meis. 20
 Dì tibi, posse tuos, tribuant, defendere semper,
 Quos in materia prosperiore iuves.
 Si tamen interea, quid in his ego perditus oris,
 (Quod te credibile est quaerere) quaeris, agam?
 Spe trahor exigua, (quam tu mihi demere noli) 25
 Tristia leniri numina posse Dei.
 Seu temere exspecto, siue id contingere fas est;
 Tu mihi, quod cupio, fas, precor, esse proba.
 Quaeque tibi linguae est facundia, confer in illud,
 Vt doceas votum posse valere meum. 30
 Quo quis enim maior, magis est placabilis irae;
 Et faciles motus mens generosa capit.
 Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
 Pugna suum finem, cum iacet hostis, habet.
 At lupus, et turpes instant morientibus vrsi; 35
 Et quaecunque minor nobilitate fera est.
 Maius apud Troiam forti quid habemus Achille?
 Dardanii lacrimas non tulit ille senis.
 Quae ducis Emathii fuerit clementia, Poros
 Praeclarique docent funeris exsequiae. 40
 Neve hominum referam flexas ad mitius iras;
 Innonis gener est, qui prius hostis erat.
 Denique non possum nullam sperare salutem,
 Cum poenae non sit caussa cruenta meae.
 Non mihi quaerenti pessumdare cuncta, petitum 45
 Caesareum caput est, quod caput orbis erat.

Non aliquid dixi, violentaque lingua locuta est;
 Lapsaque sunt nimio verba profana mero.
 Inscia quod crimen viderunt lumina, plector:
 Peccatumque, oculos, est, habuisse, meum. 50
 Non equidem totam possim defendere culpam:
 Sed partem nostri criminis error habet.
 Spes igitur superest, facturum vt molliat ipse,
 Mutati poenam conditione loci.
 Hunc vtinam nitidi Solis praenuntius ortum 55
 Afferat admisso Lucifer albus equo.

E L E G I A VI.

Foedus amicitiae nec vis, carissime, nostrae,
 Nec, si forte velis, dissimulare potes.
 Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
 Nec tibi me tota iunctior Vrbe fuit.
 Isque erat vsque adeo populo testatus, vt esset 5
 Paene magis quam tu, quamque ego, notus amor.
 Quique erat in caris animi tibi candor amicis,
 Cognitus est illi, quem colis ipse, viro.
 Nil ita celabas, vt non ego conscius essem;
 Pectoribusque dabas multa tegenda meis. 10
 Cuique ego narrabam, secreti quidquid habebam,
 Excepto quod me perdidit, vnus eras.
 Id quoque si scisses, saluo fruerere sodali:
 Consilioque forem sospes, amice, tuo.
 [Sed mea me in poenam nimirum fata trahebant: 15
 Omne bonae claudunt vtilitatis iter.]
 Siue malum potui tamen hoc vitare cauendo;
 Seu ratio fatum vincere nulla valet;
 Tu tamen, o nobis vsu iunctissime longo,
 Pars desiderii maxima paene mei, 20
 Sis memor: et si quas fecit tibi gratia vires,
 Illas pro nobis experiare rogo.

Numinis vt laesi fiat mansuetior ira;
 Mutatoque minor sit mea poena loco.
 Idque ita, si nullum scelus est in pectore nostro; 25
 Principiumque mei criminis error habet.
 Nec leue, nec tutum est, quo sint mea, dicere, casu
 Lumina funesti conscia facta mali.
 Mensque refomidat, veluti sua vulnera, tempus
 Illud: et admonitu sit nouus ipse dolor. 30
 Et quaecunq; adeo possunt afferre pudorem,
 Illa tegi caeca condita nocte decet.
 Nil igitur referam, nisi me peccasse; sed illo
 Praemia peccato nulla petita mihi:
 Stultitiamque meum crimen debere vocari; 35
 Nomina si facto reddere vera velis.
 Quae si non ita sunt; alium, quo longius absim,
 Quaere, suburbana hic sit mihi terra, locum.

E L E G I A VII,

Vade salutatum subito perarata Perillam
 Littera sermonis fida ministra mei.
 Aut illam inuenies dulci cum matre sedentem,
 Aut inter libros Pieridasque suas.
 Quidquid aget, cum te scierit venisse, relinquet: 5
 Nec mora; quid venias, quidue, requiret, agam.
 Vinere me dices; sed sic vt vinere nolim:
 Nec mala tam longa nostra leuata mora.
 Et tamen ad Musas, quamuis nocuere, reuerti;
 Aptaque in alternos cogere verba pedes. 10
 Tu quoque, dic, studiis communibus ecquid inhaeres,
 Doctaque non patrio carmina more canis?
 Nam tibi cum Fatis mores Natura pudicos,
 Et raras dotes ingeniumque dedit.
 Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad vndas, 15
 Ne male fecundae vena periret aquae.

Primus id adspexi teneris in virginis annis:
 Utque patet, venae duxque comesque fui.
 Ergo, si remanent ignes tibi pectoris idem,
 Sola tuum vates Lesbia vincet opus. 20
 Sed vereor, ne te mea nunc Fortuna retardet:
 Postque meos casus sit tibi pectus iners.
 Dum licuit, tua saepe mihi, tibi nostra legebam;
 Saepe tui iudex: saepe magister eram.
 Aut ego praebendam factis modo versibus aures, 25
 Aut vbi cessaras, caussa ruboris eram.
 Forsitan exemplo, quia me laesere libelli,
 Tu quoque sis poenae fata secuta meae.
 Pone, Perilla, metum. Tantummodo femina non sit
 Deuia, nec scriptis discat amare tuis. 30
 Ergo desidiae remoue, doctissima, caussas:
 Inque bonas artes et tua sacra redi.
 Ista decens facies longis vitiabitur annis:
 Rugaque in antiqua fronte senilis erit.
 Iniicietque manum formae damnosa senectus; 35
 Quae strepitum passu non faciente venit.
 Cumque aliquis dicet, Fuit haec formosa; dolebis:
 Et speculum mendax esse querere tuum.
 Sunt tibi opes modicae, cum sis dignissima magnis.
 Finge sed immensis censibus esse pares. 40
 Nempe dat id cuiunque libet Fortuna, rapitque:
 Irus et est subito, qui modo Croesus erat.
 Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
 Pectoris exceptis ingenique bonis.
 En ego, cum patria caream, vobisque, domoque: 45
 Raptaque sint. adimi quae potuere, mihi;
 Ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque:
 Caesar in hoc potuit iuris habere nihil.
 Quilibet hanc saeuo vitam mihi finiat ense;
 Me tamen extincto fama superstes erit. 50

Dumque

Dumque suis victrix omnem de montibus orbem
 Prospiciet domitum Martia Roma, legar.
 Tu quoque, quam studii maneat felicior vsus,
 Effuge venturos, qua potes, vsque rogos.

E L E G I A VIII.

Nunc ego Triptolemi cuperem conscendere currus,
 Misit in ignotam qui rude semen humum:
 Nunc ego Medeae vellem frenare dracones,
 Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tua:
 Nunc ego iactandas optarem sumere pennas, 5
 Sive tuas, Perseu; Daedale, sive tuas:
 Vt tenera nostris cedente volatibus aura
 Adspicerem patriae dulce repente solum;
 Desertaeque domus vultum, memoresque sodales,
 Caraque praecipue coniugis ora mihi. 10
 Stulte, quid o frustra votis puerilibus optas,
 Quae non vlla tulit, fertque, feretque, dies?
 Si semel optandum est: Augustum numen adora;
 Et quem laesisti, ritè precare, Deum.
 Ille tibi pennasque potest currusque volucres 15
 Tradere. Det redditum; protinus ales eris.
 Si precor haec, (neque enim possim maiora precari,)
 Ne mea sint timeo vota modesta parum.
 Forsitan hoc olim, cum se satiauerit ira,
 Tum quoque sollicita mente rogandus erit. 20
 Quod minus interea est, instar mihi muneris ampli;
 Ex his me iubeat quolibet ire locis.
 Nec caelum, nec aquae faciunt, nec terra, nec aurae;
 Et mihi perpetuus corpora languor habet.
 Seu vitiant artus aegrae contagia mentis: 25
 Sive mei caussa est in regione mali:
 Vt tetigi pontum, vexant insomnia: vixque
 Ossa tegit macies; nec iuuat ora cibus.

Quique

Quique per autumnum percussis frigore primo
 Est color in foliis, quae noua laesit hiems; 30
 Is mea membra tenet. Nec viribus alleuor vllis;
 Et nunquam queruli causa doloris abest.
 Nec melius valeo, quam corpore, mente; sed aegra est.
 Vtraque pars aequae, binaque damna fero.
 Haeret, et ante oculos veluti spectabile corpus 35
 Adestat Fortunae forma legenda meae.
 Cumque locum, moresque hominum, cultusque, sonumque,
 Cernimus; et quid sim, quid fuerimque subit;
 Tantus amor necis est, querar vt cum Caesaris ira,
 Quod non offensas vindicet ense suas. 40
 At quoniam semel est odio ciuilitur vsus;
 Mutato leuior sit fuga nostra loco.

E L E G I A IX.

Hic quoque sunt igitur Graiae (quis crederet?) vrbes,
 Inter inhumanae nomina barbariae.
 Huc quoque Mileto missi venere coloni,
 Inque Getis Graias constituere domos.
 Sed vetus huic nomen, positaque antiquius vrbe, 5
 Constat ab Absyrti caede fuisse, loco.
 Nam rate, quae cura pugnacis facta Mineruae,
 Per non tentatas prima cucurrit aquas;
 Impia desertum fugiens Medea parentem,
 Dicitur his remos applicuisse vadis. 10
 Quem procul vt vidit tumulto speculator ab alto
 Hospes, ait, nosco, Colchide, vela, venit.
 Dum trepidant Minyae, dum soluitur aggere funis,
 Dum sequitur celeres anchora tracta manus;
 Conscia percussit meritorum pectora Colchis 15
 Ausa atque ausura multa nefanda manu.
 Et, quamquam superest ingens audacia menti,
 Pallor in attonito virginis ore sedet.

Ergo

Ergo vbi prospexit venientia vela; Tenemur,
 Et pater est aliqua fraude morandus, ait. 20
 Dum, quid agat, quaerit, dum versat in omnia vultus;
 Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
 Cuius vt oblata est praesentia; Vincimus, inquit.
 Hic mihi morte sua caussa salutis erit.
 Protinus ignari nec quidquam tale timentis 25
 Innocuum rigido perforat ense latus.
 Atque ita diuellit, diulsaque membra per agros
 Dissipat, in multis inuenienda locis.
 Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto
 Pallentesque manus, sanguineumque caput. 30
 Vt genitor luctuque nouo tardetur, et artus
 Dum legit extinctos, triste moretur iter.
 Inde Tomis dictus locus hic; quia fertur in illo
 Membra soror fratris consecuisse sui.

E L E G I A X.

Si quis adhuc istic meminit Nasonis ademi,
 Et superest sine me nomen in Vrbe meum;
 Suppositum stellis nunquam tangentibus aequor
 Me sciat in media viuere barbarie.
 Sauromatae cingunt, fera gens, Bessique, Getacque: 5
 Quam non ingenio nomina digna meo!
 Dum tamen aura tepet; medio defendimur Istro.
 Ille suis liquidus bella repellit aquis.
 At cum tristis hiems squalentia protulit ora,
 Terraque marmoreo candida facta gelu est: 10
 [Dum patet et Boreas et nix iniecta sub Arcto;
 Tum liquet has gentes axe tremente premi.]
 Nix iacet: ec iactam nec Sol pluuiasene resoluunt:
 Indurat Boreas, perpetuamque facit.
 Ergo, vbi delinuit nondum prior, altera venit: 15
 Et solet in multis bima manere locis.

Tantaque commoti vis est Aquilonis, vt altas
 Aequet humo turres tectaque rapta ferat.
 Pellibus, et sutis arcent male frigora braccis;
 Oraque de toto corpore sola patent. 20
 Saepe sonant moti glacie pendente capilli,
 Et nitet inducto candida barba gelu:
 Vdaque consistunt, formam seruantia testae,
 Vina: nec hausta meri, sed data frustra bibunt.
 Quid loquar, vt vincti concrescant frigore riui, 25
 Deque lacu fragiles effodiantur aquae?
 Ipse, papyrifero qui non angustior amne
 Miscetur vasto multa per ora freto,
 Caeruleos ventis latices durantibus Ister
 Congelat, et tectis in mare serpit aquis. 30
 Quaque rates ierant, pedibus nunc itur: et vndas
 Frigore concretas vngula pulsat equi.
 Perque novos pontes subter labentibus vndis
 Ducunt Sarmatici barbara plaustra boues.
 Vix equidem credar: sed cum sint praemia falsi 35
 Nulla, ratam testis debet habere fidem.
 Vidimus ingentem glacie consistere pontum,
 Lubricaque immotas testa premebat aquas.
 Nec vidisse sat est. Durum calcavimus aequor;
 Vndaque non vdo sub pede summa fuit. 40
 Si tibi tale fretum quondam, Leandre, fuisset;
 Non foret angustae mors tua crimen aquae.
 Tum neque se pandi possunt delphines in auras
 Tollere: conantes dura coërcet hiems.
 Et quamuis Boreas iactatis insonet alis, 35
 Fluctus in obsesso gurgite nullus erit.
 Inclusaeque gelu stabunt, vt marmore, puppes:
 Nec poterit rigidas findere remus aquas.
 Vidimus in glacie pisces haerere ligatos:
 Et pars ex illis tum quoque viua fuit. 50

- Sine igitur nimii Boreae vis saeva marinas,
 Sine redundatas flumine cogit aquas:
 Protinus, aequato siccis Aquilonibus Istro,
 Inuehitur celeri barbarus hostis equo:
 Hostis equo pollens, longeque volante sagitta, 55
 Vicinam Iate depopulatur humum.
 Diffugiunt alii; nullisque tuentibus agros
 Incustoditae diripiuntur opes.
 Ruris opes paruae, pecus, et stridentia plaustra;
 Et quas diuitias incola pauper habet. 60
 Pars agitur victis post tergum capta lacertis,
 Respiciens frustra rura Laremque suum.
 Pars cadit hamatis misere confixa sagittis:
 Nam volucris ferro tinctile virus inest.
 Quae nequeunt secum ferre aut abducere, perdunt: 65
 Et cremat insontes hostica flamma casas.
 Tum quoque, cum pax est, trepidant formidine belli:
 Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
 Aut videt, aut metuit locus hic, quem non videt, hostem.
 Cessat iners rigido terra relicta situ. 70
 Non hic pampinea dulcis latet vna sub vmbra;
 Nec cumulant altos feruida musta lacus.
 Poma negat regio; nec haberet Acontius, in quo
 Scriberet hic dominae verba legenda suae.
 Adspiceres nudos sine fronde, sine arbore, campos. 75
 Heu loca felici non adeunda viro!
 Ergo, tam late pateat cum maximus orbis,
 Haec est in poenam terra reperta meam?

E L E G I A XI.

- Si quis es, insultes qui casibus, improbe, nostris,
 Meque reum, demto fine, cruentus agas;
 Natus es e scopulis, nutritus lacte ferino;
 Et dicam silices pectus habere tuum.

Quis gradus vltior, quo se tua porrigat ira, 5
 Restat? quidue meis cernis abesse malis?
 Barbara me tellus, et inhospita littora Ponti,
 Cunque suo Borea Maenalis vrsa videt.
 Nulla mihi cum gente fera commercia linguae:
 Omnia solliciti sunt loca plena metus. 10
 Vtque fugax auidis ceruus deprensus ab vrsis
 Cinctaue montanis vt pauet agna lupis;
 Sic ego belligeris a gentibus vndique septus
 Terreor, hoste meum paene premente latus.
 Vtque sit exiguum poenae, quod coniuge cara, 15
 Quod patria careo, pignoribusque meis;
 Vt mala nulla feram, nisi nudam Caesaris iram;
 Nuda parum nobis Caesaris ira mali est?
 Et tamen est aliquis, qui vulnera cruda retractet;
 Soluat et in mores ora diserta meos. 20
 In caussa facili cuius licet esse diserto:
 Et minimae vires frangere quassa valent.
 Subruere est arces et stantia moenia virtus:
 Quamlibet ignaui praecipitata premunt.
 Non sum ego quod fueram. Quid inanem proteris vmbra? 25
 Quid cinerem saxi bustaque nostra premis?
 Hector erat, tunc cum bello certabat; at idem
 Vinctus ad Haemonios non erat Hector equos.
 Me quoque, quem noras olim, non esse memento;
 Ex illo superant haec simulacra viro. 30
 Quid simulacra, ferox, dictis incessis amaris?
 Parce, precor, manes sollicitare meos.
 Omnia vera puta mea crimina: nil sit in illis,
 Quod magis errorem, quam scelus, esse putes.
 Pendimus en profugi (satis tua pectora) poenas, 35
 Exsilioque graues, exsilioque loco.
 Carnifici Fortuna potest mea flenda videri:
 Te tamen est vno iudice mersa parum.

- Saenior est tristi Busiride: saenior illo,
 Qui falsum lento torruit igne bonem. 40
 Quique bouem Siculo fertur donasse tyranno,
 Et dictis artes conciliasse suas.
 Munere in hoc, rex, est vsus, sed imagine maior:
 Nec sola est operis forma probanda mei.
 Adspicis a dextra latus hoc adapertile tauri? 45
 Huc tibi, quem perdes, coniciendus erit.
 Protinus inclusum lentis carbonibus vre.
 Mugiet, et veri vox erit illa bouis.
 Pro quibus inuentis, vt munus munere penses,
 Da, precor, ingenio praemia digna meo. 50
 Dixerat. At Phalaris, Poenae mirande repertor,
 Ipse tuum praesens imbue, dixit, opus.
 Nec mora; monstratis crudeliter ignibus vstus
 Exhibuit querulos ore tremente sonos.
 Quid mihi cum Siculis inter Scythiamque Getasque? 55
 Ad te, quisquis is es, nostra querela redit.
 Vtque sitim nostro possis explere cruore;
 Quantaque vis, auido gaudia corde feras;
 Tot mala sum fugiens tellure, tot acquore passus,
 Te quoque vt auditis posse dolere putem. 60
 Crede mihi, si sit nobis collatus Vlixes,
 Neptuni minor est, quam Iouis ira fuit.
 Ergo quicumque es, rescindere vulnera noli;
 Deque graui duras vlcere tolle manus:
 Vtque meae famam tenuent obliuia culpae, 65
 Facta cicatricem ducere nostra sine.
 Humanaeque memor sortis, quae tollit eosdem,
 Et premit; incertas ipse verere vices.
 Et quoniam, fieri quod nunquam posse putavi,
 Est tibi de rebus maxima cura meis; 70
 Non est, quod timeas. Fortuna miserrima nostra est.
 Omne trahit secum Caesaris ira malum.

Quod magis vt liqueat, neue hoc tibi fingere credar;
Ipse velim poenas experiare meas.

ELEGIA XII.

Frigora iam Zephyri minuunt: annoque peracto
Longior antiquis visa Maeotis hiems:
Impositamque sibi qui non bene pertulit Hellen
Tempora nocturnis aequa diurna facit.
Iam violam puerique legunt hilaresque puellae; 5
Rustica quam nullo terra serente gerit.
Prataque pubescunt variorum flore colorum,
Indocilique loquax gutture vernat anis.
Vtque malae crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cunas paruaque tecta facit. 10
Herbaque, quae latuit Cerealibus obruta sulcis,
Exserit e tepida molle cacumen humo.
Quoque loco est vitis, de palmite gemma mouetur:
Nam procul a Getico litore vitis abest.
Quoque loco est arbor, turgescit in arbore ramus: 15
Nam procul a Geticis finibus arbor abest.
Otia nunc istic: iunctisque ex ordine ludis
Cedunt verbosi garrula bella fori.
Vsus equi nunc est, leuibus nunc luditur armis:
Nunc pila, nunc celeri voluitur orbe trochus. 20
Nunc, vbi perfusa est oleo labente iuuentus,
Defessos artus Virgine tingit aqua.
Scena viget, studiisque fauor distantibus ardet:
Proque tribus resonant terna Theatra Foris.
O quater, et quoties non est numerare, beatum, 25
Non interdicta cui licet Vrbe frui!
At mihi sentitur nix verno sole soluta,
Quaeque lacu duro vix fodiantur aquae.
Nec mare concrescit glacie: nec, vt ante, per Istrum
Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit. 30

Incipient

Incipient aliquae tamen huc adnare carinae,
 Hospitaque in Ponti littore puppis erit;
 Sedulus occurram nautae: dictaque salute,
 Quid veniat, quaeram, quisue, quibusue locis.
 Ille quidem, mirum, ni de regione propinqua 35
 Non nisi vicinas tutus ararit aquas.
 Rarus ab Italia tantum mare nauita transit;
 Littora rarus in haec portubus orba venit.
 Sino tamen Graia scierit, siue ille Latina
 Voce loqui; certe gratior huius erit. 40
 Fas quoque ab ore freti longaeque Propontidos vndis
 Huc aliquem certo vela dedisse Noto.
 Quisquis is est, memori rumore voce referre,
 Et fieri famae parsque gradusque potest.
 Is precor auditos possit narrare triumphos 45
 Caesaris, et Latio reddita vota loui;
 Teque rebellatrix tandem, Germania, magni
 Triste caput pedibus supposuisse Ducis.
 Haec mihi qui referet, quae non vidisse dolebo,
 Ille meae domui protinus hospes erit. 50
 Hei mihi! iamne domus Scythico Nasonis in orbe?
 Iamque suum mihi dat pre Lare poena locum?
 Di faciant, Caesar non hic penetrare domumque,
 Hospitium poenae sed velit esse meae.

ELEGIA XIII.

Ecce supernacuus (quid enim fuit vtile gigni?)
 Ad sua natalis tempora noster adest.
 Dure, quid ad miseròs veniebas exsulis annos?
 Debueras illis imposuisse modum.
 Si tibi cura mei, vel si pudor vllus inesset; 5
 Non vltra patriam me sequerere meam.
 Quoque loco primum tibi sum male cognitus infans,
 Illo tentasses vltimus esse mihi.

Iamque relinquenda (quod idem fecere sodales)
 Tu quoque dixisses tristis in Vrbe, Vale. 10
 Quid tibi cum Ponto? num te quoque Caesaris ira
 Extremam gelidi misit in orbis humum?
 Scilicet exspectas soliti tibi moris honorem,
 Pendeat ex humeris vestis vt alba meis?
 Fumida cingatur florentibus ara coronis? 15
 Micaque sollenni turis in igne sonet?
 Libaque dem pro me genitale notantia tempus?
 Concipiamque bonas ore fauente preces?
 Non ita sum positus: nec sunt ea tempora nobis,
 Aduentu possim laetus vt esse tuo. 20
 Funeris ara mihi ferali cincta cupresso
 Cōnuenit, et structis flamma parata rogis.
 Nec dare tura libet nihil exorantia Diuos:
 In tantis subeunt nec bona verba malis.
 Si tamen est aliquid nobis hac luce petendum: 25
 In loca ne redeas amplius ista, precor:
 Dum me terrarum pars paene nouissima, Pontus,
 Euxini falso nomine dictus, habet.

E L E G I A XIV.

Cultor et antistes doctorum sancte virorum,
 Qui facis ingenio semper, amice, meo;
 Ecquid, vt incolumem quondam celebrare solebas,
 Nunc quoque, ne videar totus abesse, caues?
 Suscipis, exceptis, ecquid mea carmina, solis 5
 Artibus, artifici quae nocuere suo?
 Immo ita fac, vatum, quaeso, studiose nouorum:
 Quaque potes, retine corpus in Vrbe meum.
 Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,
 Qui domini poenam non meruere sui. 10
 Saepe per extremas profugus pater exsulat oras;
 Vrbe tamen natis exsulis esse licet.

Palladis

Palladis exemplo, de me sine matre creata
 Carmina sunt. Stirps haec progeniesque mea est.
 Hanc tibi commendo: quae quo magis orba parente 15
 Hoc tibi tutori sarcina maior erit.
 Tres mihi sunt nati contagia nostra secuti:
 Caetera fac curae sit tibi turba palam.
 Sunt quoque mutatae ter quinque volumina formae,
 Carmina de domini funere rapta sui. 20
 Illud opus potuit, si non prius ipse perissem,
 Certius a summa nomen habere manu.
 Nunc incorrectum populi peruenit in ora:
 In populi quidquam si tamen ore meum est.
 Hoc quoque nescio quid nostris appone libellis, 25
 Diuerso missum quod tibi ab orbe venit.
 Quod quicumque leget, (si quis leget) aestimet ante,
 Compositum quo sit tempore, quoque loco.
 Aequus erit scriptis; quorum cognouerit esse
 Exsilium tempus, barbariemque locum. 30
 Inque tot aduersis carmen mirabitur vllum
 Ducere me tristi sustinuisse manu.
 Ingenium fregere meum mala: cuius et ante
 Fons infecundus paruaque vena fuit.
 Sed quaecumque fuit, nullo exercente refugit, 35
 Et longo periit arida facta situ.
 Non hic librorum, per quos inuiter alarque,
 Copia. Pro libris arcus et arma sonant.
 Nullus in hac terra, recitem si carmina, cuius
 Intellecturis auribus vtar, adest. 40
 Nec, quo secedam, locus est. Custodia muri
 Submouet infestos, clausaque porta, Getas.
 Saepe aliquod verbum quaero, nomenque, locumque:
 Nec quisquam est, a quo certior esse queam.
 Dicere saepe aliquid conanti (turpe fateri!) 45
 Verba mihi desunt, dedidicique loqui.

Threicio Scythicoque fere circumsonor ore:

Et videor Geticis scribere posse modis.

Crede mihi; timeo, ne sint immista Latinis,

Inque meis scriptis Pontica verba legas. 50

Qualemcunque igitur venia dignare libellum;

Sortis et excusa conditione meae.

P. OVIDII NASONIS
T R I S T I V M

LIBER QVARTVS.

E L E G I A I.

Si qua meis fuerint, vt erunt, vitiosa libellis;
 Excusata suo tempore, lector, habe.
 Exsul eram; requiesque mihi, non fama petita est:
 Mens intenta suis ne foret vsque malis,
 Hoc est, cur cantet vinctus quoque compede fossor, 5
 Indocili numero cum graue mollit opus:
 Cantet et, innitens limosae pronus arenae,
 Aduerso tardam qui trahit amne ratem.
 Quique ferens pariter lentos ad pectora remos,
 In numerum pulsa brachia versat aqua. 10
 Fessus vt incubuit baculo, saxoue resedit
 Pastor; arundineo carmine mulcet onus.
 Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
 Fallitur ancillae decipiturque labor.
 Fertur et abducta Lyrnesside tristis Achilles 15
 Haemonia curas attenuasse lyra.
 Cum traheret siluas Orpheus et dura canendo
 Saxa; bis amissa coniuge moestus erat.
 Me quoque Musa leuat Ponti loca iussa petentem.
 Sola comes nostrae perstitit illa fugae. 20
 Sola nec insidias inter, nec militis ensem,
 Nec mare, nec ventos, barbariemaue timet.
 Scit quoque, cum perii, quis me deceperit error:
 Et culpam in facto, non scelus, esse meo.
 Scilicet hoc ipso nunc aequa, quod obfuit ante, 25
 Cum mecum iuncti criminis acta rea est.

Non

Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
 Pieridum sacris imposuisse manum.
 Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipsa Sororum:
 Et carmen demens, carmine laesus, amo. 30
 Sic noua Dulichio lotos gustata palato,
 Illo, quo nocuit, grata sapore fuit.
 Sentit amans sua damna fere; tamen haeret in illis:
 Materiam culpae persequiturque suae.
 Nos quoque delectant, quamuis nocuere, libelli: 35
 Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
 Forsitan hoc studium possit furor esse videri:
 Sed quiddam furor hic vtilitatis habet.
 Semper in obtutu mentem vetat esse malorum;
 Praesentis casus immemoremque facit. 40
 Utque suum Bacchis non sentit saucia vulnus,
 Dum stupet Edonis exululata iugis;
 Sic, vbi mota calent viridi mea pectora thyrso,
 Altior humano spiritus ille malo est.
 Ille nec exilium, Scythici nec litora ponti, 45
 Ille nec iratos sentit adesse Deos.
 Utque soporiferae biberem si pocula Lethes,
 Temporis aduersi sic mihi sensus abest.
 Iura Deas igitur veneror mala nostra leuantes;
 Sollicitae comites ex Helicone fugae: 50
 Et partim pelago, partim vestigia terra,
 Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi.
 Sint precor hae saltem faciles mihi: namque Deorum
 Caetera cum magno Caesare turba facit.
 Meque tot aduersis cumulant, quot littus arenas, 55
 Quotque fretum pisces, ouaque piscis habet.
 Vere prius flores, aestu numerabis aristas,
 Poma per autumnum, frigoribusque niues;
 Quam mala, quae toto patior iactatus in orbe,
 Dum miser Euxini litora saeua peto. 60

Nec tamen, vt veni, leuior fortuna malorum est:
 Huc quoque sunt nostras fata secuta vias.
 Hic quoque cognosco natalis stamina nostri;
 Stamina de nigro vellere facta mihi.
 Vtque nec insidias, capitisque pericula narrem, 65
 Vera quidem, vera sed grauiora fide;
 Vinere quam miserum est inter Bessosque Getasque
 Illi, qui populi semper in ore fuit!
 Quam miserum, porta vitam muroque tueri,
 Vixque sui tutum viribus esse loci! 70
 Aspera militiae iuuenis certamina fugi,
 Nec nisi lusura mouimus arma manu.
 Nunc senior gladioque latus, scutoque sinistram,
 Canitiem galeae subiicioque meam.
 Nam dedit e specula custos vbi signa tumultus; 75
 Induimur trepida protinus arma manu.
 Hostis, habens arcus imbutaque tela veneno,
 Saeuus anhelanti moenia lustrat equo.
 Vtque rapax pecudem, quae se non texit ouili,
 Per sata, per siluas, fertque trahitque lupus; 80
 Sic, si quem nondum portarum sepe receptum
 Barbarus in campis reperit hostis, agit.
 Aut sequitur captus, coniectaque vincula collo
 Accipit; aut telo virus habente cadit.
 Hic ego sollicitae iacco nouus incola sedis. 85
 Heu niniuum fati tempora longa mei!
 Et tamen ad numeros antiquaque sacra reuerti
 Sustinet in tantis hospita Musa malis.
 Sed neque, cui recitem, quisquam est, mea carmina: nec qui
 Auribus accipiat verba Latina suis. 90
 Ipse mihi, (quid enim faciam?) scriboque legoque:
 Tutaque iudicio litera nostra suo est.
 Saep̄e tamen dixi, Cui nunc haec cura laborat?
 An mea Sauromatae scripta Getaeque legent?

Saep̄e

Saepe etiam lacrimae me sunt scribente profusae, 95
 Humidaque est fletu litera facta meo.
 Corque vetusta meum, tanquam noua, vulnera sentit;
 Inque sinum moestae labitur imber aquae.
 Cum vice mutata quid sim fuerimque recordor,
 Et tulerit quo me casus, et vnde, subit; 100
 Saepe manus demens, studiis irata malignis,
 Misit in arsuos carmina nostra focos.
 Atque ita de multis, quoniam non multa supersunt,
 Cum venia facito, quisquis es, ista legas.
 Tu quoque non melius, quam sunt mea tempora, carmen 105
 Interdicta mihi, consule, Roma, boni.

E L E G I A II.

Iam fera Caesaribus Germania, totus vt orbis,
 Victa potes flexo procubuisse genu:
 Altaque velentur fortasse Palatia sertis;
 Turaque in igne sonent, inficiantque diem;
 Candidaque abducta collum percussa securi 5
 Victima purpureo sanguine tingat humum:
 Donaue amicorum templis promissa Deorum
 Reddere victores Caesar vterque parent:
 Et qui Caesareo iuuenes sub nomine crescunt,
 Perpetuo terras vt domus ista regat: 10
 Cumque bonis nuribus pro sospite Liuia nato
 Munera det meritis, saepe datura, Deis:
 Et pariter matres, et quae sine crimine castos
 Perpetua seruant virginitate focos.
 Plebs pia, cumque pia laetentur Plebe Senatus; 15
 Paruaque cuius eram pars ego nuper, Eques.
 Nos procul expulsos communia gaudia fallunt:
 Famaque tam longe non nisi parua venit.
 Ergo omnis poterit populus spectare triumphos;
 Cumque ducum titulis oppida capta leget: 20

Vinculae captiva reges cernice gerentes
 Ante coronatos ire videbit equos:
 Et cernet vultus aliis pro tempore versos,
 Terribiles aliis, immemoresque sui.
 Quorum pars caueas, et res, et nomina quaeret: 25
 Pars referet, quamuis nouerit ipsa parum:
 Is, qui Sidonio fulget sublimis in ostro,
 Dux fuerat belli: proximus ille duci.
 Hic, qui nunc in humo lumen miserabile figit,
 Non isto vultu, cum tulit arma, fuit. 30
 Ille ferox, oculis et adhuc hostilibus ardens,
 Hortator pugnae consiliumque fuit.
 Perfidus hic nostros inclusit fraude locorum,
 Squalida promissis qui tegit ora comis.
 Illo, qui sequitur, dicunt mactata ministro 35
 Saepe recusanti corpora capta Deo.
 Hic lacus, hi montes, haec tot castella, tot amnes,
 Plena ferae caedis, plena cruoris erant.
 Drusus in his quondam meruit cognomina terris,
 Quae bona progenies digna parente fuit. 40
 Cornibus hic fractis viridi male tectus ab vlua,
 Decolor ipse suo sanguine Rhenus erit.
 Crinibus en etiam fertur Germania passis,
 Et Ducis inuicti sub pede moesta sedet.
 Collaque Romanae praebens animosa securi 45
 Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
 Hos super in curru, Caesar, victore ueheris
 Purpurens populi rite per ora tui:
 Quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum;
 Vndique iactato flore tegente vias. 50
 Tempora Phoebæ lauro cingetur; löque,
 Miles, lö, magna voce, Triumphæ, canet.
 Ipse sono plausuque simul fremituque canentum
 Quadriungos cernes saepe resistere equos.

- Inde petes arcem, delubra fauentia votis: 55
 Et dabitur merito laurea vota Ioui.
 Hæc ego submotus, qua possum, mente videbo:
 Erepti nobis ius habet illa loci.
 Illa per immensas spatiatur libera terras:
 In caelum celeri peruenit illa via. 60
 Illa meos oculos mediam deducit in Urbem;
 Immunes tanti nec sinit esse boni.
 Inuenietque viam, qua currus spectet eburnos.
 Sic certe in patria per breue tempus ero.
 Vera tamen populus capiet spectacula felix: 65
 Laetaque erit praesens cum Duce turba suo.
 At mihi fingenti tantum longeque remoto
 Auribus hic fructus percipiendus erit.
 Aque procul Latio diuersum missus in orbem
 Qui narret cupido, vix erit, ista mihi. 70
 Is quoque iam serum referet veteremque triumphum.
 Quo tamen audiero tempore, laetus ero.
 Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam;
 Causaque priuata publica maior erit.

E L E G I A III.

- Magna minorque ferae, quarum regis altera Graias,
 Altera Sidonias, vtraque sicca, rates:
 Omnia cum summo positaè videatis in axe,
 Et maris occiduas non subeatis aquas,
 Aetheriamque suis cingens amplexibus arcem 5
 Vester ab intacta circulus exstet humo;
 Adspicite illa, precor, quae non bene moenia quondam
 Dicitur Iliades transiluisse Remus.
 Inque meam nitidos dominam conuertite vultus:
 Sitque memor nostri necne, referte mihi. 10
 Hei mihi! cur, nimium quae sunt manifesta, requiro?
 Cur labat ambiguo spes mihi mista metu?

Crede

- Crede quod est, quod vis; ac desine tuta vereri:
 Deque fide certa sit tibi certa fides.
 Quodque polo fixae nequeunt tibi dicere flammae, 15
 Non mentitura tu tibi voce refer:
 Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est;
 Quodque potest, secum nomen habere tuum.
 Vultibus illa tuis, tanquam praesentis, inhaeret,
 Teque remota procul, si modo viuit, amat. 20
 Ecquid, vt incubuit iusto mens aegra dolori,
 Lenis ab admonito pectore somnus abit?
 Tunc subeunt curae, dum te lectusque locusque
 Tangit, et oblitam non sinit esse mei.
 Et veniunt aestus, et nox immensa videtur; 25
 Fessaque iactati corporis ossa dolent.
 Non equidem dubito, quin haec et caetera fiant;
 Detque tuis casti signa doloris amor:
 Nec cruciere minus, quam cum Thebana cruentum
 Hectors Thesalico vidit ab axe rapi. 30
 Quid tamen ipse precer, dubito: nec dicere possum,
 Affectum quem te mentis habere velim.
 Tristis es? indignor, quod sum tibi caussa doloris:
 Non es? vt amisso coniuge digna fores.
 Tu vero tua damna dole, mitissima coniux; 35
 Tempus et a nostris exige triste malis:
 Fleque meos casus. Est quaedam flere voluptas.
 Expletur lacrimis egeriturque dolor.
 Atque vtinam lugenda tibi non vita, sed esset
 Mors mea; morte fores sola relicta mea! 40
 Spiritus hic per te patrias exisset in auras!
 Sparsissent lacrimae pectora nostra piaec!
 Supremoque die notum spectantia caelum
 Texissent digiti lumina nostra tui!
 Et cinis in tumulo positus iacuisset auito! 45
 Tactaque nascenti corpus haberet humus!

Denique et, vt vixi, sine crimine mortuus essem!

Nunc mea supplicio vita pudenda suo est.

Me miserum si tu, cum diceris exsulis vxor,

Auertis vultus, et subit ora rubor!

50

Me miserum si turpe putas mihi nupta videri!

Me miserum si te iam pudet esse meam!

Tempus vbi est illud, quo te iactare solebas

Coniuge, nec nomen dissimulare viri?

Tempus vbi est, quo te (nisi si fugis illa referre)

55

Et dici memini, iuuat et esse meam?

Vtque probae dignum est, omni tibi dote placebam.

Addebat veris multa fauentis amor.

Nec quem praeferres, (ita res tibi magna videbar)

Quemue tuum malles esse, vir alter erat.

60

Nunc quoque ne pudeat, quod sis mihi nupta: tuusque

Non dolor hinc debet, debet abesse pudor.

Cum cecidit Capaneus subito temerarius ictu;

Num legis Euadnen erubuisse viro?

Nec, quia rex mundi compescuit ignibus ignes,

65

Ipsae tuis, Phaëthon, inficiendus eras.

Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,

Quod precibus periit ambitiosa suis.

Nec tibi, quod saeuus ego sum Iouis ignibus ictus,

Purpureus molli fiat in ore rubor:

70

Sed magis in nostri curam consurge tuendi,

Exemplumque mihi coniugis esto bonae:

Materiamque tuis tristem virtutibus imple.

Ardua per praeceps gloria vadat iter.

Hectora quis nosset, si felix Troia fuisset?

75

Publica Virtuti per mala facta via est.

Ars tua, Tiphys, iacet, si non sit in aequore fluctus:

Si valeant homines, ars tua, Phoebus, iacet.

Quae latet, inque bonis cessat non cognita rebus,

Apparet virtus arguiturque malis.

80

Dat

Dat tibi nostra locum tituli Fortuna; caputque,
 Conspicuum pietas qua tua tollat, habet.
 Viere temporibus, quorum nunc munere freta es.
 En patet in laudes area lata tuas.

ELEGIA IV.

O qui, nominibus cum sis generosus auitis,
 Exsuperas morum nobilitate genus:
 Cuius inest animo patrii candoris imago,
 Non careat neruis candor vt iste suis:
 Cuius in ingenio patriae facundia linguae est,
 Qua prior in Latio non fuit vlla Foro:
 Quod minime volui, positis pro nomine signis
 Dictus es. Ignoscas laudibus ista tuis.
 Nil ego peccaui: tua te bona cognita produunt.
 Si, quod es, appares; culpa soluta mea est.
 Nec tamen officium nostro tibi carmine factum,
 Principe tam iusto, posse nocere puta.
 Ipse Pater Patriae, (quid enim ciuilius illo?)
 Sustinet in nostro carmine saepe legi.
 Nec prohibere potest, quia res est publica Caesar;
 Et de communi pars quoque nostra bono est.
 Iupiter ingeniis praebet sua numina vatam;
 Seque celebrari quolibet ore sinit.
 Caussa tua exemplo Superiorum tuta duorum est:
 Quorum hic conspicitur, creditur ille Deus.
 Vt non debuerim, tamen hoc ego crimen amabo:
 Non fuit arbitrii littera nostra tui.
 Nec noua, quod tecum loquor, est iniuria nostra.
 Incolumis cum quo saepe locutus eram.
 Quo vereare minus, ne sim tibi crimen amicus;
 Inuidiam, si qua est, auctor habere potest.
 Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis
 (Hoc noli certe dissimulare) pater:

Ingeniumque meum (potes hoc meminisse) probabat:
 Plus etiam, quam me iudice dignus eram. 30
 Deque meis illo referebat versibus ore,
 In quo pars altae nobilitatis erat.
 Non igitur tibi nunc, quod me domus ista recepit,
 Sed prius auctori sunt data verba tuo.
 Nec data sunt, mihi crede, tamen: sed in omnibus actis, 35
 Ultima si demas, vita tuenda mea est.
 Hanc quoque, qua perii, culpam scelus esse negabis,
 Si tanti series sit tibi nota mali.
 Aut timor, aut error nobis, prius obfuit error.
 Ah sine me fati non meminisse mei! 40
 Neve retractando nondum coeuntia rumpam
 Vulnera; vix illis proderit ipsa quies.
 Ergo ut iure damus poenas; sic abfuit omne
 Peccato facinus consiliumque meo.
 Idque Deus sentit: pro quo nec lumen ademtum est, 45
 Nec mihi detractas possidet alter opes.
 Forsitan hanc ipsam (viuat modo) finiet olim,
 Tempore cum fuerit lenior ira, fugam.
 Nunc precor hinc alio iubeat discedere; si non
 Nostra verecundo vota pudore carent. 50
 Mitius exsilium, paulloque propinquius, opto;
 Quique sit a saevo longius hoste, locum.
 Quantaque in Augusto clementia; si quis ab illo
 Hoc peteret pro me, forsitan ille daret.
 Frigida me cohibent Euxini littora Ponti: 55
 Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.
 Nam neque iactantur moderatis aequora ventis:
 Nec placidos portus hospita naus adit.
 Sunt circa gentes, quae praedam sanguine quaerant:
 Nec minus insida terra timetur aqua. 60
 Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
 Paene sub eiusdem sideris axe iacent.

Nec procul a nobis locus est, vbi Taurica dira

Caede pharetratae pascitur ara Deae.

Haec prius, vt memorant, non inuidiosa nefandis, 65

Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.

Hic pro supposita virgo Pelopeia cerua

Sacra Deae coluit qualiacunque suae.

Quo postquam, dubium pius an sceleratus, Orestes

Exactus furiis venerat ipse suis, 70

Et comes exemplum veri Phoeus amoris;

Qui duo corporibus, mentibus vnus erant;

Protinus euincti Triuia ducuntur ad aram,

Quae stabat geminas ante cruenta fores.

Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illum: 75

Alter ob alterius funera moestus erat.

Et iam constiterat stricto mucrone sacerdos;

Cinxerat et Graias barbara vitta comas:

Cum vice sermonis fratrem cognouit, et illi

Pro nece complexus Iphigenia dedit. 80

Laeta Deae signum, crudelia sacra perosae,

Transtulit ex illis, in meliora, locis.

Haec igitur regio, magni pars vltima mundi,

Quam fugere homines Dique, propinqua mihi est.

[Atque meam terram prope sunt funebria sacra, 85

Si modo Nasoni barbara terra sua est.]

O vtinam venti, quibus est ablatas Orestes,

Placato referant et mea vela Deo!

ELEGIA V.

O mihi dilectos inter sors prima sodales,

Vnica fortunis ara reperta meis;

Cuius ab alloquiis anima haec moribunda reuixit,

Vt vigil infusa Pallade flamma solet:

Qui veritus non es portus aperire fideles, 5

Fulmine percussae confugiumque rati:

Cuius eram censu non me sensurus egentem,
 Si Caesar patrias eripuisset opes:
 Temporis oblitum dum me rapit impetus huius,
 Excidit heu nomen quam mihi paene tuum! 10
 Te tamen agnoscis: tactusque cupidine laudis,
 Ille ego sum, cuperes dicere posse palam.
 Certe ego, si sincerus, titulum tibi reddere vellem,
 Et raram Famae conciliare fidem.
 Ne noceam grato, vereor, tibi carinine; neue 15
 Intempestiuus nominis obstet honos.
 Quod licet et tutum est, intra tua pectora gaude,
 Meque tui memorem, teque fuisse mei.
 Utque facis, remis ad opem luctare ferendam,
 Dum veniat placido mollior aura Deo: 20
 Et tutare caput nulli seruabile; si non,
 Qui mersit Stygia, subleuet illud, aqua.
 Teque, quod est rarum, praesta constanter ad omne
 Indeclinatae munus amicitiae.
 Sic tua processus habeat Fortuna perennes: 25
 Sic ope non egeas ipse, iuuesque tuos.
 Sic aequet tua nupta virum bonitate perenni;
 Incidat et vestro rara querela toro.
 Diligat et semper socius te sanguinis illo,
 Quo pius affectu Castora frater amat. 30
 Sic iuuenis, similisque tibi sit natus, et illum
 Moribus agnoscat quilibet esse tuum.
 Sic socerum faciat taeda te nata ingali;
 Nec tardum iuueni det tibi nomen aui.

ELEGIA VI.

Tempore ruricolae patiens fit taurus aratri,
 Praebet et incuruo colla premenda iugo.
 Tempore paret equus lentis animosus habenis,
 Et placido duros accipit ore lupos.

Tempore

- Tempore Poenorum compescitur ira leonum; 5
 Nec feritas animo, quae fuit ante, manet.
 Quaeque sui monitis obtemperat Inda magistri
 Bellua, seruitium tempore victa subit.
 Tempus, vt extentis tumeat, facit, vna racemis,
 Vixque merum capiant grana, quod intus habent. 10
 Tempus et in canas semen producit aristas;
 Et, ne sint tristi poma sapore, facit.
 Hoc tenuat dentem terram findentis aratri,
 Hoc rigidas silices, hoc adamantia terit.
 Hoc etiam saevas paullatim mitigat iras: 15
 Hoc minuit luctus, moestaque corda leuat.
 Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas
 Praeterquam curas attenuare meas.
 Vt patria careo; bis frugibus arca trita est:
 Dissiluit nudo pressa bis vna pede. 20
 Nec quaesita tamen spatio patientia longo est;
 Mensque mali sensum nostra recentis habet.
 Scilicet et veteres fugiunt iuga curua iuueni:
 Et domitus freno saepe repugnat equus.
 Tristior est etiam praesens aerumna priore: 25
 Vt sit enim sibi par, creuit, et aucta mora est.
 Nec tam nota mihi, quam sunt, mala nostra fuerunt:
 Sed magis hoc, quo sunt cognitiora, grauant.
 Est quoque non minimum, vires afferre recentes;
 Nec praeconsumtum temporis esse malis. 30
 Fortior in fulua nouus est luctator arena,
 Quam cui sunt tarda brachia fessa mora,
 Integer est melior nitidis gladiator in armis,
 Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
 Fert bene praecipites nauis modo facta procellas: 35
 Quamlibet exiguu soluitur imbre vetus.
 Nos quoque, quae ferimus, tulimus patientius ante;
 Et mala sunt longo multiplicata die.

Credite, deficio, nostroque a corpore, quantum
 Auguror, accedent tempora parua malis. 40
 Nam neque sunt vires, neque qui color esse solebat;
 Vixque habeo tenuem, quae tegat ossa, cutem.
 Corpore sed mens est aegro magis aegra, malique
 In circumspectu stat sine sine sui.
 Urbis abest facies, absunt, mea cura, sodales: 45
 Et, qua nulla mihi carior, vxor abest.
 Vulgus adest Scythicum, braccataque turba Getarum.
 Sic male, quae video, non videoque, nocent.
 Vna tamen spes est, quae me soletur in istis;
 Haec fore morte mea non diuturna mala. 50

E L E G I A VII.

Bis me sol adiit gelidae post frigora brumae,
 Bisque suum tacto Pisce peregit iter.
 Tempore tam longo cur non tua dextera versus
 Quamlibet in paucos officiosa fuit?
 Cur tua cessavit pietas, scribentibus illis, 5
 Exiguus nobis cum quibus vsus erat?
 Cur, quoties alicui chartae sua vincula demsi,
 Illam speravi nomen habere tuum?
 Di faciant, vt saepe tua sit epistola dextra
 Scripta, sed e multis reddita nulla mihi! 10
 Quod precor, esse liquet. Credam prius ora Medusae
 Gorgonis anguineis cincta fuisse comis:
 Esse canes vtero sub virginis: esse Chimaeram,
 A truce quae flammis separet angue leam:
 Quadrupesque hominum cum pectore pectora iunctos: 15
 Tergeminumque virum, tergeminumque canem:
 Sphingaque, et Harpyias, serpentipedesque Gigantas:
 Centimanumque Gygen, semibouemque virum.
 Haec ego cuncta prius, quam te, carissime, credam
 Mutatum curam deposuisse mei. 20

Innumeri montes inter me teque, viaeque,
 Fluminaque, et campi, nec freta pauca, iacent.
 Mille potest causis, a te quae litera saepe
 Missa sit, in nostras nulla venire manus.
 Mille tamen caussas scribendo vinco frequenter: 25
 Excusem ne te semper, amice, mihi.

E L E G I A VIII.

Iam mea cygneas imitantur tempora plumas,
 Inficit et nigras alba senecta comas:
 Iam subeunt anni fragiles, et inertior aetas:
 Iamque parum firmo me mihi ferre graue est.
 Nunc erat, vt posito deberem fine laborum 5
 Vinere, me nullo sollicitante metu:
 Quaeque meae semper placuerunt otia menti,
 Carpere; et in studiis molliter esse meis:
 Et paruam celebrare domum, veteresque Penates;
 Et quae nunc domino rura paterna carent: 10
 Inque sinu dominae, carisque sodalibus, inque
 Securus patria consenuisse mea.
 Haec mea sic quondam peragi sperauerat actas:
 Hos ego sic annos ponere dignus eram.
 Non ita Dīs visum: qui me terraque marique 15
 Actum Sarmaticis exposuere locis.
 In caua ducuntur quassae naualia puppes,
 Ne temere in mediis dissoluantur aquis.
 Ne cadat, et multas palmas inhonestet adeptas,
 Languidus in pratis gramina carpit equus. 20
 Miles, vt emeritis non est satis vtilis annis,
 Ponit ad antiquos, quae tulit arma, Lares.
 Sic igitur, tarda vires minuente senecta,
 Me quoque douari iam rude, tempus erat.
 Tempus erat: nec me peregrinum ducere caelum, 25
 Nec siccam Getico fonte lenare sitim:

Sed modo, quos habui, vacuum secedere in hortos :
 Nunc hominum visu rursus et Vrbe frui.
 Sic animo quondam non diuinante futura
 Optabam placide viuere posse senex. 30
 Fata repngnarunt: quae, cum mihi tempora prima
 Mollia praebuerint, posteriora grauant.
 Iamque, decem lustris omni sine labe peractis,
 Parte premor vitae deteriore meae.
 Nec procul a metis, quas pacne tenere videbar, 35
 Curriculo grauis est facta ruina meo.
 Ergo illum demens in me saeuire coëgi,
 Mitius immensus quo nihil orbis habet?
 Ipsaque delictis victa est clementia nostris:
 Nec tamen errori vita negata meo? 40
 Vita procul patria peragenda sub axe Boreo,
 Qua maris Euxini terra sinistra iacet.
 Hoc mihi si Delphi, Dodonaque diceret ipsa;
 Esse viderentur vanus vterque locus.
 Nil adeo validum est, adamas licet alliget illud, 45
 Vt maneat rapido firmitus igne Iouis.
 Nil ita sublime est, supraque pericula tendit,
 Non sit vt inferius suppositumque Deo.
 Nani quamquam vitio pars est contracta malorum,
 Plus tamen exitii numinis ira dedit. 50
 At vos admoniti nostris quoque casibus este,
 Acquantom Superos emeruisse virum.

ELEGIA IX.

Si licet, et pateris, nomen facinusque tacebo,
 Et tua Lethaeis acta dabuntur aquis:
 Nostraque vincetur lacrimis clementia seris.
 Fac modo te pateat poenituisse tui.
 Fac modo te damnes, cupiasque eradere vitae 5
 Tempora, si possis, Tisiphonea tuae.

Sin minus, et flagrant odio tua pectora nostro;
 Induct infelix arma coacta dolor.
 Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem;
 Nostra suas istuc porriget ira manus. 10
 Omnia, si nescis, Caesar mihi iura reliquit:
 Et sola est patria poena carere mea.
 Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo.
 Saepe louis telo quercus adusta viret.
 Denique vindictae si sit mihi nulla facultas; 15
 Pierides vires et sua tela dabunt.
 Vt Scythicis habitem longe submotus in oris,
 Siccaque sint oculis proxima signa meis:
 Nostra per immensas ibunt praeconia gentes;
 Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit. 20
 Ibit ad occasum, quidquid dicemus, ab ortu:
 Testis et Hesperiae vocis Eous erit.
 Trans ego tellurem, trans latas audiar vndas:
 Et gemitus vox est magna futura mei.
 Nec tua te sontem tantummodo saecula norint: 25
 Perpetuae crimen posteritatis eris.
 Iam feror in pugnas, et nondum cornua sumsi.
 Nec mihi sumendi causa sit vlla velim.
 Circus adhuc cessat: spargit tamen acer arenam
 Taurus, et infesto iam pede pulsat humum. 30
 Hoc quoque, quam volui, plus est. Cane, Musa, receptus;
 Dum licet huic nomen dissimulare suum.

ELEGIA X.

Ille ego, qui fuerim, tenerorum lusor amorum,
 Quem legis, vt noris, accipe, Posteritas.
 Sulmo mihi patria est gelidis vberimus vndis,
 Millia qui nouies distat ab Vrbe decem.
 Editus hic ego sum: nec non, vt tempora noris; 5
 Cum cecidit fato Consul vterque pari.

Si quid id est, vsque a proavis vetus ordinis heres;
 Non modo Fortunae munere factus eques.
 Nec stirps prima fui; genito iam fratre creatus;
 Qui tribus ante quater mensibus ortus erat. 10
 Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
 Vna celebrata est per duo liba dies.
 Haec est armiferae festis de quinque Mineruae,
 Quae fieri pugna prima cruenta solet.
 Protinus excolimur teneri, curaque parentis 15
 Imus ad insignes Urbis ab arte viros.
 Frater ad eloquium viridi tendebat ab aeuo,
 Fortia verbosi natus ad arma Fori.
 At mihi iam puero caelestia sacra placebant;
 Inque suum furtim Musa trahebat opus. 20
 Saepe pater dixit: Studium quid inutile tentas?
 Maconides nullas ipse reliquit opes.
 Motus eram dictis: totoque Helicone relicto,
 Scribere conabar verba soluta modis.
 Sponte sua numeros carmen veniebat ad aptos; 25
 Et, quod tentabam dicere, versus erat.
 Interea, tacito passu labentibus annis,
 Liberior fratri sumta mihiq̄ue toga est:
 Induiturque humeros cum lato purpura clauo:
 Et studium nobis, quod fuit ante, manet. 30
 Iamque decem vitae frater geminauerat annos,
 Cum perit; et coepi parte carere mei.
 Cepimus et tenerae primos aetatis honores;
 Equae viris quondam pars tribus vna fui.
 Curia restabat; clauī mensura coacta est, 35
 Maius erat nostris viribus illud onus.
 Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
 Sollicitaeque fugax ambitionis eram;
 Et petere Aoniae suadebant tuta Sorores
 Otia iudicio semper amata meo. 40

Temporis illius colui fouique poetas;
 Quotque aderant vates, rebar adesse Deos.
 Saepe suas volucres legit mihi grandior aeuo,
 Quaeque necet serpens, quae iuuat herba, **Macer.**
 Saepe suos solitus recitare Propertius ignes; **45**
 Iure sodalitio qui mihi iunctus erat.
 Ponticus Heroo, Bassus quoque clarus Iambo
 Dulcia conuictus membra fuere mei.
 Et tenuit nostras numerosus Horatius aures;
 Dum ferit Ausonia carmina culta lyra. **50**
 Virgilium vidi tantum: nec amara Tibullo
 Tempus amicitiae fata dedere meae.
 Successor fuit hic tibi, Galle; Propertius illi.
 Quartus ab his serie temporis ipse fui.
 Vtque ego maiores; sic me coluere minores: **55**
 Notaque non tarde facta Thalia mea est.
 Carmina cum primum populo iuuenilia legi;
 Barba resecta mihi bisue semelue fuit.
 Nouerat ingenium totam cantata per Urbem
 Nomine non vero dicta Corinna mihi. **60**
 Multa quidem scripsi: sed quae vitiosa putauī,
 Emendaturis ignibus ipse dedi.
 Tum quoque, cum fugerem, quaedam placitura cremaui:
 Iratus studio carminibusque meis.
 Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis **65**
 Cor mihi, quodque leuis caussa moueret, erat.
 Cum tamen hoc essem, minimoque accenderer igni;
 Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
 Paene mihi puero nec digna, nec utilis vxor
 Est data: quae tempus perbreue nupta fuit. **70**
 Illi successit, quamuis sine crimine, coniux;
 Non tamen in nostro firma futura toro.
 Vltima, quae mecum seros permansit in annos,
 Sustinuit coniux exulis esse viri.

- Filia me mea bis prima fecunda iuuenta, 75
 Sed non ex vno coniuge, fecit auum.
 Et iam complerat genitor sua fata; nouemque
 Addiderat lustris altera lustra nouem.
 Non aliter fleui, quam me fleturus ademtum
 Ille fuit. Matri proxima iusta tuli. 80
 Felices ambo, tempestiueque sepulti,
 Ante diem poenae quod periere meae;
 Me quoque felicem, quod non viuentibus illis
 Sum miser; et de me quod doluere nihil!
 Si tamen extinctis aliquid, nisi nomina, restat, 85
 Et gracilis structos effugit vmbra rogos;
 Fama, parentales, si vos mea contigit, vmbrae,
 Et sunt in Stygio crimina nostra foro;
 Scite, precor, caussam (nec vos mihi fallere fas est)
 Errorem iussae, non scelus, esse fugae. 90
 Manibus id satis est. Ad vos studiosa reuertor
 Pectora, qui vitae quaeritis acta meae.
 Iam mihi canities, pulsus melioribus annis,
 Venerat; antiquas miscueratque comas:
 Postque meos ortus Pisaea vinctus oliua 95
 Abstulerat decies praemia victor equus:
 Cum maris Euxini positos ad laeua Tomitas
 Quaerere me laesi Principis ira iubet.
 Causa meae cunctis nimium quoque nota ruinae
 Indicio non est testificanda meo. 100
 Quid referam comitumque nefas, famulosque nocentes?
 Ipsa multa tuli non leuiores fuga.
 Indignata malis mens est succumbere; seque
 Praestitit inuictam viribus vsa suis:
 Oblitusque mei, ductaeque per otia vitae, 105
 Insolita cepi temporis arma manu.
 Totque tuli terra casus pelagoque: quot inter
 Occultum stellae conspicuumque polum.

- Tacta mihi tandem longis erroribus acto
 Iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis. 110
- Hic ego, finitimis quamvis circumsoner armis,
 Tristia, quo possum, carmine fata leno.
- Quod, quamvis nemo est, cuius referatur ad aures;
 Sic tamen absumo decipioque diem.
- Ergo, quod viuo, durisque laboribus obsto, 115
 Nec me sollicitae taedia lucis habent;
- Gratia, Musa, tibi. Nam tu solatia praebes;
 Tu curae requies, tu medicina venis:
- Tu dux, tu comes es: tu nos abducis ab Istro;
 In medioque mihi das Helicone locum. 120
- Tu mihi (quod rarum) viuo sublime dedisti
 Nomen; ab exsequiis quod dare Fama solet.
- Nec, qui detrectat praesentia, Liuor iniquo
 Vllum de nostris dente momordit opus.
- Nam tulerint magnos cum saecula nostra poetas; 125
 Non fuit ingenio Fama maligna meo.
- Cumque ego praeponam multos mihi; non minor illis
 Dicor: et in toto plurimus orbe legor.
- Si quid habent igitur vatium praesagia veri;
 Protinus vt moriar, non ero, terra, tuus. 130
- Sine fauore tui, siue hanc ego carmine famam,
 Iure tibi grates, candide lector, ago.

P. OVIDII NASONIS
T R I S T I V M

LIBER QVINTVS.

ELEGIA I.

Hunc quoque de Getico, nostri studiose, libellum
 Litore, praemissis quatuor adde meis.
 Hic quoque talis erit, qualis Fortuna poëtae.
 Inuenies toto carmine dulce nihil.
 Flebilis vt noster status est, ita flebile carmen; 5
 Materiae scripto conueniente suae.
 Integer et laetus laeta et iuuenilia lusi:
 Illa tamen nunc me composuisse piget.
 Vt cecidi, perago subiti praeconia casus;
 Sumque argumenti conditor ipse mei. 10
 Vtque iacens ripa deflere Caystrinus ales
 Dicitur ore suam deficiente necem:
 Sic ego Sarmaticas longe proiectus in oras
 Efficio tacitum ne mihi funus eat.
 Delicias si quis lasciuaque carmina quaerit; 15
 Praemoneo nunquam scripta quod ista legat.
 Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris.
 Aptior, ingenium come, Tibullus erit.
 Atque vtinam numero ne nos essemus in isto!
 Hei mihi cur vnquam Musa iocata mea est? 20
 Sed dedimus poenas: Scythicique in finibus Istri
 Ille pharetrati lusor Amoris abest.
 Quod superest, socios ad publica carmina flexi;
 Et memores iussi nominis esse sui.
 Si tamen e vobis aliquis tem multa requiret, 25
 Vnde dolenda canam: multa dolenda tuli.

Non

- Non haec ingenio, non haec componimus arte.
 Materia est propriis ingeniosa malis.
- Et quota Fortunae pars est in carmine nostrae?
 Felix, qui patitur, quae numerare valet! 30
- Quot frutices silvae. quot flauas Tibris arenas,
 Mollia quot Martis gramina campus habet:
- Tot mala pertulimus: quorum medicina quiesque
 Nulla, nisi in studio, Pieridumque mora, est.
- Quis tibi, Naso, modus lacrimosi carminis? inquis. 35
 Idem, Fortunae qui modus huius erit.
- Quod querar, illa mihi pleno de fonte ministrat:
 Nec mea sunt, fati verba sed ista mei.
- At mihi si cara patriam cum coniuge reddas;
 Sint vultus hilares, simque quod ante fui. 40
- Lenior inuicti si sit mihi Caesaris ira;
 Carmina laetitiae iam tibi plena dabo.
- Nec tamen vt lusit, rursus mea littera ludet:
 Sit semel illa ioco luxuriata suo.
- Quod probet Ipse, canam: poenae modo parte leuata 45
 Barbariem, rigidos effugiamque Getas.
- Interea nostri quid agant, nisi triste, libelli?
 Tibia funeribus couenit ista meis.
- At poteras, inquis, melius mala ferre silendo;
 Et tacitus casus dissimulare tuos. 50
- Exigis, vt nulli gemitus tormenta sequantur;
 Acceptoque graui vulnere flere vetas.
- Ipse Perilleo Phalaris permisit in aere
 Edere mugitus, et bouis ore queri.
- Cum Priami lacrimis offensus non sit Achilles; 55
 Tu fletus inhibes, durior hoste, meos.
- Cum faceret Nioben orbam Latoia proles,
 Non tamen et siccas iussit habere genas.
- Est aliquid, fatale malum per verba leuare:
 Hoc querulam Prognen Halcyonenque facit. 60
- Tom. II.* C c *Hoc*

- Hoc erat, in gelido quare Poeantius antro
 Voce fatigaret Lemnia saxa sua.
- Strangulat inclusus dolor, atque exaestuatur intus:
 Cogitur et vires multiplicare suas.
- Da veniam potius; vel totos tolle libellos; 65
 Si mihi quod prodest, hoc tibi, lector, obest.
 Sed neque obesse potest: vlli nec scripta fuerunt
 Nostra, nisi auctori perniciosa suo.
- At mala sunt fateor. Quis te mala sumere cogit?
 Aut quis deceptum ponere sumpta vetat? 70
 Ipse nec emendo: sed ut hic deducta legantur.
 Non sunt illa suo barbariora loco.
- Nec me Roma suis debet conferre poetis.
 Inter Sauromatas ingeniosus ero.
- Denique nulla mihi captatur gloria, quaeque 75
 Ingenio stimulos subdere Fama solet.
- Nolumus assiduus animum tabescere curis:
 Quae tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt.
- Cur scribam, docui: cur mittam, quaeritis, istos?
 Vobiscum cupiam quolibet esse modo. 80

ELEGIA II.

- Ecquid, ut e Ponto noua venit epistola, palles;
 Et tibi sollicita soluitur illa manu?
- Pone metum; valeo: corpusque, quod ante laborum
 Impatiens nobis inuolidumque fuit,
 Sufficit, atque ipso vexatum induruit vsu. 5
 An magis infirmo non vacat esse mihi?
- Mens tamen aegra iacet, nec tempore robora sumpsit:
 Affectusque animi, qui fuit ante, manet.
- Quaerque mora spatiumque suo coitura putauit
 Vulnera; non aliter, quam modo facta, dolent. 10
 Scilicet exiguis prodest annosa vetustas,
 Grandibus accedunt tempore damna malis.

- Pacne decem totis aluit Poentius annis
 Pestiferum tumido vulnus ab angue datum.
 Telephus aeterna consumtus tabe perisset, 15
 Si non, quae nocuit, dextra tulisset opem.
 Et mea, si facinus nullum commisimus, opto
 Vulnera qui fecit, facta leuare velit.
 Contentusque mei iam tandem parte laboris,
 Exiguum pleno de mare demat aquae. 20
 Detrahat vt multum, multum restabit acerbi:
 Parsque meae poenae totius instar erit.
 Littora quot conchas, quot amoena rosaria flores,
 Quotne soporiferum grana papauer habet;
 Silua feras quot alit, quot piscibus vnda natatur; 25
 Quot tenerum pennis aëra pulsat auis;
 Tot premor aduersis: quae si comprehendere coner,
 Icariae numerum dicere coner aquae.
 Vtque viae casus, vt amara pericula ponti,
 Vt taceam strictas in mea fata manus; 30
 Barbara me tellus, orbisque nouissima magni
 Sustinet; et saeuo cinctus ab hoste locus.
 Hinc ego traicerer, (neque enim mea culpa cruenta est,)
 Esset, quae debet, si tibi cura mei.
 Ille Deus, bene quo Romana potentia nixa est, 35
 Saepe suo victor lenis in hoste fuit.
 Quid dubitas? quid tuta times? accede, rogaque.
 Caesare nil ingens mitius orbis habet.
 Me miserum! quid agam, si proxima quaeque relinquunt?
 Subtrahis effracto tu quoque colla iugo? 40
 Quo ferar; vnde petam lapsis solatia rebus?
 Anchora iam nostram non tenet vlla ratem.
 Viderit: ipse sacram, quamuis inuisus, ad aram
 Confugiam: nullas subinouet ara manus.
 Alloquor en absens praesentia numina supplex: 45
 Si fas est homini cum Ioue posse loqui.

Arbiter imperii, quo certum est sospite cunctos
 Ausoniae curam gentis habere Deos:
 O decus, o patriae per te florentis imago;
 O vir non ipso, quem regis, orbe minor; 50
 Sic habites terras, et te desideret aether!
 Sic ad pacta tibi sidera tardus eas!
 Parce, precor: minimamque tuo de fulmine partem
 Deme: satis poenae quod superabit, erit.
 Ira quidem moderata tua est; vitamque dedisti: 55
 Nec mihi ius ciuis, nec mihi nomen abest.
 Nec mea concessa est aliis fortuna: nec exsul
 Edicti verbis nominor ipse tui.
 Omniaque haec timui, quia me meruisse videbam:
 Sed tua peccato lenior ira meo est. 60
 Arua relegatum iussisti visere Ponti,
 Et Scythicum profuga findere puppe fretum.
 Iussus ad Euxini deformia litora veni
 Aequeor. Haec gelido terra sub axe iacet.
 Nec me tam cruciat nunquam sine frigore caelum, 65
 Glebaque canenti semper obusta gelu;
 Nesciaque est vocis quod barbara lingua Latinae;
 Graiaque quod Getico victa loquela sono;
 Quam quod finitimo cinctus premor vndique Marte;
 Vixque breuis tutum murus ab hoste facit. 70
 Pax tamen interdum, pacis fiducia nunquam est.
 Sic nunc hic patitur, nunc timet arma, locus.
 Hinc ego dum muter, vel me Zanclaea Charybdis
 Deuoret, aequae suis ad Styga mittat aquis:
 Vel rapidae flammis vrar patienter in Aetnae: 75
 Vel freta Leucadii mittat in alta Dei.
 Quod petitur, poena est: neque enim miser esse recuso;
 Sed precor, ut possim tutius esse miser.

ELEGIA III.

Illa dies haec est, qua te celebrare poëtae,
 (Si modo non fallunt tempora) Bacche, solent:
 Festaque odoratis innectunt tempora sertis,
 Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
 Inter quos, memini, dum me mea fata sinebant, 5
 Non inuisa tibi pars ego saepe fui.
 Quem nunc suppositum stellis Cynosuridos Vrsae
 Iuncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
 Quique prius mollem, vacuumque laboribus, egi
 In studiis vitam, Pieridumque choro; 10
 Nunc procul a patria Geticis circumsonor armis,
 Multa prius pelago, multaque passus humo.
 Siue mihi casus, siue hoc dedit ira Deorum;
 Nubila nascenti seu mihi Parca fuit:
 Tu tamen e sacris hederæ cultoribus vnum 15
 Numine debueras sustinuisse tuo.
 An dominae fati quidquid cecinere Sorores,
 Omne sub arbitrio desinit esse Dei?
 Ipse quoque aetherias meritis inuectus es arces;
 Qua non exiguo facta labore via est. 20
 Nec patria est habitata tibi: sed ad vsque niuosum
 Strymona venisti, Marticolamque Geten:
 Persidaque, et lato spatiantem flumine Gangen,
 Et quascunque bibit discolor Indus aquas.
 Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcae 25
 Stamina bis genito bis cecinere tibi.
 Me quoque, si fas est exemplis ire Deorum,
 Ferrea sors vitae difficilisque premit.
 Illo nec lenius cecidi, quem magna locutum
 Repulit a Thebis Iupiter igne suo. 30
 Vt tamen audisti percussum fulmine vatem,
 Admonitu matris condoluisse potes.

Et potes, adspiciens circum tua sacra poëtas,
 Nescio quis nostri, dicere, cultor abest.
 Fer, bone Liber, opem: sic altam degrauet vlnum 35
 Vitis, et incluso plena sit vva mero.
 Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnaua iuuentus
 Adsit, et attonito non tacere sono.
 Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi:
 Impia nec poena Pentheos umbra vacet. 40
 Sic micet aeternum, vicinaque sidera vincat
 Coningis in caelo Cressa Corona tuae.
 Huc ades, et casus releues, pulcherrime, nostros,
 Vnum de numero me memor esse tuo.
 Sunt Dis inter se commercia; flectere tenta 45
 Caesareum numen numine, Bacche, tuo.
 Vos quoque, consortes studii, pia turba, poëtae,
 Haec eadem sumto quisque rogare mero.
 Atque aliquis vestrum, Nasonis nomine dicto,
 Deponat lacrimis pocula mista suis: 50
 Admonitusque mei, cum circumspexerit omnes,
 Dicat, Vbi est nostri pars modo Naso chori?
 Idque ita; si vestrum merui candore fauorem:
 Nullaque iudicio littera laesa meo est.
 Si, veterum digne veneror cum scripta virorum, 55
 Proxima non illis esse minora reor.
 Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen:
 Quod licet, inter vos nomen habete meum.

ELEGIA IV.

Littore ab Euxino Nasonis epistola veni,
 Lassaque facta mari, lassaque facta via.
 Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, adspice Romam
 Heu quanto melior sors tua sorte mea;
 Flens quoque me scripsit: nec qua signabar, ad os est 5
 Ante, sed ad madidas gemma relata genas.

Tristi-

- Tristitiae causam si quis cognoscere quaerit;
 Ostendi solem postulat ille sibi.
 Nec frondem in siluis, nec apertæ mollia prato
 Gramina, nec pleno flumine cernit aquas. 10
- Quid Priamus doleat, mirabitur, Hectore raptō:
 Quidne Philoctetes ictus ab angue gemat.
 Dī facerent vtinam, talis status esset in illo,
 Ut non tristitiae causa dolenda foret.
 Fert tamen, ut debet, casus patienter amarus: 15
 More nec indomiti frenā recusat equi.
 Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,
 Consciū in culpa non scelus esse sua.
 Saepe refert, sit quanta Dei clementia; cuius
 Se quoque in exemplis annumerare solet. 20
- Nam quod opes teneat patrias, quod nomina ciuis;
 Denique quod viuat, munus habere Dei.
 Te tamen, o si quid credis mihi carior, ille,
 Omnibus, in toto pectore semper habet.
 Teque Menoetiaden, te qui comitauit Oresten, 25
 Te vocat Aegiden, Euryalumque suum.
 Nec patriam magis ille suam desiderat, et quae
 Plurima cum patria sentit abesse sua;
 Quam vultus, oculosque tuos, o dulcior illo
 Melle, quod in ceris Attica ponit apis! 30
- Saepe etiam moerens tempus reminiscitur illud,
 Quod non praeventum morte fuisse dolet.
 Cumque alii fugerent subitae contagia cladis,
 Nec vellent ictae limen adire domus;
 Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem: 35
 Si paucos aliquis tresue duosue vocat.
 Quamuis attonitus, sensit tamen omnia: nec te
 Se minus aduersis indoluisse suis.
 Verba solet, vultumque tuum, gemitusque referre:
 Et te fleute suos emaduisse sinus. 40

Quam sibi praestiteris, qua consolatus amicum
 Sis ope: solandus cum simul ipse fores.
 Pro quibus affirmat fore se memoremque piumque:
 Siue diem videat, siue tegatur humo.
 Per caput ipse suum solitus iurare tuumque, 45
 Quod scio non illi vilius esse suo.
 Plena tot ac tantis referetur gratia factis;
 Nec sinit ille tuos littus arare boues.
 Fac modo constanter profugum tueare: quod ille,
 Qui bene te nouit, non rogat; ipsa rogo. 50

ELEGIA V.

Annuus assuetum Dominae natalis honorem
 Exigit: ite manus ad pia sacra meae.
 Sic quondam festum Laërtius egerit heros
 Forsan in extremo coniugis orbe diem.
 Lingua fauens adsit longorum oblita malorum: 5
 Quae, puto, dedit iam bona verba loqui.
 Quaeque semel toto vestis mihi sumitur anno,
 Sumatur fatis discolor alba meis.
 Araque gramineo viridis de cespite fiat;
 Et velet tepidos nexa corona focos. 10
 Da mihi tura, puer, pingues facientia flammis,
 Quodque pio fusum stridat in igne merum.
 Optime natalis, quamuis procul absumus, opto
 Candidus huc venias, dissimilisque meo.
 Sique quod instabat dominae miserabile vulnus, 15
 Sit perfuncta meis tempus in omne malis.
 Quaeque graui nuper plus quam quassata procella est,
 Quod superest, tutum per mare nauis eat.
 Illa domo, nataque sua, patriaque fruatur:
 Erepta haec vni sit satis esse mihi. 20
 Quatenus et non est in caro coninge felix,
 Pars vitae tristi caetera nube vacet.

Viuat,

- Vinat, ametque virum, quoniam sic cogitur, absens:
 Consumatque annos, sed diuturna, suos.
- Adiicerem et nostros: sed ne contagia fati 25
 Corrum pant timeo, quos agit ipsa, mei.
- Nil homini certum est: fieri quis posse putaret,
 Vt facerem in mediis haec ego sacra Getis?
- Adspice vt aura tamen fumos e ture coortos
 In partes Italas et loca dextra ferat. 30
- Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis:
 Consilium fugiunt caetera paene meum.
- Consilio, commune sacrum cum fiat in ara
 Fratibus, alterna qui periere manu,
- Ipsa sibi discors, tanquam mandetur ab illis, 35
 Scinditur in partes atra fauilla duas.
- Hoc (memini) quondam fieri non posse loquebar:
 Et me Battiades iudico falsus erat.
- Omnia nunc credo: cum tu non stultus ab Arcto
 Terga vapor dederis, Ausoniamque petas. 40
- Haec igitur lux est: quae si non orta fuisset,
 Nulla fuit misero festa videnda mihi.
- Edidit haec mores illis Heroisin aequos,
 Quis erat Eëtion Icariusque pater.
- Nata pudicitia est, mores, probitasque, fidesque: 45
 At non sunt ista gaudia nata die.
- Sed labor, et curae, fortunaque moribus impar:
 Iustaque de viduo paene querela toro.
- Scilicet aduersis probitas exercita rebus
 Tristi materiam tempore laudis habet. 50
- Si nihil infesti durus vidisset Vlixes;
 Penelope felix, sed sine laude, forct.
- Victor Echionias si vir penetrasset in arces,
 Forsitan Euadnen vix sua nosset humus.
- Cum Pelia tot sint genitae: cur nobilis vna est? 55
 Nupta fuit misero nempe quod vna viro.

Effice, vt Iliacas tangat prior alter arenas:

Laodamia, nihil, cur referatur, erit.

Et tua, quod mallet, pietas ignota maneret,

Implessent venti si mea vela sui.

60

Dî tamen, et Caesar Dîs accessure, sed olim,

Aequarint Pylios cum tua fata dies;

Non mihi, qui poenam fateor meruisse, sed illi

Parcite, quae nullo digna dolore dolet.

ELEGIA VI.

Tu quoque nostrarum quondam fiducia rerum,

Qui mihi confugium, qui mihi portus eras;

Tu quoque suscepti causam dimittis amici,

Officiique piuum tam cito ponis onus?

Sarcina sum, fateor; quam si tu tempore duro

Depositurus eras, non subeunda fuit.

5

Fluctibus in mediis nauem, Palinure, relinquis?

Ne fuge; neue tua sit minor arte fides.

Numquid Achilleos inter fera praelia fidi

Deseruit leuitas Automedontis equos?

10

Quem semel excepit, numquid Podalirius agro

Promissam medicae non tulit artis opem?

Tarpinus eiicitur, quam non admittitur hospes.

Quae patuit, dextrae firma sit ara meae.

Nil, nisi praesolum, primo tutatus es; at nunc

Me pariter serua, iudiciumque tuam.

15

Si modo non aliqua est in me noua culpa; tuamque

Mutarunt subito crimina nostra fidem.

Spiritus hic, Scythica quem non bene ducimus aura,

Quod cupio, membris exeat ante meis;

20

Quam tua delicto stringantur pectora nostro,

Et videar merito vilior esse tibi.

Non adeo toti fati vrgemur iniquis,

Vt mea sit longis mens quoque mota malis.

Finge

- Finge tamen motam; quoties Agamemnone natum 25
 Dixisse in Pyladen verba poterna putas?
 Nec procul a vero est, quod vel pulsarit amicum:
 Mansit in officiis non minus ille suis.
 Hoc est cum miseris solum commune beatis,
 Ambobus tribui quod solet obsequium. 30
 Ceditur et caecis, et quos praetexta verendos,
 Virgaque cum verbis imperiosa facit.
 Si mihi non parcis, fortunae parcere debes.
 Non habet in nobis vllius ira locum.
 Elige nostrorum minimum minimumque laborum: 35
 Isto, quo reris, grandius illud erit.
 Quam multa madidae celebrantur arundine fossae,
 Florida quam multas Hybla tuetur apes;
 Quam multae gracili terrena sub horrea ferre
 Limite formicae grana reperta solent; 40
 Tam me circumstant densorum turba malorum.
 Crede mihi; vero est nostra querela minus.
 His qui contentus non est; in litus arenas,
 In segetem spicas, in mare fundat aquas.
 Intempestiuos igitur compeste timores; 45
 Vela nec in medio desere nostra mari.

ELEGIA VII.

- Quam legis, ex illa tibi venit epistola terra,
 Latus vbi aequoreis additur Ister aquis.
 Si tibi contingit cum dulci vita salute;
 Candida Fortunae pars manet vna meae.
 Scilicet, vt semper, quid agam, carissime, quaeris: 5
 Quamuis hoc vel me scire tacente potes.
 Sum miser: haec brevis est nostrorum summa malorum:
 Quisquis et offenso Caesare viuet, erit.
 Turba Tomitanæ quae sit regionis, et inter
 Quos habitem meres; discere cura tibi est? 10

Mista sit haec quamuis inter Graiosque Getasque;
 A male pacatis plus trahit ora Getis.
 Sarmaticae maior Geticaeque frequentia gentis
 Per medias in equis itque reditque vias.
 In quibus est nemo, qui non coryton, et arcum, 15
 Telaque vipereo lurida felle gerat.
 Vox fera, trux vultus, verissima Martis imago:
 Non coma, non vlla barba resecta manu.
 Dexteram non segnis fixo dare vulnera cultro,
 Quem vinctum lateri barbarus omnis habet. 20
 Vivit in his eheu! tenerorum oblitus amorum;
 Hos videt, hos vates audit, amice, tuus!
 Atque vti nam vivat, sed non moriatur in illis!
 Absit ab inuisis et tamen umbra locis!
 Carmina quod pleno saltari nostra Theatro, 25
 Versibus et plaudis scribis, amice, meis,
 Nil equidem feci (tu scis hoc ipse) theatri:
 Musa nec in plausus ambitiosa mea est.
 Nec tamen ingratum est, quodcumque obliuia nostri
 Impedit, et profugi nomen in ora refert. 30
 Quamuis interdum, quae me laesisse recorde,
 Carmina deuoueo, Pieridasque meas:
 Cum bene deuoui; nequeo tamen esse sine illis:
 Vulneribusque meis tela cruenta sequor.
 Quaeque modo Eurboicis lacerata est fluctibus, audet 35
 Graia Caphaream currere puppis aquam.
 Nec tamen vt lauder vigilo, curamque futuri
 Nominis, vtilius quod latuisset, ago.
 Detineo studiis animum, falloque dolores:
 Exporior curis et dare verba meis. 40
 Quid potius faciam desertis solus in oris,
 Quamue malis aliam quaerere coner opem?
 Sine locum specto; locus est inamabilis; et quo
 Esse nihil toto tristius orbe potest.

- Sive homines; vix sunt homines hoc nomine digni: 45
 Quamque lupi, saevae plus feritatis habent.
 Non metuunt leges, sed cedit viribus aequum;
 Victaque pugnaci iura sub ense iacent.
 Pellibus et laxis arcent male frigora braccis;
 Oraque sunt longis horrida tecta comis. 50
 In paucis remanent Graiae vestigia linguae:
 Haec quoque iam Getico barbara facta sono.
 Vllus in hoc vix est populo, qui forte Latine
 Quaelibet e medio reddere verba queat.
 Ille ego Romanus vates (ignoscite, Musae) 55
 Sarmatico cogor plurima more loqui.
 En pudet, et fateor; iam desuetudine longa
 Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
 Nec dubito, quin sint et in hoc non pauca libello
 Barbara. Non hominis culpa, sed ista loci. 60
 Ne tamen Ausoniae perdam commercia linguae,
 Et fiat patrio vox mea muta sono;
 Ipse loquor mecum, desuetaque verba retracto;
 Et studii repeto signa sinistra mei.
 Sic animum tempusque traho: meque ipse reduco 65
 A contemplatu, submoueoque, mali.
 Carminibus quaero miserarum obliuia rerum,
 Praemia si studio consequor ista, sat est.

E L E G I A VIII.

- Non adeo cecidi, quamuis abiectus, vt infra
 Te quoque sim: inferius quo nihil esse potest.
 Quae tibi res animos in me facit, improbe? curue
 Casibus insultas, quos potes ipse pati?
 Nec mala te reddunt mitem placidumue iacenti 5
 Nostra, quibus possint illacrimare ferae?
 Nec metuis dubio Fortunae stantis in orbe
 Numen, et exosae verba superba Deae?

Exiget

Exiget ah dignas vltrix Thamnusia poenas!
 Imposito calcas quid mea fata pede? 10
 Vidi ego, naufragiumque, viros et in aequore mergi:
 Et, Nunquam, dixi, iustior vnda fuit.
 Villa qui quondam miseris alimenta negarat,
 Nunc mendicato pascitur ipse cibo.
 Passibus ambiguis Fortuna volubilis errat, 15
 Et manet in nullo certa tenaxque loco.
 Sed modo laeta manet, vultus modo sumit acerbos;
 Et tantum constans in lenitate sua est.
 Nos quoque floruimus, sed flos erat ille caducus;
 Flammaque de stipula nostra brevisque fuit. 20
 Neve tamen tota capias fera gaudia mente;
 Non est placandi spes mihi nulla Dei.
 Vel quia peccani citra scelus; vtque pudore
 Non caret, inuidia sic mea culpa caret:
 Vel quia nil ingens ad finem solis ab ortu, 25
 Illo, cui paret, mitius orbis habet.
 Scilicet vt non est per vim superabilis vlli,
 Molle cor ad timidas sic habet ille preces.
 Exemploque Deum, quibus accessurus et ipse est,
 [Cum poenae venia plura roganda petam.] 30
 Si numeres anno Soles et nubila toto,
 Inuenies nitidum saepius isse diem.
 Ergo, ne nostra nimium laetere ruina,
 Restitui quondam me quoque posse puta.
 Posse puta fieri, lenito Principe, vultus 35
 Vt videas media tristis in Vrbe meos:
 Vtque ego te videam caussa grauiore fugatum.
 Haec sunt a primis proxima vota mihi.

ELEGIA IX.

O tua si sineres in nostris nomina poni
 Carminibus; positus quam mihi saepe fores!

Te solum meriti canerem memor; inque libellis
 Crevisset sine te pagina nulla meis.
 Quid tibi deberem, tota sciretur in Vrbe: 5
 Exsul in amissa si tamen Vrbe legor.
 Te praesens mitem, te nosset serior aetas:
 Scripta vetustatem si modo nostra ferent.
 Nec tibi cessaret doctus bene dicere lector!
 Hic tibi seruato vate maneret honor. 10
 Caesaris est primum munus, quod ducimus auras:
 Gratia post magnos est tibi habenda Deos.
 Ille dedit vitam; tu, quam dedit ille, tueris:
 Et facis accepto munere posse frui.
 Cumque perhorruerit casus pars maxima nostros, 15
 Pars etiam credi pertinuisse velit,
 Naufragiumque meum tumulo spectarit ab alto,
 Nec dederit nanti per freta saeua manum;
 Seminecem Stygia reuocasti solus ab vnda.
 Hoc quoque, quod memores poseumus esse, tuum est. 20
 Di tibi se tribuant cum Caesare semper amicos:
 Non potuit votum plenius esse meum.
 Haec meus argutis, si tu paterere, libellis
 Poneret in multa luce videnda labor.
 Se quoque nunc, quamuis est iussa quiescere, quin te 25
 Nominet inuitum, vix mea Musa tenet.
 Vtque canem pauidae nactum vestigia ceruae
 Luctantem frustra copula dura tenet.
 Vtque fores nondum reserati carceris acer
 Nunc pede, nunc ipsa fronte, laccessit equus; 30
 Sic mea, lege data vincta atque inclusa, Thalia
 Per titulum vetiti nominis ire cupit.
 Ne tamen officio memoris laedaris amici,
 Parebo iussis (parce timere) tuis.
 At non parerem, nisi si meminisse putares. 35
 Hoc quod non prohibet vox tua; gratus ero.

Dumque,

Dumque, (quod o breue sit!) lumen solare videbo;
Seruiet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA X.

Vt sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister:
Facta est Euxini dura ter vnda maris.
At mihi iam videor patria procul esse tot annis,
Dardana quot Graio Troia sub hoste fuit,
Stare putes; adeo procedunt tempora tarde: 5
Et peragit lentis passibus annus iter.
Nec mihi solstitium quidquam de noctibus aufert:
Efficit angustos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura nouata est;
Cumque meis curis omnia longa facit. 10
Num peragunt solitos communia tempora motus,
Suntque magis vitae tempora dura meae?
Quem tenet Euxini mendax cognomine littus,
Et Scythici vere terra sinistra freti.
Innumerae circa gentes fera bella minantur; 15
Quae sibi non raptio viuere turpe putant.
Nil extra tutum est: tumulus defenditur aegre
Moenibus exiguis ingenioque loci.
Cum minime credas, vt aues, densissimus hostis
Aduolat, et praedam vix bene visus agit. 20
Saepe intra muros clausis venientia portis
Per medias legimus noxia tela vias.
Est igitur rarus, qui rus colere audeat: isque
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea pastor iunctis pice cantat auenis; 25
Proque lupo pauidae bella verentur oues.
Vix ope castelli defendimur: et tamen intus
Mista facit Graiis barbara turba metum.
Quippe simul nobis habitat discrimine nullo
Barbarus; et tecti plus quoque parte tenet. 30
Quos

Quos vt non timeas, possis odisse videndo
 Pellibus et longa tempora tecta coma.
 Hos quoque, qui geniti Graia creduntur ab vrbe,
 Pro patrio cultu Persica bracca tegit.
 Exercent illi sociae commercia linguae. 35
 Per gestum res est significanda mihi.
 Barbarus hic ego sum; quia non intelligor vlli:
 Et rident stolidi verba Latina Getae.
 Meque palam de me tuto mala saepe loquuntur:
 Forsitan obiiciunt exiliumque mihi. 40
 Vtque fit, in me aliquid, si quid dicentibus illis
 Abnuerim quoties annuerimque, putant.
 Adde, quod iniustum rigido ius dicitur ense:
 Dantur et in medio vulnera saepe foro.
 O duram Lachesin, quae tam graue sidus habenti 45
 Fila dedit vitae non breuiora meae!
 Quod patriae vultu, vestroque caremus amici;
 Quodque hic in Scythicis finibus esse queror;
 Vtraque poena grauis: merui tamen Vrbe carere;
 Non merui tali forsitan esse loco. 50
 Quid loquor ah demens? ipsam quoque perdere vitam
 Caesaris offenso numine dignus eram.

ELEGIA XI.

Quod te nescio quis per iurgia dixerit esse
 Exsulis vxorem, litera questa tua est.
 Indolui; non tam mea quod fortuna male audit,
 Qui iam consueui fortiter esse miser:
 Quam quia, cui minime vellem, sim caussa pudoris; 5
 Teque rear nostris erubuisse malis.
 Perfer, et obdura: multo grauiora tulisti,
 Cum me surripuit Principis ira tibi.
 Fallitur iste tamen, quo iudice nominor exsul.
 Mollior est culpam poena secuta meam. 10
Tom. II. *Dd* *Maxima*

Maxima poena mihi est, ipsum offendisse: priusque
 Venisset mallem funeris hora mihi.
 Quassa tamen nostra est, non fracta nec obruta puppis:
 Utque caret portu; sic tamen exstat aquis.
 Nec vitam, nec opes, nec ius mihi cinis ademit; 15
 Quae merui vitio perdere cuncta meo.
 Sed quia peccato facinus non adfuit illi,
 Nil nisi me patriis iussit abesse focis.
 Utque aliis, numerum quorum comprehendere non est,
 Caesareum numen, sic mihi, mite fuit. 20
 Ipse relegati, non exsulis, vitur in me
 Nomine: tuta suo iudice caussa mea est.
 Iure igitur laudes, Caesar, pro parte virili
 Carmina nostra tuas qualiacunque canunt.
 Iure Deos, vt adhuc caeli tibi limina claudant, 25
 Teque velint sine se, comprecor, esse Deum.
 Optat idem populus. Sed vt in mare flumina vastum,
 Sic solet exiguae currere riuus aquae.
 At tu fortunam, cuius vocor exsul ab ore,
 Nomine mendaci parce grauare meam. 30

ELEGIA XII.

Scribis, vt oblectem studio lacrimabile tempus,
 Ne pereant turpi pectora nostra situ.
 Difficile est, quod, amice, mones: quia carmina laetum
 Sunt opus, et pacem mentis habere volunt.
 Nostra per aduersas agitur Fortuna procellas: 5
 Sorte nec vlla mea tristior esse potest.
 Exigis, vt Priamus natorum funere ludat,
 Et Niobe festos ducat vt orbe choros.
 Luctibus, an studio videor debere teneri,
 Solus in extremos iussus abire Getas? 10
 Des licet hic valido pectus mihi robore fultum,
 Fama refert Anyti quale fuisse reo;

- Fracta cadet tantae sapientia mole ruinae.
 Plus valet humanis viribus ira Dei.
- Ille senex dictus sapiens ab Apolline, nullum 15
 Scribere in hoc casu sustinisset opus.
 Vt patriae veniant, veniant obliuia vestri;
 Omnis vt admissi sensus abesse queat;
 At timor officio fungi vetat ipse quieto.
 Cinctus ab innumero me tenet hoste locus. 20
 Adde, quod ingenium longa rubigine laesum
 Torpet: et est multo, quam fuit ante, minus.
 Fertilis, assiduo si non renouetur aratro,
 Nil, nisi cum spinis gramen, habebit ager.
 Tempore qui longo steterit, male curret, et inter 25
 Carceribus missos vltimus ibit equos.
 Vertitur in teneram cariem, rimisque dehiscit,
 Si qua diu solitis cymba vacavit aquis.
 Me quoque despero, fuerim cum paruus et ante,
 Illi, qui fueram, posse redire parem. 30
 Contudit ingenium patientia longa laborum:
 Et pars antiqui magna vigoris abest.
 Saepe tamen nobis, vt nunc quoque, sumta tabella est;
 Inque suos volui cogere verba pedes:
 Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis; 35
 Digna sui domini tempore, digna loco.
 Denique non paruas animo dat gloria vires;
 Et fecunda facit pectora laudis amor.
 Nominis et famae quondam fulgore trahebar,
 Dum tulit antennas aura secunda meas. 40
 Non adeo est bene nunc, vt sit mihi gloria curae:
 Si liceat, nulli cognitus esse velim.
 An, quia cesserunt primo bene carmina, suades
 Scribere, successus vt sequar ipse meos?
 Pace nouem vestra liceat dixisse, Sorores; 45
 Vos estis nostrae maxima caussa fugae.

Utque dedit iustas tauri fabricator aëni,
 Sic ego do poenas artibus ipse meis.
 Nil mihi debuerat cum versibus amplius esse;
 Sed fugerem merito naufragus omne fretum. 50
 At puto, si demens studium fatale retentem,
 Hic mihi praebebit carminis arma locus.
 Non liber hic vllus, non qui mihi commodet aurem,
 Verbaque significant quid mea norit, adest.
 Omnia barbariae loca sunt, vocisque ferinae, 55
 Omnia sunt Getici plena timore soni.
 Ipse mihi videor iam dedidicisse Latine:
 Iam didici Getice Sarmaticeque loqui.
 Nec tamen, vt verum fatear tibi, nostra teneri
 A componendo carmine Musa potest. 60
 Scribimus, et scriptos absumimus igne libellos.
 Exitus est studii parua fauilla mei.
 Nec possum, et cupio non vllos ducere versus.
 Ponitur idcirco noster in igne labor.
 Nec nisi pars casu flammis erepta, doloue 65
 Ad vos ingenii peruenit vlla mei.
 Sic vtinam, quae nil metuentem tale magistrum
 Perdidit, in cineres Ars mea versa foret.

E L E G I A XIII.

Hanc tuus e Getico mittit tibi Naso salutem:
 Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest.
 Aeger enim traxi contagia corpore mentis,
 Libera tormento pars mihi ne qua vacet.
 Perque dies multos lateris cruciatibus vrer, 5
 Et quod non modico frigore laesit hiems.
 Si tamen ipse vales, aliqua nos parte valemus:
 Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.
 Qui mihi cum dederis ingentia pignora, cumque
 Per numeros omnes hoc tueare caput; 10
 Quod tua me raro solatur epistola, peccas:
 Remque piam praestas, et mihi verba negas.

Hoc precor emenda; quod si correxeris vnum,
 Nullus in egregio corpore naevus erit.
 Pluribus accusem; fieri nisi possit, vt ad me 15
 Littera non veniat; missa sit illa tamen.
 Dì faclant, vt sit temeraria nostra querela;
 Teque putein falso non meminisse mei.
 Quod precor, esse liquet. Neque enim mutabile robur
 Credere me fas est pectoris esse tui. 20
 Cana prius gelido desint absinthia Ponto,
 Et careat dulci Trinacris Hybla thymo;
 Immemorem quam te quisquam conuincat amici.
 Non ita sunt fati stamina nigra mei.
 Tu tamen, vt falsae possis quoque pellere culpae 25
 Crimina; quod non es, ne videre, caue:
 Vtque solebamus consumere longa loquendo
 Tempora, sermonem deficiente die;
 Sic ferat ac referat tacitas nunc litera voces;
 Et peragant linguae charta manusque vices; 30
 Quod fore ne nimium videar diffidere, sitque
 Versibus hic paucis admonuisse satis;
 Accipe, quo semper finitur epistola verbo,
 Aque meis distent vt tua fata; Vale.

E L E G I A XIV.

Quanta tibi dederint nostri monumenta libelli,
 O mihi me coniux carior, ipsa vides.
 Detrahat auctori multum Fortuna licebit;
 Tu tamen ingenio clara ferere meo.
 Dumque legar, mecum pariter tua fama legetur: 5
 Nec potes in moestos omnis abire rogos.
 Cumque viri casu possis miseranda videri;
 Inuenies aliquas, quae, quod es, esse velint:
 Quae te, nostrorum cum sis in parte malorum,
 Felicem dicant, inuideantque tibi. 10
 Non ego diuitias dando tibi plura dedissem.
 Nil feret ad manes diuitis vmbra suos.

Perpetui fructum donavi nominis: idque
 Quo dare nil potui munere maius, habes.
 Adde, quod, vt rerum sola es tutela mearum, 15
 Ad te non parui venit honoris onus.
 Quod nunquam vox est de te mea muta, tuique
 Indiciis debes, esse superba viri.
 Quae ne quis possit temeraria dicere, persta:
 Et pariter serua meque pianque fidem. 20
 Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mansit,
 Et tandem probitas irreprehensa fuit.
 Par eadem nostra nunc est sibi facta ruina.
 Conspicuum virtus hic tua ponat opus.
 Esse bonam facile est; vbi, quod vetet esse, remotum est; 25
 Et nihil, officio, nupta, quod obstet, habet.
 Cum Deus intonuit, non se subducere nimbo,
 Id demum pietas, id socialis amor.
 Rara quidem virtus, quam non Fortuna gubernet;
 Quae maneat stabili, cum fugit illa, pede: 30
 Si qua tamen pretii sibi merces ipsa petiti,
 Inque parum lactis ardua rebus adest;
 Vt tempus numeres, per saecula nulla tacetur,
 Et loca mirantur, qua patet orbis iter.
 Adspicis, vt longo maneat laudabilis aevo 35
 Nomen inexstinctum, Penelopea fides?
 Cernis, vt Admeti cantetur, vt Hectoris vxor,
 Ausaque in accensos Iphias ire rogos?
 Vt viuat fama coniux Phylaceia, cuius
 Iliacam celeri vir pede pressit humum? 40
 Nil opus est leto pro me, sed amore fideque.
 Non ex difficili fama petenda tibi est.
 Nec te credideris, quia non facis, ista moneri.
 Vela damus, quamuis remige puppis eat.
 Qui monet, vt facias, quod iam facis; ille monendo 45
 Laudat, et hortatu comprobata acta suo.

P. OVIDII NASONIS
EPISTOLARVM
EX P O N T O
LIBRI IV.
EIVSDEM IBIS.

P. OVIDII NASONIS
EPISTOLARVM
EX P O N T O

LIBER PRIMVS.

EPISTOLA I.

B R V T O.

Naso Tomitanae iam non nouus incola terrae
Hoc tibi de Getico littore mittit opus.
Si vacat, hospitio peregrinos, Brute, libellos
Excipe, dumque aliquo, quolibet abde loco.
Publica non audent inter monumenta venire, 5
Ne suus hoc illis cluserit auctor iter.
Ah quoties dixi, certe nil turpe docetis!
Ite: patet castis versibus ille locus.
Non tamen accedunt: sed, vt adspicis ipse, latere
Sub Lare priuato tutius esse putant. 10
Quaeris, vbi hos possis nullo componere laeso?
Qua steterant Artes, pars vacat illa tibi.
Quid veniant, nouitate roges fortasse sub ipsa.
Accipe, quodcunque est, dummodo non sit amor.
Inuenies quamuis non est miserabilis index, 15
Non minus hoc illo triste, quod ante dedi.

Dd 5

Rebus

Rebus idem, titulo differt: et epistola cui sit
 Non occultato nomine missa docet.
 Nec vos hoc vultis, sed nec prohibere potestis:
 Musa que ad inuitos officiosa venit. 20
 Quidquid id est, adiunge meis. Nihil impedit ortos
 Exule, seruatis legibus, Vrbe frui.
 Quod metuas non est. Antonî scripta leguntur
 Doctus et in promptu scrinia Brutus habet.
 Nec me nominibus furiosus confero tantis. 25
 Sacra Deos contra non tamen arma tuli.
 Denique Caesareo, quod non desiderat ipse,
 Non caret e nostris vllus honore liber.
 Si dubitas de me; laudes admitte Deorum:
 Et carmen demto nomine sume meum. 30
 Adiuuat in bello pacatae ramus oliuae:
 Proderit auctorem pacis habere nihil?
 Cum foret Aeneae ceruix subiecta parenti,
 Dicitur ipsa viro flamma dedisse viam.
 Fert liber Aeneaden: et non iter omne patebit? 35
 At patriae pater hic; ipsius ille fuit.
 Ecquis ita est audax, vt limine cogat abire
 Iactantem Pharia tinnula sinistra manu?
 Ante Deum Matrem cornu tibicen adunco
 Cum canit; exiguae quis stipis aera neget? 40
 Scimus ab Imperio fieri nil tale Dianae:
 Vnde tamen viuat vaticinator habet.
 Ipsa mouent animos Superiorum numina nostros;
 Turpe nec est tali credulitate capi.
 En ego pro sistro Phrygiique foramine buxi, 45
 Gentis Iuleae nomina sancta fero.
 Vaticinor moneoque; locum date sacra ferenti:
 Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.
 Nec, quia vel merui, vel sensi Principis iram,
 A nobis ipsum nolle putate coli. 50

Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem
 Isidis, Isiacos ante sedere focos.

Alter, ob huic similem priuatus lumine culpam,
 Clamabat media se meruisse via.

Talia caelestes fieri praeconia gaudent; 55
 Vt, sua quid valeant numina, teste probent.
 Saepe lenant poenas, creptaque lumina reddunt;
 Cum bene peccati poenituisse vident.

Poeniter o, (si quid miserorum creditur vlli,)
 Poenitet, et facto torqueor ipse meo! 60
 Cumque sit exilium, magis est mihi culpa dolori:
 Estque pati poenas, quam meruisse, minus.
 Vt mihi Dî fauceant, quibus est manifestior ipse;
 Poena potest demi, culpa perennis erit.

Mors faciet certe, ne sim, cum venerit, exsul! 65
 Ne non peccarim, mors quoque non faciet.
 Nil igitur mirum, si mens mihi tabida facta
 De niue manantis more liquescit aquae.
 Estur vt occulta vitiata teredine nauis:
 Aequarei scopulos vt cauat vnda salis: 70
 Roditur vt scabra positum rubigine ferrum:
 Conditus vt tineae carpitur ore liber:
 Sic mea perpetuos curarum pectora morsus,
 Fine quibus nullo conficiantur, habent.

Nec prius hi mentem stimuli, quam vita, relinquent: 75
 Quique dolet citius, quam dolor, ipse cadet.
 Hoc mihi si Superi, quorum sumus omnia, credent;
 Forsitan exigua dignus habebor ope.
 Inque locum Scythico vacuum mutabor ab arcu.
 Plus isto, duri, si precer, oris ero. 80

EPISTOLA II.

M A X I M O.

Maxime, qui tanti mensuram nominis imple,
 Et geminas animi nobilitate genus;
 Qui nasci ut posses, quamvis cecidere trecenti,
 Non omnes Fabios abstulit una dies;
 Forsitan haec a quo mittatur epistola quaeras; 5
 Quique loquar tecum, certior esse velis.
 Hei mihi! quid faciam? vereor, ne nomine lecto
 Durus et auersa caetera mente legas.
 Viderit haec si quis; tibi me scripsisse fateri
 Audebo, et propriis ingemuisse malis. 10
 Viderit; audebo tibi me scripsisse fateri,
 [Atque modum culpae notificare meae.]
 Qui, cum me poena dignum grauiore fuisse
 Confitear; possum vix grauiora pati.
 Hostibus in mediis interque pericula versor: 15
 Tanquam cum patria pax sit adempta mihi.
 Qui, mortis saeuo geminent ut vulnere caussas,
 Omnia vipereo spicula felle linunt.
 His eques instructus perterrita moenia lustrat,
 More lupi clausas circueuntis oues. 20
 At semel intentus neruo leuis arcus equino
 Vincula semper habens irresoluta manet.
 Tecta rigent fixis veluti vallata sagittis,
 Portaue vix firma submonet arma sera.
 Adde loci faciem, nec fronde, nec arbore laeti; 25
 Et quod iners hiemi continuatur hiems.
 Hic me pugnans cum frigore, cumque sagittis,
 Cumque meo fato, quarta fatigat hiems.
 Fine carent lacrimae; nisi cum stupor obstitit illis:
 Et similis morti pectora torpor habet. 30

Felicem

Felicem Nioben, quamuis tot funera vidit,
 Quae posuit sensum, saxea facta, mali!
 Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
 Cortice velauit populus ora nouo.
 Ille ego sum, lignum qui non admittar in vllum: 35
 Ille ego sum, frustra qui lapis esse velim.
 Ipsa Medusa oculis veniat licet obuia nostris,
 Amittat vires ipsa Medusa suas.
 Viuimus, vt sensu nunquam careamus amaro:
 Et grauior longa fit mea poena mora. 40
 Sic inconsumtum Tityi semperque renascens
 Non perit, vt possit saepe perire, jecur.
 At puto, cum requies medicinaque publica curae
 Somnus adest, solitis nox venit orba malis.
 Somnia me terrent veros imitantia casus: 45
 Et vigilant sensus in mea damna mei.
 Aut ego Sarmaticas videor vitare sagittas:
 Aut dare captiuas ad fera vincla manus.
 Aut vbi decipior melioris imagine somni,
 Adspicio patriae tecta relicta meae. 50
 Et modo vobiscum, quos sum veneratus, amici,
 Et modo cum cara coniuge, multa loquor.
 Sic, vbi percepta est breuis et non vera voluptas,
 Peior ab admonitu fit status iste boni.
 Siue dies igitur caput hoc miserabile cernit, 55
 Siue pruinosi Noctis aguntur equi;
 Sic mea perpetuis liquefunt pectora curis,
 Ignibus admotis vt noua cera solet.
 Saepe precor mortem, mortem quoque deprecor idem;
 Ne mea Sarmaticum contegat ossa solum. 60
 Cum subit, Augusti quae sit clementia; credo
 Mollia naufragiis littora posse dari.
 Cum video, quam sint mea fata tenacia, frangor;
 Spesque leuis magno victa timore cadit.

- Nec tamen vltcrius quidquam speroue precorue, 65
 Quam male mutato posse carere loco.
 Aut hoc, aut nihil est, pro me tentare modeste
 Gratia quod saluo vestra pudore queat.
 Suscipe, Romanae facundia, Maxime, linguae,
 Difficilis caussae mite patrociniũ. 70
 Est mala; confiteor: sed te bona fiet agente.
 Lenia pro misera fac modo verba fuga.
 Nescit enim Caesar, quamuis Deus omnia norit,
 Vltimus hic qua sit conditione locus.
 Magna tenent illud rerum molimina numen: 75
 Haec est caelesti pectore cura minor.
 Nec vacat, in qua sint positi regione Tomitae,
 Quaerere, finitimo vix loca nota Getae.
 Aut quid Sauromatae faciant, quid Iazyges acres,
 Cultaque Oresteae Taurica terra Deae. 80
 Quaeque aliae gentes, vbi frigore constitit Ister,
 Dura meant celeri terga per annis equo.
 Maxima pars hominum nec te, pulcherrima, curant,
 Roma; nec Ausonii militis arma timent.
 Dant animos arcue illis, plenaeque pharetrae; 85
 Quamque libet longis cursibus aptus equus:
 Quodque sitim didicere diu tolerare famemque;
 Quodque sequens nullas hostis habebit aquas.
 Ira Dei mitis non me misisset in istam,
 Si satis haec illi nota fuisset, humum. 90
 Nec me, nec quemquam Romanum gaudet ab hoste,
 Meque minus, vitam cui dedit ipse, premi.
 Noluit, vt poterat, minimo me perdere nutu.
 Nil opus est vllis in mea fata Getis.
 Sed neque, cur morerer, quidquam mihi comperit actum: 95
 Nec minus infestus, quam fuit, esse potest.
 Tum quoque nil fecit, nisi quod facere ipse coegi,
 Paene etiam merito parcior ira meo,

Dì faciant igitur, quorum mitissimus ipse est,
 Alma nihil maius Caesare terra ferat. 100
 Vtque diu sub eo sit publica sarcina rerum;
 Perque manus huius tradita gentis eat.
 At tu tam placido, quam nos quoque sensimus illum,
 Indice pro lacrimis ora resolve meis.
 Non petito vt bene sit, sed vti male tutius; vtque 105
 Exsilium saeuo distet ab hoste meum.
 Quamque dedere mihi praesentia numina vitam,
 Non adimat stricto squalidus ense Getes.
 Denique, si moriar, subeant pacatius aruum
 Ossa, nec a Scythica nostra premantur humo. 110
 Nec male compositos (vt scilicet exule dignum)
 Bistonii cineres vngula pulset equi.
 Et ne, si superest aliquid post funera sensus,
 Terreat hic manes Sarmatis vmbra meos.
 Caesaris haec animum poterant audita mouere, 115
 Maxime; mouissent si tamen ante tuum.
 Vox, precor, Augustas pro me tua molliat aures,
 Auxilio trepidis quae solet esse reis:
 Assuetaque tibi doctae dulcedine linguae
 Aequandi Superis pectora flecte viri. 120
 Non tibi Theromedon, crudusue rogabitur Atreus;
 Quique suis homines pabula fecit equis:
 Sed piger ad poenas Princeps, ad praemia velox:
 Quique dolet, quoties cogitur esse ferox.
 Qui vincit semper, victis vt parcere posset; 125
 Clausit et aeterna ciuica bella sera.
 Multa metu poenae, poena qui pauca coërcet;
 Et iacit inuita fulmina rara manu.
 Ergo tam placidas orator missus ad aures,
 Vt propior patriae sit fuga nostra, roga. 130
 Ille ego sum, qui te colui; quem festa solebat
 Inter conuiuas mensa videre tuos.

Ille

Ille ego, qui dixi vestros Hymenaeon ad ignes;
 Et cecini fausto carmina digna toro.
 Cuius te solitum memini laudare libellos, 135
 Exceptis domino qui nocuere suo.
 Cui tua nonnunquam miranti scripta legebas.
 Ille ego, de vestra cui data nupta domo.
 Hanc probat, et primo dilectam semper ab acuo
 Est inter comites Marcia censa suas. 140
 Inque suis habuit matertera Caesaris ante:
 Quarum iudicio siqua probata, proba est.
 Ipsa sua melior fama, laudantibus istis,
 Claudia diuina non eguisset ope.
 Nos quoque praeteritos sine labe peregimus annos. 145
 Proxima pars vitae transilienda meae.
 Sed de me vt sileam, coniux mea sarcina vestra est.
 Non potes hanc salua dissimulare fide.
 Confugit haec ad vos: vetstras amplectitur aras.
 Iure venit cultos ad sibi quisque Deos. 150
 Flensque rogat, precibus lenito Caesare vestris,
 Busta sui fiant vt propiora viri.

EPISTOLA III.

R V F I N O.

Hanc tibi Naso tuus mittit, Rufine, salutem;
 Qui miser est, vlli si suus esse potest.
 Reddita confusae nuper solatia menti
 Auxilium nostris spemque tulere malis.
 Vtque Machaoniis Poeantius artibus heros 5
 Lenito medicam vulnere sensit opem:
 Sic ego mente iacens, et acerbo saucius ictu,
 Admonitu coepi fortior esse tuo.
 Et iam deficiens sic ad tua verba reuixi,
 Vt solet infuso vena redire mero. 10

Non tamen exhibuit tantas facundia vires,
 Vt mea sint dictis pectora sana tuis.
 Vt multum nostrae demas de gurgite curae;
 Non minus exhausto, quod superabit, erit.
 Tempore ducetur longo fortasse cicatrix. 15
 Horrent admotas vulnera cruda manus.
 Non est in medico semper, releuetur vt aeger.
 Interdum docta plus valet arte malum.
 Cernis, vt e molli sanguis pulmone remissus
 Ad Stygias certo limite ducat aquas. 20
 Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas;
 Sanabit nulla vulnera cordis ope.
 Tollere nodosam nescit medicina podagram,
 Nec formidatis auxiliatur aquis.
 Cura quoque interdum nulla medicabilis arte; 25
 Aut, vt sit, longa est extenuanda mora.
 Cum bene firmarunt animum praecepta iacentem,
 Sumtaque sunt nobis pectoris arma tui;
 Rursus amor patriae, ratione valentior omni,
 Quod tua texuerunt scripta, retexit opus. 30
 Sine pium vis hoc, sine hoc muliebri vocari;
 Confiteor misero molle cor esse mihi.
 Non dubia est Ithaci prudentia: sed tamen optat
 Fumum de patriis posse videre focis.
 Nescio qua natale solum dulcedine captos 35
 Ducit, et immemores non sinit esse sui.
 Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
 Huc tamen ex illa barbarus vrbe fugit.
 Cum bene sit clausae cauea Pandione natae;
 Nititur in siluas illa redire suas. 40
 Assuetos tauri saltus, aequeta leones
 (Nec feritas illos impedit) antra petunt.
 Tu tamen exsilii morsus e pectore nostro
 Fomentis speras cedere posse tuis.

- Effice, vos ipsi ne tam mihi sitis amandi, 45
 Talibus vt leuius sit caruisse malum.
- At, puto, qua fueram genitus, tellure carenti,
 In tamen humano contigit esse loco.
- Orbis in extremi iaceo desertus arenis:
 Fert vbi perpetuas obruta terra nives. 50
- Non ager hic pomum, non dulces educat vvas:
 Non salices ripa, roborata monte virent.
- Neue fretum terra laudes magis; aequora semper
 Ventorum rabie, solibus orba, tument.
- Quocunque adspicias, campi cultore carentes, 55
 Vastaque, quae nemo vindicet, arua iacent.
- Hostis adest dextra laeuaque a parte timendus;
 Vicinoque metu terret vtrumque latus.
- Altera Bistonias pars est sensura sarissas,
 Altera Sarmatica spicula missa manu. 60
- I nunc, et veterum nobis exempla virorum,
 Qui forti casum mente tulere, refer.
- Et graue magnanimi robur mirare Rutili,
 Non vsi reditus conditione dati.
- Smyrna virum tenuit, non Pontus et hostica tellus; 65
 Paene minus nullo Smyrna petenda loco.
- Non doluit patria Cynicus procul esse Sinopeus:
 Legit enim sedes, Attica terra, tuas.
- Arma Neoclides qui Persica contulit armis,
 Argolica primam sensit in vrbe fugam. 70
- Pulsus Aristides patria Lacedaemona fugit:
 Inter quas dubium, quae prior esset, erat.
- Caede puer facta Patroclus Opunta relinquit,
 Thessalicamque adiit, hospes Achillis, humum.
- Exul ab Haemonia Pirenida cessit ad vndam, 75
 Quo duce trabs Colchas sacra cucurrit aquas.
- Liquit Agenorides Sidonia moenia Cadmus,
 Poneret vt muros in meliore loco.

Venit ad Adrastum Tydeus Calydone fugatus;
 Et Teucrum, Veneri grata, recepit humus. 80
 Quid referam veteres Romanae gentis, apud quos
 Exsulibus tellus vltima Tibur erat?
 Persequar vt cunctos; nulli datus omnibus aenis
 Tam procul a patria est, horridiorue locus.
 [Quo magis ignoscat sapientia vestra dolenti, 85
 Qui facit et dictis non ita multa tuis.]
 Nec tamen inficior, si possint nostra coire
 Vulnera; praeceptis posse coire tuis.
 Sed vereor, ne me frustra seruare labores;
 Nen iuuer admota perditus aeger ope. 90
 Nec loquor haec, quia sit maior prudentia nobis;
 Sed sim quam medico notior ipse mihi.
 Vt tamen hoc ita sit, munus, tua, grande, voluntas
 Ad me peruenit, consuliturque boni.

EPISTOLA IV.

V X O R I.

Iam mihi deterior canis adspergitur aetas,
 Iamque meos vultus ruga senilis arat:
 Iam vigor, et quasso languent in corpore vires;
 Nec, iuueni lusus qui placuere, placent.
 Nec, si me subito videas, agnoscere possis: 5
 Aetatis facta est tanta ruina meae.
 Confiteor facere haec annos: sed et altera causa est,
 Anxietas animi, continuusque labor.
 Nam mea per longos si quis mala digerat annos,
 Crede mihi, Pylio Nestore maior ero. 10
 Cernis vt in duris (et quid boue firmissus?) aruis
 Fortia taurorum corpora frangat opus.
 Quae nunquam vacuo solita est cessare nouali,
 Fructibus assiduis lassa senescit humus.

Occidit, ad Circi si quis certamina semper, 15
 Non intermissis cursibus, ibit equus.
 Firma sit illa licet, soluetur in aequore nauis,
 Quae nunquam liquidis sicca carebit aquis.
 Me quoque debilitat series immensa malorum,
 Ante meum tempus cogit et esse senem. 20
 Oïa corpus alunt; animus quoque pascitur illis.
 Immodicus contra carpit vtrumque labor.
 Adspice, in has partes quod venerit Aesone natus,
 Quam laudem a sera posteritate ferat.
 At labor illius nostro leniorque minorque: 25
 Si modo non verum nomina magna premunt.
 Ille est in Pontum, Pelia mittente, profectus,
 Qui vix Thessaliae fine timendus erat.
 Caesaris ira mihi nocuit; quem Solis ab ortu
 Solis ad occasus vtraque terra tremit. 30
 Iunctior Haemonia est Ponto, quam Roma sit Istro:
 Et breuius, quam nos, ille peregit iter.
 Ille habuit comites primos telluris Achiuae:
 At nostram cuncti destituere fugam.
 Nos fragili vastum ligno sulcauimus aequor: 35
 Quae tulit Aesoniden, firma carina fuit.
 Nec Tiphys mihi rector erat: nec Agenore natus
 Quas sequerer, docuit, quas fugeremque vias.
 Illum tutata est cum Pallade regia Iuno:
 Defendere meum numina nulla caput. 40
 Illum furtivae iuvere Cupidinis artes;
 Quas a me vellem non didicisset Amor.
 Ille domum rediit: nos his moriemur in aruis,
 Perstiterit laesi si grauis ira Dei.
 Durius est igitur nostrum, fidissima coniux, 45
 Illo, quod subiit Aesone natus, onus.
 Te quoque, quam iuuenem discedens Vrbe reliqui,
 Credibile est nostris insenuisse malis.

O ego, Dî faciant, talem te cernere possim,
 Caraque mutatis oscula ferre genis; 50
 Amplectique meis corpus non pingue lacertis;
 Et, Gracile hoc fecit, dicere, cura mei:
 Et narrare meos flenti flens ipse labores;
 Sperato nunquam colloquioque frui:
 Turaque Caesaribus cum coniuge Caesare digna, 55
 Dis veris, memori debita ferre manu!
 Memnonis hanc vtinam, lenito Principe, mater
 Quamprimum rosen prouocet ore diem!

EPISTOLA V.

M A X I M O.

Ille tuos quondam non vltimus inter amicos,
 Vt sua verba legas, Maxime, Naso rogat.
 In quibus ingenium desiste requirere nostrum,
 Nescius exsiliî ne videare mei.
 Cernis, vt ignauum corrumpant otia corpus: 5
 Vt capiant vitium, ni moueantur, aquae.
 Et mihi, si quis erat, ducendi carminis vsus
 Deficit; estque minor factus inerte situ.
 Haec quoque, quae legitis (si quid mihi, Maxime,
 credis;)
 Scribimus inuita vixque coacta manu. 10
 Non libet in tales animum contendere curas,
 Nec venit ad duros Musa vocata Getas.
 Vt tamen ipse vides, luctor deducere versum.
 Sed non fit fato mollior ille meo.
 Cum relego, scripsisse pudet: quia plurima cerno, 15
 Me quoque, qui feci, iudice digna lini.
 Nec tamen emendo: labor hic quam scribere maior.
 Mensque pati durum sustinet aegra nihil.

- Scilicet incipiam lima mordacius vti,
 Et sub iudicium singula verba vocem? 20
 Torquet enim Fortuna parum, nisi Nilus in Hebrum
 Confluat? et frondes Alpibus addat Athos?
 Parcendum est animo miserabile vulnus habenti.
 Subducant oneri colla perusta boues.
 At, puto, fructus adest, iustissima causa laborum: 25
 Et sata cum multo foenore reddit ager.
 Tempus ad hoc nobis (repetas licet omnia) nullum
 Profuit (atque vtinam non nocuisset!) opus.
 Cur igitur scribam miraris? miror et ipse;
 Et mecum quaero saepe, quid inde feram. 30
 An populus vere sanos negat esse poëtas;
 Sumque fides huius maxima vocis ego?
 Qui, sterili toties cum sim deceptus ab aruo,
 Damnosa persto condere semen humo.
 Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum; 35
 Tempus et assueta ponere in arte iuuat.
 Saucius cinrat pugnam gladiator, et idem
 Immemor antiqui vulneris arma capit.
 Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus vndis;
 Et ducit remos, qua modo nauit aqua. 40
 Sic ego constanter studium non vtile carpo;
 Et repeto, nollem quas coluisse, Deas.
 Quid potius faciam? non sum qui segnia ducam
 Otia. Mors nobis tempus habetur iners.
 Nec iuuat in lucem nimio marcescere vino: 45
 Nec tenet incertas alea blanda manus.
 Cum dedimus somno, quas corpus postulat, horas.
 Quo ponam vigilans tempora longa modo?
 Moris an oblitus patrii contendere discam
 Sarmaticos arcus; et trahar arte loci? 50
 Hoc quoque me studium prohibent assumere vires;
 Mensque magis graciï corpore nostra valet.

- Cum bene quaesieris, quid agam; magis vtile nil est
 Artibus his, quae nil vtilitatis habent.
- Consequor ex illis casus obliuia nostri. 55
 Hanc satis est messem si mea reddit humus.
- Gloria vos acuat, vos, vt recitata probentur
 Carmina, Pieriis inuigilate choris.
- Quod venit ex facili, satis est componere nobis.
 Et nimis intenti caussa laboris abest. 60
- Cur ego sollicita poliam mea carmina cura?
 An verear, ne non approbet illa Getes?
- Forsitan audacter faciam, sed glorior, Istrum
 Ingenio nullum maius habere meo.
- Hoc, vbi viuendum, satis est si consequor aruo, 65
 Inter inhumanos esse poeta Getas.
- Quo mihi diuersum fama contendere in orbem?
 Quem Fortuna dedit, Roma sit ille locus.
- Hoc mea contenta est infelix Musa teatro.
 Sic merui; magni sic voluere Dei. 70
- Nec reor hinc illuc nostris iter esse libellis;
 Quo Boreas penna deficiente venit.
- Diuidimur caelo; quaeque est procul vrbe Quirini,
 Adspicit hirsutos cominus Vrsa Getas.
- Per tantum terrae, tot aquas vix credere possim 75
 Indicium studii transiluisse mei.
- Finge legi, quodque est mirabile, finge placere:
 Auctorem certe res iuuet ista nihil.
- Quo tibi, si calida positus laudare Syene;
 Aut vbi Taprobanen Indica cingit aqua? 80
- Altius ire libet? si te distantia longe
 Pleiadum laudent signa, quid inde feras?
- Sed neque peruenio scriptis mediocribus istuc:
 Famaque cum domino fugit ab Vrbe suo.
- Vosque, quibus perii, tunc cum mea fama sepulta est, 85
 Nunc quoque de nostra morte tacere reor.

EPISTOLA VI.

G R A E C I N O.

Ecquid vt audisti (nam te diuersa tenebat
 Terra) meos casus, cor tibi triste fuit?
 Dissimules, metuasque licet, Graecine, fateri;
 Si bene te noui, triste fuisse liquet.
 Non cadit in mores feritas inamabilis istos; 5
 Nec minus a studiis dissidet illa tuis.
 Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
 Pectora mollescant, asperitasque fugit.
 Nec quisquam meliore fide complectitur illas,
 Qua sinit officium, militiaeque labor. 10
 Certe ego, cum primum potui sentire quid essem;
 (Nam fuit attonito mens mihi nulla diu;)
 Hoc quoque Fortunae sensi, quod amicus abesses:
 Qui mihi praesidium grande futurus eras.
 Tecum tunc aberant aegrae solatia mentis: 15
 Magnaque pars animae consiliique mei.
 At nunc, quod superest, fer opem, precor, eminus vnam:
 Alloquioque iuua pectora nostra tuo.
 Quae (non mendaci si quidquam credis amico)
 Stulta magis dici, quam scelerata, decet. 20
 Nec leue, nec tutum, peccati quae sit origo,
 Scribere: tractari vulnera nostra timent.
 Qualicumque modo mihi sint ea facta, rogare
 Desine. Non agites, si qua coire velis.
 Quicquid id est, vt non facinus, sic culpa, vocandum. 25
 Omnis an in magnos culpa Deos, scelus est?
 Spes igitur menti poenae, Graecine, leuandae
 Non est ex toto nulla relicta meae.
 Haec Dea, cum fugerent sceleratas numina terras,
 In Dis inuisa sola remansit humo. 30

Haec

Haec facit, vt uiuat vinctus quoque compede fossor;
 Liberaque a ferro crura futura putet.
 Haec facit, vt, videat cum terras vndique nullas,
 Naufragus in mediis brachia iactet aquis.
 Saepe aliquem sollers medicorum cura reliquit; 35
 Nec spes huic vena deficiente cadit.
 Carcere dicuntur clausi sperare salutem:
 Atque aliquis pendens in cruce vota facit.
 Haec Dea quam multos laqueo sua colla ligantes
 Non est proposita passa perire nece! 40
 Me quoque conantem gladio finire dolorem
 Arcuit, iniecta continuitque manu.
 Quidque facis? lacrimis opus est, non sanguine, dixit:
 Saepe per has flecti Principis ira solet.
 Quamuis est igitur meritis indebita nostris, 45
 Magna tamen spes est in bonitate Dei.
 Qui ne difficilis mihi sit, Graecine, precare:
 Confer et in votum tu quoque verba meum.
 Inque Tomitana iaceam tumultus arena,
 Si te non nobis ista vouere liquet. 50
 Nam prius incipiant turres vitare columbae,
 Antra ferae, pecudes gramina, mergus aquas;
 Quam male se praestet veteri Graecinus amico.
 Non ita sunt fatis omnia versa meis.

EPISTOLA VII.

M E S S A L L I N O.

Littera pro verbis tibi, Messalline, salutem,
 Quam legis, a saeuis attulit vsque Getis.
 Indicat auctorem locus? an, nisi nomine lecto,
 Haec me Nasonem scribere verba latet?
 Ecquis in extremo positus iacet orbe tuorum, 5
 Me tamen excepto, qui precor esse tuus?

Dî procul a cunctis, qui te venerantur amantque,
 Huius notitiam gentis abesse velint.
 Nos satis est inter glaciem Scythicasque sagittas
 Viuere: si vita est mortis habenda genus. 10
 Nos premat aut bello tellus, aut frigore caelum:
 Truxque Getes armis, grandine pulset hiems:
 Nos habeat regio nec poma feta, nec vuis;
 Et cuius nullum cesset ab hoste latus.
 Caetera sit sospes cultorum turba tuorum; 15
 In quibus, vt populo, pars ego parua fui.
 Me miserum si tu verbis offenderis istis:
 Nosque negas vlla parte fuisse tuos!
 Idque sit vt verum, mentito ignoscere debes.
 Nil demit laudi gloria nostra tuae. 20
 Quis se Caesaribus notus non fingit amicum?
 Da veniam fasso; tu mihi Caesar eris.
 Nec tamen irrumpo, quo non licet ire: satisque est,
 Atria si nobis non patuisse negas.
 Vtque tibi fuerit mecum nihil amplius; vno 25
 Nempe salutaris, quam prius, ore minus.
 Nec tuus est genitor nos inficiatus amicos,
 Hortator studii, caussaque, faxque, mei.
 Cui nos et lacrimas, supremum in funere munus,
 Et dedimus medio scripta canenda foro. 30
 Adde quod est frater tanto tibi iunctus amore,
 Quantus in Atridis Tyndaridisque fuit.
 Is me nec comitem nec dedignatus amicum est:
 Si tamen haec illi non nocitura putas.
 Si minus, hac quoque me mendacem parte fatebor. 35
 Clausa mihi potius tota sit ista domus.
 Sed neque claudenda est, et nulla potentia vires
 Praestandi, ne quid peccet amicus, habet.
 Et tamen vt cuperem, culpam quoque posse negari;
 Sic facinus nemo nescit abesse mihi. 40

Quod nisi delicti pars excusabilis esset;
 Parua relegari poena futura fuit.
 Ipse sed hoc vidit, qui pernidet omnia, Caesar;
 Stultitiam dici crimina posse mea.
 Quaque ego permisi, quaque est res passa, pepercit; 45
 Vsus et est modice fulminis igne sui.
 Nec vitam, nec opes, nec ademit posse reuerti:
 Si sua per vestras victa sit ira preces.
 At grauiter cecidi. Quid enim mirabile, si quis
 A Ioue percussus non leue vulnus habet? 50
 Ipse suas vt iam vires inhiberet Achilles;
 Missa granes ictus Pelias hasta tulit.
 Iudicium nobis igitur cum vindicis adsit,
 Non est cur tua me ianua nosse neget.
 Culta quidem, fateor, citra, quam debuit, illa: 55
 Sed fuit in fatis hoc quoque, credo, meis.
 Nec tamen officium sensit magis altera nostrum.
 Hic, illic, vestro sub Lare semper eram.
 Quaeque tua est pietas; vt te non excolat ipsum,
 Ius aliquod tecum fratris amicus habet. 60
 Quid, quod, vt emeritis referenda est gratia semper,
 Sic est fortunae promeruisse tuae?
 Quod si permittis nobis suadere, quid optes:
 Vt des, quam reddas, plura, precare Deos.
 Idque facis, quantumque licet meminisse, solebas 65
 Officii caussam pluribus esse dati.
 Quo libet in numero me, Messalline, repone:
 Sim modo pars vestrae non aliena domus.
 Et mala Nasonem, quoniam meruisse videtur,
 Si non ferre doles, at meruisse dole. 70

EPISTOLA VIII.

S E V E R O.

A tibi dilecto missam Nasone salutem
 Accipe, pars animae magna, Seuere, meae.
 Neue roga, quid agam: si persequar omnia, flebis.
 Summa satis nostri si tibi nota mali.
 Viuimus assiduis expertes pacis in armis, 5
 Dura pharetrato bella mouente Geta.
 Deque tot expulsis sum miles in exsule solus:
 Tuta (nec inuideo) caetera turba iacet.
 Quoque magis nostros venia dignere libellos,
 Haec in procinctu carmina facta leges. 10
 Stat vetus vrbs, ripae vicina binominis Istri,
 Moenibus et positu vix adeunda loci.
 Caspius Aegyptos, de se si credimus ipsi,
 Condidit; et proprio nomine dixit opus.
 Hanc ferus, Odrysiis inopino Marte perentis, 15
 Cepit, et in regem sustulit arma Getes.
 Ille memor magni generis, virtute quod auget,
 Protinus innumero milite cinctus adest.
 Nec prius abscessit, merita quam caede nocentum
 Se nimis vlciscens extitit ipse nocens. 20
 At tibi, rex aeuo, detur, fortissime nostro,
 Semper honorata scepra tenere manu.
 Teque, quod et praestat (quid enim tibi plenius optem?)
 Martia cum magno Caesare Roma probet.
 Sed memor vnde abii, queror, o iucunde sodalis, 25
 Accedant nostris saena quod arma malis.
 Vt careo vobis, Stygias detrusus in oras,
 Quatuor autumnos Pleiās orta facit.
 Nec tu credideris vrbanae commoda vitae
 Quaerere Nasonem: quaerit et illa tamen. 30

Nam modo vos animo, dulces, reminiscor, amici;

Nunc mihi cum cara coniuge nata subit:

Eque domo rursus pulchrae loca vertor ad Urbis,

Cunctaque mens oculis peruidet illa suis.

Nunc fora, nunc aedes, nunc marmore tecta theatra, 35

Nunc subit aequata porticus omnis humo.

Gramina nunc Campi pulchros spectantis in hortos,

Stagnaque et Euripi, Virgineusque liquor.

At, puto, sic Urbis misero est erepta voluptas,

Quolibet vt saltem rure frui liceat. 40

Non meus amissos animus desiderat agros,

Ruraque Peligno conspicienda solo:

Nec quos piniferis positos in collibus hortos

Spectat Flaminiae Clodia iuncta viae.

Quos ego nescio cui colui; quibus ipse solebam 45

Ad sata fontanas, nec pudet, addere aquas.

Sunt ibi, si viuunt, nostra quoque consita quondam,

Sed non et nostra poma legenda manu.

Pro quibus amissis vtinam contingere possit

Hic saltem profugo gleba colenda mihi! 50

Ipse ego pendentes (liceat modo) rupe capellas,

Ipse velim baculo pascere nixus oues.

Ipse ego, ne solitis insistant pectora curis,

Ducam ruricolas sub iuga panda boues.

Et discam Getici quae norint verba iuenci: 55

Assuetas illis adiiciamque minas.

Ipse manu capulum prensi moderatus aratri

Experiar mota spargere semen humo.

Nec dubitem longis purgare ligonibus arua:

Et dare iam, sitiens quas bibat hortus, aquas. 60

Vnde sed hoc nobis, minimum quos inter et hostem

Discrimen murus clausaque porta facit?

At tibi nascenti, quod toto pectore laetor,

Nerunt fatales fortia fila Deae.

Te modo Campus habet, densa modo porticus umbra: 65
 Nunc, in quo ponis tempora rara, Forum.
 Umbria nunc reuocat: nec non Albana petentem
 Appia feruenti ducit in arua rota.
 Forsitan hic optes, vt iustam supprimat iram
 Caesar, et hospitium sit tua villa meum. 70
 Ah nimium est, quod, amice, petis! moderatius opta:
 Et voti, quaeso, contrahe vela tui.
 Terra velim propior, nullique obnoxia bello
 Detur: erit nostris pars bona demta malis.

EPISTOLA IX.

M A X I M O.

Quae mihi de raptu tua venit epistola Celso,
 Protinus est lacrimis humida facta meis.
 Quodque nefas dictu, fieri nec posse putauī,
 Inuitis oculis littera lecta tua est.
 Nec quidquam ad nostras peruenit acerbis aures 5
 Vt sumus in Ponto; perueniatque precor.
 Ante meos oculos tanquam praesentis imago
 Haeret: et extinctum viuere fingit amor.
 Saepe refert animus lusus grauitate carentes:
 Seria cum liquida saepe peracta fide. 10
 Nulla tamen subeunt mihi tempora densius illis,
 Quae vellem vitae summa fuisse meae.
 Cum domus ingenti subito mea lapsa ruina
 Concidit, in domini procubuitque caput.
 Adfuit ille mihi, cum pars me magna reliquit, 15
 Maxime; Fortunae nec fuit ipse comes.
 Illum ego non aliter flentem mea funera vidi,
 Ponendus quam si frater in igne foret.
 Haesit in amplexu, consolatusque iacentem est:
 Cumque meis lacrimis miscuit vsque suas. 20

O quoties vitae custos inuisus amarae
 Continuit promptas in mea fata manus!
 O quoties dixit, Placabilis ira Deorum est.
 Viue, nec ignosci tu tibi posse nega.
 Vox tamen illa fuit celeberrima, Respice quantum 25
 Debeat auxilii Maximus esse tibi.
 Maximus incumbet; quaque est pietate, rogabit,
 Ne sit ad extremum Caesaris ira tenax.
 Cumque suis fratris vires adhibebit, et omnem,
 Quo leuius doleas, experietur opem. 30
 Haec mihi verba malae minuerunt taedia vitae.
 Quae tu, ne fuerint, Maxime, vana, caue.
 Huc quoque venturum mihi se iurare solebat;
 Non nisi te longae ius sibi dante viae.
 Nam tua non alio coluit penetralia ritu, 35
 Terrarum dominos quam colis ipse Deos.
 Crede mihi: multos habeas cum dignus amicos,
 Non fuit e multis quolibet ille minor.
 Si modo nec census, nec clarum nomen auorum,
 Sed probitas magnos ingeniumque facit. 40
 Iure igitur lacrimas Celso libamus adempto;
 Cum fugerem, vino quas dedit ille mihi.
 Carmina iure damus, raros testantia mores;
 Vt tua venturi nomina, Celse, legant.
 Hoc est, quod possum Geticis tibi mittere ab aruis: 45
 Hoc solum est istic, quod liquet esse meum.
 Funera nec potui comitare, nec vngere corpus:
 Aque tuis toto diuidor orbe rogis.
 Qui potuit, quem tu pro numine viuus habebas,
 Praestitit officium Maximus omne tibi. 50
 Ille tibi exsequias, et magni funus honoris
 Fecit; et in gelidos versit amoma sinus.
 Diluit et lacrimis moerens vnguenta profusis;
 Ossaque vicina condita textit humo.

Qui quoniam extinctis, quae debet, praestat amicis, 55
Et nos extinctis annumerare potest.

EPISTOLA X.

F L A C C O.

Naso suo profugus mittit tibi, Flacce, salutem:
Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest.
Longus enim curis vitiatum corpus amaris
Non patitur vires languor habere suas.
Nec dolor ullus adest, nec febribus vror anhelis; 5
Et peragit soliti vena tenoris iter.
Os hebes est, positaeque mouent fastidia mensae;
Et queror, inuisi cum venit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, appone, quod educat aër;
Nil ibi, quod nobis esuriatur, erit. 10
Nectar et ambrosiam, latices epulasque Deorum,
Det mihi formosa naua Iuuenta manu;
Non tamen exacuet torpens sapor ille palatum:
Stabit et in stomacho pondus inerte diu.
Haec ego non ausim, cum sint verissima, cuiuis 15
Scribere; delicias ne mala nostra vocent.
Scilicet is status est, ea rerum forma mearum,
Deliciis etiam possit vt esse locus?
Delicias illi precor has contingere, si quis,
Ne mihi sit leuior Caesaris ira, timet. 20
Is quoque, qui gracili cibus est in corpore, somnus
Non alit officio corpus inane suo.
Sed vigilo, vigilantque mei sine sine dolores;
Quorum materiam dat locus ipse mihi.
Vix igitur possis visos agnoscere vultus: 25
Quoque ierit, quaeras, qui fuit ante, color.
Paruus in exiles succus mihi peruenit artus:
Membraque sunt cera pallidiora noua.

Non

Non haec immodico contraxi damna Lyaeo:

Scis mihi quam solae paene bibantur aquae. 30

Non epulis oneror: quarum si tangar amore,

Est tamen in Geticis copia nulla locis.

Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas.

Non solet in moestos illa venire toros.

Vnda locusque nocent: et caussa valentior istis, 35

Anxietas animi, quae mihi semper adest.

Hanc nisi tu pariter simili cum fratre leuares,

Vix mens tristitiae moesta tulisset onus.

Vos estis fragili tellus non dura phaselo:

Quamque negant multi, vos mihi fertis opem. 40

Ferte, precor, semper, quia semper egebimus illa;

Caesaris offensum dnm mihi numen erit.

Qui meritam nobis minuat, non finiat iram,

Suppliciter vestros quisque rogate Deos.

P. OVIDII NASONIS
EPISTOLARVM
EX P O N T O

LIBER SECVNDVS.

EPISTOLA I.

GERMANICO CAESARI.

Huc quoque Caesarei peruenit fama triumphi,
Languida quo fessi vix venit aura Noti.
Nil fore dulce mihi Scythica regione putauī.
Iam minus hic odio est, quam fuit ante, locus.
Tandem aliquid pulsa curarum nube serenum 5
Vidi; Fortunae verba dedique meae.
Nolit vt vlla mihi contingere gaudia Caesar,
Velle potest cuius haec tamen vna dari.
Dī quoque, vt a cunctis hilari pietate colantur,
Tristitiam poni per sua festa iubent. 10
Denique, quod certus furor est audere fateri,
Hac ego laetitia, si vetet ipse, fruār.
Iupiter vtilibus quoties iuuat imbribus agros,
Mista tenax segeti crescere lappa solet.
Nos quoque frugiferum sentimus inutilis herba 15
Numen; et inuita saepe iuuamur ope.
Gaudia Caesareae mentis pro parte virili
Sunt mea: priuati nil habet illa domus.
Gratia, Fama, tibi: per quam spectata triumphī
Incluso mediis est mihi pompa Getis. 20
Indice te didici, nuper visenda coisse
Innumeras gentes ad ducis ora sui.

Quaeque

Quaeque capit vastis immensum moenibus orbem,
 Hospitiis Romam vix habuisse locum.
 Tu mihi narrasti, cum multis lucibus ante 25
 Fuderit assiduas nubilus Auster aquas,
 Lumine caelesti Solem fulsisse serenum,
 Cum populi vultu conueniente die.
 Atque ita vectorem, cum magno vocis honore,
 Bellica laudatis dona dedisse viris: 30
 Claraque sunturum pictas insigna vestes,
 Tura prius sanctis imposuisse focis:
 Institiamque sui caste placasse Parentis;
 Illo quae templum pectore semper habet.
 Quaque ierit, felix adiectum plausibus omen; 35
 Saxaque iactatis erubuisse rosis.
 Protinus argento veros imitantia muros
 Barbara cum victis oppida lata viris.
 Fluminaque, et montes, et in altis pascua siluis;
 Armaque cum telis in strue mista suis. 40
 Deque triumphato, quod Sol incenderit, auro
 Aurea Romani tecta fuisse fori.
 Totque tulisse duces captiuis addita collis
 Vincula, paene hostes quot satis esse fuit.
 Maxima pars horum vitam veniamque tulerunt: 45
 In quibus et belli summa caputque Bato.
 Cur ego posse negem minni mihi Numinis iram;
 Cum videam mites hostibus esse Deos?
 Pertulit huc idem nobis, Germanice, rumor,
 Oppida sub titulo nominis isse tui. 50
 Atque ea te contra, nec muri mole, nec armis,
 Nec satis ingenio tuta fuisse loci.
 Dî tibi dent annos! a te nam caetera sumes;
 Sint modo virtuti tempora longa tuae.
 Quod precor, eueniet. Sunt quiddam oracula vatum. 55
 Nam Deus optanti prospera signa dedit.

Te quoque victorem Tarpeias scandere in arces
 Laeta coronatis Roma videbit equis.
 Maturosque Pater nati spectabit honores,
 Gaudia percipiens, quae dedit ipse suis. 60
 Iam nunc haec a me, iuuenum belloque togaque
 Maxime, dicta tibi vaticinante nota.
 Hunc quoque carminibus referam fortasse triumphum:
 Sufficiet nostris si modo vita malis.
 Imbuero Scythicas si non prius ipse sagittas: 65
 Abstuleritque ferox hoc caput ense Getes.
 Quod si, me saluo, dabitur tibi laurea templis;
 Omina bis dices vera fuisse mea.

EPISTOLA II.

M E S S A L I N O.

Ille domus vestrae primis venerator ab annis
 Pulsus ad Euxini Naso sinistra freti;
 Mittit ab indomitis hanc, Messalline, salutem,
 Quam solitus praesens est tibi ferre, Getis.
 Hei mihi, si lecto vultus tibi nomine non est 5
 Qui fuit, et dubitas caetera perlegere!
 Perlege, nec mecum pariter mea verba relega:
 Vrbe licet vestra versibus esse meis.
 Non ego concepi, si Pelion Ossa tulisset,
 Clara mea tangi sidera posse manu. 10
 Nec nos, Enceladi dementia castra secuti,
 In rerum dominos mouimus arma Deos.
 Nec, quod Tydidæ temeraria dextera fecit,
 Numina sunt telis vlla petita meis.
 Est mea culpa grauis, sed quae me perdere solum 15
 Ausa sit, et nullum maius adorta nefas.
 Nil nisi non sapiens possum timidusque vocari:
 Haec duo sunt animi nomina vera mei.

Esse quidem fateor, meritam post Caesaris iram,
 Difficilem precibus te quoque iure meis. 20
 Quaeque tua est pietas in totum nomen Iūli,
 Te laedi, cum quis laeditur inde, putas.
 Sed licet arma feras, et vulnera saeua mineris;
 Non tamen efficies, vt timeare mihi.
 Puppis Achaemeniden Graium Troiana recepit: 25
 Profuit et Myso Pelias hasta duci.
 Confugit interdum templi violator ad aram,
 Nec petere offensi numinis horret opem.
 Dixerit hoc aliquis tutum non esse; fatemur.
 Sed non per placidas it mea puppis aquas. 30
 Tuta petant alii. Fortuna miserrima tuta est;
 Nam timor euentus deterioris abest.
 [Qui rapitur fati, quid praeter fata requirat?
 Saepe creat molles aspera spina rosas.]
 Qui rapitur spumante salo, sua brachia cauti 35
 Porrigit, et spinas duraque saxa capit.
 Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales
 Audet ad humanos fessa venire sinus.
 Nec se vicino dubitat committere tecto,
 Quae fugit infestos territa cerua canes. 40
 Da, precor, accessum lacrimis, mitissime, nostris:
 Nec timidis rigidam vocibus obdo forem.
 Verbaque nostra fauens Romana ad Numina perfer,
 Non tibi Tarpeio culta Tonante minus.
 Mandatique mei legatus suscipe causam: 45
 Nulla meo quamuis nomine causa bona est.
 Iam prope depositus, certe iam frigidus aeger,
 Seruatus per te, si modo seruer, ero.
 Nunc tua pro lapsis nitatur gratia rebus;
 Principis aeterni quam tibi praestat amor. 50
 Nunc tibi et eloqui nitor ille domesticus adsit,
 Quo poteras trepidis vtilis esse reis.

- Viuit enim in vobis facundi lingua parentis;
 Et res heredem reperit illa suum.
 Hanc ego non, vt me defendere tentet, adoro. 55
 Non est confessi caussa tuenda rei.
 Num tamen excuses erroris imagine factum,
 An nihil expediat tale mouere, vide.
 Vulneris id genus est, quod cum sanabile non sit,
 Non contrectari tutius esse putem. 60
 Lingua, sile: non est vltra narrabile quidquam.
 Posse velim cineres obruere ipse meos.
 Sic igitur, quasi me nullus deceperit error,
 Verba face, vt vita, quam dedit ipse, fruatur.
 Cumque serenus erit, vultusque remiserit illos, 65
 Qui secum terras imperiumque mouent;
 Exiguam ne me praedam sinat esse Getarum,
 Detque solum miserae mite, precare, fugac.
 Tempus adest aptum precibus: valet ipse, videtque
 Quas fecit vires, Roma, valere tuas. 70
 Incolumis coniux sua puluinaria seruat:
 Promouet Ausonium filius imperium.
 Praeterit ipse suos animo Germanicus annos,
 Nec vigor est Drusi nobilitate minor.
 Adde nurus, neptesque pias, natosque nepotum, 75
 Caeteraque Augustae membra valere domus.
 Adde triumphatos modo Paconas, adde quieti
 Subdita montanae brachia Dalmatiae.
 Nec dedignata est abiectis Illyris armis
 Caesareum famulo vertice ferre pedem. 80
 Ipse super currum placido spectabilis ore
 Tempora Phoebica virgine nexa tulit.
 Quem pia vobiscum proles comitauit euntem,
 Digna parente suo, nominibusque datis.
 Fratribus assimilis, quos proxima templa tenentes 85
 Diuus ab excelsa Iulius aede videt.

His Messallinus, quibus omnia cedere debent,
Primum lactitiae non negat esse locum.

Quidquid ab his superest, venit in certamen amoris:

Hac hominum nulli parte secundus eris. 90

Hunc colis, ante diem per quem decreta merenti

Venit honoratis laurea digna comis.

Felices, quibus hos licuit spectare triumphos,

Et Ducis ore Deos aequiparante frui.

At mihi Sauromatae pro Caesaris ore videndi, 95

Terraque pacis inops, vndaque vincta gelu.

Si tamen haec audis, et vox mea peruenit istuc;

Sit tua mutando gratia blanda loco.

Hoc pater ille tuus, primo mihi cultus ab aevo,

Si quid habet sensus vmbra diserta, petit. 100

Hoc petit et frater: quamuis fortasse veretur,

Seruandi noceat ne tibi cura mei.

Tota domus petit hoc: nec tu potes ipse negare,

Et nos in turbac parte fuisse tuae.

Ingenii certe, quo nos male sensimus vsos, 105

Artibus exceptis, saepe probator eras.

Nec mea, si tantum peccata nouissima demas,

Esse potest domui vita pudenda tuae.

Sic igitur vestrae vigeant penetralia gentis:

Curaque sit Superis Caesaribusque tui: 110

Mite, sed iratum merito mihi Numen, adora;

Eximat vt Scythica me feritate loci.

Difficile est, fateor, sed tendit in ardua virtus:

Et talis meriti gratia maior erit.

Nec tamen Aetnaeus vasto Polyphemus in antro 115

Accipiet voces Antiphatesue tuas:

Sed placidus facilisque Parens, veniaeque paratus;

Et qui fulmineo saepe sine igne tonat.

Qui cum triste aliquid statuit, fit tristis et ipse:

Cuique fere poenam sumere poena sua est. 120

Victa tamen vitio est huius clementia nostro;
 Venit et ad vires ira coacta suas.
 Qui quoniam patria toto sumus orbe remoti;
 Nec licet ante ipsos procubuisse Deos;
 Quos colis, ad Superos haec fer mandata sacerdos: 125
 Adde sed et proprias in mea verba preces.
 Sic tamen haec tenta, si non nocitura putabis.
 Ignoscas: timeo naufragus omne fretum.

EPISTOLA III.

M A X I M O.

Maxime, qui claris nomen virtutibus aequas,
 Nec sinis ingenium nobilitate premi;
 Culte mihi (quid enim status hic a funere differt?)
 Supremum vitae tempus adusque meae:
 Rem facis, afflictum non auersatus amicum, 5
 Qua non est aevo rarior vlla tuo.
 Turpe quidem dictu, sed, si modo vera fatemur,
 Vulgus amicitias vtilitate probat.
 Cura quid expediat prius est, quam quid sit honestum:
 Et cum Fortuna statque caditque fides. 10
 Nec facile inuenias multis e millibus vnum,
 Virtutem pretium qui putet esse sui.
 Ipse decor, recte facti si praemia desint,
 Non mouet, et gratis poenitet esse probum.
 Nil, nisi quod prodest, carum est. I, detrahe menti 15
 Spem fructus auidae, nemo petendus crit.
 At reditus iam quisque suos amat, et sibi quid sit
 Vtile, sollicitis supputat articulis,
 Illud Amicitiae quondam venerabile numen
 Prostat, et in quaestu pro meretrice sedet. 20
 Quo magis admiror, non, vt torrentibus vndis,
 Communis vitii te quoque labe trahi.

Diligitur nemo, nisi cui Fortuna secunda est.
 Quae, simul intonuit, proxima quaeque fugat.
 En ego, non paucis quondam munitus amicis, 25
 Dum flauit velis aura secunda meis;
 Vt fera nimbo tinnuerunt aequora vento,
 In mediis lacera puppe relinquo aquis.
 Cumque alii nolint etiam me nosse videri,
 Vix duo proiecto tresue tulistis opem. 30
 Quorum tu princeps: nec enim comes esse, sed auctor,
 Nec petere exemplum, sed dare dignus eras.
 Te, nihil exacto, nisi nos peccasse fatentem
 Sponte sua probitas officiumque iuuant.
 Iudice te mercede caret, per seque petenda est 35
 Externis virtus incommitata bonis.
 Turpe putas abigi, quia sit miserandus, amicum;
 Quodque sit infelix, desinere esse tuum.
 Mitius est lasso digitum supponere mento;
 Mergere quam liquidis ora natantis aquis. 40
 Cerne, quid Aeacides post mortem praestet amico:
 Instar et hanc vitam mortis habere puta.
 Pirithoum Theseus Stygias comitauit ad vndas:
 A Stygiis quantum sors mea distat aquis!
 Adfuit insano iuuenis Phoeceus Orestae: 45
 Et mea non minimum culpa furoris habet.
 Tu quoque magnorum laudes admitte virorum;
 Vtque facis, lapso, quam potes, affer opem.
 Si bene te noui; si, quod prius esse solebas,
 Nunc quoque es, atque animi non cecidere tui, 50
 Quo fortuna magis saeuit, magis ipse resistis,
 Vtque decet, ne te vicerit illa, caues.
 Et bene vti pugnes, bene pugnans efficit hostis.
 Sic eadem prodest caussa, nocetque mihi.
 Scilicet indignum, iuuenis rarissime, ducis, 55
 Te fieri comitem stantis in orbe Deae.

Firmus es; et quoniam non sunt ea, qualia velles,
 Vela regis quassae qualiacunque ratis.
 Quaeque ita concussa est, vt iam casura putetur,
 Restat adhuc humeris fulta ruina tuis. 60
 Ira quidem primo fuerat tua iusta, nec ipso
 Lenior, offensus qui mihi iure fuit.
 Quique dolor pectus tetigisset Caesaris alti,
 Illum iurabas protinus esse tuum:
 Vt tamen audita est nostrae tibi cladis origo: 65
 Diceris orratis ingemuisse meis.
 Tum tua me primum solari littera coepit;
 Et laesum flecti spem dare posse Deum.
 Mouit amicitiae tum te constantia longae;
 Ante tuos ortus quae mihi coepta fuit. 70
 Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus:
 Quodque tibi in cunis oscula prima dedi.
 Quod, cum vestra domus teneris mihi semper ab annis
 Culta sit, esse vetus nunc tibi cogor onus.
 Me tuus ille pater, Latiae facundia linguae, 75
 Quae non inferior nobilitate fuit,
 Primus vt auderem committere carmina Famae
 Impulit: ingenii dux fuit ille mei.
 Nec, quo sit primum nobis a tempore cultus,
 Contendo fratrem posse referre tuum. 80
 Te tamen ante omnes ita sum complexus, vt vnus
 Quolibet in casu gratia nostra fores.
 Vltima me tecum vidit, inoestisque cadentes
 Excepit lacrimas Italis ora genis.
 Cum tibi quaerenti, num verus nuntius esset, 85
 Attulerat culpae quem mala fama meae;
 Inter confessum dubie dubieque negantem
 Haerebam, pauidas dante timore notas:
 Exemploque niuis, quam soluit aquaticus Auster,
 Gutta per attonitas ibat oborta genas. 90

Haec igitur referens; et quod mea crimina primi
 Erroris venia posse latere vides;
 Respicias antiquum lapsis in rebus amicum;
 Fomentisque iuvas vulnere nostra tuis.
 Pro quibus optandi si nobis copia fiat, 95
 Tam bene promerito commoda mille precer.
 Sed si sola mihi dentur tua vota; precabor,
 Vt tibi sit saluo Caesare salua parens.
 Haec ego, cum faceres altaria pingua ture,
 Te solitum memini prima rogare Deos. 100

EPISTOLA IV.

A T T I C O.

Accipe colloquium gelido Nasonis ab Istro,
 Attice, iudicio non dubitande meo.
 Ecquid adhuc remanes memor infelicis amici?
 Deserit an partes languida cura suas?
 Non ita Dî tristes mihi sunt, vt credere possim, 5
 Fasque putem iam te non meminisse mei.
 Ante meos oculos tua stat, tua semper imago est:
 Et videor vultus mente videre tuos.
 Seria multa mihi tecum collata recordor:
 Nec data iucundis tempora pauca iocis. 10
 Saepe citae longis visae sermonibus horae:
 Saepe fuit breuior, quam mea verba, dies.
 Saepe tuas factum venit modo carmen ad aures;
 Et noua iudicio subdita Musa tuo est.
 Quod tu laudaras, populo placuisse putabam: 15
 Hoc pretium curae dulce recentis erat.
 Vtque meus lima rasmus liber esset amici,
 Non semel admonitu facta litura tuo est.
 Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
 Nos via, nos iunctis curua theatra locis. 20

Denique

Denique tantus amor nobis, carissime, semper,
 Quantus in Aeacide Actorideque fuit.
 Non ego, securae biberes si pocula Lethes,
 Excidere haec credam pectore posse tuo.
 Longa dies citius brumali sidere, noxque 25
 Tardior hiberna solstitialis erit.
 Nec Babylon aestum, nec frigora Pontus habebit
 Calthaque Paestanas vincet odore rosas:
 Quam tibi nostrarum veniant obliuia rerum.
 Non ita pars fati candida nulla mei. 30
 Ne tamen haec dici possit fiducia mendax,
 Stultaque credulitas nostra fuisse, caue:
 Constantique fide veterem tutare sodalem
 Qua licet, et quantum non onerosus ero.

EPISTOLA V.

S A L A N O.

Condita disparibus numeris ego Naso Salano
 Praeposita misi verba salute meo.
 Quae rata sit cupio, rebusque vt comprobet omen,
 Te precor a saluo possit, amice, legi.
 Candor, in hoc aeuo res intermortua paene, 5
 Exigit, vt faciam talia vota, tuus.
 Nam fuerim quamuis modico tibi cognitus vsu,
 Diceris exiliis ingemuisse meis.
 Misaeque ab extremo legeres cum carmina Ponto;
 Illa tuus iuuat qualiacunq; fauor. 10
 Optastique breuem salui mihi Caesaris iram;
 Quod tamen optari, si sciat, ipse sinat.
 Moribus ista tuis tam mitia vota dedisti:
 Nec minus idcirco sunt ea grata mihi.
 Quoque magis moueare malis, doctissime, nostris, 15
 Credibile est fieri conditione loci.

Vix

Vix hac inuenias totum, mihi crede, per orbem,
 Quae minus Augusta Pace fruatur, humum.
 Tu tamen hic structos inter fera praelia versus
 Et legis, et lectos ore fauente probas. 20
 Ingenioque meo, vena quod paupere manat,
 Plaudis; et e riuo flumina magna facis.
 Grata quidem sunt haec animo suffragia nostro;
 Vix sibi cum miseros posse placere putes.
 Dum tamen in rebus tentamus carmina paruis, 25
 Materiae gracili sufficit ingenium.
 Nuper vt huc magni peruenit Fama triumphii;
 Ausus sum tantae sumere molis opus.
 Obruit audentem rerum grauitasque nitorque:
 Nec potui coepti pondera ferre mei. 30
 Illic quam laudes, erit officiosa voluntas.
 Caetera materia debilitata iacent.
 Quod si forte liber vestras peruenit ad aures;
 Tutelam, mando, sentiat ille tuam.
 Hoc tibi facturo, vel si non ipse rogarem, 35
 Accedat cumulus gratia nostra leuis.
 Non ego laudandus, sed sunt tua pectora, lacte
 Et non calcata candidiora niue.
 Mirarisque alios, cum sis mirabilis ipse;
 Nec lateant artes, eloquiumque tuum. 40
 Te iuuenum Princeps, cui dat Germania nomen,
 Participem studii Caesar habere solet.
 Tu comes antiquus, tu primis iunctus ab annis,
 Ingenio mores acquirante, places.
 Te dicente prius fit protinus impetus illi: 45
 Teque habet, elicias qui sua verba tuis.
 Cum tu desisti, mortaliaque ora quierunt,
 Clausaque non longa conticuere mora;
 Surgit Iulco iuuenis cognomine dignus,
 Qualis ab Eöis Lucifer exit aquis. 50
 Dumque

Dumque silens adstat, status est vultusque disertus,
 Spemque decens doctae vocis amictus habet.
 Mox, ubi pulsa mora est, atque os caeleste solutum,
 Hoc Superos iures more solere loqui.
 Atque, Haec est, dicas, facundia Principe digna: 55
 Eloquio tantum nobilitatis inest.
 Huic tu cum placeas, et vertice sidera tangas,
 Scripta tamen profugi vatis habenda putas.
 Scilicet ingeniis aliqua est concordia iunctis,
 Et seruat studii foedera quiesque sui. 60
 Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
 Rectorem dubiae nauita puppis amat.
 Tu quoque Pieridum studio, studiose, teneris;
 Ingenioque faues, ingeniose, meo.
 Distat opus nostrum; sed fontibus exit ab isdem: 65
 Artis et ingenuae cultor vterque sumus.
 Thyrsus enim vobis, gestata est laurea nobis;
 Sed tamen ambobus debet inesse calor.
 Vtque meis numeris tua dat facundia nervos;
 Sic venit a nobis in tua verba nitor. 70
 Iure igitur studio confinia carmina vestro,
 Et commilitii sacra tuenda putas.
 Pro quibus ut maneat, de quo censeris, amicus,
 Comprecor ad vitae tempora summa tuae:
 Succedatque tuis orbis moderator habenis. 75
 Quod mecum populi vota precantur idem.

EPISTOLA VI.

G R A E C I N O.

Carmine Graecinum, qui praesens voce solebat,
 Tristis ab Euxinis Naso salutatur aquis.
 Exsulis haec vox est, praebet mihi littera linguam:
 Et, si non liceat scribere, mutus ero.

Corripis,

- Corripis, vt debes, stulti peccata sodalis: 5
 Et mala me meritis ferre minora doces.
 Vera facis, sed sera, meae conuicia culpa.
 Aspera confesso verba remitte reo.
- Cum poteram recto transire Ceraunia velo,
 Vt fera vitarem saxa, monendus eram. 10
- Nunc mihi naufragio quid prodest discere facta,
 Quam mea debuerit currere cymba viam?
 Brachia da lasso potius prendenda natanti;
 Nec pigeat mento supposuisse manum.
- Idque facis, faciasque precor. Sic mater et vxor, 15
 Sic tibi sint fratres, totaque salua domus.
 Quodque soles animo, quod semper voce precari,
 Omnia Caesaribus sic tua facta probes.
- Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico
 Auxilium nulla parte tulisse tuum. 20
- Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci:
 Turpe laborantem deseruisse ratem.
- Turpe sequi casum, et fortunae cedere, amicum
 Et, nisi sit felix, esse negare suum.
- Non ita vixerunt Strophio atque Agamemnone nati: 25
 Non haec Aegidae Pirithoiue fides.
- Quos prior est mirata, sequens mirabitur aetas:
 In quorum plausus tota theatra sonant.
- Tu quoque, per durum seruato tempus amico,
 Dignus es in tantis nomen habere viris. 30
- Dignus es: et, quoniam laudem pietate mereris,
 Non erit officii gratia surda tui.
- Crede mihi, nostrum si non mortale futurum
 Carmen, in ore frequens posteritatis eris.
- Fac modo permanes lapso, Graecine, fidelis; 35
 Duret et in longas impetus iste moras.
- Quae tu cum praestes, remo tamen vtor in aura.
 Nil nocet admissio subducere calcar equo.

EPISTOLA VII.

A T T I C O.

Esse salutatum vult te mea littera primum

A male pacatis, Attice, missa Getis.

Proxima subsequitur, quid agas, audire voluptas.

Et si, quicquid agas, sit tibi cura mei.

Nec dubito quin sit: sed me timor ipse malorum 5

Saepe superuacuos cogit habere metus.

Da veniam, quaeso, nimioque ignosce timori.

Tranquillas etiam naufragus horret aquas.

Qui semel est laesus fallaci piscis ab hamo,

Omnibus vnca cibis aera subesse putat. 10

Saepe canem longe visum fugit agna, lupumque

Credit; et ipsa suam nescia vitat opem.

Membra reformidant mollem quoque saucia tactum:

Vanaque sollicitis incutit umbra metum.

Sic ego Fortunae telis confixus iniquis, 15

Pectore concipio nil nisi triste meo.

Iam mihi fata liquet, coeptos seruantia cursus,

Per sibi consuetas semper itura vias.

Obseruare Deos, ne quid mihi cedat amice;

Verbaque Fortunae vix puto posse dari. 20

Est illi curae me perdere, quaeque solebat

Esse leuis, constans et bene certa nocet.

Crede mihi, si sum veri tibi cognitus oris,

Nec fraus in nostris casibus esse potest;

Cinyphiae segetis citius numerabis aristas, 25

Altaque quam multis floreat Hybla thymis:

Et quot aues motis nitantur in aëra pennis:

Quotque natent pisces aequore, certus eris:

Quam tibi nostrorum statuatur summa laborum,

Quos ego sum terra, quos ego passus aqua. 30

Nulla

Nulla Getis toto gens est truculentior orbe:
 Sed tamen hi nostris ingemuere malis.
 Quae tibi si memori coner perscribere versu,
 Ilias est fatis longa futura meis.
 Non igitur vereor, quod te rear esse verendum, 35
 Cuius amor nobis pignora mille dedit:
 Sed quia res timida est omnis miser; et quia longo
 Tempore laetitiae ianua clausa meae est,
 Iam dolor in morem venit meus: vtque caducis
 Percussu crebro saxa cauantur aquis: 40
 Sic ego continuo Fortunae vulneror ictu:
 Vixque habet in nobis iam noua plaga locum.
 Nec magis assiduo vomer tenuatur ab usu,
 Nec magis est curuis Appia trita rotis;
 Pectora quam mea sunt serie caecata laborum; 45
 Et nihil inueni, quod mihi ferret opem.
 Artibus ingenuis quaesita est gloria multis:
 Infelix perii dotibus ipse meis.
 Vita prior vitio caret, et sine labe peracta:
 Auxilii misero nil tulit illa mihi. 50
 Culpa grauis precibus donatur saepe suorum:
 Omnis pro nobis gratia muta fuit.
 Adiuuat in duris alios praesentia rebus:
 Obruit hoc absens vasta procella caput.
 Quae non horruerint tacitam quoque Caesaris iram? 55
 Addita sunt poenis aspera verba meis.
 Fit fuga temporibus leuior: proiectus in aequor
 Arcturum subii, Pleiadamque minas.
 Saepe solent hiemem placidam sentire carinae:
 Non Ithacae puppi saeuior vnda fuit. 60
 Recta fides comitum poterat mala nostra leuare:
 Ditata est spoliis perfida turba meis.
 Mitius exsilium faciunt loca: tristior ista
 Terra sub ambobus non iacet vlla polis.

- Est aliquid patriis vicinum finibus esse: 65
 Ultima me tellus, vltimus orbis habet.
 Praestat et exsulibus pacem tua laurea, Caesar:
 Pontica finitimo terra sub hoste iacet.
 Tempus in agrorum cultu consumere dulce est:
 Non patitur verti barbarus hostis humum. 70
 Temperie caeli corpusque animusque iuuantur:
 Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
 Est in aqua dulci non inuidiosa voluptas:
 Aequoreo bibitur cum sale mista palus.
 Omnia deficiunt: animus tamen omnia vincit. 75
 Ille etiam vires corpus habere facit.
 Sustineas vt onus, nitendum vertice pleno est;
 At flecti neruos si patiare, cadet.
 Spes quoque, posse mora mitescere Principis iram,
 Viuere ne nolim deficiamque, cauet. 80
 Nec vos parua datis pauci solatia nobis,
 Quorum spectata est per mala nostra fides.
 Coepta tene, quaeso; nec in aequore desere nauem:
 Meque simul serua, iudiciumque tuum.

EPISTOLA VIII.

MAXIMO COTTAE.

- Redditus est nobis Caesar cum Caesare nuper,
 Quos mihi misisti, Maxime Cotta, Deos.
 Vtque tuum munus numerum, quem debet, haberet,
 Est ibi Caesaribus Liuia iuncta suis.
 Argentum felix, omnique beatius auro, 5
 Quod, fuerat pretium cum rude, numen habet,
 Non mihi diuitias dando maiora dedisses,
 Caelitibus missis nostra sub ora tribus.
 Est aliquid spectare Deos, et adesse putare;
 Et quasi cum vero numine posse loqui. 10
 Præmia

Praemia quanta, Dei! nec me tenet vltima tellus:
 Vtque prius media sospes in Vrbe moror.
 Caesareos video vultus, velut ante videbam;
 Vix huius voti spes fuit vlla mihi.
 Vtque salutabam, numen caeleste saluto. 15
 Quod reduci tribuas, nil, puto, maius habes.
 Quid nostris oculis nisi sola Palatia desunt?
 Qui locus, ablato Caesare, vilis erit.
 Hunc ego cum spectem, videor mihi cernere Romam.
 Nam patriae faciem sustinet ille suac. 20
 Fallor? an irati mihi sunt in imagine vultus;
 Tornaque nescio quid forma minantis habet?
 Parce, vir immenso maior virtutibus orbe,
 Iustaque vindictae supprime lora tuae.
 Parce, precor, saeculi decus indelebile nostri; 25
 Terrarum dominum quem sua cura facit.
 Per patriae nomen, quae te tibi carior ipse est;
 Per nunquam surdos in tua vota Deos;
 Perque tori sociam, quae par tibi sola reperta est,
 Et cui maiestas non onerosa tua est; 30
 Perque tibi similem virtutis imagine natum,
 Moribus agnosci qui tuus esse potest;
 Perque tuos, vel auo, vel dignos patre nepotes,
 Qui veniunt magno per tua vota gradu;
 Parte leua minima, nostras et contrahe poenas; 35
 Daque, procul Scythico qui sit ab hoste, locum.
 Et tua, si fas est, a Caesare proxime Caesar,
 Numina sint precibus non inimica meis.
 Sic fera quamprimum puido Germania vultu
 Ante triumphantes serna feratur equos. 40
 Sic pater in Pylíos, Cumacos mater in annos
 Viuant; et possis filius esse diu.
 Tu quoque, conueniens ingenti nupta marito,
 Accipe non dura supplicis aure preces.

Sic tibi vir sospes, sic sint cum prole nepotes, 45
 Cumque bonis nuribus quas peperere nurus.
 Sic, quem dira tibi rapuit Germania, Drusus
 Pars fuerit partus sola caduca tui.
 Sic tibi fraterni mature funeris ultor
 Purpureus niueis filius instet equis. 50
 Annuite o timidis, mitissima numina, votis.
 Praesentes aliquid prosit habere Deos.
 Caesaris aduentu tota gladiator arena
 Exit; et auxilium non leue vultus habet.
 Nos quoque, vestra, iuuet, quod, qua licet, ora videmus: 55
 Intrata est Superis quod domus vna tribus.
 Felices illi, qui non simulacra, sed ipsos,
 Quique Deum coram corpora vera vident.
 Quod quoniam nobis inuidit inutile fatum;
 Quos dedit ars votis, effigiemque colo. 60
 Sic homines nouere Deos, quos arduus aether
 Occulit: et colitur pro Ioue forma Iouis.
 Denique, quae mecum est, (et erit sine fine) caute,
 Ne sit in inuiso vestra figura loco.
 Nam caput e nostra citius ceruice recedet, 65
 Et patiar fossis lumen abire genis:
 Quam caream raptis, o publica numina, vobis.
 Vos eritis nostrae portus et ara fugae.
 Vos ego complectar, Geticis si cingar ab armis:
 Vosque meas aquilas, vos mea signa sequar. 70
 Aut ego me fallo, nimiaque cupidine ludor:
 Aut spes exilii commodioris adest.
 Nam minus et minus est facies in imagine tristis;
 Visaque sunt dictis annuere ora meis.
 Vera precor fiant timidae praesagia mentis: 75
 Iustaque quamuis est, sit minor ira Dei.

EPISTOLA IX.

COTYI REGI.

Regia progenies, cui nobilitatis origo
 Nomen in Eumolpi peruenit vsque, Coty:
 Fama loquax vestras si iam peruenit ad aures,
 Me tibi finitimi parte iacere soli;
 Supplicis exaudi, iuuenum mitissime, vocem: 5
 Quamque potes profugo (nam potes) affer opem.
 Me Fortuna tibi (de qua ne conquerar, hoc est)
 Tradidit; hoc vno non inimica mihi.
 Excipe naufragium non duro littore nostrum,
 Ne fuerit terra tutior vnda tua. 10
 Regia, crede mihi, res est, succurrere lapsis;
 Conuenit et tanto, quantus es ipse, viro.
 Fortunam decet hoc istam: quae maxima cum sit,
 Esse potest animo vix tamen aequa tuo.
 Conspicitur nunquam meliore potentia caussa, 15
 Quam quoties vanas non sinit esse preces.
 Hoc nitor ille tui generis desiderat; hoc est
 A Superis ortae nobilitatis opus.
 Hoc tibi et Eumolpus, generis clarissimus auctor,
 Et prior Eumolpo suadet Erichthonius. 20
 Hoc tecum commune Deo: quod vterque rogati
 Supplicibus vestris ferre soletis opem.
 Nam quid erit, quare solito dignemur honore
 Numina, si demas velle iuuare Deos?
 Iupiter oranti surdas si praebeat aures; 25
 Victima pro templo cur cadat icta Iouis?
 Si pacem nullam pontus mihi praestet eunti
 Irrita Neptuno cur ego tura feram?
 Vana laborantis si fallat vota coloni,
 Accipiat grauidae cur suis exta Ceres? 30
 Nec dabit intonso iugulum caper hostia Baccho,
 Musta sub adducto si pede nulla fluant.

Caesar vt imperii moderetur frena precamur,
 Tam bene quo patriae consultit ille suae.
 Vtilitas igitur magnos hominesque Deosque 35
 Efficit; auxiliis quoque fauente suis.
 Tu quoque fac prosis intra tua castra iacenti,
 O Coty, progenies digna parente tuo.
 Conueniens homini est, hominem seruare, voluptas:
 Et melius nulla quaeritur arte fauor. 40
 Quis non Antiphaten Laestrygona deuouet? aut quis
 Munifici mores improbat Alcinoi?
 Non tibi Cassandreus pater est, gentisque Pheraeae;
 Quiue repertorem torruit arte sua:
 Sed quam Marte ferox, et vinci nescius armis, 45
 Tam nunquam facta pace cruoris amans.
 Adde, quod ingenuas didicisse fideliter artes,
 Emollit mores, nec sinit esse feros.
 Nec regum quisquam magis est instructus ab illis,
 Mitibus aut studiis tempora plura dedit. 50
 Carmina testantur; quae, si tua nomina demas,
 Threïcium iuuenem composuisse negem.
 Neue sub hoc tractu vates foret vnicus Orpheus;
 Bistonis ingenio terra superba tuo est.
 Vtque tibi est animus, cum res ita postulat, arma 55
 Sumere, et hostili tingere caede manum;
 Atque, vt es, excusso iaculum torquere lacerto,
 Collaque velocis flectere doctus equi;
 Tempora sic data sunt studiis vbi iusta paternis,
 Vtque suis humeris forte quieuit opus; 60
 Ne tua marcescant per inertes otia somnos,
 Lucida Pieria tendis in astra via.
 Haec quoque res aliquid tecum mihi foederis affert:
 Eiusdem sacri cultor vterque sumus.
 Ad vatem vates orantia brachia tendo, 65
 Terra sit exsiliis vt tua fida meis.

Non ero caede nocens in Pontica littora veni;
 Mistae sunt nostra dira venena manu:
 Nec mea subiecta conuicta est gemina tabella
 Mendacem linis imposuisse notam. 70
 Nec quidquam, quod lege veter committere, feci.
 Et tamen his grauior noxa fatenda mihi est.
 Neue, roges quid sit; stultam conscripsimus Artem.
 Innocuas nobis haec vetat esse manus.
 Ecquid praeterea peccarim, quaerere noli: 75
 Vt pateat sola culpa sub Arte mea.
 Quidquid id est, habui moderatam vindicis iram:
 Qui nisi natalem nil mihi demisit humum.
 Hac quoniam careo; tua nunc vicinia praestet,
 Inuiso possim tutus vt esse loco. 80

EPISTOLA X.

M A C R O.

Ecquid ab impressae cognoscis imagine cerae
 Haec tibi Nasonem scribere verba, Macer?
 Auctorisque sui si non est annulus index,
 Cognitane est nostra littera facta manu?
 An tibi notitiam mora temporis eripit horum?
 Nec repetunt oculi signa vetusta tui?
 Sis licet oblitus pariter gemmaeque manusque,
 Exciderit tantum ne tibi cura mei.
 Quam tu vel longi debes conuictibus aeni,
 Vel mea quod coniux non aliena tibi; 10
 Vel studiis, quibus es, quam nos, sapientius vsus;
 Vtque decet, nulla factus es Arte nocens.
 Tu canis aeterno quidquid restabat Homero,
 Ne careant summa Troica bella manu.
 Naso parum prudens, Artem dum tradit amandi, 15
 Doctrinae pretium triste magister habet.

Sunt tamen inter se communia sacra poëtis;
 Diuersum quamuis quisque sequamur iter.
 Quorum te memorem, quamquam procul absumus, esse
 Suspitor; et casus velle leuare meos. 20
 Te duce, magnificas Asiae perspeximus vrbes:
 Trinacris est oculis, te duce, nota meis.
 Vidimus Aetnaea caelum splendescere flamma;
 Suppositus monti quam vomit ore gigas;
 Hennaesosque lacus, et olentia stagna Palici, 25
 Quaque suis Cyanen miscet Anapus aquis.
 Nec procul hinc Nymphas, quae, dum fugit Elidis amnem,
 Tecta sub aequorea nunc quoque currit aqua.
 Hic mihi labentis pars anni magna peracta est.
 Eheu quam dispar est locus ille Getis! 30
 Et quota pars haec sunt rerum, quas vidimus ambo,
 Te mihi iucundas efficiente vias!
 Sen rate caeruleas picta sulcauimus vndas:
 Esseda nos agili sine tulere rota.
 Saepe breuis nobis vicibus via visa loquendi; 35
 Pluraque, si numeres, verba fuere gradu.
 Saepe dies sermone minor fuit; inque loquendum
 Tarda per aestiuos defuit hora dies.
 Est aliquid, casus pariter timuisse marinos;
 Iunctaque ad aequoreos vota tulisse Deos: 40
 Et modo res egisse simul; modo rursus ab illis,
 Quorum non pudeat, posse referre iocos.
 Haec tibi si subeant, absim licet, omnibus horis
 Ante tuos oculos, vt modo visus, ero.
 Ipse quidem extremi cum sim sub cardine mundi, 45
 Qui semper liquidis altior extat aquis;
 Te tamen intueor, quo solo pectore possum:
 Et tecum gelido saepe sub axe loquor.
 Hic es, et ignoras: et ades celeberrimus absens:
 Inque Getas media visus ab Vrbe venis. 50

Redde vicem: et, quoniam regio felicior ista est,
 Illic me memori pectore semper habe.

EPISTOLA XI.

R V F O.

Hoc tibi, Rufe, breui properatum tempore mittit
 Naso, parum faustae conditor Artis, opus:
 Vt, quamquam longe toto sumus orbe remoti,
 Scire tamen possis nos meminisse tui.
 Nominis ante mei venient obliuia nobis, 5
 Pectore quam pietas sit tua pulsa meo.
 Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
 Quam fiat meriti gratia vana tui.
 Grande voco lacrimas meritum, quibus ora rigabas,
 Cum mea concreto sicca dolore forent. 10
 Grande voco meritum, moestae solatia mentis;
 Cum pariter nobis illa tibi que dares.
 Sponte quidem, per seque mea est laudabilis vxor;
 Admonitu melior fit tamen illa tuo.
 Namque quod Hermiones Castor fuit, Hector Iūli, 15
 Hoc ego te laetor coniugis esse meae.
 Quae, ne dissimilis tibi sit probitate, laborat;
 Seque tui vita sanguinis esse probat.
 Ergo, quod fuerat stimulis factura sine vllis,
 Plenius auctorem te quoque nacta facit. 20
 Acer, et ad palmae per se cursurus honores,
 Si tamen horteris, fortius ibit equus.
 Adde, quod absentis cura mandata fidei
 Perficis, et nullum ferre grauaris onus.
 O referant grates, quoniam non possumus ipsi, 25
 Dì tibi: qui referent, si pia facta vident.
 Sufficiatque diu corpus quoque moribus istis,
 Maxima Fundani gloria, Rufe, soli.

P. OVIDII NASONIS.
 EPISTOLARVM
 EX P O N T O
 LIBER TERTIVS.

EPISTOLA I.

V X O R I.

Acquor Iäsonio pulsatum remige primum,
 Quaeque nec hoste fero, nec niue, terra cares,
 Ecquod erit tempus, quo vos ego Naso relinquam,
 In minus hostilem iussus abire locum?
 An mihi Barbaria viuendum semper in ista? 5
 Inque Tomitana condar oportet humo?
 Pace tua, (si pax vlla est tibi, Pontica tellus,
 Finitimus rapido quam terit hostis equo;)
 Pace tua dixisse velim; tu pessima duro
 Pars es in exsilio, tu mala nostra grauas. 10
 Tu neque Ver sentis cinctum florente corona:
 Tu neque messorum corpora nuda vides.
 Nec tibi pampineas Autumnus porrigit vnas:
 Cuncta sed immodicum tempora frigus habent.
 Tu glacie freta vincta tenes: et in aequore piscis 15
 Inclusus tecta saepe natauit aqua.
 Nec tibi sunt fontes, laticis nisi paene marini:
 Qui potus dubium sistat, alatne, sitim.
 Rara, neque haec felix, in apertis eminent aruis
 Arbor; et in terra est altera forma maris. 20
 Non auis obloquitur: siluis nisi si qua remotis
 Aequoreas rauco gutture potat aquas.

Tristia

Tristia per vacuos horrent absinthia campos,
 Conueniensque suo messis amara loco.
 Adde metus, et quod murus pulsatur ab hoste: 25
 Tinctaque mortifera tabe sagitta madet.
 Quod procul haec regio est, et ab omni deuia cursu:
 Nec pede quo quisquam, nec rate, tutus eat.
 Non igitur mirum, finem quaerentibus horum
 Altera si nobis vsque rogatur humus. 30
 Te magis est mirum non hoc euincere, coniux;
 Inque meis lacrimas posse tenere malis,
 Quid facias, quaeris? quaeras hoc scilicet ipsum;
 Inuenies, vere si reperire voles.
 Velle parum est: cupias, vt re potiaris, oportet; 35
 Et faciat somnos haec tibi cura breues.
 Velle reor multos. Quis enim mihi tam sit iniquus,
 Optet vt exsilium pace carere meum?
 Pectore te toto, cunctisque incumbere neruis,
 Et niti pro me nocte dieque decet. 40
 Vtque iuuent alii, tu debes vincere amicos,
 Vxor; et ad partes prima venire tuas.
 Magna tibi imposita est nostris persona libellis.
 Coningis exemplum diceris esse bonae.
 Hanc caue degeneres: vt sint praeconia nostra 45
 Vera, vide; Famae quo tuearis opus.
 Vt nihil ipse querar; tacito me Fama queretur;
 Quae debet, fuerit ni tibi cura mei.
 Exposuit mea me populo Fortuna videndum;
 Et plus notitiae, quam fuit ante, dedit. 50
 Notior est factus Capaneus de fulminis ictu:
 Notus humo mersis Amphiarans equis.
 Si minus errasset, notus minus esset Vlysses;
 Magna Philoctetae vulnere fama suo est.
 Si locus est aliquis tanta inter nomina paruis; 55
 Nos quoque conspicuos nostra ruina facit.

- Nec te nesciri patitur mea pagina; qua non
 Inferius Coa Battide nomen habes.
- Quiquid ages igitur, scena spectabere magna:
 Et pia non parnis testibus vxor eris. 60
- Crede mihi; quoties laudaris carmine nostro,
 Qui legit has laudes, an mereare rogat.
- Vtque fauero reor plures virtutibus istis,
 Sic tua non paucae carpere facta volent.
- Quare, tu praesta, ne liuor dicere possit: 65
 Haec est pro miseri lenta salute viri.
- Cumque ego deficiam, nec possim ducere currum;
 Fac tu sustineas debile sola iugum.
- Ad medicum specto, venis fugientibus, ager:
 Vltima pars animae dum mihi restat, ades. 70
- Quodque ego praestarem, si te magis ipse valerem,
 Id mihi, cum valeas fortius, ipsa refer.
- Exigit hoc, socialis amor, foedusque maritum:
 Moribus hoc, coniux, exigis ipsa tuis.
- Hoc domui debes, de qua censeris, vt illam 75
 Non magis officiis, quam probitate, colas.
- Cuncta licet facias; nisi sis laudabilis, vxor,
 Non poterit credi Marcia culta tibi.
- Nec sumus indigni; nec, si vis vera fateri,
 Debetur meritis gratia nulla meis. 80
- Redditur illa quidem grandi cum foenore nobis,
 Nec te, si cupiat laedere, liuor habet.
- Sed tamen hoc factis adiunge prioribus vnum;
 Pro nostris vt sis ambitiosa malis.
- Vt minus infesta iaccam regione, labora; 85
 Clauda nec officii pars erit vlla tui.
- Magna peto, sed non tamen inuidiosa roganti.
 Vtque ea non teneas, tuta repulsa tua est.
- Nec mihi succense, toties si carmine nostro,
 Quod facis, vt facias, teque imitere, rogo. 90
- Fortibus

Fortibus assuevit tubicen prodesse; suoque

Dux bene pugnantes incitat ore viros.

Nota tua est probitas, testataque tempus in omne:

Sit virtus etiam non probitate minor.

Non tibi Amazonia est pro me sumenda securis, 95

Aut excisa leui pelta gerenda manu.

Numen adorandum est; non vt mihi fiat amicum,

Sed sit vt iratum, quam fuit ante, minus.

Gratia si nulla est, lacrimae tibi gratia fient.

Hac potes, aut nulla, parte mouere Deos. 100

Quae tibi ne desint, bene per mala nostra cauetur:

Meque viro flendi copia diues adest.

Vtque meae res sunt; omni, puto, tempore flebis.

Has Fortuna tibi nostra ministrat opes.

Si mea mors redimenda tua (quod abominor) esset: 105

Admeti coniux, quam sequereris, erat.

Aemula Penelopes fieres, si fraude pudica

Instantes velles fallere nupta procos.

Si comes extincti manes sequerere mariti,

Esset dux facti Laodamia tui. 110

Iphias ante oculos tibi erat ponenda, volenti

Corpus in accensos mittere forte rogos.

Morte nihil opus est, nil Icarotide tela.

Caesaris at coniux ore precanda tuo.

Quae praestat virtute sua. ne prisca vetustas 115

Laude pudicitiae saecula nostra premat.

Quae Veneris formam, mores Iunonis habendo,

Sola est caelesti digna reperta toro.

Quid trepidas, et adire times? non impia Progne,

Filiae Aeetae voce mouenda tua est: 120

Nec nurus Aegypti, nec sacua Agamemnonis vxor;

Scyllaue, quae Siculas inguine terret aquas:

Telegoniue parens vertendis nata figuris;

Nexaque nodosas angue Medusa comas.

Femina sed Princeps, in qua Fortuna videre 125

Se probat, et caecae crimina falsa tulit.

Qua nihil in terris, ad finem Solis ab ortu,

Clarius, excepto Caesare, mundus habet.

Eligito tempus, captatum saepe, rogandi,

Haereat aduersa ne tua nauis aqua. 130

Non semper sacras reddunt oracula sortes;

Ipsaque non omni tempore fana patent.

Cum status Urbis erit, qualem nunc auguror esse;

Et nullus populi contrahet ora dolor:

Cum domus Augusti, Capitoli more colenda, 135

Laeta, (quod est, et sit) plenaque pacis erit;

Tum tibi, Di faciant, adeundi copia fiat,

Profectura aliquid tum tua verba puta.

Si quid aget maius, differ tua coepta; caueque

Spem festinando praecipitare meam. 140

Nec rursus iubeo, dum sit vacuissima, quaeras.

Corporis ad cultum vix vacat illa sui.

Curia cum patribus fuerit stipata verendis;

Per rerum turbam tu quoque oportet eas,

Cum tibi contigerit vultum Iunonis adire, 145

Fac sis personae, quam tuare, memorem.

Nec factum defende meum: mala causa silenda est,

Nil nisi sollicitae sint tua verba preces.

Tum lacrimis demenda mora est: submissaque terrae

Ad non mortales brachia tende pedes. 150

Tum pete nil aliud, saeuo nisi ab hoste recedam:

Hostem Fortunam sit satis esse mihi.

Plura quidem subeunt: sed iam turbata timore

Haec quoque vix poteris ore tremente loqui.

Suspisor hoc damno tibi non fore; sentiat illa 155

Te maiestatem pertimuisse suam.

Nec tua si fletu scindentur verba, nocebit.

Interdum lacrimae pondera vocis habent.

Lux etiam coeptis facito bona talibus adsit:
 Horaque conueniens, auspiciūque fauens. 160
 Sed prius imposito sanctis altaribus igni,
 Tura fer ad magnos vinaque pura Deos.
 E quibus ante omnes Augustum numen adora;
 Progeniemque piam, participemque tori.
 Sint vtinam mites solito tibi more; tuasque 165
 Non duris lacrimas vultibus adspiciant.

EPISTOLA II.

C O T T A E.

Quam legis a nobis missam tibi, Cotta, salutem,
 Missa sit vt vere, perueniatque, precor.
 Namque meis sospes multum cruciatibus aufers;
 Vtque sit e nobis pars bona salua, facis.
 Cumque labent alii, iactataque vela relinquunt; 5
 Tu lacerae remanes ancora sola rati.
 Grata tua est igitur pietas: ignoscimus illis,
 Qui cum Fortuna terga dedere fugae.
 Cum feriant vnum, non vnum fulmina terrent;
 Iunctaque percusso turba pauere solet. 10
 Cumque dedit paries venturae signa ruinae,
 Sollicito vacuus fit locus ille metu.
 Quis non e timidis aegri contagia vitat,
 Vicinum metuens ne trahat inde malum?
 Me quoque amicorum nimio terrore metuque, 15
 Non odio, quidam destituere mei.
 Non illis pietas, non officiosa voluntas
 Defuit: aduersos extimuerē Deos.
 Vtque magis cauti possunt timidique videri,
 Sic appellari non meruere mali. 20
 At meus excusat caros ita candor amicos;
 Vtque habeant de me crimina nulla, fauet.

Sint

- Sint hac contenti venia, signentque licebit
 Purgari factum me quoque teste suum.
 Pars estis pauci potior, qui rebus in arctis 25
 Ferre mihi nullam turpe putastis opem.
 Tunc igitur meriti morietur gratia vestri,
 Cum cinis absumto corpore factus ero.
 Fallar, et illa meae superabit tempora vitae.
 Si tamen a memori posteritate legar. 30
 Corpora debentur moestis exanguia bustis:
 Effuginnt structos nomen honorque rogos.
 Occidit et Theseus, et qui comitavit Oresten:
 Sed tamen in laudes vivit vterque suas.
 Vos etiam seri laudabunt saepe nepotes; 35
 Claraque erit scriptis gloria vestra meis.
 Hic quoque Sauromatae iam vos novere Getacque:
 Et tales animos barbara turba probat.
 Cumque ego de vestra nuper probitate referrem;
 (Nam didici Getice Sarmaticeque loqui;) 40
 Forte senex quidam, coetu cum staret in illo,
 Reddidit ad nostros talia verba sonos:
 Nos quoque amicitiae nomen bene novimus, hospes,
 Quos procul a vobis frigidus Ister habet.
 Est locus in Scythia, Tauros dixere priores, 45
 Qui Getica longe non ita distat humo.
 Hac ego sum terra (patriae nec poenitet) ortus.
 Consortem Phoebi gens colit illa Deam.
 Templamant hodie vastis innixa columnis;
 Perque quater denos itur in illa gradus. 50
 Fama refert illic signum caeleste fuisse.
 Quoque minus dubites, stat basis orba Dea.
 Araque, quae fuerat natura candida saxi,
 Decolor affuso tincta cruore rubet.
 Femina sacra facit taedae non nota iugali; 55
 Quae superat Scythicas nobilitate nurus.

- Sacrifici genus est (sic instituere priores,)

Aduena virgineo caesus vt ense cadat.
- Regna Thoas habuit Maeotide clarus in ora:

Nec fuit Euxinis notior alter aquis. 60
- Sceptra tenente illo, liquidas fecisse per auras

Nescio quam dicunt Iphigenian iter.
- Quam leuibus ventis sub nube per aëra vectam

Creditur his Phoebe deposuisse locis.
- Praefuerat templo multos ea rite per annos, 65

Inuita peragens tristia sacra manu.
- Cum duo velifera iuuenes venere carina:

Presseruntque suo littora nostra pede.
- Par fuit his aetas, et amor: quorum alter Orestes,

Alter erat Pylades. Nomina fama tenet. 70
- Protinus immitem Triuiaie ducuntur ad aram,

Euincti geminas ad sua terga manus.
- Spargit aqua captos lustrali Graia sacerdos,

Ambiat vt fuluas infula longa comas.
- Dumque parat sacrum, dum velat tempora vittis; 75

Dum tardae caussas inuenit vsque morac;
- Non ego crudelis, iuuenes ignoscite, dixit;

Sacra suo facio barbariora loco.
- Ritus is est gentis. Qua vos tamen vrbe venitis?

Quoue parum fausta puppe petistis iter? 80
- Dixit: et, audito patriae pia nomine virgo,

Consortes vrbis comperit esse suae.
- Alter at e vobis, inquit, cadet hostia sacri;

Ad patrias sedes nuntius alter eat.
- Ire iubet Pylades carum periturus Oresten. 85

Hic negat: inque vicem pugnat vterque mori.
- Exitit hoc vnum, quo non conuenerit illis.

Caetera par concurs et sine lite fuit.
- Dum peragunt pulchri iuuenes certamen amoris;

Ad fratrem scriptas exarat illa notas. 90
- Tom. II. Hh Ad

Ad fratrem mandata dabat, cuique illa dabantur,
 (Humanos casus adspice) frater erat.
 Nec mora; de templo rapiunt simulacra Dianae:
 Clamque per immensas puppe feruntur aquas.
 Mirus amor iuuenum, quamuis abiere tot anni, 95
 In Scythica magnum nunc quoque nomen habet.
 Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo;
 Laudarunt omnes facta piamque fidem.
 Scilicet hac etiam, qua nulla ferocior, ora
 Nomen amicitiae barbara corda mouet. 100
 Quid facere Ausonia geniti debetis in Vrbe,
 Cum tangant diros talia facta Getas?
 Adde, quod est animus semper tibi mitis; et altae
 Indicium mores nobilitatis habet;
 Quos Volesus patrii cognoscat nominis auctor; 105
 Quos Numa maternus non neget esse suos:
 Adiectique probent genitiua ad nomina Cottae,
 Si tu non esses, interitura domus.
 Digne vir hac serie, lapsu succurrere amico
 Conueniens istis moribus esse puta. 110

EPISTOLA III.

F A B I O M A X I M O .

Si vacat exiguum profugo dare tempus amico,
 O sidus Fabiae, Maxime, gentis, ades:
 Dum tibi, quae vidi, referam; seu corporis vmbra,
 Seu veri species, seu fuit ille sopor.
 Nox erat: et bifores intrabat Luna fenestras, 5
 Mense fere medio quanta nitere solet.
 Publica me requies curarum somnus habebat,
 Fusaque erant toto languida membra toro;
 Cum subito pennis agitatus inhorrui aër;
 Et genuit paruo mota fenestra sono. 10

Territus

Territus in cubitum releuo mea membra sinistrum;
 Pulsus et e trepido pectore somnus abit.
 Stabat Amor vultu, non quo prius esse solebat,
 Fulcra tenens laeua tristis acerna manu.
 Nec torquem collo, nec habens crinale capillis; 15
 Nec bene dispositas comtus, vt ante, comas.
 Horrida pendebant molles super ora capilli;
 Et visa est oculis humida penna meis.
 Qualis in aëriae tergo solet esse columbae,
 Tractantum multae quam tetigere manus. 20
 Hunc, simul agnoui, (neque enim mihi notior alter,)
 Talibus affata est libera lingua sonis:
 O puer, exsilii decepto caussa magistro,
 Quem fuit vtilius non docuisse mihi;
 Huc quoque venisti, pax est vbi tempore nullo, 25
 Et coit adstrictis barbarus Ister aquis?
 Quae tibi caussa viae? nisi vti mala nostra videres?
 Quae sunt, si nescis, inuidiosa tibi.
 Tu mihi dictasti iuuenilia carmina primus:
 Apposui senis, te duce, quinque pedes. 30
 Nec me Maeonio consurgere carmine, nec me
 Dicere magnorum passus es acta ducum.
 Forsitan exiguas, aliquas tamen, arcus et ignis
 Ingenii vires comminuere mei.
 Namque ego dum canto tua regna, tuaeque parentis, 35
 In nullum mea mens grande vacanit opus.
 Nec satis id fuerat; stultus quoque carmina feci,
 Artibus vt posses non rudis esse meis.
 Pro quibus exsilium misero mihi reddita merces:
 Id quoque in extremis, et sine pace, locis. 40
 At non Chionides Eumolpus in Orphea talis;
 In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
 Praemia nec Chiron ab Achilli talia cepit,
 Pythagoraeque ferunt non nocuisse Numam.

Nomina neu referam longum collecta per aenum, 45
 Discipulo perii solus ab ipse meo.
 Dum damus arma tibi, dum te, lasciue, docemus;
 Haec te discipulo dona magister habet.
 Scis tamen; vt liquido iuratus dicere possis,
 Non me legitimos sollicitasse toros. 50
 Scripsimus haec istis, quarum nec vitta pudicos
 Contingit crines, nec stola longa pedes.
 Dic, precor, ecquando didicisti fallere nuptas;
 Et facere incertum per mea iussa genus?
 An sit ab his omnis rigide submota libellis, 55
 Quam lex furtiuos arcet habere viros?
 Quid tamen hoc prodest, vetiti si lege seuera
 Credor adulterii composuisse notas?
 At tu, sic habeas ferientes cuncta sagittas;
 Sic nunquam rapido lampades igne vacent; 60
 Sic regat imperium, terrasque coërceat omnes
 Caesar, ab Aenea qui tibi fratre nepos;
 Effice, sit nobis non implacabilis ira;
 Meque loco plecti commodiore velit.
 Haec ego visus eram puero dixisse volucris. 65
 Hos visus nobis ille dedisse sonos.
 Per, mea tela, faces, et per, mea tela, sagittas,
 Per matrem iuro, Caesareumque caput;
 Nil, nisi concessum, nos te didicisse magistro;
 Artibus et nullum crimen inesse tuis. 70
 Vtque hoc, sic vtinam defendere caetera posses!
 Scis aliud, quod te laeserit, esse magis.
 Quidquid id est, (neque enim debet dolor ille referri)
 Non potes, a culpa, dicere, abesse tua.
 Tu licet erroris sub imagine crimen obumbres: 75
 Non grauior merito vindicis ira fuit.
 Vt tamen adspicerem, consolarerque iacentem,
 Lapsa per immensas est mihi penna vias.

Haec loca tum primum vidi, cum matre rogante
 Phasias est telis fixa puella meis. 80
 Quae nunc cur iterum post saecula longa reuisam,
 Tu facis, o castris miles amice meis.
 Pone metus igitur; mitescet Caesaris ira:
 Et veniet votis mollior hora tuis.
 Neue moram timeas, tempus, quod quaerimus, instat: 85
 Cunctaque laetitiae plena triumphus habet.
 Dum domus, et nati, dum mater Liuia gaudet;
 Dum gaudes Patriae magne Ducisque Pater:
 Dum tibi gratatur populus, totamque per Urbem
 Omnis odoratis ignibus ara calet: 90
 Dum faciles aditus praebet venerabile templum;
 Sperandum nostras posse valere preces.
 Dixit; et aut ille est tenues dilapsus in auras,
 Coeperunt sensus aut vigilare mei.
 Si dubitem, quin his faueas, o Maxime, dictis, 95
 Memnonio cygnos esse colore putem.
 Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor:
 Nec, quod erat candens, fit terebinthus, ebur.
 Conueniens animo genus est tibi: nobile namque
 Pectus, et Herculeae simplicitatis habes. 100
 Liuor, iners vitium, mores non exit in altos;
 Vtque latens ima vipera serpit humo.
 Mens tua sublimis supra genus eminent ipsum:
 Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
 Ergo alii noceant miseris, optentque timeri: 105
 Tinctaque mordaci spicula felle gerant.
 At tua supplicibus domus est assueta iuuandis:
 In quorum numero me precor esse velis.

EPISTOLA IV.

R V F I N O.

Haec tibi non vanam portantia verba salutem
 Naso Tomitana mittit ab vrbe tuus;
 Vtque suo faueas mandat, Rufine, Triumpho:
 In vestras venit si tamen ille manus.
Est opus exiguum, vastisque paratibus impar: 5
 Quale tamen cunque est, vt tueare, rogo.
Firma valent per se, nullumque Machaona quaerunt:
 Ad medicam dubius confugit aeger opem.
Non opus est magnis placido lectore poetis:
 Quamlibet inuitum difficilemque tenent. 10
Nos, quibus ingenium longi minuere labores,
 Aut etiam nullum forsitan ante fuit,
Viribus infirmi, vestro candore valemus.
 Quem mihi si demas, omnia rapta putem.
Cunctaque cum mea sint propenso nixa fauore, 15
 Praecipuum veniae ius habet ille liber.
Spectatum vates alii scripsere triumphum.
 Est aliquid memori visa notare manu.
Nos ea vix auidam vulgo captata per aurem
 Scripsimus: atque oculi fama fuere mei. 20
Scilicet affectus similes, aut impetus idem,
 Rebus ab auditis conspicuisque venit?
Nec nitor argenti, quem vos vidistis, et auri,
 Quod mihi defuerit, purpuraque illa, queror.
Sed loca, sed gentes formatae mille figuris 25
 Nutrissent carmen, praeliaque ipsa, meum.
Et regum vultus, certissima pignora mentis,
 Iunissent aliqua forsitan illud opus.
Plausibus ex ipsis populi, lactoque fauore,
 Ingenium quoduis incaluisse potest. 30

Tamque ego sumsissem tali clamore vigorem,
 Quam rudis audita miles ad arma tuba.
 Pectora sint nobis niuibus glacieque licebit,
 Atque hoc, quem patior, frigidiora loco:
 Illa ducis facies, in curru stantis eburno, 35
 Excuteret frigus sensibus omne meis.
 His ego defectus, dubiisque auctoribus vsus,
 Ad vestri venio iure fauoris opem.
 Nec mihi nota ducum, nec sunt mihi nota locorum
 Nomina: materiam vix habuere manus. 40
 Pars quota de tantis rebus, quam Fama referre,
 Aut aliquis nobis scribere posset, erat?
 Quo magis, o lector, debes ignoscere, si quid
 Erratum est illic, praeteritumue mihi.
 Adde, quod, assiduam domini meditata querelam 45
 Ad laetum carmen vix mea versa lyra est.
 Vix bona post tanto quaerenti verba subibant:
 Et gaudere aliquid, res mihi visa noua est.
 Vtique reformidant insuetum lumina Solem,
 Sic ad laetitiam mens mea segnis erat. 50
 Est quoque cunctarum nouitas carissima rerum:
 Gratiaque officio, quod mora tardat, abest.
 Caetera certatim de magno scripta triumpho
 Iam pridem populi suspicor ore legi.
 Illa bibit sitiens lector, mea pocula plenus: 55
 Illa recens pota est, nostra tepescit aqua.
 Non ego cessavi, nec fecit inertia serum:
 Vltima me vasti sustinet ora freti.
 Dum venit huc rumor, properataque carmina fiunt,
 Factaque eunt ad vos, annus abisse potest. 60
 Nec minimum refert, intacta rosaria primus,
 An sera carpas paene relicta manu.
 Quid mirum, lectis exhausto floribus horto,
 Si duce non facta est digna corona suo?

- Deprecor, haec vatum contra sua carmina ne quis 63
 Dicta putet. Pro se Musa locuta mea est.
 Sunt mihi vobiscum communia sacra, poëtae;
 In vestro miseris si licet esse choro.
 Magnaque pars animae mecum vixistis, amici:
 Hac ego vos absens nunc quoque parte colo. 70
 Sint igitur vestro mea commendanda fauori
 Carmina, non possum pro quibus ipse loqui.
 Scripta placent a morte fere: quia laedere viuos
 Liuor, et iniusto carpere dente solet.
 Si genus est mortis male viuere; terra moratur: 75
 Et desunt fatis sola sepulcra meis.
 Denique opus nostrae culpetur vt vndique curae,
 Officium, nemo, qui reprehendat, erit.
 Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas:
 Hac ego contentos auguror esse Deos. 80
 Haec facit, vt veniat pauper quoque gratus ad aras;
 Et placeat caeso non minus agna boue.
 Res quoque tanta fuit, quantae subsistere summo
 Aeneidos vati grande fuisset onus.
 Ferre etiam molles elegi tam vasta triumphi 85
 Pondera disparibus non potuere rotis.
 Quo pede nunc vtar, dubia est sententia nobis,
 Alter enim de te, Rhene, triumphus adest.
 Irrita verorum non sunt praesagia vatum.
 Danda Ioui lanrus, dum prior illa viret. 90
 Nec mea verba legis, qui sum submotus ad Istrum,
 Non bene pacatis flumina pota Getis:
 Ista Dei vox est: Deus est in pectore nostro.
 Haec duce praedico vaticinorque Deo.
 Quid cessas currum pompamque parare triumphis, 95
 Liuia? iam nullas dant tibi bella moras.
 Perfida damnatas Germania proiicit hastas.
 Iam pondus dices omen habere meum.

Crede, breuique fides aderit; geminabit honorem
 Filius, et iunctis, vt prius, ibit equis. 100
 Prome, quod iniicias humeris victoribus, ostrum.
 Ipsa potest solitum nosse corona caput.
 Scuta, sed et galeae gemmis radientur et auro,
 Stentque super vinctos trunca tropaea viros.
 Oppida turritis cingantur eburnea muris; 105
 Fictaque res vero more putetur agi.
 Squalidus immissos fracta sub arundine crines
 Rhenus, et infectas sanguine portet aquas.
 Barbara iam capti poscunt insignia reges,
 Textaque fortuna diuitiora sua. 110
 Et quae praeterea virtus inuicta tuorum
 Saepe parata tibi, saepe paranda facit.
 Dì, quorum monitu sumus euentura locuti,
 Verba, precor, celeri nostra probate fide.

EPISTOLA V.

MAXIMO COTTAE.

Quam legis, vnde tibi mittatur epistola, quaeris?
 Hinc, vbi caeruleis iungitur Ister aquis.
 Vt regio dicta est, succurrere debet et anctor,
 Laesus ab ingenio Naso poëta suo.
 Qui tibi, quam mallet praesens afferre salutem, 5
 Mittit ab hirsutis, Maxime Cotta, Getis.
 Legimus, o iuuenis, patrii non degener oris,
 Dicta tibi pleno verba diserta foro.
 Quae, quamquam lingua mihi sunt properante per horas
 Lecta satis multas, pauca fuisse queror. 10
 Plura sed haec feci relegendo saepe; nec vnquam
 Non mihi, quam primo, grata fuere magis.
 Cumque nihil toties lecta e dulcedine perdant,
 Viribus illa suis, non nouitate, placent.

- Felices, quibus haec ipso cognoscere in actu, 15
 Et tam facundo contigit ore frui!
- Nam quamquam sapor est allata dulcis in vnda,
 Gratus ex ipso fonte bibuntur aquae.
- Et magis adducto pomum decerpere ramo,
 Quam de caelata sumere lance iuvat. 20
- At nisi peccassem, nisi me mea Musa fugasset,
 Quod legi, tua vox exhibuisset opus.
- Vtque fui solitus, sedissem forsitan vnus
 De centum iudex in tua verba viris.
- Maior et implesset praecordia nostra voluptas, 25
 Cum traherer dictis annueremque tuis.
- Quem quoniam fatum, vobis patriaque relictis,
 Inter inhumanos maluit esse Getas:
- Quod licet, vt videar tecum magis esse, legendo,
 Saepe, precor, studii pignora mitte tui: 30
- Exemploque meo, nisi dedignaris id ipsum,
 Vtere: quod nobis rectius ipse dares.
- Namque ego, qui perii iam pridem, Maxime, vobis,
 Ingenio nitor non periisse meo.
- Redde vicem: nec rara tui monumenta laboris 35
 Accipiant nostrae grata futura manus.
- Dic tamen, o iuuenis studiorum plene meorum;
 Ecquid ab his ipsis admoneare mei?
- Ecquid vbi aut recitas factum modo carmen amicis,
 Aut quod saepe soles, exigis vt recitent, 40
- Interdum queritur tua mens, oblita quid absit?
 (Nescio quid certe sentit abesse sui.)
- Vtque loqui de me multum praesente solebas,
 Nunc quoque Nasonis nomen in ore tuo est?
- Ipsc quidem Getico peream violatus ab arcu; 45
 Et sit periuri quam prope poena vides;
- Te nisi momentis video paene omnibus absens.
 Gratia Dis, menti quolibet ire licet.

Hac vbi perueni, nulli cernendus, in Urbem,
 Saepe loquor tecum; saepe loquente fruor. 50
 Tum, mihi difficile est, quam sit bene, dicere; quamque
 Candida iudiciis hora sit illa meis.
 Tum me, si qua fides, caelesti sede receptum
 Cum fortunatis suspicor esse Deis.
 Rursus, vt huc redii, caelum Superosque relinquo. 55
 A Styge nec longe Pontica distat humus.
 Vnde ego si fato nitor prohibente reuerti:
 Spem sine profectu, Maxime, tolle mihi.

EPISTOLA VI.

AMICORVM CVIDAM.

Naso suo, nomen posuit cui paene, sodali
 Mittit ab Euxinis hoc breue carmen aquis.
 At si cauta parum scripsisset dextra, quis esses,
 Forsitan officio parta querela foret.
 Cur tamen, hoc aliis tutum credentibus, vnus, 5
 Appellent ne te carmina nostra, rogas?
 Quanta sit in media clementia Caesaris ira,
 Ex me, si nescis, certior esse potes.
 Huic ego, quam patior, nil possem demere poenae,
 Si iudex meriti cogerer esse mei. 10
 Non vetat ille sui quemquam meminisse sodalis:
 Nec prohibet tibi me scribere, teque mihi.
 Nec scelus admittas, si consoleris amicum:
 Mollibus et verbis aspera fata leues.
 Cur, dum tuta times, facis vt reuerentia talis 15
 Fiat in Angustos inuidiosa Deos?
 Fulminis afflatus interdum viuere telis
 Vidimus, et refici, non prohibente Ioue.
 Nec, quia Neptunus nauem lacerarat Vlixis,
 Leucothœe nanti ferre negavit opem. 20

Crede

Crede mihi, miseris caelestia numina parcunt:
 Nec semper laesos, et sine fine, premunt.
 Principe nec nostro Deus est moderatior ullus.
 Iustitia vires temperat ille suas.
 Nuper eam Caesar facto de marmore templo, 25
 Iampridem posuit mentis in aede suae.
 Iupiter in multos temeraria fulmina torquet,
 Qui poenam culpa non meruere pari.
 Obruerit saevis cum tot Deus aequoris vndis,
 Ex illis mergi pars quota digna fuit? 30
 Cum percant acie fortissima quaeque, vel ipso
 Iudice, delectus Martis iniquus erit.
 At, si forte velis in nos inquirere, nemo est,
 Qui se, quod patitur, commeruisse neget.
 Adde, quod extinctos vel aqua, vel Marte, vel igni 35
 Nulla potest iterum restituuisse dies.
 Restituit multos, aut poenae parte leuavit
 Caesar; et in multis me velit esse precor.
 An tu, cum tali populus sub Principe simus,
 Alloquio profugi credis inesse metum? 40
 Forsitan haec domino Busiride iure timeres,
 Aut solito clausos vrere in aere viros.
 Desine mitem animum vano infamare timore.
 Saeua quid in placidis saxa vereris aquis?
 Ipse ego, quod primo scripsi sine nomine vobis; 45
 Vix excusari posse mihi videor.
 Sed paucor attonito rationis ademerat vsum:
 Cesserat omne nouis consiliumque malis.
 Fortunamque meam metuens, non vindicis iram,
 Terrebar titulo nominis ipse mei. 50
 Hactenus admonitus memori concede poëtae,
 Ponat vt in chartis nomina cara suis.
 Turpe erit ambobus, longo mihi proximus vsu
 Si nulla libri parte legare mei.

Ne tamen iste metus somnos tibi rumpere possit; 55
 Non vltra, quam vis, officiosus ero.
 Teque tegam, qui sis: nisi cum permiseris ipse,
 Cogetur nemo munus habere meum.
 Tu modo, quem poteras vel aperte tutus amare
 Si res est anceps ista, latenter ama. 60

EPISTOLA VII.

A M I C I S.

Verba mihi desunt eadem tam saepe roganti,
 Iamque pudet vanas sine carere preces.
 Taedia consimili fieri de carmine vobis,
 Quidque petam, cunctos edidicisse reor.
 Nostraque quid portet iam nostis epistola, quamvis 5
 Charta sit a vinclis non labefacta suis.
 Ergo mutetur nostri sententia scripti,
 Ne toties contra, quam rapit annis, eam.
 Quod bene de vobis speravi, ignoscite, amici:
 Talia peccandi iam mihi finis erit. 10
 Nec grauis vxori dicar: quae scilicet in me
 Quam proba, tam timida est, experiensque parum.
 Haec quoque, Naso, feres: etenim peiora tulisti.
 Iam tibi sentiri sarcina nulla potest.
 Ductus ab armento taurus detrectat aratrum: 15
 Subtrahit et duro colla nouella iugo.
 Nos, quibus assuevit fatum crudeliter vti.
 Ad mala iam pridem non sumus vlla rudes.
 Venimus in Geticos fines; moriamur in illis:
 Parcaque ad extremum, qua mea coepit, eat. 20
 Spem iunet amplecti; quae non iuuat irrita semper;
 Et fieri cupias si qua, futura putes.
 Proximus huic gradus est; bene desperare salutem,
 Seque semel vera scire perisse fide.

Curando

- Curando fieri quaedam maiora videmus 25
 Vulnera, quae melius non tetigisse fuit.
 Mitius ille perit, subita qui mergitur vnda;
 Quam sua qui tumidis brachia lassat aquis.
 Cur ego concepi Scythicis me posse carere
 Finibus, et terra prosperiore frui? 30
 Cur aliquid de me speravi lenius vnquam?
 An Fortuna mihi sic mea nota fuit?
 Torqueor en grauius; repetitaque forma locorum
 Exsilium renouat triste, recensque facit.
 Est tamen vtilius, studium cessasse meorum: 35
 Quam, quas admorint, non valuisse preces.
 Magna quidem res est, quam non audetis, amici:
 Sed si quis peteret, qui dare vellet, erat.
 Dummodo non vobis hoc Caesaris ira negarit;
 Fortiter Euxinis immoriemur aquis. 40

EPISTOLA VIII.

M A X I M O.

- Quae tibi, quaerebam, memorem testantia curam
 Dona Tomitanus mittere posset ager.
 Dignus es argento, fuluo quoque dignior auro:
 Sed te, cum donas, ista iunare solent.
 Nec tamen haec loca sunt vlllo pretiosa metallo. 5
 Hostis ab agricola vix sinit illa fodi.
 Purpura saepe tuos fulgens praetexit amictus:
 Sed non Sarmatica tingitur illa manu.
 Vellera dura ferunt pecudes, et Palladis vti
 Arte Tomitanae non didicere nurus. 10
 Femina pro lana Cerealia munera frangit:
 Suppositoque grauem vertice portat aquam.
 Non hic pampineis amicitur vitibus vlmus:
 Nulla premunt ramos pondere poma suo.
 Tristia deformes pariunt absinthia campi, 15
 Terraque de fructu quam sit amara docet.

Nil

Nil igitur tota Ponti regione sinistri,
 Quod mea sedulitas mittere posset, erat.
 Clausa tamen misi Scythica tibi tela pharetra:
 Hoste precor fiant illa cruenta tuo. 20
 Hos habet haec calamos, hos haec habet ora libellos.
 Haec viget in nostris, Maxime, Musa locis.
 Quae quamquam misisse pudet, quia parua videntur,
 Tu tamen haec, quaeso, consule missa boni.

EPISTOLA IX.

B R V T O.

Quod sit in his eadem sententia, Brute, libellis,
 Carmina nescio quem carpere nostra refers:
 Nil nisi me terra fruar vt propiore rogare;
 Et, quam sim denso cinctus ab hoste, queri.
 O quam de multis vitium reprehenditur vnum! 5
 Hoc peccat solum si mea Musa, bene est.
 Ipse ego librorum video delicta meorum;
 Cum sua plus iusto carmina quisque probet.
 Auctor opus laudat. Sic forsitan Agrius olim
 Thersiten facie dixerit esse bona. 10
 Iudicium tamen hic nostrum non decipit error;
 Nec quidquid genui, protinus illud amo.
 Cur igitur, si me videam delinquere, peccem,
 Et patiar scripto crimen inesse, rogas:
 Non eadem ratio est, sentire et demere morbos. 15
 Sensus inest cunctis; tollitur arte malum.
 Saepe aliquod cupiens verbum mutare, relinquo:
 Iudicium vires destituuntque meum.
 Saepe piget (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
 Corrigere, et longi ferre laboris onus. 20
 Scribentem iuuat ipse fauor, minuitque laborem;
 Cumque suo crescens pectore feruet opus.
 Corrigere at res est tanto magis ardua, quanto
 Magnus Aristarcho maior Homerus erat.

Sic

- Sic animum lento curarum frigore laedit, 25
 Vt cupidi cursor frena retentat equi.
- Atque ita Dì mites minuant mihi Caesaris iram,
 Ossaque pacata nostra tegantur humo;
 Vt mihi conanti nonnunquam intendere curas,
 Fortunae species obstat acerba meae. 30
- Vixque mihi videor, faciam quod carmina, sanus;
 Inque feris curem corrigere illa Getis.
- Nil tamen e scriptis magis excusabile nostris,
 Quam sensus cunctis paene quod vnus inest.
 Laeta fere laetus cecini, cano tristia tristis. 35
 Conueniens operi tempus vtrumque suo est.
- Quid, nisi de vitio scribam regionis amarae?
 Vtque solo moriar commodiore, precer?
 Cum toties eadem dicam, vix audior vlli:
 Verbaque profectu dissimulata carent. 40
- Et tamen haec eadem cum sint, non scribimus isdem:
 Vnaque per plures vox mea tentat opem.
- An, ne bis sensum lector reperiret eundem,
 Vnus amicorum, Brute, rogandus erat?
 Non fuit hoc tanti; confesso ignoscite, docti. 45
 Vilior est operis fama salute inea.
- Denique materiae, quam quis sibi finxerit ipse,
 Arbitrio variat multa poëta suo.
- Musa mea est index nimium quoque vera malorum;
 Atque incorruptae pondera testis habet. 50
- Nec liber vt fieret, sed vti sua cuique daretur
 Littera, propositum curaque nostra fuit.
- Postmodo collectas, vtcunque sine ordine, iunxi:
 Hoc opus electum ne mihi forte putes.
- Da veniam scriptis, quorum non gloria nobis 55
 Caussa, sed vtilitas officiumque, fuit.

P. OVIDII NASONIS
 EPISTOLARVM
 EX P O N T O
 LIBER QVARTVS.

EPISTOLA I.
 SEXTO POMPEIO.

Accipe, Pompei, deductum carmen ab illo,
 Debitor est vitae qui tibi, Sexte, suae.
 Qui si non prohibes a me tua nomina poni,
 Accedet meritis haec quoque summa tuis.
 Sine trahis vultus; equidem peccasse fatebor. 5
 Delicti tamen est caussa probanda mei.
 Non potuit mea mens, quin esset grata, teneri.
 Sit precor officio non grauis ira pio.
 O quoties ego sum libris mihi visus in istis
 Impius, in nullo quod legerere loco! 10
 O quoties, aliis vellem cum scribere, nomen
 Retulit in ceras inscia dextra tuum!
 Ipse mihi placuit mendis in talibus error;
 Et vix inuita facta litura manu est.
 Viderit ad summum, dixi. Licet ipse queratur; 15
 Hanc pudet offensam non meruisse prius!
 Da mihi, si quid ea est, hebetantem pectora Lethen;
 Oblitus potero non tamen esse tui.
 Idque sinas oro; nec fastidita repellas
 Verba: nec officio crimen inesse putes. 20
 Et leuis haec meritis referatur gratia tantis.
 Sin minus; inuito te quoque gratus ero.

Nunquam pigra fuit nostris tua gratia rebus :
 Nec mihi munificas arca negavit opes.
 Nunc quoque nil subitis clementia territa fatis 25
 Auxilium vitae fertque feretque meae.
 Vnde, roges forsitan, fiducia tanta futuri
 Sit mihi: quod fecit quisque tuctur opus.
 Vt Venus artificis labor est et gloria Coi,
 Aequoreo madidas quae premit imbre comas: 30
 Arcis ut Actaeae vel eburna vel aenea custos
 Bellica Phidiaca stat Dea facta manu:
 Vindicat ut Calamis laudem, quos fecit, equorum;
 Ut similis verae vacca Myronis opus;
 Sic ego pars rerum non ultima, Sexte, tuarum; 35
 Tutelaeque feror munus opusque tuae.

EPISTOLA II.

S E V E R O.

Quod legis, o vates magnorum maxime regum,
 Venit ab intonsis vsque, Seuere, Getis.
 Cuius adhuc nomen nostros tacuisse libellos,
 Si modo permittis dicere vera, pudet.
 Orba tamen numeris cessavit epistola nunquam 5
 Ire per alternas officiosa vices.
 Carmina sola tibi memorem testantia curam
 Non data sunt. Quid enim, quae facis ipse, darem?
 Quis mel Aristaeo, quis Baccho vina Falerno,
 Triptolemo fruges, poma det Alcinoos? 10
 Fertile pectus habes, interque Heliconae colentes
 Vberius nulli provenit ista seges.
 Mittere carmen ad hunc, frondes erat addere silvis,
 Haec mihi cunctandi causa, Seuere, fuit.
 Nec tamen ingenium nobis respondet, ut ante: 15
 Sed siccum sterili vomere littus aro.

Scilicet

Scilicet vt limus venas excaecat in vndis,
 Laesaque suppresso fonte resistit aqua;
 Pectora sic mea sunt limo vitiata malorum:
 Et carmen vena pauperiore fluit. 20
 Si quis in hac ipsum terra posuisset Homerum;
 Esset, crede mihi, factus et ille Getes.
 Da veniam fasso; studiis quoque frena remisi:
 Ducitur et digitis littera rara meis.
 Impetus ille sacer, qui vatuum pectora nutrit, 25
 Qui prius in nobis esse solebat, abest.
 Vix venit ad partes, vix sumtae Musa tabellae
 Imponit pigras paene coacta manus.
 Paruaque, ne dicam scribendi nulla voluptas
 Est mihi: nec numeris nectere verba iuuat. 30
 Sive quod hinc fructus adeo non cepimus vllus,
 Principium nostri res sit vt ista mali:
 Sive quod in tenebris numerosos ponere gressus,
 Quodque legas nulli, scribere carmen, idem est.
 Excitat auditor studium: laudataque virtus 35
 Crescit; et immensum gloria calcar habet.
 Hic mea cui recitem, nisi flauis scripta Corallis,
 Quasque alias gentes barbarus Ister habet?
 Sed quid solus agam? quaque infelicia perdam
 Otia materia, surripiamque diem? 40
 Nam quia nec vinum, nec me tenet alea fallax,
 Per quae clam tacitum tempus abire solet;
 Nec me, quod cuperem, si per fera bella liceret,
 Oblectat cultu terra nouata suo:
 Quid, nisi Pierides, solatia frigida, restat, 45
 Non bene de nobis quae meruere Deae?
 At tu, cui bibitur felicius Aonius fons,
 Vtiliter studium quod tibi cedit, ama.
 Sacraque Musarum merito cole: quodque legamus,
 Huc aliquod curae mitte recentis opus. 50

EPISTOLA III.

A M I C O I N S T A B I L I.

Conquerar, an taceam? ponam sine nomine crimen?
 An notum, qui sis, omnibus esse velim?
 Nomine non vtar, ne commendere querela;
 Quaeraturque tibi carmine fama meo.
 Dum mea puppis erat valida fundata carina,
 Qui mecum velles currere, primus eras. 5
 Nunc, quia contraxit vultum Fortuna, recedis;
 Auxilio postquam scis opus esse tuo.
 Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri:
 Quisque sit, audito nomine, Naso, rogas. 10
 Ille ego sum, quamquam non vis audire, vetusta
 Paene puer puero iunctus amicitia.
 Ille ego, qui primus tua seria nosse solebam,
 Qui tibi iucundis primus adesse iocis.
 Ille ego convictor, densoque domesticus usu: 15
 Ille ego iudicii vnica Musa tuis.
 Idem ego sum, qui nunc, an viam, perfide, nescis?
 Cura tibi de quo quaerere nulla fuit.
 Sive fui nunquam carus, simulasse fateris:
 Seu non fingebas, inueniere leuis. 20
 Aut age dic aliquam, quae te mutauerit, iram:
 Nam nisi iusta tua est, iusta querela mea est.
 Quae te consimilem res nunc vetat esse priori?
 An crimen, coepei quod miser esse, vocas?
 Si mihi rebus opem nullam factisque ferebas; 25
 Venisset verbis charta notata tribus.
 Vix equidem credo, sed et insultare iacenti
 Te mihi, nec verbis parcere, Fama refert.
 Quid facis, ah demens? cur, si Fortuna recedat,
 Naufragio lacrimas eripis ipse tuo? 30

Haec

Haec Dea non stabili, quam sit leuis, orbe fatetur,
 Quem summum dubio sub pede semper habet.
 Quolibet est folio, quauis incertior aura.
 Par illi leuitas, improbe, sola tua est.
 Omnia sunt hominum tenui pendentia filo: 35
 Et subito casu, quae valuere, ruunt.
 Diuitis audita est cui non opulentia Croesi?
 Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.
 Ille Syracosia modo formidatus in vrbe,
 Vix humili duram repulit arte famem. 40
 Quid fuerat Magno maius? tamen ille rogauit
 Submissa fugiens voce clientis opem.
 Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
 Indigus effectus omnibus ipse magis.
 Ille Iugurthino clarus Cimbrique triumpho, 45
 Quo victrix toties Consule Roma fuit:
 In coeno latuit Marius, cannaque palustri:
 Pertulit et tanto multa pudenda viro.
 Ludit in humanis diuina potentia rebus:
 Et certam praesens vix habet hora fidem. 50
 Littus ad Euxinum, si quis mihi diceret, ibis,
 Et metuens, arcu ne feriare Getae;
 I, bibe, dixissem, purgantes pectora succos:
 Quidquid et in tota nascitur Anticyra.
 Sum tamen haec passus: nec si mortalia possem, 55
 Et summi poteram tela cauere Dei.
 Tu quoque fac timeas; et, quae tibi laeta videntur
 Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

EPISTOLA IV.

SEXTO POMPEIO.

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
 Non intermissis vt fluat imber aquis.

Nec sterilis locus vllus ita est, vt non sit in illo
 Mista fere duris vtilis herba rubis.
Nil adeo Fortuna grauis miserabile fecit, 5
 Vt ioinnant nulla gaudia parte malum.
Ecce domo, patriaque carens, oculisque meorum,
 Nanfragus in Getici littoris actus aquas;
Qua, tamen inueni, vultum diffundere caussa
 Possem, Fortunae nec meminisse meae. 10
Nam mihi cum fulua tristis spatiarer arena,
 Visa est a tergo penna dedisse sonum.
Respicio: nec corpus erat, quod cernere possem:
 Verba tamen sunt haec aure recepta mea:
En ego laetarum venio tibi nuntia rerum, 15
 Fama per immensas aëre lapsa vias.
Consule Pompeio, quo non tibi carior alter,
 Candidus et felix proximus annus erit.
Dixit: et, vt laeto Pontum rumore repleuit,
 Ad gentes alias hinc Dea vertit iter. 20
At mihi, dilapsis inter noua gaudia curis,
 Excidit asperitas huius iniqua loci.
Ergo vbi, sane biceps, longum reseraueris annum,
 Pulsus et a sacro mense December erit;
Purpura Pompeium surami velabit honoris; 25
 Ne titulis quidquam debeat ille suis.
Cernere iam videor rumpi penetralia turba:
 Et populum laedi deficiente loco.
Templaque Tarpeiae primum tibi sedis adiri;
 Et fieri faciles in tua vota Deos. 30
Colla boues niueos certae praebere securi,
 Quos aluit campis herba Falisca suis.
Cumque Deos omnes, tum quos impensius aequos
 Esse tibi cupias, cum Ioue Caesar erit.
Curia te excipiet, Patresque e more vocati 35
 Intendent aures ad tua verba suas.

Hos vbi facundo tua vox hilarauerit ore:
 Utque solet, tulerit prospera verba dies;
 Egeris et meritas Superis cum Caesare grates:
 Qui caussam, facias cur ita saepe, dabit: 40
 Inde domum repetes toto comitante Senatu:
 Officium populi vix capiente domo.
 Me miserum, turba quod non ego cernor in illa:
 Nec poterunt istis lumina nostra frui!
 Quamlibet absentem, qua possum, mente videbo: 45
 Adspiciet vultus Consulis illa sui.
 Dî faciant, aliquo subeat tibi tempore nostram
 Nomen; et, Heu, dicas, quid miser ille facit?
 Haec tua pertulerit si quis mihi verba, fatebor
 Protinut exsilium mollius esse meum. 50

EPISTOLA V.

EIDEM IAM CONSVLI.

Ite, leues elegi, doctas ad Consulis aures;
 Verbaque honorato ferte legenda viro,
 Longa via est; nec vos pedibus proceditis aquis:
 Tectaque brumali sub niue terra latet.
 Cum gelidam Thracen, et opertum nubibus Haemon, 5
 Et maris Ionii transieritis aquas;
 Luce minus decima dominam venietis in Urbem,
 Vt festinatum non faciatis iter.
 Protinus inde domus vobis Pompeia petatur.
 Non est Augusto iunctior vlla Foro. 10
 Si quis, vt in populo, qui sitis, et vnde, requiret:
 Nomina decepta quaelibet aure ferat.
 Vt sit enim tutum, sicut reor esse, fateri;
 Verba minus certe ficta timoris habent.
 Copia nec vobis vlllo prohibente videndi 15
 Consulis, vt limen contigeritis, erit.

- Aut reget ille suos, dicendo iura, Quirites,
 Conspicuum signis cum premet altus ebur;
 Aut, populi redivit positam componet ad hastam,
 Et minui magnae non sinet orbis opes. 20
 Aut, ut erunt Patres in Iulia templa vocati,
 De tanto dignis Consule rebus aget.
 Aut feret Augusto solitam natoque salutem;
 Deque parum noto consulat officio.
 Tempus ab his vacuum Caesar Germanicus omne 25
 Auferet. A magnis hunc colit ille Deis.
 Cum tamen a turba rerum requieverit harum;
 Ad vos mansuetas porrigit ille manus:
 Quidque parens ego vester agam, fortasse requiret.
 Talia vos illi reddere verba velim. 30
 Vivit adhuc, vitamque tibi debere fatetur,
 Quam prius a miti Caesare munus habet.
 Te sibi, cum fugeret, memori solet ore referre,
 Barbariae tutas exhibuisse vias.
 Sanguine Bistonium quod non tepescerit ensem, 35
 Effectum cura pectoris esse tui.
 Addita praeterea vitae quoque multa tuendae
 Munera, ne proprias attenuaret opes.
 Pro quibus ut meritis referatur gratia, iurat,
 Se fore mancipium tempus in omne tuum. 40
 Nam prius umbrosa carituros arbore montes,
 Et freta veliuolas non habitura rates,
 Fluminaque in fontes cursu reditura supino;
 Gratia quam meriti possit abire tui.
 Haec ubi dixeritis, servet sua dona, rogate. 45
 Sic fuerit vestrae causa peracta viae.

EPISTOLA VI.

B R V T O.

Quam legis, ex illis tibi venit epistola, Brute,
 Nasonem nolles in quibus esse, locis.
 Sed, tu quod nolles, voluit miserabile fatum.
 Hei mihi, plus illud, quam tua vota, valet!
 In Scythia nobis quinquennis Olympias acta est: 5
 Iam tempus lustris transit in alterius.
 Perstat enim Fortuna tenax, votisque malignum
 Opponit nostris insidiosa pedem.
 Certus eras pro me, Fabiae laus, Maxime, gentis,
 Numen ad Augustum supplice voce loqui. 10
 Occidis ante preces; caussamque ego, Maxime, mortis,
 (Nec fueram tanti) me reor esse tuae.
 Iam timeo nostram cuiquam mandare salutem:
 Ipsum morte tua concidit auxilium.
 Coeperat Augustus deceptae ignoscere culpae; 15
 Spem nostram, terras deseruitque simul.
 Quale tamen potui de caelitate, Brute, recenti
 Vestra procul positus carmen iu ora dedi.
 Quae prosit pietas vtinam mihi; sitque malorum
 Iam modus, et sacrae mitior ira domus! 20
 Te quoque idem, liquido possim iurare, precari,
 O mihi non dubia cognite Brute nota.
 Nam cum praestiteris verum mihi semper amorem;
 Hic tamen aduerso tempore creuit amor.
 Quique tuas pariter lacrimas nostrasque videret; 25
 Passuros poenam crederet esse duos.
 Lenem te miseris genuit Natura, nec vlli
 Mitius ingenium, quam tibi, Brute, dedit.
 Vt qui, quid valeas, ignoret, Marte forensi,
 Posse tuo peragi vix putet ore reos. 30

Scilicet eiusdem est, quamuis pugnare videtur,
 Supplicibus facilem, sontibus esse trucem.
 Cum tibi suspecta est legis vindicta seueræ;
 Verba velut tinctum singula virus habent.
 Hostibus eueniat, quam sis violentus in armis, 35
 Sentire, et linguae tela subire tuæ.
 Quæ tibi tam tenui cura limantur, vt omnes
 Istius ingenium corporis esse negent.
 At si quem laedi Fortuna cernis iniqua,
 Mollior est animo femina nulla tuo. 40
 Hoc ego præcipue sensi, cum magna meorum
 Notitiam pars est inficiata mei.
 Immemor illorum, vestri non immemor vnquam,
 Qui mala solliciti nostra leuastis, ero.
 Et prius, (heu nobis nimium conterminus!) Ister 45
 In caput Euxino de mare vertet iter:
 Vtque Thyesteæ redeant si tempora mensæ,
 Solis ad Eoas currus agetur aquas:
 Quam quisquam vestrum, qui me doluistis ademtum,
 Arguat ingratum non meminisse sui. 50

EPISTOLA VII.

V E S T A L I.

Missus es Euxinus quoniam, Vestalis, ad vndas,
 Vt positis reddas iura sub axe locis:
 Adspicis en, præsens, quali iaceamus in aruo:
 Nec me testis eris falsa solere queri.
 Accedet voci per te non irrita nostræ, 5
 Alpinis iuuenis regibus orte, fides.
 Ipse vides certe glacie concrescere Pontum.
 Ipse vides rigido stantia vina gelu.
 Ipse vides, onerata ferox vt ducat Iazyx
 Per medias Istri plaustra bubulcus aquas. 10
 Adspicis

Adspicis et mitti sub adunco toxica ferro,
 Et telum causas mortis habere duas.
 Atque utinam pars haec tantum spectata fuisset,
 Non etiam proprio cognita Marte tibi!
 Tenditis ad primum per densa pericula pilum: 15
 Contigit ex merito qui tibi nuper honos.
 Sit licet hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
 Ipsa tamen virtus ordine maior erat.
 Non negat hoc Ister: cuius tua dextera quondam
 Puniceam Getico sanguine fecit aquam. 20
 Non negat Aegyptos, quae, te subeunte, recepta
 Sensit in ingenio nil opis esse loci.
 Nam dubium, positu melius defensa manuue,
 Urbs erat in summo nubibus aequa iugo.
 Sithonio regi ferus interceperat illam 25
 Hostis, et ereptas victor habebat opes.
 Donec fluminea deuecta Vitellius vnda
 Intulit, exposito milite, signa Getis.
 At tibi, progenies alti fortissima Dauni,
 Venit in aduersos impetus ire viros. 30
 Nec mora; conspicuus longe fulgentibus armis,
 Fortia ne possint facta latere, caues:
 Ingentique gradu contra ferrumque locumque,
 Saxaque brumali grandine plura, subis.
 Nec te missa super iaculorum turba moratur, 35
 Nec quae vipereo tela cruore madent.
 Spicula cum pictis haerent in casside pennis:
 Parsque fere scuti vulnere nulla vacat.
 Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus;
 Sed minor est acri laudis amore dolor. 40
 Talis apud Troiam Danaïs pro nauibus Aïax
 Dicitur Hectoreas sustinuisse faces.
 Ut propius ventum est, admotaque dextera dextrae,
 Resque fero potuit cominus ense geri;

Dicere difficile est, quid Mars tuus egerit illic, 45
 Quotque neci dederis, quosque, quibusque modis.
 Ense tuo factos calcabas victor acernos;
 Impositoque Getes sub pede multus erat.
 Pugnat ad exemplum Primi minor ordine Pili:
 Multaque fert miles vulnera, multa facit. 50
 Sed tantum virtus alios tua praeterit omnes,
 Ante citos quantum Pegasus ibat equos.
 Vincitur Aegyptos: testataque tempus in omne
 Sunt tua, Vestalis, carmine facta meo.

EPISTOLA VIII.

S V I L L I O.

Littera sera quidem, studiis excolte Suilli,
 Huc tua peruenit, sed mihi grata tamen.
 Qua, pia si possit Superos lenire rogando
 Gratia, laturum te mihi dicis opem.
 Vt iam nil praestes, animi sum factus amici 5
 Debitor; et meritum, velle iuuare, voco.
 Impetus iste tuus longum modo duret in aeuum;
 Neue malis pietas sit tua lassa meis.
 Ius aliquod faciunt affinia vincula nobis,
 Quae semper maneant illabefacta precor. 10
 Nam tibi quae coniux, eadem mihi filia paene est:
 Et quae te generum, me vocat illa virum.
 Hei mihi, si lectis vultum tu versibus istis
 Ducis, et affinem te pudet esse meum!
 At nihil hic dignum poteris reperire pudore, 15
 Praeter Fortunam, quae mihi caeca fuit,
 Seu genus excutias; Equites, ab origine prima,
 Vsque per innumeros inueniemur auos:
 Siue velis, qui sint, mores inquirere nostros;
 Errorem misero detrahe, labe carent. 20

Tu

Tu modo si quid agi sperabis posse precando,
 Quos colis, exora supplice voce Deos.
 Dì tibi sunt Caesar iuuenis: tua numina placa.
 Hac certe nulla est notior ara tibi.
 Non sinit illa sui vanas antistitis vnquam 25
 Esse preces. Nostris hinc pete rebus opem.
 Quamlibet exigua si nos ea iuuerit aura,
 Obruta de mediis cymba resurget aquis.
 Tunc ego tura feram rapidis sollennia flammis;
 Et, valeant quantum numina, testis ero. 30
 Nec tibi de Pario statuam, Germanice, templum
 Marmore. Carpsit opes illa ruina meas.
 Templa domus vobis faciant vrbesque beatae:
 Naso suis opibus, carmine, gratus erit.
 Parua quidem fateor pro magnis munera reddi, 35
 Cum pro concessa verba salute damus.
 Sed qui, quam potuit, dat maxima, gratus abunde est;
 Et finem pietas contigit illa suum.
 Nec, quae de parua Dis pauper libat acerra,
 Tura minus, grandi quam data lance, valent. 40
 Agnaque tam lactens, quam gramine pasta Falisco,
 Victima Tarpeios inficit icta focos.
 Nec tamen, officio vatum per carmina facto,
 Principibus res est gratior vlla viris.
 Carmina vestrarum peragunt praeconia laudum: 45
 Neue sit actorum fama caduca cauent.
 Carmine fit viuax virtus; expersque sepulchri,
 Notitiam serae posteritatis habet.
 Tabida consumit ferrum lapidemque vetustas;
 Nullaque res maius tempore robur habet. 50
 Scripta ferunt annos: scriptis Agamemnona nosti;
 Et quisquis contra, vel simul arma tulit.
 Quis Thebas septemque duces sine carmine nosset,
 Et quidquid post haec, quidquid et ante fuit?

- Dî quoque carminibus, si fas est dicere, fiunt: 55
 Tantaque maiestas ore canentis eget.
- Sic Chaos, ex illa naturae mole prioris,
 Digestum partes scimus habere suas:
- Sic affectantes caelestia regna Gigantas,
 Ad Styga nimbifero vindicis igne datos. 60
- Sic victor laudem superatis Liber ab Indis,
 Alcides capta traxit ab Oechalia.
- Et modo, Caesar, Anum, quem virtus addidit astris,
 Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
- Si quid adhuc igitur vini, Germanice, nostro 65
 Restat in ingenio, seruiet omne tibi.
- Non potes officium vatis contemnere vates:
 Iudicio pretium res habet ista tuo.
- Quod nisi te nomen tantum ad maiora vocasset,
 Gloria Pieridum summa futurus eras. 70
- Sed dare materiam nobis, quam carmina, manûs:
 Nec tamen ex toto deserere illa potes.
- Nam modo bella geris, numeris modo verba coërces,
 Quodque aliis opus est, hoc tibi ludus erit.
- Vtque nec ad citharam, nec ad arcum segnis Apollo est; 75
 Sed venit ad sacras neruus vterque manus;
- Sic tibi nec docti, nec desunt principis artes:
 Mista sed est animo cum Ioue Musa tuo.
- Quae quoniam nec nos vnda submouit ab illa,
 Vngula Gorgonei quam caua fecit equi; 80
- Prosit, opemque ferat communia sacra tueri:
 Atque îsdem studiis imposuisse manum.
- Littora pellitis nimium subiecta Corallis
 Vt tandem sacuos effugiamque Getas,
- Clausaque si misero patria est, vt ponar in vllò, 85
 Qui minus Ausonia distet ab Vrbe, loco.
- Vnde tuas possim laudes celebrare recentes,
 Magnaque quam minima facta referre mora.

Tangat vt hoc votum caelestia, care Suilli,
 Numina, pro socero paene precare tuo. 90

EPISTOLA IX.

G R A E C I N O.

Vnde licet, non vnde iuuat, Graecine, salutem
 Mittit ab Euxinis hanc tibi Naso vadis.
 Missaque Di faciant Auroram occurrat ad illam,
 Bis senos fasces quae tibi prima dabit.
 Vt, quoniam sine me tanges Capitolia Consul, 5
 Et fiam turbae pars ego nulla tuae,
 In domini subeat partes, et praestet amici
 Officium iusso littera nostra die.
 Atque ego si fatis genitus melioribus essem,
 Et mea sincero curreret axe rota; 10
 Quo nunc nostra manus per scriptum fungitur, esset
 Lingua salutandi munere functa tui.
 Gratatusque darem cum dulcibus oscula verbis:
 Nec minus ille meus, quam tuus, esset honor.
 Illa, confiteor, sic essem luce superbus, 15
 Vt caperet fastus vix domus vlla meos.
 Dumque latus sancti cingit tibi turba Senatus,
 Consulis ante pedes ire viderer Eques.
 Et quamquam cuperem semper tibi proximus esse,
 Gauderem lateri non habuisse locum. 20
 Nec querulus, turba quamuis eliderer, essem:
 Sed foret a populo tum mihi dulce premi.
 Prospicerem gaudens, quantus foret agminis ordo,
 Densaque quam longum turba teneret iter.
 Quoque magis noris, quam me vulgaria tangant, 25
 Spectarem, qualis purpura te tegeret.
 Signa quoque in sella nossem formata curuli;
 Et totum Numidae sculptile dentis opus.

At cum Tarpeias esses deductus in arces,
 Dum caderet iussu victima sacra tuo; 30
 Me quoque secreto grates sibi magnus agentem
 Audisset, media qui sedet aede, Deus.
 Turaque mente magis plena, quam lance, dedissem
 Ter quater, imperii laetus honore tui.
 Hic ego praesentes inter numerarer amicos; 35
 Mitia ius Urbis si modo fata darent.
 Quaeque mihi sola capitur nunc mente voluptas,
 Tunc oculis etiam percipienda foret.
 Non ita Caclitibus visum est, et forsitan aequis:
 Nam quid me poenae caussa negata iuuet? 40
 Mente tamen, quae sola loco non exulat, vtar:
 Praetextam, fascēs adspiciamque tuos.
 Haec modo te populo reddentem iura videbit;
 Et se secretis finget adesse locis.
 Nunc longi reditus hastae supponere lustrī 45
 Cernet, et exacta cuncta locare fide.
 Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
 Publica quaerentem quid petat vtilitas.
 Nunc, pro Caesaribus, Superis decernere grates;
 Albae opimorum colla ferire bonū. 50
 Atque vtinam, cum iam fueris potiora precatus,
 Vt mihi placetur numinis ira, roges!
 Surgat ad hanc vocem plena pius ignis ab ara;
 Detque bonum voto lucidus omen apex.
 Interea, qua parte licet, ne cuncta queramur; 55
 Hic quoque te festum Consule tempus agam.
 Altera laetitiae, nec cedens caussa priori,
 Successor tanti frater honoris, erit.
 Nam tibi finitum summo, Graecine, Decembri
 Imperium, Iani suscipit ille die. 60
 Quaeque est in vobis pietas, alterna feretis
 Gaudia, tu fratris fascibus, ille tuis.

Sic tu bis fueris Consul, bis Consul et ille;
Inque domo bimus conspicietur honor.

Qui quamquam est ingens, et nullum Martia summo 65
Altius imperium Consule Roma videt;

Multiplicat tamen hunc grauitas auctoris honorem:
Et maiestatem res data dantis habet.

Iudiciis igitur liceat Flaccoque tibi que
Talibus Augusti tempus in omne frui. 70

Vt tamen a rerum cura propiore vacabit;
Vota precor votis addite vestra meis.

Et, si quem dabit aura sinum, laxate rudentes;
Exeat e Stygiis vt mea nauis aquis.

Praefuit his, Graecine, locis modo Flaccus; et illo 75
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.

Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli:
Hic arcu fisos terruit ense Getas.

Hic captam Trosmin celeri virtute recepit,
Infecitque fero sanguine Danubium.

Quaere loci faciem, Scythicique incommoda caeli;
Et quam vicino terrear hoste, roga.

Sintne litae tenues serpentis felle liquatae:
Fiat an humanum vicima dira caput.

Mentiar, an coëst duratus frigore pontus; 85
Et teneat glacies iugera multa freti.

Haec vbi narrarit, quae sit mea fama, require;
Quoque modo peragam tempora dura, roga.

Nec sinus hic odio, nec scilicet esse meremur:
Nec cum Fortuna mens quoque versa mea est. 90

Illa quies animo, quam tu laudare solebas,
Ille vetus solito perstat in ore pudor.

Sic ego sum longe, sic hic, vbi barbarus hostis,
Vt fera plus valeant legibus arma, facit;

Rem queat vt nullam tot iam, Graecine, per annos 95
Femina de nobis virue puerue queri.

- Hoc facit, vt misero fateant adsintque Tomitae;
 Haec quoniam tellus testificanda mihi est.
 Illi me, quia velle vident, discedere malunt:
 Respectu cupiunt hic tamen esse sui. 100
 Nec mihi credideris: extant decreta, quibus nos
 Laudat, et immunes publica cera facit.
 Conueniens miseris haec quamquam gloria non est,
 Proxima dant nobis oppida munus idem.
 Nec pietas ignota mea est: videt hospita tellus 105
 In nostra sacrum Caesaris esse domo.
 Stant pariter natusque pius, coniuxque sacerdos,
 Numina iam facto non leniora Deo.
 Neu desit pars vlla domus; stat vterque nepotum:
 Hic auiae lateri proximus, ille patris. 110
 His ego do toties cum ture precantia verba,
 Eoo quoties surgit ab orbe dies.
 Tota, licet quaeras, hoc me non fingere dicet,
 Officii testis, Pontica terra, mei.
 Pontica me tellus, quantis hac possumus ora, 115
 Natalem ludis scit celebrare Dei.
 Nec minus hospitibus pietas est cognita talis,
 Misit in has si quos longa Propontis aquas.
 Is quoque, quo laeuis fuerat sub Praeside Pontus,
 Audierit frater forsitan ista tuus. 120
 Fortuna est impar animo, talique libenter
 Exiguas carpo munere pauper opes.
 Nec vestris damus haec oculis, procul Vrbe remoti:
 Contenti tacita sed pietate sumus.
 Et tamen haec tangent aliquando Caesaris aures. 125
 Nil illum, toto quod fit in orbe, latet.
 Tu certe scis hoc, Superis adscite, videsque,
 Caesar; vt est oculis subdita terra tuis.
 Tu nostras audis inter conuexa locatus
 Sidera, sollicito quas damus ore, preces. 130

Perueniant istuc et carmina forsitan illa,
 Quae de te misi caelito facta nouo.
 Auguror his igitur flecti tua numina; nec tu
 Immerito nomen mite Parentis habes.

EPISTOLA X.

ALBINOVANO.

Hic mihi Cimmerico bis tertia ducitur aestas
 Littore, pellitos inter agenda Getas.
 Ecquos tu silices, ecquod, carissime, ferrum
 Duritiae confers, Albinouane, meae?
 Gutta cauat lapidem; consumitur annulus vsu; 5
 Et teritur pressa vomer aduncus humo.
 Tempus edax igitur, praeter nos, omnia perdet?
 Cessat duritia mors quoque victa mea.
 Exemplum est animi nimium patientis Vlixes,
 Iactatus dubio per duo lustra mari. 10
 Tempora solliciti sed non tamen omnia fati
 Pertulit; et placidae saepe fuere morae.
 An graue sex annis pulchram fouisse Calypso,
 Aequoreaeque fuit concubuisse Deae?
 Excipit Hippotades; qui dat pro munere ventos, 15
 Curuet vt impulsos vtilis aura sinus.
 Nec bene cantantes labor est audisse puellas;
 Nec degustanti lotos amara fuit.
 Hos ego, qui patriae faciant obliuia, succos
 Parte meae vitae, si modo dentur, enam. 20
 Nec tu contuleris urbem Laestrygonis vnquam
 Gentibus, obliqua quas obit Ister aqua.
 Nec vincet saeuum Cyclops feritate Phycen:
 Qui quota terroris pars solet esse mei;
 Scylla feris trunco quod latrat ab inguine monstris; 25
 Heniochae nautis plus nocuere rates.

Nec potes infestis conferre Charybdi Achaeis;
 Ter licet epotum ter vomat illa fretum.
 Qui quamquam dextra regione licentius errant;
 Securum latus hoc non tamen esse sinunt. 30
 Hic agri infrondes, hic spicula tincta venenis:
 Hic freta vel pediti peruia reddit hiems.
 Ut, qua remus iter pulsus modo fecerat vndis,
 Siccus contempta naue viator eat.
 Qui veniunt istinc, vix vos ea credere dicunt. 35
 Quam miser est, qui fert asperiora fide!
 Crede tamen: nec te causas nescire sinemus,
 Horrida Sarmaticum cur mare duret hiems.
 Proxima sunt nobis plaustri praebentia formam,
 Et quae praecipuum sidera frigus habent. 40
 Hinc oritur Boreas, oraeque domesticus huic est;
 Et sumit vires a propiore loco.
 At Notus, aduerso tepidum qui spirat ab axe,
 Est procul; et rarus languidiorque venit.
 Adde quod hic clauso miscentur flumina Ponto, 45
 Vimque fretum multo perdit ab amne suam.
 Huc Lycus, huc Sagaris, Penisque, Hypanisque, Cratesque
 Influit et crebro vortice tortus Halys:
 Partheniusque rapax, et voluens saxa Cynapes
 Labitur; et nullo tardior amne Tyras. 50
 Et tu, femineae Thermodon cognite turmae;
 Et quondam Graiis Phasi petite viris.
 Cumque Borysthenio liquidissimus amne Dyraspes,
 Et tacite peragens lene Melanthus iter.
 Quique duas terras, Asiam Cadmique sororem 55
 Separat, et cursus inter vtramque facit.
 Innumerique alii, quos inter maximus omnes
 Cedere Danubius se tibi, Nile, negat.
 Copia tot laticum, quas auget, adulterat vndas:
 Nec patitur vires aequor habere suas. 60

Quin etiam stagno similis, pigraeque paludi,
 Caeruleus vix est, diluiturque color.
 Innatat vnda freto dulcis, leuiorque marina est;
 Quae proprium misto de sale pondus habet.
 Si roget haec aliquis, cur sint narrata Pedoni, 65
 Quidue loqui certis iuuerit ista modis;
 Detinui, dicam, tempus, curasque fefelli.
 Hunc fructum praesens attulit hora mihi.
 Abfuimus solito, dum scribimus ista, dolori:
 In mediis nec nos sensimus esse Getis. 70
 At tu, non dubito, cum carmine Thesea laudes,
 Materiae titulos quin tueare tuae;
 Quemque refers, imitere virum. Vetat ille profecto
 Tranquilli comitem temporis esse fidem.
 Qui quamquam est factis ingens, et conditur a te 75
 Vir tanto, quanto debuit ore cani;
 Est tamen ex illo nobis imitabile quiddam,
 Inque fide Theseus quilibet esse potest.
 Non tibi sunt hostes ferro clauaque domandi,
 Per quos vix vlli peruius Isthmos erat: 80
 Sed praestandus amor, res non operosa volenti.
 Quis labor est puram non temerasse fidem?
 Haec tibi, qui perstas indeclinatus amico,
 Non est quod lingua dicta querente putes.

EPISTOLA XI.

G A L L I O N I.

Gallio, crimen erit vix excusabile nobis,
 Carmine te nomen non habuisse meo.
 Tu quoque enim, memini, caelesti cuspide facta
 Fouisti lacrimis vulnera nostra tuis.
 Atque vtinam, rapti iactura laesus amici, 5
 Sensisses vltra, quod quererere, nihil!

Non ita Dis placuit, qui te spoliare pudica
 Coniuge crudeles non habuere nefas.
 Nuntia nam luctus mihi nuper epistola venit:
 Lectaque cum lacrimis sunt tua damna meis. 10
 Sed neque prudentem solari stultior ausim,
 Verbaque doctorum nota referre tibi:
 Finitumque tuum, si non ratione, dolorem
 Ipsa iam pridem suspicor esse mora.
 Dum tua peruenit, dum littera nostra recurrens 15
 Tot maria ac terras permeat, annus abit.
 Temporis officium solatia dicere certi est:
 Dum dolor in cursu est, dum petit aeger opem.
 At cum longa dies sedauit vulnera mentis;
 Intempestiue qui fouet illa, nouat. 20
 Adde quod (atque vtinam verum tibi venerit omen!)
 Coniugio felix iam potes esse nouo.

EPISTOLA XII.

T U T I C A N O.

Quo minus in nostris ponaris, amice, libellis,
 Nominis efficitur conditione tui.
 Ast ego non alium prius hoc dignarer honore:
 Est aliquis nostrum si modo carmen honos.
 Lex pedis officio naturaque nominis obstant: 5
 Quaque meos adeas, est via nulla, modos.
 Nam pudet in geminos ita nomen findere versus,
 Desinat vt prior hoc, incipiatque minor:
 Et pudeat, si te, qua syllaba parte moratur,
 Arctius appellem, Tuticanumque vocem. 10
 Nec potes in versum Tuticani more venire;
 Fiat vt e longa syllaba prima breuis.
 Aut producat, quae nunc correptius exit;
 Et sit porrecta longa secunda mora.

His ego si vitiis ausim corrumpere nomen, 15
 Ridear, et merito pectus habere neger.
 Haec mihi caussa fuit dilati muneris huius,
 Quod meus adiecto foenore reddet ager.
 Teque canam quacunque nota: tibi carmina mittam,
 Paene mihi puero cognite paene puer. 20
 Perque tot annorum seriem, quot habemus vterque,
 Non mihi, quam fratri frater, amate minus.
 Tu bonus hortator; tu duxque comesque fuisti,
 Cum regerem tenera frena nouella manu.
 Saepe ego correxi sub te censore libellos; 25
 Saepe tibi admonitu facta litura meo est:
 Dignam Maeoniis Phaeacida condere chartis
 Cum te Pierides perdocuere tuae.
 Hic tenor, haec viridi concordia coepta iuuenta
 Venit ab albentes illabefacta comas. 30
 Quae nisi te moucant, duro tibi pectora ferro
 Esse, vel inuicto clausa adamante putem.
 Sed prius huic desint et bellum et frigora terrae,
 Inuisus nobis quae duo Pontus habet;
 Et tepidus Boreas, et sit praefrigidus Auster, 35
 Et possit fatum mollius esse meum;
 Quam tua sint lapsa praecordia dura sodali.
 Hic cumulus nostris absit, abestque, malis.
 Tu modo per Superos, quorum certissimus ille est,
 Quo tuus assidue Principe creuit honor; 40
 Effice, constanti profugum pietate tuendo,
 Ne sperata meam deserat aura ratem.
 Quid mandem, quaeris? peream, nisi dicere vix est.
 Si modo, qui periit, ille perire potest.
 Nec, quid agam, inuenio, nec quid nolimue velimue: 45
 Nec satis viilitas est mea nota mihi.
 Crede mihi; miseros prudentia prima relinquit:
 Et sensus cum re consiliumque fugit.

Ipsę precor, quaeras, qua sim tibi parte iuuandus:
 Quoque viam facias ad mea vota vado.

50

EPISTOLA XIII.

C A R O.

O mihi non dubios inter memorande sodales,

Quique, quod es, vere, Care, vocaris; aue.

Vnde saluteris, color hic tibi protinus index,

Et structura mei carminis esse potest.

Non quia munifica est, sed quod nec publica certe:

5

Qualis enim cunque est, non latet esse meam.

Ipsę quoque vt chartae titulum de fronte reuellas,

Quod sit opus, videor dicere posse, tuum.

Quamlibet in multis positus noscere libellis;

Perque obseruatas inueniere notas.

10

Prodent auctorem vires, quas Hercule dignas

Nouimus, atque illi, quem canis, esse pares.

Et mea Musa potest proprio deprensa colore

Insignis vitis forsitan esse suis.

Tam mala Thersiten prohibebat forma latere,

15

Quam pulcra Nireus conspiciendus erat.

Nec te mirari, si sint vitiosa, decebit

Carmina, quae faciam paene poëta Getes.

Ah pudet! et Getico scripsi sermone libellum:

Structaque sunt nostris barbara verba modis.

20

Et placui, (gratare mihi) coepique poëtae

Inter inhumanos nomen habere Getas.

Materiam quaeris? laudes de Caesare dixi.

Adiuta est nouitas numine nostra Dei.

Nam patris Augusti docui mortale fuisse

25

Corpus; in aetherias numen abisse domos:

Esse parem virtute patri, qui frena coactus

Saepe recusati ceperit imperii.

Esse

Esse pudicarum te Vestam, Liuia, matrum,
 Ambiguum nato dignior, anne viro. 30
 Esse duos iuuenes, firma adiumenta Parentis,
 Qui dederint animi pignora certa sui.
 Haec vbi non patria perlegi scripta Camena,
 Venit et ad digitos vltima charta meos;
 Et caput et plenas omnes mouere pharetras, 35
 Et longum Getico murmur in ore fuit.
 Atque aliis, Scribas haec cum de Caesare, dixit,
 Caesaris imperio restituendus eras.
 Ille quidem dixit, sed me iam, Care, niuali
 Sexta relegatum bruma sub axe videt. 40
 Carmina nil prosunt; nocuerunt carmina quondam:
 Primaque tam miserae caussa fuere fugae.
 At tu per studii communia foedera sacri,
 Per non vile tibi nomen amicitiae;
 Sic capto Latiis Germanicus hoste catenis, 45
 Materiam vestris afferat ingeniis;
 Sic valeant pueri, votum commune Deorum:
 Quos laus formandos est tibi magna datos;
 Quanta potes praebere nostrae momenta saluti:
 Quae nisi mutato nulla futura loco est. 50

EPISTOLA XIV.

T V T I C A N O.

Haec tibi mittuntur, quem sum modo carmine questus,
 Non aptum numeris nomen habere meis.
 In quibus, excepto quod adhuc vtcunque valemus,
 Nil, te praeterea quod inuet, inuenies.
 Ipsa quoque est inuisa salus: suntque vltima vota, 5
 Quolibet ex istis scilicet ire locis.
 Nulla mihi cura est, terra quam muter vt ista:
 Hac quia, quam video, gratior omnis erit.

In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdin
 Mittite, praesenti dum carcamus humo. 10
 Styx quoque, si quid ea est, bene commutabitur Istro:
 Si quid et inferius, quam Styga, mundus habet.
 Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo;
 Proxima Marticolis quam loca Naso Getis:
 Talia succensent propter mihi verba Tomitac, 15
 Iraque carminibus publica mota meis.
 Ergo ego cessabo nunquam per carmina laedi,
 Plectar et incauto semper ab ingenio?
 Ergo ego, ne scribam, digitos incidere cunctor;
 Telaque adhuc demens, quae nocuere, sequor? 20
 Ad veteres scopulos iterum deuerto, ad illas,
 In quibus offendit naufraga puppis, aquas.
 Sed nihil admisi: nulla est mea culpa, Tomitac;
 Quos ego, cum loca sim vestra perosus, amo.
 Quilibet excutiat nostri monumenta laboris; 25
 Littera de vobis est mea quæsta nihil.
 Frigus, et incursus omni de parte timendos,
 Et quod pulsetur murus ab hoste, queror.
 In loca, non homines, verissima crimina dixi,
 Culpatis vestrum vos quoque saepe solum. 30
 Esset perpetuo sua quam vitabilis Ascra,
 Ansa est agricolæ Musa docere senis.
 At fuerat terra genitus, qui scripsit, in illa,
 Intumuit vati nec tamen Ascra suo.
 Quis patriam sollerte magis dilexit Vluxe? 35
 Hoc tamen asperitas indice nota loci est.
 Non loca, sed mores scriptis vexavit amaris
 Scepsius Ausonios, actaque Roma rea est.
 Falsa tamen passa est æqua conuicia mente,
 Obfuit auctori nec fera lingua suo. 40
 At malus interpret, populi mihi concitat iram,
 Inque nouum crimen carmina nostra vocat.

Tam felix vtinam, quam pectore candidus, essem!
 Exstat adhuc nemo saucius ore meo.
 Adde, quod Illyrica si iam pice nigrior essem, 45
 Non mordenda mihi turba fidelis erat.
 Molliter a vobis mea sors excepta, Tomitae,
 Tam mites Graios indicat esse viros.
 Gens mea Peligni, regioque domestica Sulmo,
 Non potuit nostris lenior esse malis. 50
 Quem vix incolumi cuiquam saluoque daretis,
 Is datus a vobis est mihi nuper honor.
 Solus adhuc ego sum vestris immunis in oris;
 Exceptis, si qui munera legis habent.
 Tempora sacrata mea sunt velata corona, 55
 Publicus inuito quam fauor imposuit.
 Quam grata est igitur Latonae Delia tellus;
 Erranti tutum quae dedit vna locum;
 Tam mihi cara Tomis: patria quae sede fugatis
 Tempus ad hoc nobis hospita fida manet. 60
 Dî modo fecissent, placidae spem posset habere
 Facis, et a gelido longius axe foret.

EPISTOLA XV.

SEXTO POMPEIO.

Si quis adhuc vsquam nostri non immemor extat,
 Quidue relegatus Naso, requirit, agam;
 Caesaribus vitam, Sexto debere salutem
 Me sciat. A Superis hic mihi primus erit.
 Tempora nam miserae complectar vt omnia vitae; 5
 A meritis eius pars mihi nulla vacat.
 Quae numero tot sunt, quot in horto fertilis arui
 Punica sub lento cortice grana rubent:
 Africa quot segetes, quot Tmolia terra racemos,
 Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla fauos. 10

Confiteor:

Confiteor: testere licet: signate Quirites.
 Nil opus est legum viribus: ipse loquor.
 Inter opes et me, rem parvam, pone paternas.
 Pars ego sin census quantulacunque tui.
 Quam tua Trinacria est, regnataque terra Philippo, 15
 Quam domus Augusto continuata Foro;
 Quam tua, rus oculis domini, Campania, gratum,
 Quaeque relicta tibi, Sexte, vel emta tenes:
 Tam tuus en ego sum; cuius te munere tristi
 Non potes in Ponto dicere habere nihil. 20
 Atque utinam possis, et detur amicus arum;
 Remque tuam ponas in meliore loco!
 Quod quoniam in Dis est, tenta lenire precando
 Numina, perpetua quae pietate colis.
 Erroris nam tu, vix est discernere, nostri 25
 Sis argumentum maius, an auxilium,
 Nec dubitans oro: sed flumine saepe secundo
 Augetur remis cursus euntis aquae.
 Et pudet, et metuo, semperque, eademque precari;
 Ne subeant animo taedia iusta tuo. 30
 Verum quid faciam: res immoderata cupido est.
 Da veniam vitio, mitis amice, meo.
 Scribere saepe aliud cupiens delabor eodem:
 Ipsa locum per se littera nostra rogat.
 Seu tamen effectus habitura est gratia; seu me 35
 Dura iubet gelido Parca sub axe mori;
 Semper inoblita repetam tua munera mente:
 Et mea me tellus audiet esse tuum.
 Audiet et caelo posita est quaecunque sub illo:
 Transit nostra feros si modo Musa Getas. 40
 Teque meae caussam servatoremque salutis:
 Meque tuum libra norit et acre minus.

EPISTOLA XVI.

A D I N V I D V M.

Inuide, quid laceras Nasonis carmina rapti?
 Non solet ingeniis summa nocere dies.
Famaque post cineres maior venit: et mihi nomen
 Tunc quoque, cum vivis annumerarer, erat.
Cum foret et Marsus, magnique Rabirius oris, 5
 Iliacusque Macer, sidereusque Pedo:
Et, qui Innonem laesisset in Hercule, Carus;
 Innonis si non iam gener ille foret.
Quique dedit Latio carmen regale Severus;
 Et cum subtili Priscus vterque Numa. 10
Quique vel imparibus numeris, Montane, vel aequis
 Sufficis; et gemino carmine nomen habes.
Et qui Penelopae rescribere iussit Vlixen,
 Errantem saeno per duo lustra mari:
Quique suam Troezena, imperfectumque dierum 15
 Deseruit celeri morte Sabinus opus.
Ingeniique sui dictus cognomine Largus,
 Gallica qui Phrygium duxit in arua senem.
Quique cecidit domitam Camerinus ab Hercule Troiam;
 Quique sua nomen Phyllide Tuscus habet. 20
Velutique maris vates, cui credere possis
 Carmina caeruleos composuisse Deos.
Quique acies Libycas Romanaeque praelia dixit;
 Et Marius, scripti dexter in omne genus,
Trinacriusque suae Perseidos auctor, et auctor 25
 Tantalidae reducis Tyndaridosque Lupus.
Et qui Maeoniam Phaeacida venit, et vna
 Pindaricae fidicen tu quoque, Rufe, lyrae.
Musaque Turranî Tragicis innixa cothurnis:
 Et tua cum socco Musa, Melisse, leuis. 30

Cum Varus Gracchusque darent fera dicta tyrannis;
 Callimachi Proculus molle teneret iter:
 Tityrus antiquas et erat qui pasceret herbas,
 Aptaque venanti Gratus arma daret.
 Naidas a Satyris caneret Fontanus amatas, 35
 Clauderet imparibus verba Capella modis.
 Cumque forent alii, quorum mihi cuncta referre
 Nomina longa mora est, carmina vulgus habet:
 Essent et iuvenes, quorum quod inedita cura est,
 Appellandorum nil mihi iuris adest; 40
 Te tamen in turba non ausim, Cotta, silere;
 Pieridum lumen, praesidiumque fori.
 Maternos Cottas cui Messallasque paternos
 Maxima nobilitas ingeminata dedit.
 Dicere si fas est, claro mea nomine Musa, 45
 Atque inter tantos, quae legeretur, erat.
 Ergo submotum patria præscindere, liuor,
 Desine, neu cineres sparge, cruenta, meos.
 Omnia perdidimus. Tantummodo vita relicta est,
 Praebeat vt sensum materiamque malis. 50
 Quid iuuat extinctos ferrum dimittere in artus?
 Non habet in nobis iam noua plaga locum.

P. OVIDII NASONIS

I B I S.

Tempus ad hoc, lustris iam bis mihi quinque peractis,
 Omne fuit Musae carmen inerme meae:
 Nullaque, quae possit, scriptis tot millibus, extat
 Littera Nasonis, sanguinolenta legi.
 Nec quemquam nostri, nisi nos, laesere libelli: 5
 Artificis periit cum caput Arte sua.
 Vnus (et hoc ipsum est iniuria magna) perennem
 Candoris titulum non sinit esse mei.
 Quisquis is est, (nam nomen adhuc vtcunque tacebo,) 10
 Cogit inassuetas sumere tela manus.
 Ille relegatum gelidos Aquilonis ad ortus
 Non sinit exilio delituisse suo.
 Vulneraque immitis requiem quaerentia vexat:
 Iactat et in toto nomina nostra foro:
 Perpetuoque mihi sociatam foedere lecti 15
 Non patitur miseri funera flere viri.
 Cumque ego quassa meae complectar membra carinae;
 Naufragii tabulas pugnat habere mei.
 Et qui debuerat subitas extinguere flammās;
 Is praedam medio raptor ab igne tulit. 20
 Nititur vt profugae desint alimenta senectae;
 Heu quanto nostris dignior ipse malis!
 Dī melius! quorum longe mihi maximus ille est,
 Qui nostras inopes noluit esse vias.
 Hinc igitur meritas grates, vtcunque licebit, 25
 Pro tam mansueto pectore semper agam.
 Audiet haec Pontus, faciat quoque forsitan idem,
 Terra sit vt propior testificanda mihi.

At tibi, calcasti qui me, violente, iacentem,
 Quamlibet et misero debitus hostis ero. 30
 Desinet esse prius contrarius ignibus humor;
 Iunctaque cum Luna lumina Solis erunt;
 Parsque eadem caeli Zephyros emittet et Euros;
 Et tepidus gelido flabit ab axe Notus;
 Et noua fraterno veniet concordia fumo; 35
 Quem vetus accensa separat ira pyra;
 Et Ver Autumnno, Brumae miscebitur Aestas;
 Atque eadem regio Vesper et Ortus erunt:
 Quam mihi sit tecum, positis, quae sumsimus, armis,
 Gratia, commissis, improbe, rupta tuis. 40
 Quam dolor hic vnquam spatio euanescere possit,
 Leniat aut odium tempus et hora meum.
 Pax erit haec nobis, donec mihi vita manebit,
 Cum pecore infirmo quae solet esse lupis.
 Prima quidem coepto committam praecilia versu: 45
 Non soleant quamuis hoc pede bella geri.
 Vtque petit primo plenum flauentis arenae
 Nondum calfacti velitis hasta solum:
 Sic ego te ferro nondum iaculabor acuto:
 Protinus inuisum nec petet hasta caput. 50
 Et neque nomen in hoc, nec dicam facta libello:
 Teque breui, qui sis, dissimulare sinam.
 Postmodo, si perges, in te mihi liber lãmbus
 Tincta Lycambeo sanguine tela dabit.
 Nunc, quo Battiades inimicum deuouet Ibin, 55
 Hoc ego deuoueo teque tuosque modo.
 Vtque ille, historiis inuoluam carmina caecis:
 Non soleam quamuis hoc genus ipse sequi.
 Illius ambages imitatus in Ibide, dicar
 Oblitus moris iudiciiue mei! 60
 Et quoniam, qui sis, nondum quaerentibus edo;
 Ibidis interea tu quoque nomen habe.

Vtque mei versus aliquantum noctis habebunt;
 Sic vitae series tota sit atra tuæ.
 Haec tibi natali faxo Ianique Kalendis 65
 Non mentituro quilibet ore legat.
 Dî maris et terræ, quique his meliora tenetis
 Inter diuersos cum Ioue regna polos;
 Huc precor, huc vestras omnes aduertite mentes;
 Et sinite optatis pondus inesse meis. 70
 Ipsaque tu Tellus, ipsum cum fluctibus Aequor,
 Ipse meas, Aether, accipe, summe, preces:
 Sideraque, et radiis circumdata Solis imago;
 Lunaque, quæ nunquam, quo prius, orbe micat;
 Noxque tenebrarum specie reuerenda tuarum; 75
 Quæque ratum triplici pollice netis opus;
 Quique per infernas horrendo murmure valles
 Iuperiuratae laberis amnis aquæ;
 Quasque ferunt torto vittatis angue capillis
 Carceris obscuras ante sedere fores; 80
 Vos quoque plebs Superum, Fauni, Satyrique, Laresque,
 Fluminaque, et Nymphæ, Semideûmque genus;
 Denique ab antiquo Diui veteresque nouique,
 In nostrum cuncti tempus adeste, Chao.
 Carmina dum capiti malefido dira canuntur, 85
 Et peragunt partes ira dolorque suas:
 Annuite optatis omnes ex ordine nostris;
 Et pars sit voti nulla caduca mei.
 Quæque precor, fiant: vt non mea dicta, sed illa
 Pasiphaës generi verba fuisse putet. 90
 Quasque ego transiero poenas, patiatur et istas.
 Plenius ingenio sit miser ille meo.
 Neue minus valeant fictum execrantia nomen
 Vota, minus magnos commoueantue Deos:
 Illum ego deuoueo, quem mens intelligit, Ibin; 95
 Qui se scit factis has mernisse preces.

- Nulla mora est in me: peragam rata vota sacerdos,
 Quisquis ades sacris, ore fauete, meis.
- Quisquis ades sacris, lugubria dicite verba:
 Et fletu madidis lbin adite genis: 100
- Ominibusque malis, pedibusque occurrite laeuis:
 Et nigrae vestes corpora vestra tegant.
- Tu quoque, quid dubitas ferales sumere vittas?
 Iam stat, vt ipse vides, funeris ara tui.
- Pompa parata tibi est: votis mora tristibus absit. 105
 Da iugulum cultris, hostia dira, meis.
- Terra tibi fruges, amnis tibi deneget vndas:
 Deneget afflatus ventus et aura suos.
- Nec tibi Sol clarus, nec sit tibi lucida Phoebe:
 Destituant oculos sidera cuncta tuos. 110
- Nec se Vulcanus, nec se tibi praebeat aër,
 Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter.
- Exsul, inops erres, alienaque limina lustres:
 Exiguumque petas ore tremente cibum.
- Nec corpus querulo, nec mens vacet aegra dolore: 115
 Noxque die grauior sit tibi, nocte dies.
- Sisque miser semper: nec sis miserabilis vlli.
 Gaudeat aduersis femina virque tuis.
- Accedat lacrimis odium, dignusque putere,
 Qui mala cum tuleris plurima, plura feras. 120
- Sitque, quod est rarum, solito defecta fauore
 Aerumnae facies inuidiosa tuae.
- Caussaque non desit, desit tibi copia mortis.
 Optatam fugiat vita coacta necem.
- Luctatusque diu cruciatos spiritus artus 125
 Deserat, et longa torqueat ante mora.
- Euenient. Dedit ipse mihi modo signa futuri
 Phoebus: et a laeua moesta volauit auis.
- Certe ego, quae voueo, Superos motura putabo:
 Speque tuae mortis, perfide, semper alar. 135

Finiet illa dies, quae te mihi subtrahet olim:
 Finiet illa dies, quae mihi tarda venit.
 Et prius hanc animam, nimium tibi saepe petitam,
 Auferet illa dies, quae mihi sera venit;
 Quam dolor hic vnquam spatio euanescere possit: 135
 Leniat aut odium tempus et hora meum.
 Pugnabunt iaculis dum Thraces, Iazyges arcu,
 Dum tepidus Ganges, frigidus Ister erit:
 Robora dum montes, dum pabula mollia campi,
 Dum Tiberis flauas Tuscus habebit aquas; 140
 Bella geram tecum: nec mors mihi finiet iras;
 Saeva sed in manes manibus arma dabit.
 Tum quoque, cum fuero vacuas dilapsus in auras,
 Exanimis manes oderit vmbra tuos.
 Tum quoque factorum veniam memor vmbra tuorum: 145
 Insequar et vultus ossea larua tuos.
 Siue ego, quod nolim, longis consumtus ab annis:
 Siue manu facta morte solutus ero:
 Sine per immensas iactabor naufragus vndas;
 Nostraque longinquus viscera piscis edet: 150
 Siue peregrinae carpent mea membra volucres;
 Siue meo tingent sanguine rostra lupi:
 Siue aliquis dignatus erit supponere terrae,
 Aut dare plebeio corpus inane rogo.
 Quidquid ero, Stygiis erumpere nitar ab oris, 155
 Et tendam gelidas vltor in ora manus.
 Me vigilans cernes: tacitis ego noctis in vmbris
 Excutiam somnos, visus adesse, tuos.
 Denique quidquid ages, ante os oculosque volabo;
 Et querar, et nulla sede quietus eris. 160
 Verbera torta dabunt sonitum; nexaeque colubris
 Conscia fumabunt semper ad ora faces.
 His viuus furtis agitabere; mortuus isdem.
 Et breuior poena vita futura tua est.

- Nec tibi contingent funus lacrimaeque tuorum. 165
 Indeploratum proiciere caput.
 Carnificisque manu, populo plaudente, traheris;
 Infixusque tuis ossibus vncus erit.
 Ipsae te fugient, quae carpunt omnia, flammae:
 Respuet inuisum iusta cadaver humus. 170
 Vnguibus et rostro tardus trahet ilia vultur;
 Et scindent auidae perfida corda canes.
 Deque tuo fiet (licet hac sis laude superbus)
 Insatiabilibus corpore rixa lupis.
 In loca ab Elysiis diuersa fugabere campis; 175
 Quaeque tenet sedes noxia turba, coles.
 Sisyphus est illic saxum voluensque petensque;
 Quique agitur rapidae vinctus ab orbe rotae;
 Quaeque gerunt humeris perituras Belides vndas,
 Exsulis Aegypti, turba cruenta, nurus. 180
 Poma pater Pelopis praesentia quaerit, et idem
 Semper eget, liquidis semper abundat aquis;
 Iugeribusque nouem qui summus distat ab imo,
 Visceraque assiduae debita praebet aui.
 Hic tibi de Furiis scindet latus vna flagello, 185
 Vt sceleris numeros confiteare tui:
 Altera Tartareis sectos dabit anguibus artus:
 Tertia fumantes incoquet igne genas.
 Noxia mille modis lacerabitur vmbra; tuasque
 Aeacus in poenas ingeniosus erit. 190
 In te transcribet veterum tormenta reorum;
 Manibus antiquis caussa quietis eris.
 Sisypho, cui tradas reuolubile pondus, habebis:
 Versabunt celeres nunc noua membra rotae.
 Hic erit, et ramos frustra qui captet et vndas: 195
 Hic inconsumto viscere pascet auem.
 Nec mortis poenas mors altera finiet huius:
 Horaque erit tantis vltima nulla malis.

Inde ego pauca canam; frondes vt si quis ab Ide,
 Aut summam Libyco de mare carpat aquam. 200
 Nam neque, quot flores Sicula nascantur in Hybla,
 Quotue ferat, dicam, terra Cilissa crocos.
 Nec cum tristis hiems Aquilonis inhorruit alis,
 Quam multa fiat grandine canus Athos.
 Nec mala voce mea possint tua cuncta referri; 205
 Ora licet tribuas multiplicata mihi.
 Tot tibi, vae misero, venient talesque ruinae,
 Vt cogi in lacrimas me quoque posse putem.
 Illae me lacrimae facient sine fine beatum:
 Dulcior hic risu tunc mihi fletus erit. 210
 Natus es infelix; ita Dì voluere; nec vlla
 Commoda nascenti stella leuisque fuit.
 Non Venus affulsit, non illa Iupiter hora:
 Lunaque non apto Solue fuere loco.
 Nec satis vtiliter positos tibi praebuit ignes, 215
 Quem peperit magno lucida Maia Ioui.
 Te fera, nec quidquam placidum spondentia, Martis
 Sidera presserunt, falciferique senis.
 Lux quoque natalis, ne quid, nisi triste, videres
 Turpis et inductis nubibus atra fuit. 220
 Haec est, in Fastis cui dat grauis Allia nomen;
 Quaeque dies Ibin, publica damna, tulit.
 Qui simul impurae matris prolapsus ab aluo
 Cinyphiam foedo corpore pressit humum;
 Sedit in aduerso nocturnus culmine bubo, 225
 Funereoque graues edidit ore sonos.
 Protinus Eumenides lauere palustribus vluis,
 Qua caua de Stygiis fluxerat vnda vadis;
 Pectoraque vnixerunt Erebeae felle colubrac:
 Terque cruentatas increpuere manus: 230
 Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino.
 Hic primus pueri venit in ora cibus.

- Perbibit inde suae rabiem nutricis alumnus;
 Latrat et in toto verba canina foro.
- Membraque vinxerunt tinctis ferrugine pannis, 235
 A male deserto quos rapuere rogo.
- Et, ne non fultum nuda tellure iaceret,
 Molle super silices imposuere caput.
- Iamque recessurae viridi de stipite factas
 Admorunt oculis vsque sub ora faces. 240
- Flebat, vt est infans fumis contactus amaris;
 De tribus est cum sic vna locuta soror:
- Tempus in immensum lacrimas tibi vouimus istas,
 Quae semper caussa sufficiente cadant.
- Dixerat. At Clotho iussit promissa valere: 245
 Neuit et infausta stamina pulla manu.
- Et ne longa suae praesagia diceret horae;
 Fata canet vates qui tua, dixit, erit.
- Ille ego sum vates: ex me tua vulnera disces.
 Dì modo dent vires in mea verba suas. 250
- Carminibusque meis accedant pondera rerum,
 Quae rata per luctus experiare tuos.
- Neue sine exemplis aevi cruciari prioris;
 Sint tua Troianis non leuiora malis.
- Quantaque clauigeri Poeantius Herculis heres, 255
 Tanta venenato vulnera crure geras.
- Nec leuius doleas, quam qui bibit vbera ceruae,
 Armatusque tulit vulnus, inermis opem.
- Quique ab equo praecipit in Aleia decidit arua;
 Exitio facies cui sua paene fuit. 260
- Id, quod Amyntorides, videas; trepidumque ministro
 Praetentes baculo, luminis orbis, iter.
- Nec plus adspicias, quam quem sua filia rexit;
 Expertus scelus est cuius vterque parens.
- Qualis erat, postquam est iudex de lite iocosa 265
 Sumtus, Apollinea clarus in arte senex.

- Qualis et ille fuit, quo praecipiente columba
 Est data Palladiae praecua duxque rati.
- Quique oculis caruit, per quos male viderat aurum:
 Inferias nato quos dedit orba parens. 270
- Pastor vt Aetnaeus, cui casus ante futuros
 Telemus Eurymides vaticinatus erat.
- Vt duo Phinidae, quibus idem lumen ademit,
 Qui dedit: vt Thamyrae, Demodocique caput.
- Sic aliquis tua membra secet, Saturnus vt illas 275
 Subsecuit partes, vnde creatus erat.
- Nec tibi sit melior tumidis Neptunus in vndis,
 Quam cui sunt subitae frater et vxor aues.
- Sollertique viro, lacerae quem fracta tenentem
 Membra ratis Semeles est miserata soror. 280
- Vel tua, ne poenae genus hoc cognouerit vnus,
 Viscera diuersis scissa ferantur equis.
- Vel quae, qui redimi Romano turpe putauit,
 A duce Puniceo pertulit, ipse feras.
- Nec tibi subsidio sit praesens numen: vt illi, 285
 Cui nihil Hercei profuit ara Iouis.
- Vtque dedit saltus de summo Thessalus Ossa;
 Tu quoque saxoso praecipitere iugo.
- Aut velut Euryali, qui sceptrum cepit ab illo,
 Sint artus auidis anguibus esca tui. 290
- Vel tua maturet, sicut Minoïa fata,
 Per caput infusae fernidus humor aquae;
- Vtque parum miti, sed non impune, Prometheus,
 Aërias volucres sanguine fixus alas.
- Ac, velut Etracides, magno ter ab Hercule quintus, 295
 Caesus in immensum proiiciare fretum.
- Aut, vt Amyntiaden, turpi dilectus amore
 Oderit, et saeuo vulneret ense puer.
- Nec tibi fida magis misceri pocula possint,
 Quam qui cornigero de Ioue natus erat. 300

More vel intereas capti suspensus Achaei,
 Qui miser aurifera teste pendit aqua.
 Aut vt Achillidae cognato nomine clarum
 Opprimat hostili tegula iacta manu.
 Nec tua, quam Pyrrhi, felicius ossa quiescant; 305
 Sparsa per Ambracias quae iacuere vias.
 Nataque vt Aeacidae, iaculis moriaris adactis:
 Non licet hoc Cereri dissimulare nefas.
 Vtque nepos dicti nostro modo carmine regis
 Cantharidum succos dante parente bibas. 310
 Aut pia te caeso dicatur adultera: sicut,
 Qua cecidit Lencon vindice, dicta pia est.
 Inque pyram tecum carissima pignora mittas;
 Quam finem vitae Sardanapalus habet.
 Vtque Ionis Libyci templum violare parantis, 315
 Acta Noto vultus condant arena tuos.
 Vtque necatorum Darei fraude secundi,
 Sic tua subsidens deuoret ora cinis.
 Aut, vt oliuifera quondam Sicyone fugato,
 Sit frigus mortis caussa famesque tuae. 320
 Aut, vt Atarnites, insutus pelle iuueni
 Turpiter ad dominum praeda ferare tuum.
 Inque tuo thalamo ritu iugulere Pheraei;
 Qui datus est leto coniugis ense suae.
 Quosque putas fidos, vt Larissaeus Aleuas, 325
 Vulnere non fidos experiare tuo.
 Vtque Milon, sub quo cruciata est Pisa tyranno,
 Viuus in occultas praecipiteris aquas.
 Quaeque in Adimantum, Phliasia regna tenentem,
 Ab Ioue venerunt, te quoque tela petant. 330
 Aut vt Amastriacis quondam Lenaeus ab oris
 Nudus Achillea destituaris humo.
 Vtque vel Eurydamas ter circum busta Thrasylli
 Est Larissaeis raptus ab hoste rotis.

- Vël qui, quæ fuerat tutatus moenia saepe, 335
 Corpore lustravit non diurna suo:
 Vtque nouum passa genus Hippomeneïde poenae,
 Tractus in Actaea fertur adulter humo:
 Sic, vbi vita tuos inuisa reliquerit artus,
 Vltiores rapiant turpe cadauer equi. 340
 Viscera sic aliquis scopulus tua figat; vt olim
 Fixa sub Euboico Graia fuere sinu.
 Vtque ferox periit et fulmine et aequore raptor;
 Sic te mersuras adiuet ignis aquas.
 Mens quoque sic Furiis vecors agitetur, vt illi 345
 Vnum cui toto corpore vulnus erat.
 Vtque Dryantidae Rhodopeïa regna tenenti,
 In gemino dispar cui pede cultus erat.
 Vt fuit Oetaeo quondam, generoque draconum,
 Tisamenique patri, Callirhoësque viro. 350
 Nec tibi contingat matrona pudicior illa,
 Qua potuit Tydeus erubuisse nuru.
 Quaeque sui Venerem iunxit cum fratre mariti,
 Locris in ancillae dissimulata necem.
 Dî quoque tam faciant possis gaudere fideli 355
 Coniuge, quam Talai, Tyndareique, gener.
 Quaeque parare suis letum patruelibus ausae
 Belides assidua colla premuntur aqua.
 Byblidos et Canaces, sicut facit, ardeat igne:
 Nec, nisi per crimen, sit tibi nota soror. 360
 Filia si fuerit; sit quod Pelopea Thyestae;
 Myrrha suo patri, Nyctimeneque suo.
 Filia neuè magis capiti sit fida parentis,
 Quam tibi vel, Pterela, vel tibi, Nise, fuit.
 Infamemque locum sceleris quae nomine fecit, 365
 Pressit et inductis membra paterna rotis.
 Vt iuuenes pereas, quorum fastigia vultus
 Olim Pisaeae sustinuere foris.

- Vt qui perfusam miserorum saepe procorum
Ipse suo melius sanguine tinxit humum. 370
- Proditor vt saevi periit auriga tyranni,
Qui noua Myrtoae nomina fecit aquae.
- Vt qui velocem frustra petiere puellam;
Dum capta est pomis tardior illa tribus.
- Vt qui tecta, noui formam celantia monstri,
Intrarunt caecae non redeunda domus. 375
- Vt quorum Aeacides misit violentus in altos
Corpora cum senis altera sena rogos.
- Vt quos, obscuri lusos ambagibus oris,
Legimus infandae Sphingae dedisse neci. 380
- Vt qui Bistoniae templo cecidere Mineruae;
Propter quod facies nunc quoque tecta Deae est.
- Vt qui Threïcii quondam praesepia regis
Fecerunt dapibus sanguinolenta suis.
- Therodamanteos vt qui sensere leones: 385
Quique Thoanteae Taurica sacra Deae.
- Vt quos Scylla vorax, Scyllaque aduersa Charybdis,
Dulichiae pauidos eripuerunt rati:
- Vt quos dimisit vastam Polyphemus in aluum:
Vt Laestrygonias qui subiere domos. 390
- Vt quos dux Poenus mersit putealibus vndis,
Et iacto canas puluere fecit aquas.
- Sex bis vt Icaridos famulae periire, procique,
Inque caput domini qui dabat arma procis.
- Vt iacet Aonio luctator ab hospite fusus, 395
Qui, mirum, victor, cum cecidisset, erat.
- Vt quos Antaei fortes pressere lacerti;
Quosque ferae morti Lemnia turba dedit.
- Vt qui post longum sacri monstrator iniqui
Elicuit pluuias victima caesus aquas. 400
- Frater vt Antaei, quo sanguine debuit, aras
Tinxit; et exemplis occidit ipse suis.

- Vt qui terribiles pro gramen habentibus herhis
 Impius humano viscere paut equos.
- Vt duo diuersis sub eodem vindice caesi 405
 Temporibus Nessus, Dexamenique gener.
- Vt pronepos, Saturne, tuus, quem reddere vitam
 Vrbe Coronides vidit ab ipse sua.
- Vt Sinis, et Sciron, et cum Polypemone natus,
 Quique homo parte sui, parte iuuenus erat. 410
- Quique trabes pressas ab humo mittebat in auras,
 Aequoris adspiciens huius et huius aquas.
- Quaeque Ceres vidit laeto pereuntia vultu
 Corpora Thesea Cercyonea manu.
- Haec tibi, quem meritis precibus mea deuonet ira, 415
 Eueniant, aut his non leuiora malis.
- Qualis Achaemenides Sicula desertus in Aetna,
 Troica cum vidit vela venire, fuit.
- Qualis erat nec non fortuna binominis Iri,
 Quique tenent pontem, quae tibi peior erit. 420
- Filius et Cereris frustra tibi semper ametur;
 Destituatque tuas vsque petitus opes.
- Vtque per alternos vnda labente recursus
 Subtrahitur presso mollis arena pedi;
- Sic tua nescio quo semper fortuna liquescat: 425
 Lapsaque per medias effluat vsque manus.
- Vtque pater solitae varias mutare figuras
 Plenus inextincta deficiare fame.
- Nec dapis humanae subeant fastidia: quaque
 Parte potes, Tydeus temporis huius eris. 430
- Atque aliquid facias, a vespere rursus ad ortus
 Cur exsternati Solis agantur equi.
- Foeda Lycaoniae repetes conuiuia mensae,
 Tentabisque cibi fallere fraude Iouem.
- Teque aliquis posito tentet vim numinis opto: 435
 Tantalides tu sis, Tereidesque puer.

- Et tua sic latos spargantur membra per agros;
 Tanquam quae patrias detinuerit vias.
- Aere Perilleo veros imitere iuuenos,
 Ad formam tauri conueniente sono. 440
- Vtque ferox Phalaris, lingua prius ense resecta,
 More bouis, Paphio clausus in aere gemas.
- Dumque redire voles aevi melioris in annos,
 Vt vetus Admeti decipiare socer.
- Atque eques in medii mergare voragine coeni, 445
 Dummodo sint fati nomina nulla tui.
- Atque vtinam pereas, veluti de dentibus orti
 Sidonia iactis Graia per arua manu.
- Et quae Penthides fecit, fraterque Medusae,
 Eueniant capiti vota sinistra tuo. 450
- Et quibus exiguo volucris deuota libello est,
 Corpora proiecta quae sua purgat aqua.
- Vulnera totque feras, quot dicitur ille tulisse,
 Cuius ab inferiis culter abesse solet.
- Attonitusque seces, vt quos Cybeleia mater 455
 Incitat, ad Phrygios, vilia membra, modos.
- Deque viro fias nec femina nec vir, vt Attys;
 Et quatiens molli tympana rauca manu.
- Inque pecus subito Magnae vertare Parentis:
 Victor vt est celeri victaque versa pede. 460
- Solaque Limone poenam ne senserit illam,
 Et tua dente fero viscera carpat equus.
- Aut, vt Cassandreus, domino non mitior illo,
 Saucius ingesta contumuleris humo.
- Aut, vt Abantiades, aut vt Cygneius heros, 465
 Clausus in acquoreas praecipiteris aquas.
- Victima vel Phoebos sacras macteris ad aras,
 Quam tulit a saeuo Theudotus hoste necem.
- Aut te deuoneat certis Abdera diebus,
 Saxaque deuotum grandine plura petant. 470
- Aut

- Aut Iouis infesti telo feriare trisulco:
 Vt satus Hipponoo, Dosithoësque pater.
 Vt soror Autoñoës, vt cui matertera Maia est:
 Vt temere optatos qui male rexit equos.
 Vt ferus Acolides, vt sanguine cretus eodem, 475
 Quo genita est, liquidis quae caret Arctos aquis.
 Vt Macedo rapidis icta est cum coniuge flammis;
 Sic, precor, aetherei vindicis igne cadas.
 Praedaque sis illis, quibus est Latonia Delos,
 Ante diem rapto non adeunda Thaso. 480
 Quique verecundae speculantem labra Dianae,
 Quique Crotopiaden diripuerunt Linon.
 Neve venenato leuius feriaris ab angue,
 Quam senis Oeagri Calliopesque nurus:
 Quam puer Hypsipyles: quam qui caua primus acuta 485
 Cuspide suspecti robora fixit equi.
 Neve gradus adeas Elpenore cautius altos:
 Vimque feras vini, quo tulit ille modo.
 Tamque cadas domitus, quam quisquis ad arma vocantem
 Iuuit inhumanum Thiodamanta Dryops. 490
 Quam ferus ipse suo periit mactatus in antro
 Proditus inclusae Cacus ab ore bouis.
 Quam qui dona tulit Lernaëo tincta veneno,
 Euboicasque suo sanguine tinxit aquas.
 Vel de praecipiti venias in Tartara saxo, 495
 Vt qui Socraticum de nece legit opus.
 Vt qui Theseae fallacia vela carinae
 Vidit: vt Iliaca missus ab arce puer.
 Vt teneri nutrix, eadem matertera, Bacchi:
 Vt cui caussa necis serra reperta fuit. 500
 Lydia se scopulis vt virgo misit ab altis,
 Dixerat inuito quae mala verba Deo.
 Feta tibi occurrat patrio popularis in arno,
 Sitque Phayllaeae caussa leaena necis.

- Quique Lycurgiden letauit, et arbore natum, 505
 Idmonaque audacem, te quoque rumpat aper.
 Isque vel exanimis faciat tibi vulnus: vt illi,
 Ora super fixi quem cecidere suis.
 Siue idem simili pinus quem morte peremit:
 Phryx et venator sis Berecyntiades. 510
 Si tua contigerit Minoas puppis arenas;
 Te Corcyraeum Cressia turba putet.
 Lapsuramque domum subeas, vt sanguis Aleuae:
 Stella Leoprepidae cum fuit aequa viro.
 Vtque vel Euenus torrenti flumine mersus 515
 Nomina des rapidae, vel Tiberinus, aquae.
 Astacidaeque modo decisa cadauere trunco,
 Digna feris, homini sit caput esca tuum.
 Quodque ferunt Brotean fecisse cupidine mortis,
 Des tua succensae membra cremanda pyrae. 520
 Inclususque necem cauea patiaris, vt ille
 Non profecturae conditor historiae.
 Vtque repertori nocuit pugnacis Iambi,
 Sic sit in exitium lingua proterua tuum.
 Vtque parum stabili qui carmine laesit Athenas, 525
 Inuisus pereas deficiente cibo.
 Vtue lyrae vates fertur periisse seuerac;
 Causa sit exitii dextera laesa tui.
 Vtque Agamemnonio vulnus dedit anguis Orestae:
 Tu quoque de morsu virus habente cadas. 530
 Sit tibi coniugii nox prima nouissima vitae.
 Eupolis hoc periit et noua nupta modo,
 Vtque cothurnatum cecidisse Lycophrona narrant;
 Haereat in fibris fixa sagitta tuis.
 Aut lacer in siluis manibus spargare tuorum: 535
 Sparsus vt est Thebis angue creatus auo.
 Perque feros montes tauro rapiente traharis:
 Vt tracta est coniux imperiosa Lyci.
 Quodque

- Quodque suae passa est pellex inuita sorori,
 Excidat ante pedes lingua resecta tuos. 540
 Conditor vt tardae, Blaesus cognomine, Cyrrhae,
 Orbis in innumeris inueniunt locis.
 Inque tuis opifex, vati quod fecit Achaeo,
 Noxia luminibus spicula condat apis.
 Fixus et in duris carparis viscera saxi: 545
 Vt cui Pyrrha sui filia fratris erat.
 Vt puer Harpagides referas exempla Thyestae,
 Inque tui caesus viscera patris eas.
 Trunca geras saeuo mutilatis partibus ense,
 Qualia Mimnermi membra fuisse ferunt. 550
 Vtue Syracosio praestricta fauce poetae,
 Sic animae laqueo sit via clausa tuae.
 Nudaue derepta pateant tua viscera pelle:
 Vt Phrygium cuius nomina flumen habet.
 Saxificae videas infelix ora Medusae, 555
 Cephenum multos quae dedit vna neci.
 Potniadum morsus subeas, vt Glaucus, equarum:
 Inque maris salias, Glaucus vt alter, aquas.
 Vtque duobus idem dictis modo nomen habenti,
 Praefocent animae Gnosia mella viam. 560
 Sollicitoque bibas, Anyti doctissimus olim
 Imperturbato quod bibit ore reus.
 Nec tibi, si quid amas, felicius Haemone cedit:
 Vtque sua Macareus, sic potiare tua.
 Vel videas, quod iam, cum flamma cuncta tenerent, 565
 Hectoreus patria vidit ab arce puer.
 Sanguine probra luas, vt ano genitore creatus;
 Per facinus soror est cui sua facta parens.
 Ossibus inque tuis teli genus haereat illud,
 Traditur Icarii quo cecidisse gener. 570
 Vtque loquax in equo est elisus guttur accento,
 Sic tibi claudatur pollice vocis iter.

- Aut vt Anaxarchus pila minuaris in alta,
 lactaque pro solitis frugibus ossa sonent.
- Vtque patrem Psamathes, condat te Phoebus in ima 575
 Tartara; quod natae fecerat ille suae.
- Inque tuos ea pestis eat, quam dextra Choroebi
 Vicit, opem miseris Argolicisque tulit.
- Vtque nepos Aethrae, Veneris periturnus ob iram,
 Exsul ab attonitis excutiariis equis. 580
- Propter opes magnas vt perdidit hospes alumnum;
 Perdat ob exiguas te tuus hospes opes.
- Vtque ferunt fratres sex cum Damasichthone caesos;
 Intereat tecum sic genus omne tuum.
- Addidit vt fidicen miseris sua funera natis; 585
 Sic tibi sint vitae taedia iusta tuae.
- Vtne soror Pelopis, saxo dureris oborto,
 Et laesus lingua Battus ab ipse sua.
- Aëra si misso vacuum iaculabere disco,
 Quo puer Oebalides, ictus ab orbe cadas. 590
- Si qua per alternos pulsabitur vnda lacertos,
 Omnis Abydena sit tibi peior aqua.
- Comicus vt mediis periit, dum nabat, in vndis;
 Et tua sic Stygius strangulet ora liquor.
- Aut vbi ventosum superaris naufragus aequor, 595
 Contacta pereas, vt Palinurus, humo.
- Vtque cothurnatum vatem tutela Dianae,
 Dilanient vigilum te quoque turba canum.
- Aut vt Trinacrius, salias super ora gigantis,
 Plurima qua flammis Sicanis Aetna vomit. 600
- Diripiantque tuos insanis vnguibus artus
 Strymoniae matres; Orpheos esse ratae.
- Natus vt Althaeae flammis absentibus arsit,
 Sic tuus ardescat stipitis igne rogos.
- Vt noua Phasiaca comprehensa est nupta corona, 605
 Vtque pater nuptae, cumque parente domus.

Vt cruor Herculeos abiit diffusus in artus;
 Corpora pestiferum sic tua virus edat.
 Qua sua Penthiden proles est vltia Lycurgum,
 Haec maneat teli te quoque plaga noui. 610
 Vtque Milon, robur diducere fissile tentes;
 Nec possis captas inde referre manus.
 Muneribusque tuis laedaris, vt Icarus; in quem
 Intulit armatas ebria turba manus.
 Quodque dolore necis patriae pia filia fecit, 615
 Vincula per laquei fac tibi guttur cant.
 Obstructoque famem patiaris limine tecti,
 Vt legem poenae cui dedit ipse parens,
 Illius exemplo violes simulacra Dianae,
 Aulidis a portu qui leue vertit iter. 620
 Naupliadaeue modo ficto pro crimine poenas
 Morte luas: nec te non meruisse iuuet.
 Aethalion vita spoliauit vt Isidis hospes,
 Quem memor a sacris nunc quoque pellit Ion.
 Vtque Melanthea tenebris a caede latentem 625
 Prodidit officio luminis orba parens;
 Sic tua coniectis fodiantur pectora telis;
 Sic, precor, auxiliis impediare tuis.
 Qualis equos pacto, quos fortis agebat Achilles,
 Acta Phrygi timido; nox tibi talis est. 630
 Nec tu, quam Rhesus, somno meliøre fruaris
 Quam comites Rheso tum necis, aute viae:
 Vt quos cum Rutulo morti Rhamnete dederunt
 Impiger Hyrtacides, Hyrtacidaeque comes.
 Cliniadaeque modo circumdatus ignibus atris 635
 Membra feras Stygiae semicremata rati.
 Vtque Remo muros auso transire recentes,
 Noxia sint capiti rustica tela tuo.
 Denique Sarmaticas iuter Geticasque sagittas,
 His precor, vt viuas, et moriare locis. 640
 Haec tibi tantisper subito sint missa libello:
 Immemores ne nos esse querare tui.
 Pauca quidem, fateor; sed Di dent plura rogatis,
 Multiplicentque suo vota fauore mea.
 Postmodo plura leges; et nomen habentia verum: 645
 Et pede quo debent acria bella geri.

P. OVIDII NASONIS
F R A G M E N T A.

EX MEDEA.

Quintil. lib. VIII. cap. v. Nam cum sit rectum, nocere facile est, prodesse difficile, vehementius apud Ovidium Medea dicit,

Seruare potui. Perdere an possim rogas?

Item:

Feror huc illuc, vt plena deo.

Sen. Suasor. III.

EX EPIGRAMMATIS.

Cur ego non dicam, Furia, te furiam?

Fab. lib. IX. cap. III.

Item:

Ride, si sapis, o puella, ride.

Pelignus, puto, dixerat Poëta.

Mart. lib. II. Epigr. XXXXI.

Item:

Larte ferox caeso Cossus opima tulit.

Prisc. lib. v.

EX PHAENOMENIS.

Tot numero, talique deus simulacra figura
Imposuit caelo: perque atras sparsa tenebras
Clara pruinosae iussit dare lumina nocti.

Lactant. lib. II. de Orig. Err. cap. v.

Pleiades ante genu septem radiare feruntur,
Sex tantum apparent: sub opaca septima nube est.

Probus in Georgica Virgilii, in cuius vulgatis libris
hi versus deprauatissimi leguntur,

In Priapeiis quaedam Ovidii extare, eruditi arbitran-
tur, Ex illo certe, cuius initium, Obscura poteram tibi
dicere,

dicere, *Seneca Pater lib. i. Controvers. ii. hunc versum adducit,*

Dum timet alterius vulnus inepta loci.

Sernius in iv. Georg., ubi agit de Eurydice, citat ex Ovidio, *Bis rapitur, vixitque semel.* Quod in auctore nostro nunc nusquam comparat.

Scholiastes vetus Horatii *ad lib. ii. od. v. Gyges nomen pueri ex insula Cnido Veneri sacra. Huius autem pueri pulchritudinem laudat etiam Ovidius. Atqui in iis, quae exstant, laudat nullibi.*

Quintilianus *lib. xii. cap. x. Sed evanescent haec atque emoriuntur comparatione meliorum. Vt lana tincta fuco citra purpuram placet. At si contuleris eam lacernae, conspectu melioris obruatur, ut Ovidius ait. Quae nullo negotio in metrum redacta Iambum tragicum efficiant et duos hendecasyllabos,*

Vt lana tincta purpuram citra placet.

At si contuleris eam lacernae,

Conspectu melioris obruatur.

In Notis enim ad Epist. vii. communem esse ultimam in contuleris, dederis, credideris, et similibus syllabam monemus.

Seneca Controvers. x. ex Declamatione Ovidii quaedam haec producit: Quidquid laboris est, in hoc est, ut vxori virum, et viro vxorem diligere concedas. Necessse est deinde, iurare permittas, si amare permiseris. Quod habuisse nos iniurandum putas? Tu nobis religiosum nomen fuisti. Si mentiremur, illa sibi iratum patrem invocavit, ego socerum. Parce pater, parce socer: non peierauimus. Ecce obiurgator noster, quam effrenato amore fertur. Quamquam esse filiam preceris. Carum quidem, quod illum ab indulgentia sua auocet. Di boni, quomodo hic amavit vxorem? amat filiam, et abdicat. Dolet periclitatam esse, et ab eo abducit, sine quo negat se posse viuere: queritur periculum eius, qua paene caruit hic, qui amare caute iubet. Facilius in amore finem impetres, quam modum. Tunc hos ponis terminos, ut nihil faciant, nisi considerate, nihil promittant, nisi ut ius facturi; omnia verba ratione et fide ponderent. Senes sic amant.

Pauca

Pauca nosti, pater, crimina: et litigauimus aliquando, et decidimus: et fortasse, quod non putas, peierauimus. Quid ad patres pertinet, quod amantes iurent? si vis credere, nec ad Deos pertinet. Non est quod tibi placeas, vxor, tanquam prima peccaueris. Perit aliqua cum viro, perit aliqua pro viro: illas tamen omnis actas honorabit, omne celebrabit ingenium. Fer, socer, felicitatem tuam. Magnum tibi quam paruo constat exemplum! in reliquum diligentiores facti sumus; errorem nostrum confitemur: exciderat iurantibus, esse tertium, qui magis amaret: sic, Di, sit semper. Perseuera, socer: recipe filiam: ego, qui peccaui, poena dignus sum. Quare vxore necata, socero caussa sim orbitatis? Discedam e ciuitate: fugiam: exulabo: vtcunqne potero, desiderium misera et crudeli patientia perferam. Morerer, si solus moriturus essem.

In codice poematorum veterum longe antiquissimo, quem apud V. cl. Petrum Scriuerium vidi, Ouidio hoc epigramma ineditum adscribebatur,

Iam nitidum liquidis Phoebus iubar intulit vndis,

Emeritam renouans Tethyos amne facem.

Astra subit niueis Phoebæ subuecta iuuenicis,

Mitis et aetherio labitur axe sopor:

Alludunt teneri tremulis cum matribus agni,

Lactecolasque animas lacteus humor alit.

In eodem codice Argumenta librorum Virgilianorum nostro etiam adscribebantur, vt et in multis aliis exemplaribus vetustis, quae vidi. Sed perperam. Denique in antiquo libro Georgii Fabricii, hoc epigramma de Lucretia Nasonis nomen ostentabat,

Cum foderet ferro castum Lucretia pectus,

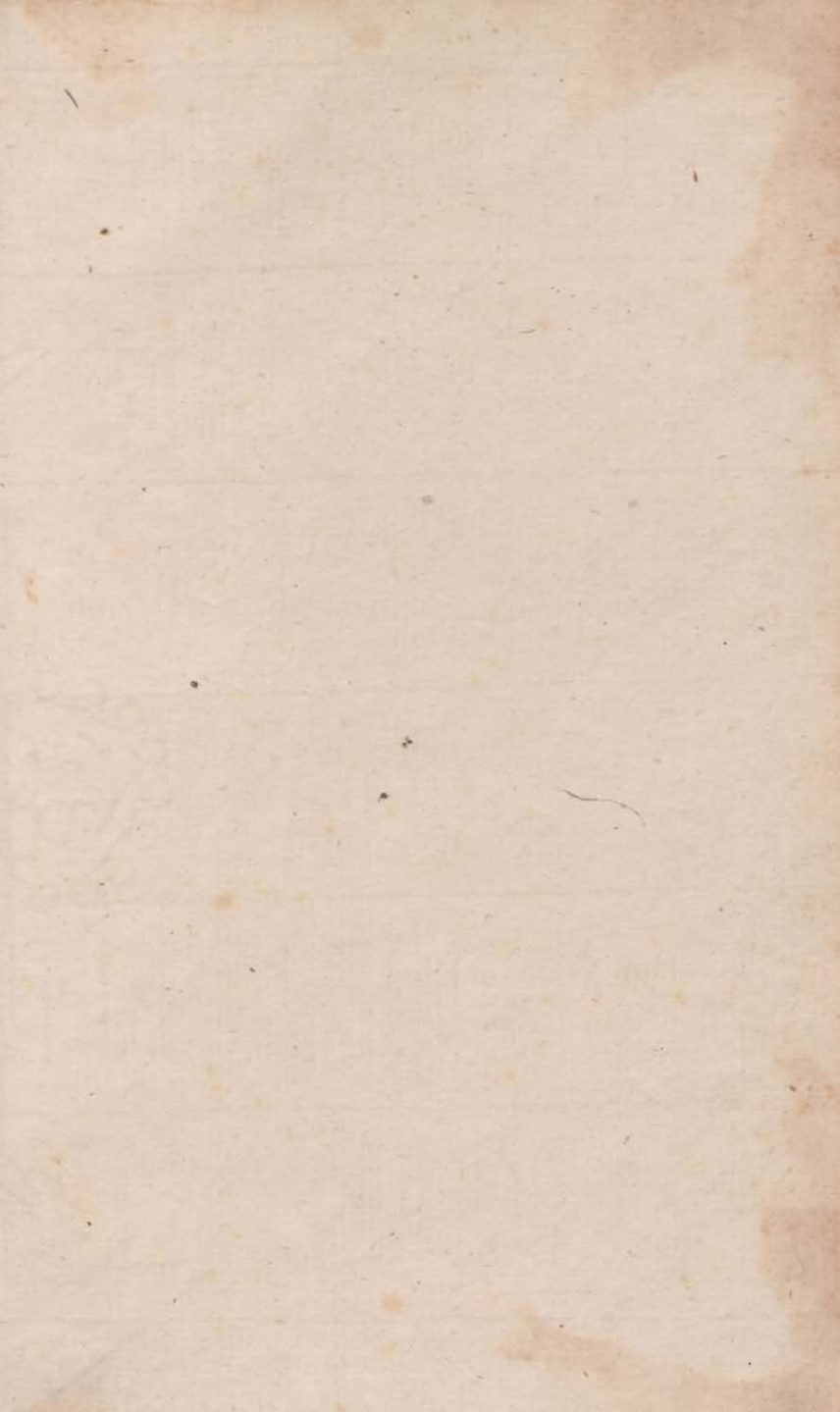
Sanguinis et torrens egrederetur, ait;

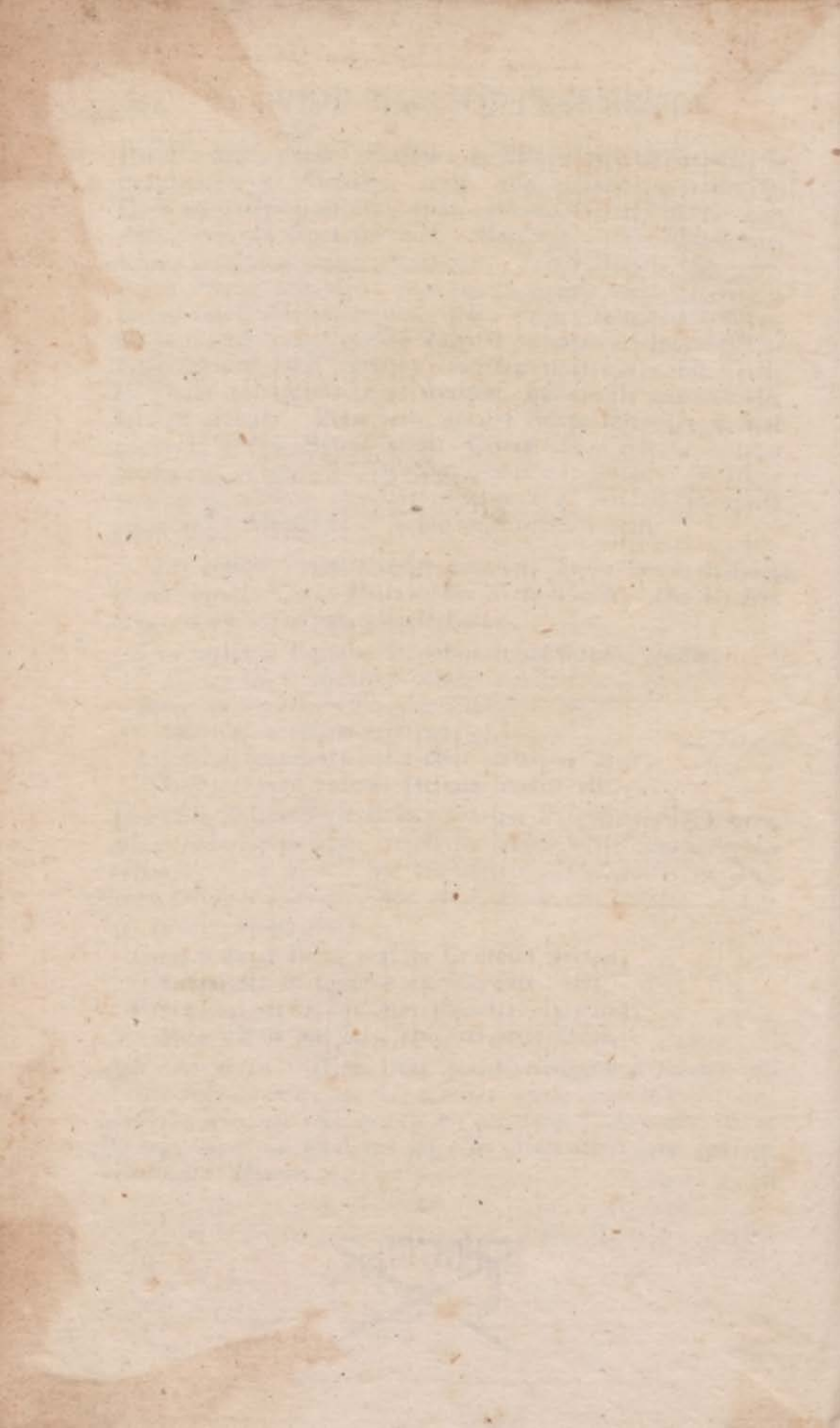
Procedant testes me non placuisse tyranno,

Ante virum sanguis, spiritus ante Deos.

Sed iam satis. Nam illas ineptissimorum hominum de Pulice, Philomela, et his similes nugas quis Ouidio adscribi patienter aut aequo animo ferat? Carmen etiam Panegyricum ad Pisonem ad alia iam castra iure optimo transiit. HEINS.

92475